

Informacja dla czytelnika :

**Jakość i sposób zeskanowanej książki
jest wynikiem oprawy niniejszej pozycji.**

Dr Kazimierz Pająk

**ROLA SZCZECIŃSKIEGO OŚRODKA NAUKOWEGO
W ROZWOJU NAUKI W POLSCE LUDOWEJ
W LATACH 1945-1980**

**Instytut Historii
Uniwersytetu im. A. Mickiewicza
Poznaniu**

- 1984

okładka przednia verso czysta

Poniższy tekst spoza publikacji:

Tytuł ten objęty jest autorskim i wydawniczym zakazem przetwarzania oraz reprodukowania tekstu w jakiegokolwiek postaci. Obowiązuje cytowanie go po wykorzystaniu całości lub nawet fragmentu.

Dr Kazimierz Pająk

**ROLA SZCZECIŃSKIEGO OŚRODKA NAUKOWEGO
W ROZWOJU NAUKI W POLSCE LUDOWEJ
W LATACH 1945-1980**

Instytut Historii
Uniwersytetu im. A. Mickiewicza
w Poznaniu

POZNAŃ - 1984

SPIS TREŚCI

WSTĘP..... 3

I. POWSTANIE SZCZECIŃSKIEGO OŚRODKA NAUKOWEGO.....21

 1. Powstanie szczecińskiego ośrodka akademickiego.....21

 a) Akademia Handlowa.....21

 b) Szkoła Inżynierska.....30

 c) Politechnika Szczecińska.....36

 d) Pomorska Akademia Medyczna.....45

 e) Akademia Rolnicza.....55

 f) Wyższa Szkoła Pedagogiczna.....63

 g) Wyższa Szkoła Morska.....73

 h) Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna w Szczecinie.....83

 2. Powstanie i działalność pozauczelnianych placówek naukowo-badawczych.....90

 a) Szczecińskie Towarzystwo Naukowe.....91

 b) Instytut Zachodnio-Pomorski.....103

II. Rola szczecińskiego ośrodka naukowego w rozwoju nauk przyrodniczych.....112

 a) nauki lekarskie.....112

 b) nauki techniczne.....128

 c) nauki rolnicze.....142

 d) nauki chemiczne.....153

 e) matematyka.....162

 f) nauki fizyczne.....168

III. Rozwój ważniejszych nauk społecznych w szczecińskim ośrodku naukowym.....177

 a) nauki archeologiczne.....177

 b) nauki historyczne.....187

 c) nauki socjologiczne.....203

D. 1986.10/7

d) nauki ekonomiczne.....	212
e) nauki pedagogiczne.....	214
f) językoznawstwo.....	227
g) historia i teoria literatury.....	229
h) nauki prawne.....	231
i) nauki filozoficzne.....	232
ZAKOŃCZENIE	240
Przypisy do wstępu.....	241
Przypisy do rozdziału I	242
Przypisy do rozdziału II	254
Przypisy do rozdziału III	277
Bibliografia	296
Wykaz skrótów :.....	315
Wykaz tabel	319

W S T Ę P

=====

SZCZECIN, naturalna stolica Pomorza Zachodniego, jest obecnie siedzibą pięciu wyższych uczelni: Politechniki Szczecińskiej, Pomorskiej Akademii Medycznej, Akademii Rolniczej, Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Wyższej Szkoły Morskiej oraz licznych pozauczelnianych placówek naukowo-badawczych. Nadaje to miastu rangę poważnego ośrodka dydaktycznego i naukowego.

W okresie, gdy Szczecin był stolicą tylko części Pomorza Zachodniego, tj. w latach 1295-1478, powstał pierwszy na Pomorzu Uniwersytet w Gryfii /Greifswaldzie/. Było to doniosłe wydarzenie dla całego Pomorza Zachodniego. 1/

Począwszy od 1478 roku, kiedy Szczecin uważany był za stolicę całego Pomorza Zachodniego, zrodziła się koncepcja utworzenia w tym mieście uniwersytetu. Zamysłu tego, mimo ogromnej popularności, nie udało się urzeczywistnić. Częściową realizacją planu było powołanie w 1545 roku Pedagogium - szkoły pośredniej między szkołą kacińską a uniwersytetem, z zadaniem kształcenia urzędników administracji książęcej. 2/

W XVII wieku rola Szczecina jako ośrodka naukowego nie wzrosła, mimo usilnych starań ostatnich ksiąząt pomorskich.

gdy nie doszło do połączenia uniwersytetu w Gryfii ze szkołą szczecińską, a Pedagogium w 1667 roku przemianowano na Regium gymnasium Carolinum. 3/

Na terenie Pomorza Zachodniego istniało pod koniec XVIII wieku kilka stowarzyszeń naukowych, które poświęcały się badaniom nad historią tych ziem i to w wymiarze wieloaspektowym. Na plan pierwszy wysuwa się szczecińskie Gesellschaft für pommerische Geschichte und Altertumskunde - Pomorskie Towarzystwo Historyczne Archeologiczne. Wydało ono w latach 1832-1945 znane czasopismo "Baltische Studien" /Studia Bałtyckie/. Od 1877 roku Towarzystwo wydało kolejny miesięcznik naukowy "Monatsblätter". 4/

Wiek XVIII i XIX nie przyniósł Szczecinowi zasadniczych zmian w dziedzinie oświaty. Miasto, dzięki przekopaniu nowego toru wodnego do Bałtyku oraz skanalizowaniu rzeki SWINY, urosło do rangi nowoczesnego portu. W ślad za osiągnięciami gospodarczymi zaczęto nadrabiać zaniedbania w dziedzinie oświaty. Nastąpił rozwój szkolnictwa - niestety tylko na poziomie średnim. 5/

W okresie międzywojennym nie stworzono w szczecinie wyższej uczelni. Uniwersytety w Gryfii i Berlinie, które zajmowały się częściowo problemami społecznymi terenów położonych na wschód od Odry, nie posiadały w Szczecinie swoich pracowni naukowych. 6/

W wyniku zakończenia II wojny światowej i ukształtowania się nowych granic państwowych, dzisiejsze polskie Pomorze Zachodnie obejmuje ziemie leżące na wschód od rzeki Odry z drobną korektą na korzyść Polski na zachodnim brzegu Odry 2

niewielką obszarem ale ważną przez objęcie miasta Szczecina i zapewniającą dostęp do morza dwóm ujściom Odry, tj. Swinie i Dziwnie. 7/

Powrót Szczecina do macierzy w 1945 roku był punktem zwrotnym w jego rozwoju. Mimo wielu trudności i powojennego chaosu zostały podjęte pierwsze próby tworzenia tu szkolnictwa wyższego. Likwidacja wiekowego zacofania miasta została podjęta w czasie, kiedy jeszcze leżało ono w gruzach, a w rejestrach jego mieszkańców nie figurował ani jeden naukowiec. 8/

Powstanie i pierwszy etap rozwoju szczecińskiego ośrodka naukowego przypadają na lata 1945-1948. W niezwykle ciężkich warunkach materialnych i lokalowych, migracji wewnętrznej, braku kadr naukowych ale dzięki patriotyzmowi lokalnemu działaczy społeczno-politycznych, całego społeczeństwa czyniono wszystko, by uruchomić tu szkolnictwo wyższe. 9/

4 maja 1945 roku do Szczecina przybyła pierwsza 7 osobowa grupa operacyjna z Uniwersytetu Poznańskiego, kierowana przez mgr chemii Kazimierza Flatau z zadaniem utworzenia tu filii uczelni poznańskiej. Pełnomocnictwo do działania podpisał profesor Uniwersytetu profesor Stefan Błachowski. Pierwszoplanowym zadaniem było zabezpieczenie biblioteki, pomocy naukowych, map itp. K.Flatau tak wspomina tę pionierską działalność: "... w pierwszym rzędzie naszym obowiązkiem było utworzenie Oddziału Administracji Ogólnej Uniwersytetu Poznańskiego w Szczecinie, a następnie jako uprawniona placówka Uniwersytetu Poznańskiego zaczęliśmy od zabezpieczenia miejsca - biblioteki naukowej. Na plan pierwszy poszły budynki na uczelnię, instytuty oraz bloki mieszkalne dla kadry naukowej". 10/

Władze miejskie Szczecina na siedzibę pierwszej wyższej uczelni przeznaczony gmach przy ulicy A. Mickiewicza 66, a w perspektywie powstająca placówka miała otrzymać dalsze dwa gmachy nad Odrą na wałach Chrobrego.

Kartki nurtu pracy nad przygotowaniem do otwarcia uczelni zostały przerwane decyzją Rządu, nakazującą przeprowadzenie tymczasowej ewakuacji władz wojewódzkich ze Szczecina do Koszalina. Rozpoczęta 16 maja 1945 roku ewakuacja zakończyła etap przygotowań do powstania filii Uniwersytetu Poznańskiego w Szczecinie. Wobec takich wydarzeń grupa K. Flatau powróciła do Poznania i pomimo, że 23 maja 1945 roku władze wojewódzkie przeniesiono do Szczecina, nie powróciła ponownie do dokończenia rozpoczętego dzieła. ^{11/}

Pierwsze niepowodzenia nie zniechęciły jednak szczecinian do podejmowania dalszych wysiłków w celu uruchomienia szkolnictwa wyższego. Już jesienią 1945 roku opinia publiczna uważała za bezsporną potrzebę uruchomienia w Szczecinie wyższej szkoły handlowej, a ze względu na przyszły rozwój portu, nawet wyższej szkoły handlu zagranicznego. Inicjatywa społeczna wsparta działalnością władz administracyjnych i politycznych zmaterializowała się uruchomieniem w listopadzie 1946 roku Akademii Handlowej. W początkowym okresie była ona filią Akademii Handlowej w Poznaniu.

Z początkiem roku akademickiego 1948/49 uczelnia usamodzielniała się, a jej zależność organizacyjna od Poznania była już tylko formalną. Potwierdzeniem tego było mianowanie prof. Leona Babińskiego rektorem Uczelni. ^{12/}

W 1950 roku, stosownie do koncepcji centralnych w sprawie ujednoczenia studiów ekonomicznych w kraju, rozporządzeniem Prezydium Rady Ministrów z 15 marca 1950 roku Akademia Handlowa

została przekształcona w Wyższą Szkołę Ekonomiczną. Uczelnia ta funkcjonowała do 1955 roku przekazując gospodarce narodowej łącznie z Akademią Handlową 2393 wysoko kwalifikowanych specjalistów z zakresu ekonomiki transportu. 13/

Na przełomie lat 1946/1947 powstała w Szczecinie kolejna wyższa uczelnia - Szkoła Inżynierska. W latach 1948/49 zakończony został pierwszy etap działalności uczelni, uwieńczony zorganizowaniem pięciu wydziałów: Mechanicznego, Elektrycznego, Chemicznego, Architektury i Inżynierii Lądowej.

W latach 1947-1955 Szkołę Inżynierską opuściło 1726 absolwentów w tym: 542 inżynierów budownictwa lądowego i wodnego; 502 inżynierów mechaników; 426 inżynierów elektryków; 201 inżynierów chemików oraz 255 inżynierów architektów. 14/

Trzecią z kolei szkołą akademicką w Szczecinie była Akademia Lekarska, później przemianowana na Pomorską Akademię Medyczną im. gen. Karola Świerczewskiego. Podstawą prawną powołania do życia Akademii Lekarskiej było rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 marca 1948r. ogłoszone w Dzienniku Ustaw Rp Nr.21 z 22 kwietnia 1948r. Akademia w początkowym okresie istotnie obejmowała tylko Wydział Lekarski z Oddziałem Stomatologicznym. W latach 1948-1955 PAN przekazała służbie zdrowia regionu i kraju około 1000 lekarzy - absolwentów wydziału lekarskiego i Oddziału Stomatologicznego. 15/

Lata 1950-1956 przyniosły środowisku akademickiemu Szczecina zasadnicze zmiany, stanowiąc też wyraźną cezurę w rozwoju całego ośrodka uczelniano-naukowego. Uwieńczona została sukcesem starania miejscowych władz i społeczeństwa o utworzenie w Szczecinie wyższej uczelni rolniczej. Potrzeba zapewnienia rolnictwu wysoko kwalifikowanych kadr odczuwana bardzo głęboko na zachodnich i północnych

niach Polski spowodowała, że utworzono wreszcie w 1954 roku, Szkołę Rolniczą. Uczelnia działała początkowo w składzie dwóch wydziałów - Rolniczego i Zootechnicznego. 16/

Drugie ważne wydarzenie w życiu naukowym regionu zachodniopomorskiego miało miejsce w roku następnym. Na bazie Szkoły Inżynierskiej i Wyższej Szkoły Ekonomicznej powołano uczelnię o szerokim profilu kształcenia - Politechnikę Szczecińską z pięciowydziałami: Cztery z nich; Budownictwa, Budowy Maszyn, Chemicznej i Elektryczny - stanowiły kontynuację działalności Szkoły Inżynierskiej, natomiast piąty - Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu Lądowego/ utworzony został na bazie Wyższej Szkoły Ekonomicznej. 17/

Dużą rolę w życiu naukowym Pomorza Zachodniego odegrało, założone w 1956 roku, Szczecińskie Towarzystwo Naukowe. W jego programie działania, m.in. stwierdzono: "... Towarzystwo chce zademonstrować przed światem, że polska twórcza myśl naukowa rozciąga się na północno-zachodnich rubieżach Rzeczypospolitej, że ziemie te są żywymi ośrodkami bujnego życia kulturalnego. Badania regionalne, szeroko uwzględnione w pracach Towarzystwa, przywołują do naszej pamięci o elementach słowiańszczyzny i polskości na tych terenach, złączonych odwiecznymi więzami pochodzenia i kultury z całym krajem. 18/

Prace swe STN prowadziło w wydziałach i komisjach. Aktualnie posiadały Wydziały: I - Nauk Społecznych, II - Nauk Przyrodniczych, III - Nauk Lekarskich oraz IV - Nauk Matematycznych i Technicznych.

STN, będąc niejako emanacją szkół wyższych i całego ośrodka naukowego Szczecina, podniosło jego rangę, gdyż tego typu Towarzystwa o statucie akademickim i afiliowane do Polskiej Akademii

Nauk istniały tylko w głównych centrach życia naukowego kraju. Integrując naukę szczecińską skupiało w swych szeregach najwybitniejszych jej przedstawicieli reprezentujących różne dyscypliny naukowe. W 1980 roku Towarzystwo zrzeszało 281 członków, w tym 108 profesorów, 121 docentów, 49 doktorów oraz 3 magistrów.^{19/}

Imponujący jest także dorobek wydawniczy Towarzystwa. W latach 1957-1980 opublikowano 239 pozycji o objętości 1.782,36 arkuszy wydawniczych. Zarząd Towarzystwa w omawianym okresie opublikował 18 pozycji o objętości 233,20 arkuszy wydawniczych.^{20/}

Wypełniając statutową formę działalności STN był organizatorem bądź współorganizatorem kilkunastu sesji, konferencji i sympozjów naukowych. Ta forma działalności umożliwiła głębsze poznanie problemów budzących zainteresowanie uczonych i szerokiego kręgów społeczeństwa a w szczególności mieszkańców regionu szczecińskiego.

Lata 1960-1970 to kolejny etap rozwoju szczecińskiego ośrodka naukowego.

16 maja 1961 roku powołano do życia Instytut Zachodnio-Pomorski. Była to pierwsza w historii Pomorza Zachodniego, humanistyczna placówka naukowo-badawcza. Zgodnie z ustalonymi statutem, zasadniczym celem działalności Instytutu było organizowanie i prowadzenie badań naukowych na Pomorzu Zachodnim ze szczególnym wzięciem w uwagę procesów kształtowania się współczesnych podstaw życia społecznego i kulturalnego na Pomorzu Szczecińskim; zagadnień ekonomicznych a zwłaszcza problemów gospodarki morskiej; badań sąsiednich stosunków polsko-niemieckich w aspekcie terytorialnym i historycznym; problematyki przestrzenno-geograficznej, socjologicznej, demograficznej, etnograficznej, związanej z zachodzącym na Pomorzu Zachodnim procesem integracyjnym.

Praca naukowo-badawcza Instytutu była prowadzona w sześciu dziedzinach problemowych: Historycznej, Socjologiczno-Demograficznej, Ekonomicznej, Morskiej, Przestrzenno-Geograficznej oraz problemów społecznych współczesnych. 21/

W 1968 roku powstały w Szczecinie: pierwsza uczelnia humanistyczna - filia Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu - oraz Szkoła Nauczycielska oraz Wyższa Szkoła Morska.

Zasadniczy udział w rozwoju środowiska humanistycznego w Szczecinie miał Punkt Konsultacyjny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Powstał on z inicjatywy i dzięki staraniom ówczesnego kuratora Okręgu Szkolnego Szczecińskiego Bolesława Sadaży i życzliwości i zrozumienia prorektora UAM doc.dr Józefa Kłosa.

Dostępna forma studiów, życzliwość i wszechstronna pomoc wypracowników dojeżdżających z Poznania umożliwiła ukończenie 500 studentów studiów drugiego stopnia oraz uzyskanie stopnia magistra na kierunkach: pedagogiki, historii, filologii polskiej, geografii.

To duże osiągnięcie, zważywszy że województwo szczecińskie w latach 50 tych posiadało największy procent niewykwalifikowanych mieszkańców szkół podstawowych w skali kraju. 22/

WSP do 1973 roku posiadała status wyższej uczelni typu zawodowego, przygotowującej kadry wyłącznie dla szkolnictwa podstawowego. Po uzyskaniu w 1973 roku statusu Wyższej Szkoły Pedagogicznej uczelnia kształci już w trybie 4 letnich studiów magisterskich blisko 3100 studentów na studiach stacjonarnych i zaocznych. Wobec tego mury WSP opuszczają setki dobrze przygotowanych absolwentów dla potrzeb szkolnictwa, kultury oraz administracji państwowej.

Szkolnictwo morskie w Szczecinie pierwsze kroki stawiało już w 1947 roku. Poprzedniczką Wyższej Szkoły Morskiej były 2 morskie szkoły pomaturalne, połączone w 1967 roku w Państwową Szkołę Morską. Na gruncie tej szkoły 20 sierpnia 1968 roku powstała Wyższa Szkoła Morska. 23/

Powstałe w 1968 roku WSN i WSM wypełniły niejako profil szczecińskiego ośrodka akademickiego. Aktualnie szkolnictwo wyższe Szczecina obejmujące także działającą od 1961 roku filię Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Poznaniu, przygotowuje wysoko kwalifikowanych specjalistów dla wszystkich podstawowych gałęzi gospodarki i kultury narodowej regionu zachodniopomorskiego

W latach 1970-1980 nastąpił dalszy rozwój szczecińskiego ośrodka naukowego. Uczelnie, przechodząc na strukturę Instytutową, unowocześniły proces dydaktyczny oraz przyspieszyły realizację planów badań naukowych. Badania te coraz częściej tracą charakter badań indywidualnych a przybierają postać badań zespołowych, realizowanych w ramach programów resortowych oraz węzkowych.

Powstałe w okresie Polski Ludowej w Szczecinie szkolnictwo wyższe odegrało ważną rolę polityczną i społeczną w toku przeobrażeń na Pomorzu Zachodnim o zasięgu nie tylko regionalnym ale także ogólnokrajowym, zważywszy że tereny te przez dłuższy czas powojenny były przedmiotem zainteresowania tzw. "wielkiej polityki".

Wymiernym efektem działalności naukowo-dydaktycznej oraz całego zespołu działań i preferencji jest osiągnięty rozwój naukowy kadry uczelni szczecińskich. W większości proces ten szedł na drodze samorozwoju. W 1980 roku w szczecińskim ośrodku akademickim w procesie naukowo-dydaktycznym zaangażowanych było 2122 pracowników naukowo-dydaktycznych, w tym: 87 profesorów, 223 docentów,

adiunktów, 880 starszych asystentów i asystentów oraz 255
szych wykładców i wykładców. Stanowi to 4,3% ogółu zatrud-
ych w szkolnictwie wyższym w Polsce pracowników naukowo-dyda-
icznych. 24/

Imponujący jest także efekt działalności dydaktycznej. Wyższe
nie szczecińskie do 1980 roku przekazały gospodarce kraju
9 absolwentów, z tego 19706 inżynierów, magistrów inżynierów,
ców ekonomii, 9015 specjalistów z zakresu rolnictwa, zootech-
rybactwa, 6118 lekarzy ogólnych i stomatologów, 4901 ba-
ów, 1209 wysoko kwalifikowanych oficerów marynarki handlowej
109 specjalistów z zakresu wychowania muzycznego. W samym
e 1980 roku uczelnie szczecińskie opuściło łącznie 3147 absol-
ów, co stanowiło 3,6% ogółu absolwentów w Polsce oraz 14,6%
wentów uczelni wyższych Ziemi Zachodnich i Północnych. Daje
szczecińskiemu ośrodkowi akademickiemu 3 miejsce po Wrocławiu
ańsku. 25/

Równoległe z pracą wyższych uczelni szczecińskich rozpoczęły
kalność pozauczelniane placówki naukowo-badawcze.

Pierwsza z nich Wojewódzkie Archiwum Państwowe rozpoczęła
kalność w sierpniu 1945 roku. Podjęto gromadzenie rozproszo-
zasobu i przystąpiono do wykonywania podstawowych prac po-
kowych w celu jego zabezpieczenia i udostępnienia. W 1948 roku
ńczył się pionierski okres tworzenia szczecińskiego archiwum
zпочzął się czas zorganizowanej, planowej pracy nad naukowym
cowaniem zasobu i jego udostępnienia. Duży wkład pracy wnieśli
oszą nadal B.Tuchan-Taurogiński, H.Lesiński, B.Frankiewicz,
ekopolski, L.Turek-Kwiatkowska, K.Kozłowski. Na szczególną
ę zasługuje działalność H.Lesińskiego. Dzięki jego staraniom
cono Polsce kilka tysięcy woluminów akt, które po II wojnie

światowej znalazły się w NRD. W 1980 roku WAP Szczecin posiadało zbiory liczące 1055 zespołów, co stanowiło 460416 jednostek aktywnych oraz 6947 metrów bieżących pułek magazynowych. Stanowi to istotny warsztat pracy dla szczecińskiego oraz innych ośrodków naukowych, a wydawany od kwietnia 1978 roku Informator Archiwalny stanowi swoisty przewodnik dla historyków. 26/

W 1947 roku rozpoczęła pod kierunkiem T. Wieczorowskiego działalność naukową grupa archeologów szczecińskich prowadząc wykopaliska na zamku. W rok później powstaje Pracownia Badań nad początkami Państwa Polskiego, która w 1954 roku zostaje przekształcona w stację Archeologiczną Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN. Istotne znaczenie dla rozwoju archeologii szczecińskiej miało powstanie w 1955 roku czasopisma "Materiały Zachodniopomorskie", rocznika muzealnego na łamach którego zaistniały możliwości publikowania opracowań o tematyce pomorskiej.

Szczeciński Oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego rozpoczął działalność w 1952 roku zrzeszając wówczas 24 członków. Wykonując statutowe założenia historycy szczecińscy systematycznie zapoznawali i zapoznają społeczeństwo Szczecina z dorobkiem historiografii zachodniopomorskiej oraz polskiej poprzez liczne publikacje zamieszczane na łamach czasopisma "Przegląd Zachodniopomorski" /do 1963r. "Szczecin"/ oraz odczyty i prelekcje. Z inicjatywy środowiska historycznego w 1955r. powstał w Szczecinie zakład Historii Pomorza Zachodniego PAN, placówka koordynująca badania naukowe dotyczące miejsca i roli Szczecina w strukturze społecznej, politycznej i gospodarczej Polski.

W 1980 roku w Szczecinie działały liczne Towarzystwa bądź Oddziały krajowych Towarzystw Naukowych, reprezentujące wszystkie

ziny nauki. Były to pozytywne stymulatory do dalszego rozwoju w Szczecinie.

Szczecińskie środowisko naukowe, akademickie i pozaakademickie O roku zrzeszało 286 członków, w tym 109 profesorów, 121 do- w, 53 doktorów oraz 3 magistrów. 27/

Posiadając tak liczną i doświadczoną kadrę naukową oraz fakt Szczecin stanowi węzłowy punkt fizycznej, społecznej i poli- nej geografii Polski i będąc w geograficznym centrum Europy, co to nie posiada aktualnie Uniwersytetu, pomimo że już w roku podjęto pierwsze próby utworzenia tej placówki naukowo- stycznej.

Rozpoczęta na nowo dyskusja wokół Uniwersytetu w latach 1984 wsparta decyzjami PAN, MNSzWiT oraz innych ośrodków owych w kraju być może doprowadzi do sfinalizowania tego nego, społecznie uzasadnionego choć kosztownego przedsięwzię-

Podjmując problematykę zachodniopomorską autor skorzystał nych opracowań naukowych uczonych szczecińskich. Na szcze- ą uwagę zasługują prace Piotra Zaremby, Alfreda Wielopolskie- Bogdana Dopierały, Henryka Lesińskiego, Tadeusza Bialeckiego, mierza Golczewskiego, Bolesława Sadaja, Andrzeja Głowackiego, ora Henrycha, Bogdana Frankiewicza i innych. Pozwoliły one rowi na szerszą orientację o przeobrażeniach społecznych, tycznych, ustrojowych zachodzących na Pomorzu Zachodnim.

Na temat powstania i rozwoju szczecińskiego ośrodka nauko- napisano już sporo. Okazje ku temu dawały poszczególne rocz- e: 10-lecia, 15-lecia, 20-lecia, 25-lecia, 30 i 35-lecia nauki skiej na Pomorzu Zachodnim. Drukiem ukazały się prace: ziestolecie nauki polskiej na Pomorzu Szczecińskim 1946-1966, zecin 1968, Dwudziestolecie medycyny polskiej na Pomorzu

Szczecińskim, Nauka polska na Pomorzu Szczecińskim 1946-1966-1976
Szczecin 1979 i inne.

Wśród opracowań rocznicowych szczególne miejsce zajmują prace, prezentujące dorobek wyższych uczelni szczecińskich. Wymienić tu można opracowania: Politechnika Szczecińska 1946-1971, PWN Warszawa - Poznań 1974, Wyższa Szkoła Morska w XXX-leciu szkolnictwa morskiego w Szczecinie 1947-1977, Szczecin 1977, Dwadzieścia pięć lat szkolnictwa ekonomicznego w Szczecinie, Szczecin 1972, Akademia Rolnicza w Szczecinie w latach 1954-1979, Szczecin 1979 oraz XXX lat Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie pr. zb. pod.red. E.Miętkiewskiego, Warszawa 1980.

Rocznicowy dorobek szczecińskiego środowiska uczelniano-naukowego odnotowało szeregiem artykułów czasopismo "Przegląd Zachodniopomorski", poświęcając temu kilka odrębnych zeszytów. Wśród wielu artykułów poświęconych tej tematyce należy przede wszystkim wymienić opracowanie Józefa Kępińskiego "25 lat szczecińskiego ośrodka szkół wyższych i nauki", opublikowane w "Życiu Szkoły Wyższej" w Szczecinie oraz Henryka Lesińskiego "Rozwój nauki i szkolnictwa wyższego w Szczecinie - opublikowane w "Przeglądzie Zachodniopomorskim" w 1975 roku, a także publikacje St.Laska, L.Jeniszewskiego i innych.

Prace: Dwudziestolecie nauki polskiej na Pomorzu Zachodnim w latach 1946-1966" oraz "Nauka polska na Pomorzu Szczecińskim 1946-1966-1976" mają charakter informacyjno-naukowy. Na ich całość składają się referaty naukowe z różnych dyscyplin naukowych wygłoszone przez uczonych szczecińskich podczas jubileuszowych sesji naukowych.

Opracowania monograficzne: Akademia Rolnicza w Szczecinie 1954-1979, XXX lat Pomorskiej Akademii Medycznej czy XXX-lecie

szeregu szkolnictwa morskiego w Szczecinie 1947-1977 prezentują
obok naukowy i dydaktyczny poszczególnych Katedr, Zakładów. W
obszarze informacyjny natomiast przedstawiona jest praktyczna stro-
niałalności wyższych uczelni.

(pisanie)

Opracowania zwarte wykorzystane podczas niniejszej pracy
wskazane zostały o materiał prasowy. Wykorzystano informacje
warte na łamach czasopism: "Szczecin", "Przegląd Zachodniopomor-
ski", "Przegląd Zachodni", Zapiski Historyczne Towarzystwa
Historycznego Toruńskiego, "Roczników Pomorskiej Akademii Medycznej"
i zeszytów Naukowych Politechniki Szczecińskiej, Wyższej Szkoły
Pedagogicznej, Akademii Rolniczej za lata 1950-1980.

Obok bogatej literatury, pamiętników /w formie rękopisów
zawierających się w Archiwum ~~IZP~~ i prasy niezwykle pomocnej przy
opracowaniu tematu, zasadniczym źródłem, na którym oparta jest
cała niniejsza monografia są materiały archiwalne, pochodzące
z archiwów państwowych i partyjnych, jak: Archiwum Zakładu His-
torii i Partii KC PZPR w Warszawie, Archiwum Komitetu Wojewódzkiego
w Szczecinie i Poznaniu, Archiwum Akt Nowych w Warszawie,
Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Szczecinie oraz Archiwum
Pomorskiej Akademii Nauk - Wydział Nauki i Techniki w Warszawie.
Wykorzystano także materiały znajdujące się w archiwum Uniwersy-
tetu Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz archiwach wyższych uczelni
w Szczecinie: Politechniki Szczecińskiej, Wyższej Szkoły Pedagogicz-
nej, Akademii Rolniczej, Pomorskiej Akademii Medycznej i Wyższej
Szkoły Morskiej. Niestety zgromadzony materiał w archiwach
wskazanych jest niekompletny i nie opracowany co następuje dużo
trudności w uchwyceniu najistotniejszych momentów rozwojowych
szkolnictwa szczecińskiego. Brak także podstawowych dokumentów

z pierwszych lat działalności, a akta kategorii "A" nie wypełniają ubytków wymienionych dokumentów.

Ramy chronologiczne prezentowanej pracy obejmują okres od marca 1945 roku /uchwała Rady Ministrów z 14 marca 1945 roku, traktująca o podziale administracyjnym Ziemi Zachodnich/ do czerwca 1980 roku /zakończenie kolejnego roku akademickiego/.

Układ pracy jest problemowo-chronologiczny, co oznacza że w ramach rozdziałów, traktujących o wybranych, zdaniem autora najważniejszych, problemach dotyczących tematyki pracy - wydarzenia i fakty zostały uszeregowane chronologicznie.

Rozdział pierwszy przedstawia proces kształtowania się szczecińskiego ośrodka naukowego. W pierwszej części rozdziału przedstawiona jest analiza warunków i możliwości kształtowania się środowiska akademickiego w Szczecinie. W układzie chronologicznym przedstawiono powstanie Akademii Handlowej, Szkoły Inżynierskiej, Akademii Lekarskiej /zwanej później Pomorską Akademią Medyczną/, Wyższej Szkoły Ekonomicznej, Politechniki Szczecińskiej, Akademii Rolniczej, Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Wyższej Szkoły Morskiej oraz filii poznańskiej Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej. Na tym rozwoju organizacyjnym ukazano rozwój kadry naukowo-dydaktycznej i efekty działalności dydaktycznej. Pozauczelnianym placówkom naukowo-badawczym poświęcono drugą część rozdziału, prezentując w niej powstanie i rozwój Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego oraz Instytutu Zachodnio-Pomorskiego. 28/

W rozdziale drugim, poświęconym naukom przyrodniczym przedstawiony jest rozwój nauk lekarskich, technicznych, rolniczych, chemicznych, matematycznych i fizycznych. Osiągnęły one imponujący rozwój pod względem kadry naukowej. Skromne ilościowo grono naukowców w okresie pionierskim, do 1980 roku powiększyło się wielokrotnie, osiągając liczbę 1597 pracowników naukowych, w tym:

profesorów zwyczajnych, 51 profesorów nadzwyczajnych, 174 do-
ców, 540 adiunktów, 670 starszych asystentów i asystentów oraz
starszych wykładców i wykładców. Systematycznej poprawie
ła baza materialna, niezbędna do prowadzenia badań. W 1980
jej wartość wynosiła 1.008.094 mln zł. Księgozbiór bibliotek
ecińskich z zakresu nauk przyrodniczych w szczecińskim ośrod-
aukowym liczył w dniu 31.12.1980r. 796.922 voluminów druków
tych, 173.368 voluminów czasopism oraz 102,170 voluminów
row specjalnych. Pozwala to rozwijać własne badania naukowe i
stniczyć w realizacji wielu problemów resortowych oraz
owych. 29/

Naukom społecznym jest poświęcony rozdział trzeci omawiający
5j nauk archeologicznych, historycznych, socjologicznych,
omicznych, pedagogicznych, językoznawstwa, literaturoznawstwa,
prawniczych oraz nauk filozoficznych. Autor ukazał ich drogi
ojowe oraz efekty badań naukowych prezentowanych dyscyplin.
ielka początkowo grupa naukowców zajmujących się naukami
ecznymi systematycznie rozwijała się liczebnie oraz jakościowo,
1980 roku osiągnąć stan 239 pracowników naukowo-badawczych .
n: 3 profesorów zwyczajnych, 12 profesorów nadzwyczajnych,
ocentów, 73 adiunktów, 58 starszych asystentów oraz 57 asys-
w. Nauki społeczne w Szczecinie w 1980 roku dysponowały
e dobrze rozwiniętą bazą. Zbiory archiwalne WAP liczyły 1055
płów, 460.416 jednostek aktowych. Uzupełniał je księgozbiór
resu nauk humanistycznych, liczący 744.792 voluminów druków
tych, 370.633 voluminów druków specjalnych oraz 80.438 volu-
w czasopism. 30/

Niezależnie od napotykaných w trakcie opracowywania niniejszej monografii trudności, autor starał się ukazać rozwój ilościowy szczecińskiego ośrodka naukowego oraz osiągnięcia badawcze poszczególnych dyscyplin i instytucji naukowych w latach 1945 - 1980.

Kończąc te wstępne uwagi, pragnąłbym podziękować Panu Profesorowi Antoniemu Czubińskiemu za cenne wskazówki i rady, które były mi bardzo pomocne w opracowaniu niniejszej monografii.

ROZDZIAŁ I

POWSTANIE SZCZECIŃSKIEGO OŚRODKA AKADEMICKIEGO

a/ AKADEMIA HANDLOWA

Szkolnictwo wyższe w Szczecinie zrodziło się z zapotrzebowania społecznego, a jego utworzenie było wynikiem inicjatywy mieszkańców miasta. Na powstanie i rozwój szkolnictwa wyższego w Szczecinie Pomorza Zachodniego złożyło się kilka czynników. Jednym z nich, zasługującym na odnotowanie, była baza materialna, wprawdzie skromna i zdewastowana wskutek działań wojennych, ale posiadająca znaczną wartość w warunkach ogromnych zniszczeń miasta.

6 budynków zniszczonych w granicach 50-100%; 15% zniszczonych 50-50%; a tylko 30% miasta uległo zniszczeniu do 10%/.^{1/}

Innym, zapewne nie mniej ważnym czynnikiem było zapotrzebowanie społeczne na ludzi z wyższym wykształceniem. Wraz z objęciem Szczecina przez władze polskie rozpoczął się proces napływu ludzi, wśród której duży procent stanowiła młodzież, odczuwająca potrzebę ukończenia, bądź uzupełnienia swego wykształcenia.

Jesienią 1945 roku zarówno władze miasta jak i opinia społeczeństwa Szczecina uznały za bezsporną i pilną potrzebę utworzenia szkoły handlowej. Nie brakowało przy tym ludzi, którzy przegając rozwój portu, postulowali otwarcie uczelni, kształcącej kadry dla potrzeb handlu zagranicznego.^{2/}

Wyrazem tych opinii był opracowany przez szczecinian "Memorandum w sprawie utworzenia w Szczecinie wyższej uczelni handlowej" który został przesłany do Ministra Oświaty 25 stycznia 1946r. Postulował on

utworzenie w Szczecinie "Akademickich Kursów Handlu Zagranicznego", uzasadniając potrzebę utworzenia uczelni rozwojem działalności portu, nastawionego głównie na handel zagraniczny. W dalszej części stwierdzał, że: "... istnienie uczelni miałoby podstawowe znaczenie dla utrwalenia polskości i krzewienia kultury regionu szczecińskiego. 3/

Pierwszą sprecyzowaną bliżej ideę utworzenia w Szczecinie wyższej uczelni podał w dniu 20.03.1946r. "Kurier Szczeciński". Czytamy w nim m.in.: "Szczecin uważać należy za najwłaściwsze miejsce na siedzibę Akademii Handlu Zagranicznego. Przemawia za tym szereg powodów ... otwarcia portu, koncentracja kupiectwa, brak uczelni. Założenie wyższej uczelni przyczyniłoby się jeszcze w większej mierze do utrwalenia polskości miasta. Świat by się przekonał, że Polska stanowczo ugruntuje przyszłość Szczecina zarówno pod względem gospodarczym jak i kulturalnym. 4/

Inicjatywa społeczna znalazła poparcie u władz administracyjnych i politycznych miasta, które zwróciły się do Akademii Handlowej w Poznaniu z prośbą o realizację projektu. Gorącym zwolennikiem urzeczywistnienia tej idei okazał się ówczesny rektor Akademii w Poznaniu prof. dr Józef Górski. Referując w styczniu 1946 roku projekt utworzenia w Szczecinie uczelni handlowej Ministrowi Oświaty Giesławowi Wycechowi, zwracał szczególną uwagę na potrzebę kształcenia kandydatów na stanowiska przyszłych kierowników placówek gospodarczych oraz specjalistów z zakresu obrotu międzynarodowego i transportu. 5/

W połowie 1946 roku zapadła decyzja: W Szczecinie powstanie Akademia Handlowa - jako filia uczelni poznańskiej. Informacja o naborze na I rok studiów ukazała się w miejscowej prasie 1.08. 1946r. W ciągu dwóch tygodni od jej ogłoszenia, jeszcze przed

określonym terminem przyjmowania zgłoszeń, wpłynęło 700 podań,
w wyznaczonym terminie /od 15.09.1946r./ - 2.300. Po zweryfi-
kacji złożonych dokumentów na studia zakwalifikowano 1.700

b. 6/

Inauguracja pierwszego roku akademickiego w Akademii Han-
dlowej odbyła się 15.10.1946r. Do zebranych słuchaczy /1.700 w
tym 450 kobiet/, kadry dydaktyczno-naukowej i zaproszonych
gości, rektor prof. dr J.Górski powiedział: "Jestem ogromnie
zadowolony, jestem wzruszony dlatego, że po raz pierwszy od stu-
lat przemawia polski profesor, w polskim Szczecinie i do pol-
skiego słuchacza. Jest to niewątpliwie dla nas wszystkich przeło-
mowa chwila". W dalszej części swego wystąpienia stwierdził:
"Nie chcemy kształcić jedynie samych groszorbów. Nasi absolwenci
mają być przede wszystkim wysoko wyrobionymi obywatelami, rozumie-
jącymi głębokie potrzeby gospodarcze i społeczne kraju oraz sze-
ściu warstw naszego narodu." 7/

Uczestniczący w uroczystości wojewoda szczeciński płk.
M. ^{rozpoczynając} ~~orkowicz~~ w swym wystąpieniu nazwał działalność Akademii Han-
dlowej "drożdżami tworzącego się społeczeństwa ziemi szczeciń-
skiej". 8/

16.10.1946r. St.Babisiak w artykule wstępnym Kuriera Szcze-
cińskiego w sposób następujący ocenił powstanie uczelni: "Utworze-
nie Akademii Handlowej w Szczecinie to nie tylko problem
wielkiego wysiłku władz administracyjnych państwa, to nie tylko
sprawa, niemająca zresztą, zapachu i entuzjazmu samej młodzieży ...
Właściwie to sprawa polityczna. Uczelnie ... mają być nie
tylko źródłem wiedzy dla tysięcy słuchaczy, mają one nie tylko
kształtować myśli i uczucia, mają one nie tylko naukowymi mato-
kami dopomóc młodzieży do samodzielnego rozwiązywania

niejednokrotnie trudnych i skomplikowanych zjawisk; mają one nie tylko wychowywać zastępy twórczej zawodowo warstwy inteligencji polskiej, ale również, a może w pierwszym rzędzie, zakłady naukowe na Ziemiach Zachodnich, stać się mogą i stać się powinny bastionami niezłomnej myśli polskiej, kuźnią nie tylko oporu, ale i dynamicznej ofensywy polskiej gospodarki, mają ukształtować charaktery i wiadomości w kierunku umiłowania polskiej rzeczywistości. 9/

Administracja nowo powstałej uczelni mieściła się w gmachu przy ulicy Mickiewicza 66. Wykłady odbywały się w pomieszczeniach Zakładu Oczyszczania Miasta oraz w sali posiedzeń Miejskiej Rady Narodowej. Wyposażenie uczelni było niewystarczające. Księgozbiór biblioteki Akademii, w pierwszym roku jej istnienia składał się z 970 woluminów, skompletowanych przez studentów. Akademia Handlowa była szkołą prywatną i utrzymywała się z czesnego wpłacanego przez słuchaczy. 10/

interesująco przedstawiał się skład socjalny studentów pierwszej szczecińskiej szkoły wyższej. Najliczniejszą grupę, bo około 40% wszystkich studentów, stanowili przedstawiciele wolnych zawodów /kupcy, rzemieślnicy, lekarze/. Drugą co do wielkości grupą społeczną byli przedstawiciele inteligencji pracującej />8%/. Studentów pochodzenia chłopskiego było 18% i tylko 9% pochodzenia robotniczego. Wiek studentów wahał się od 20 do 40 lat. 11/

Skład społeczny młodzieży studiującej uległ poprawie w następnych latach studiów. Rok akademicki 1947/1948 rozpoczęło 716 studentów drugiego roku, tylu zaliczyło I rok studiów, przy czym liczba studentów pracujących zmniejszyła się z 80 do 60%.

awność kształcenia wynosiła 40%. Na I rok studiów przyjęto 2 osoby. Nadal przeważała ilościowo młodzież pochodzenia inteligentnego nad robotniczą i chłopską, ale dysproporcje były nieznaczne. Natomiast w roku akademickim 1948/49 studia rozpoczęły 722 osoby, z których 72% pochodziło z klasy robotniczej i chłopskiej.^{12/}

Studentów Akademii Handlowej cechowała m.in. aktywność społeczna. Wielu z nich naukę łączyło z pracą zawodową. Nie przedkładało im to w czynnej przynależności do kół zainteresowań i organizacji uczelnianych. W roku akademickim 1947/1948 w uczelni działały: Koło Geografów Gospodarczych, Koło Ekonomiczne, Koło Towarzystwo Anglistów, Koło Organizacji Pracy, Koło Przyjaźni Polsko-Amerykańskiej, Koło Przyjaźni Polsko-Szwedzkiej. Ponadto działały: Związek Walki Młodych, Związek Młodzieży Wiejskiej "Wici", Związek młodzieży Demokratycznej, Akademicki Związek Sportowy, Akademicki Związek Morski, Koło Regionalne Studentów Ziemi Pomorskiej oraz Bratnia Pomoc, zrzeszająca około 80% studujących.^{13/}

Z inspiracji studentów, od lutego 1947r. zaczęło ukazywać się pismo "Akademik Szczeciński". Artykuł wstępny zamieszczony w I numerze tej gazety podkreślał doniosłość polityczną i społeczną istnienia i funkcjonowania uczelni. W artykule napisano m.in.:
"Przeżyjemy na sobie trudne zadanie, bo jesteśmy pionierami na tych ziemiach, bo przyjechaliliśmy tu po to, żeby budować wielką szkołę, potężniejszą niż dawniej, szczęśliwszą niż dotychczas."
W tym samym numerze zamieszczone były artykuły: Życiorys pierwszego rektora Akademii Handlowej w Szczecinie, Co słychać w Komitecie Uczelnianym oraz artykuł Z. Helinskiego: Oblicze społeczności Akademickiej Akademii Handlowej w Szczecinie.^{14/}

Trudnym problemem szczecińskiej uczelni był brak miejscowej kadry naukowo-dydaktycznej. W roku akademickim 1946/47 zajęcia dydaktyczne prowadzone były przez wykładowców z Poznania i Warszawy. Część zajęć prowadzili asystenci i lektorzy pochodzenia miejscowego. Do grona pierwszych wykładowców należeli m.in.: Leon Babiński, Florian Barciński, Janusz Deresiewicz, Bolesław Kuryłowicz, Józef Rzóśka, Alfred Wielopolski, Zbigniew Zakrzewski.¹⁵⁾

W drugim roku istnienia Akademii na ogólną liczbę 46 pracowników nauki 9 mieszkało w Poznaniu, 1 w Gnieźnie i 1 w Gdyni, a 35 w Szczecinie. W roku następnym proces formowania się miejscowej kadry został zakończony. Z ogólnej liczby 86 pracowników, 3 dojeżdżało z zewnątrz - z Poznania /dr J. Rzóśka/, z Gdyni /prof. Kulikowski/, z Torunia /prof. K. Słaski/, 83 pracowników Akademii mieszkało w Szczecinie.^{16/}

Po rocznej działalności Akademii jej zależność od macierzystej uczelni była tylko formalna. Powołana przy Akademii Handlowej w Szczecinie Rada Wykładowców i Kuratorium Społeczne Akademii Handlowej faktycznie przyniosło uczelni samodzielność. Potwierdzone to zostało mianowaniem pierwszego rektora, którym został prof. dr Leon Babiński.^{17/}

W 1950 roku uczelnia szczecińska przeszła pierwszą reorganizację. Wprowadzono nową specjalizację studiów w zakresie transportowo-komunikacyjnym, a przyjęcie na studia uwarunkowane było pozytywnym wynikiem egzaminu wstępnego. Rozporządzeniem Prezydium Rady Ministrów Akademia Handlowa przemianowana została w Wyższą Szkołę Ekonomiczną i pod tą nazwą funkcjonowała do 1955 roku.^{18/} Zlikwidowano dotychczasowe wydziały uczelni: Ogólno-Handlowy i Handlu Zagranicznego, na miejsce których powstały nowe: Wydział

sportu Śródlądowego /9 katedr/ i Wydział Finansów / 3 kated-
19/

W latach następnych struktura uczelni uległa dalszym prze-
tleniom. Podyktowała je konieczność przygotowania wysoko kwa-
rowanych kadr dla transportu. Spowodowało to rozrost organi-
jny uczelni. Ostatecznie od roku akademickiego 1953/1954
ne były cztery wydziały: Transportu Kolejowego, Transportu
chodowego, Transportu Wodno-Śródlądowego oraz Towaroznawstwa
o-Spożywczego. Pierwszy trzy działy się na sekcję eksplo-
yjną i finansową. Każdy z wydziałów uzyskał prawo wydawania
omów magisterskich. 20/

Wraz z przeprowadzoną reorganizacją i wzrostem zadań dyda-
znych następował rozwój kadry naukowej, polegający nie tylko
nacznym wzroście liczebnym, lecz przede wszystkim na poważnym
sie w zakresie uzyskania stopni naukowych. Szczegółowo przed-
ia to tabela.

Tabela 1

Pracownicy naukowo-dydaktyczni Akademii Handlowej,
a następnie Wyższej Szkoły Ekonomicznej w
Szczecinie w latach 1946-1955.

em.	Prof. zwyczaj.	Prof. nadzwyczaj.	Do- cenci	Z-cy prof. st. wy- kład.	Adiun- kci	Starsi asys- tenci	Asys- tenci	Ra- zem
6/47	1	3	-	8	-	-	4	16
8/49	-	1	-	14	-	1	21	37
9/50	-	-	-	20	2	6	18	46
4/55	-	-	-	15	9	11	19	54
ZEM	1	4		57	11	18	62	153

Zródło: AJZP, E.Terebucha Szczecina jako ośrodek Op.cit.s. s. 19 i następne; także APS Szczecin, Sprawozdawczość i statystyka za lata 1950 - 1953, sygn. WBM 6(II)3 oraz za lata 1954-1956, sygn. WBM 7(2); także J. Stanielewicz, Wydział Inżynieryjnoop. cit, s. 192.

Świadectwem działalności dydaktycznej AH i WSE jest liczba wydanych dyplomów zawodowych i magisterskich w latach 1946-1955 uczelnię opuściło łącznie 2393 absolwentów. Szczegółowy wykaz zawiera poniższe zestawienie.

Tabela 2

Studenci i absolwenci AH i WSE w latach 1946 - 1955.		
Rok akademicki	Studenci	Absolwenci
1946/47	1018	-
1947/48	2238	-
1948/49	2489	13
1949/50	2282	542
1950/51	1408	477
1951/52	1708	244
1952/53	1178	372
1953/54	1049	282
1954/55	1044	249
1955/56	923	214
R A Z E M :	15387	2393

Zródło: J. Stanielewicz, Wydział Inżynieryjnoop. cit, s. 193; także, J. Rutkowski, Rozwój szczecińskiego ośrodka....
...op.cit, s. 14 - 18.

Wysza Szkoła Ekonomiczna istniała do 1955 roku tj. do czasu kształcenia jej w Wydział Ekonomiczny Politechniki Szczecińskiej. W ciągu krótkiej działalności mury jej opuściło 1.347 absolwentów /łącznie z Akademią Handlową 2.393/. Z liczby której uzyskało dyplomy magisterskie, pozostali z dyplomami potwierdzającymi ukończenie studiów pierwszego stopnia.

Osiągnięcia dydaktyczne, szybki rozwój naukowy uczelni spowodowały także wzrost liczby publikacji ogłoszonych przez pracowników AH i WSE. W początkowym okresie miały one charakter typowo praktyczny "opublikowano 38 skryptów dla potrzeb studentów/. W latach następnych rosła liczba artykułów, recenzji naukowych, także pojawiły się podręczniki i opracowania zwarte, co świadczyło o kształtowaniu się określonych kierunków badawczych. Stanowisko naukowe kadry AH i WSE przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3

Publikacje pracowników naukowo-dydaktycznych AH i WSE w latach 1946 - 1955

rok	Druki zwane	Artykuły	Referaty i recenzje	Podręcz.	Skrypty	Razem
46	1	-	-	-	-	1
47	-	2	-	-	3	5
48	-	4	-	-	6	10
49	1	7	-	1	11	20
50	-	4	-	-	2	6
51	-	3	3	-	3	9
52	-	1	-	-	3	4
53	-	8	4	1	1	14
54	-	17	3	-	3	23
55	1	16	1	-	3	21
ZEM:	3	62	11	2	35	113

Zródło: J.Stanielewicz, Wydział Inżynieryjno- ... op.cit.,s.193
także J.Rutkowski, Rozwój Szczecińskiego ośrodka ...
op.cit.,s.14-18.

b/ SZKOŁA INŻYNIERSKA

Idea utworzenia uczelni wyższej o charakterze technicznym zrodziła się 4 lipca 1946r. Autorem projektu była młodzież zrzeszona w ówczesnych związkach i stowarzyszeniach młodzieżowych. Opracowano w tej sprawie stosowny memoriał, zawierający postulaty i argumenty uzasadniające potrzebę utworzenia w Szczecinie Politechniki. Z jego treścią zapoznało się ówczesne kierownictwo partyjno-rządowe kraju, województwa, władze resortu oświaty, a nawet Zarząd Główny Polonii Zagranicznej.^{21/}

Za powołaniem Politechniki opowiedziało się Prezydium WRN Szczecina, podejmując 3.08.1946r. uchwałę w tej sprawie. Stwierdzono w niej m.in. "Prezydium WRN uchwała udzielić pełnego poparcia inicjatywie młodzieży Pomorza Zachodniego w kierunku utworzenia Politechniki Szczecińskiej im. Krajowej Rady Narodowej".^{22/}

partie polityczne oraz
Podobne stanowisko reprezentował Wojewódzki Urząd Informacji i Propagandy, który w piśmie skierowanym do PWRN z dnia 10.09.1946r. informował: "Kolegium propagandowe województwa szczecińskiego, reprezentowane przez PPR, PPS, SL, SD, SP Okręgową Komisję Związków Zawodowych, Wojewódzki Urząd Informacji i Propagandy, Wojsko Polskie, Miejski Oddział Informacji i Propagandy, Delegaturę "Czytelnika", redakcję "Kurierza Szczecińskiego", Polskie Radio, Wojewódzkie Biuro Kontroli Prasy, Okręgowy Zarząd Kin, Redakcję "Robotnika Szczecińskiego", Polską Agencję Prasową

opera memoriał i prosi międzynarodowe czynniki o otwarcie w Szczecinie Politechniki. ^{23/}

Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, po zapoznaniu się z treścią oświadczenia WUIiP, w dniu 2.09.1946r. skierowało do Ministerstwa Oświaty uchwałę, w której stwierdziło: "Na mocy artykułu 28 ustawy z 11 września 1944r. "O organizacji i zakresie działalności Rad Narodowych" /Dz URP Nr.5 poz.22/ - Wojewódzka Rada Narodowa uznaje sprawę utworzenia w Szczecinie politechniki za ważną i udziela całkowitego poparcia inicjatywie Komisji Organizacyjnej i Młodzieżowej Organizacji Młodzieżowych, zmierzającej do utworzenia uczelni tego typu na Pomorzu Zachodnim". ^{24/}

Równoległe do zabiegów czysto formalnych zaczęto tworzyć organizację, prace dokonywane. Powołano m.in. do życia "Komitet Organizacyjny Politechniki Szczecińskiej", na czele którego stanął przewodniczący Prezydium WRN dr Konrad Patek. ^{25/}

Ministerstwo Oświaty, doceniając zaangażowanie władz politycznych, administracyjnych, młodzieżowych i całego społeczeństwa, dnia 7 września 1946r., podpisanym przez Dyrektora Departamentu IV /Szkół Wyższych/ prof.dr Stanisława Arnolda, powołało inż. Bolesława Orgelbranda, dyrektora Szkoły Inżynierskiej w Poznaniu, do zajęcia się sprawami organizacji Szkoły Inżynierskiej w Szczecinie. W dniu 27 września, z jego inicjatywy zorganizowano w Szczecinie Konferencję z udziałem inż. J. Maciejewskiego - wiceprezydenta Szczecina i inż. Bolesława Briksa, na której postanowiono utworzyć Szkołę Inżynierską, nie rezygnując z możliwości przekształcenia jej w przyszłości w politechnikę. ^{26/}

21 listopada 1946 roku przybyła do Szczecina, z ramienia Ministerstwa Oświaty, Eugenia Krassowska, by wspólnie z przedstawicielami komitetu organizacyjnego sfinalizować uruchomienie uczelni. Efektem Konferencji były podjęte przez E. Krassowską następujące decyzje: 27/

1. Powołuje się w Szczecinie Wyższą Szkołę Inżynierską z dniem 1 grudnia 1946r., substydiovaną tymczasowo za pośrednictwem Szkoły Inżynierskiej w Poznaniu i pod tymczasowym kierownictwem jej dyrektora inż. Orgelbranda.

2. Uzyskanie przez Wyższą Szkołę Inżynierską samodzielności organizacyjnej i finansowej nastąpi z dniem 1 lutego 1947r.

3. Fundusze na rozbudowę uczelni w kwocie 3 mln zł zapewni Delegatura Rządu ds Wybrzeża^w Gdyni.

4. Stworzenie warunków do przekształcenia Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Politechnikę Szczecińską pozostawia się Komitetowi Organizacyjnemu.

W pierwszych dniach stycznia 1947r. bawiła w Warszawie delegacja Komitetu Organizacyjnego Politechniki Szczecińskiej w składzie: inż. Ryszard Bagiński, inż. Antoni Bućkiewicz, Stefan Czarnowski, inż. Mikołaj Żak, inż. Bolesław Orgelbrand. W rozmowach z wiceminister krassowską i dyrektorem departamentu prof. Arnoldem, w dniu 20 stycznia podjęto ostateczną decyzję o utworzeniu Szkoły Inżynierskiej w Szczecinie. 28/

Minister Oświaty - Czesław Wycech w dniu 20 stycznia 1947r. podpisał rozporządzenie /Nr. IV-SW-357/47/ w sprawie utworzenia szkoły Inżynierskiej w Szczecinie. Jego treść brzmi: "Na podstawie art.1 ustawy z dnia 4 marca 1920r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych /Dz.U.KP Nr.50, poz.304/ oraz art.51 ustawy z

nia 11 marca 1932r. o ustroju szkolnictwa /Dz.U.RP Nr.36 poz.389/
zarządza co następuje:

1. Otwieram Szkołę Inżynierską w Szczecinie jako wyższą szkołę
leakademicką.
2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 grudnia
1946 roku. 29/

Inauguracja zajęć dydaktycznych nastąpiła 8.03.1947r. Do
rona słuchaczy /naukę rozpoczęło 297 osób/ i kadry naukowo-dyda-
tycznej /63 osoby, w tym tylko 20 wykładowców, 11 starszych
ystentów, 32 asystentów i lektorów, 5 samodzielnych pracowników
uki/, przemówił rektor, mgr inż. Ryszard Bagiński. Zapoznał
branych z celami kształcenia i zadaniami stojącymi przed szkołą
roku szkolnym 1947/48. Wykład inauguracyjny wygłosił minister
geniusz Kwiatkowski. 30/

Strukturę organizacyjną szkoły tworzyło 5 wydziałów: Mecha-
iczny, Elektryczny, Chemiczny, Inżynierii Wodnej, Inżynierii
dowej. Z tego ostatniego, po reorganizacji w 1949 roku, wyodręb-
ł się Wydział Architektury. 31/

Na Wydziale Mechanicznym zajęcia rozpoczęto od tzw. "Kursu
rowego" trwającego od 1.09.1946r. do 31.01.1947 roku. Kurs
ńczył etap wstępny, a pomyślne jego zaliczenie dawało prawo do
lszego studiowania. Po zaliczeniu kursu przygotowawczego studia
zпочzęły 52 osoby. Nauka była szczególnie trudna, ponieważ
akowało kadry, pomocy naukowych, sprzętu, a sam budynek przez-
czony na pomieszczenia Wydziału pilnie wymagał remontu. Trud-
ści te przewyciężył jednak entuzjazm słuchaczy i kadry. Ich
pólna rzetelna praca nad rozbudową bazy doprowadziła do uru-
omienia jeszcze w 1947r. w ramach Wydziału, Zakładu Obróbki

Metali, Odlewnictwa i Fizyki. Cały wydział w 1953r. zmienił nazwę na Wydział Budowy Maszyn. 32/

Podobne trudności organizacyjne posiadał Wydział Elektryczny składający się z sekcji prądów silnych i sekcji prądów stałych. Studia na Wydziale trwały początkowo trzy /1947-1953/, a od 1953/54 roku - cztery lata. 33/

Największe trudności organizacyjne posiadał Wydział Chemiczny. Brak Laboratori^{ów}, urzędzeń, kadry, przedłużający się okres organizacji /1947-1951/ stawiały jego funkcjonowanie pod znakiem zapytania, a nawet liczone się z jego likwidacją. Dzięki wysiłkowi władz uczelni, przy osobistym zaangażowaniu dziekana wydziału prof.dr T.Rosnera trudności przezwyciężono a studia chemiczne utrzymano. 34/

We wszystkich wydziałach działały koła naukowe, w których studenci mogli rozwijać swoje umiejętności i pogłębiać wiedzę.

W latach 1947-1955 Szkołę Inżynierską opuściło 1726 absolwentów w tym: 542 inżynierów budownictwa lądowego i wodnego, 302 inżynierów mechaników, 426 inżynierów elektryków, 201 inżynierów chemików i 255 inżynierów architektów. 35/

W trudnej sytuacji, związanej z niemożnością pozyskania pracowników dydaktycznych z innych ośrodków, kierownictwo Szkoły Inżynierskiej oparło politykę personalną na rozwoju własnej kadry naukowej. Począwszy od 1953r., dzięki uruchomieniu zamkniętych kursów magisterskich większość asystentów mogła we własnej uczelni podwyższyć swoje kwalifikacje. 36/ Rozwój ilościowy pracowników naukowo-dydaktycznych Szkoły Inżynierskiej przedstawia poniższa tabela:

Rozwój ilościowy pracowników naukowo-dydaktycznych Szkoły Inżynierskiej w latach 1947-1955

Tabela 4

rok	Prof. zwyczaj.	Prof. nadzwyczaj.	Docenci	Kontrakt samodzieln. prac. nauk.	Z-cy prof.	Starsi wykładowcy	Wykładowcy	Adiunk.	St. asyst. i asys.	Razem
47	-	-	-	20	-	-	-	-	47	67
48	-	-	-	36	-	-	-	-	85	121
52	-	-	-	67	-	-	-	-	225	292
55	-	-	5	-	52	-	-	29	140	226

Źródło: AKW PZPR, Wydział Propagandy, Instrukcje, Okólniki, Wytyczne Wydziału Nauki KC PZPR, Korespondencje, syg.34 /VII/322 62, także APS, Szkoła Inżynierska, Sprawozdawczość i statystyka, syg.P-3.

Aktywność pracowników naukowo-dydaktycznych Szkoły Inżynierskiej uwidacznia się także w ilości publikacji. Ogółem opublikowali oni w latach 1947-1955 120 pozycji. Szczegółowe rozliczenie przedstawia tabela:

Tabela 5

Publikacje pracowników Szkoły Inżynierskiej w latach 1947-1955

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
Wzrosty	1	2	2	4	8	14	15	6	3
Wzrostniki i prace nogr.	-	-	1	-	1	1	2	2	4
Prace naukowe	-	-	-	-	1	-	5	2	4
Referaty na konf. naukowe	-	-	-	1	-	-	-	-	6
Prace techniczne	1	1	-	1	6	7	5	5	2
Inne	-	1	-	-	1	-	1	2	2
R A Z E M :	2	4	3	6	17	22	28	17	21

Zródło: S.Prowans, Dwadzieścia lat Wydziałów Technicznych Politechniki Szczecińskiej w XX lecie nauki polskiej

c/ POLITECHNIKA SZCZECIŃSKA

Bezpośrednio przed rozpoczęciem dziesiątego roku akademickiego w Szczecinie na mocy uchwały Rady Ministrów z dnia 6.08.1955r. Szkoła Inżynierska przejęła z dniem 31.08.1955r. agendy zlikwidowanej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Szczecinie i włączyła je do swej struktury jako /piąty/ Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu Drogowego. 37/

Uchwałą Rady Ministrów z dnia 3.09.1955r., z mocą obowiązującą od 1.09. tego roku, Szkoła Inżynierska w Szczecinie zostaje podniesiona do rangi politechniki. 38/

Był to wyraz uznania dla wysiłku kierownictwa i całego personelu naukowo-technicznego Szkoły Inżynierskiej, włożonego w przełamanie kryzysu z lat 1952-1953, poprawę sytuacji kadrowej, podniesienie poziomu dydaktycznego i zapoczątkowanie działalności naukowej. 39/

Uchwała stworzyła Wyższej Szkole Ekonomicznej realne możliwości realizacji dojrzewającej w ciągu wielu lat koncepcji unikalnego w kraju kierunku studiów inżynieryjno-ekonomicznych transportu. 40/

Nowa uczelnia przejęła i przeorganizowała wydziały swoich poprzedniczek, w rezultacie czego powstało ich pięć: Budownictwa, Budowy Maszyn, Chemiczny, Elektryczny i Inżynieryjno-Ekonomiczny. Struktura organizacyjna uczelni ulegała na przestrzeni lat różnym zmianom, co uwidocznione zostało przede wszystkim w zmianach

zw poszczególnych wydziałów.

Struktura organizacyjna Politechniki Szczecińskiej ustalona zarządzeniem ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17.02.56r. przedstawiała się następująco:

I Wydział Budownictwa Lądowego i Wodno-Melioracyjnego

- Oddział Budownictwa Przemysłowego i Ogólnego
- Oddział Budownictwa Wodno-Melioracyjnego 9 katedr

II Wydział Budowy Maszyn - 9 katedr

III Wydział Chemiczny - 8 katedr

IV Wydział Elektryczny - 7 katedr

V Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu Drogowego

- Oddział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu Samochodowego
- Oddział Ekonomiki Transportu Drogowego. 41/ 9 katedr

Kolejna zmiana o charakterze reorganizacji została dokonana dniem 12.02.1962r. zarządzeniem ministra Szkolnictwa Wyższego. Wskazani ulegały niektóre katedry, a liczne drobniejsze zmiany miały charakter rozwojowy. 42/

Zasadniczą zmianę w strukturze organizacyjnej Politechniki spowodowało zarządzenie ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13.05.1970r. Jego wydanie poprzedziła roczna praca rad wydziałowych, kolegium rektorskiego, komitetu uczelnianego, zakładowego, oraz konsultacje z Departamentu Studiów Technicznych i ZwiT.

W wyniku dokonanej reorganizacji zmianie uległy nazwy trzech wydziałów, Wydział Budownictwa Lądowego i Wodno-Melioracyjnego został przemianowany na Wydział Budownictwa i Architektury, Wydział Budowy Maszyn - na Budowy Maszyn i Okrętów, a Wydział Chemiczny - na Technologii Chemicznej. Ponadto w miejsce dotychczasowych 49

katedr na Wydziałach utworzono: 13 Instytutów oraz 2 Instytuty międzywydziałowe /Matematyki i Fizyki/.^{43/}

Uzupełnieniem reorganizacji były zarządzenia Rektora: Nr.62/70 z 31.12.1970r. wprowadzające strukturę zakładową Instytutów i w ślad za tym powołujące kierowników Zakładów,^{44/} oraz Nr.61/70 z dnia 21.12.1970r. określające strukturę Gospodarstwa Pomocniczego - zakładów doświadczalnych Politechniki Szczecińskiej.

W momencie powołania do życia Politechniki Kadra naukowa była nieliczna. Składająca się z 6 samodzielnych pracowników nauki /1 profesora i 5 docentów/. Wzmocnienie kadry zarówno ilościowe jak i jakościowe stało się najważniejszym problemem uczelni. Coraz częściej zaczęto wysyłać asystentów na studia magisterskie do Warszawy, Wrocławia, Gdańska, Gliwic na tamtejsze Politechniki. Stan ten nie trwał długo, bo już w 1957r., w związku z reformą programów nauczania, w Politechnice Szczecińskiej wprowadzono jednolite studia magisterskie. Od tej chwili kadrę pracowniczą kształcono we własnej uczelni.^{45/}

Dotkliwie w skutkach dla Politechniki Szczecińskiej było postanowienie Ustawy o szkolnictwie wyższym z dnia 5.11.1958r., znoszące tytuł zastępcy profesora i uprawnienia z tym związane, z dniem 30.09.1961r. Spowodowała ona pozawienienia kierownictwa pewnych katedr.

Spośród 37 zastępców profesora 29 zostało z dniem 1.10.1961r. przeszerogowanych na etaty starszych wykładowców, 3 przeszło na emeryturę, a 5 zrezygnowało z pracy.^{46/}

w miarę rozwoju uczelni obserwuje się wzrost poziomu naukowego jej kadry dydaktycznej. Jakościowe doskonalenie tej kadry

trzeba łączyć z faktem, że w latach 1962-1963 Wydziały: Budownictwa Lądowego i Wodno-Melioracyjnego, Chemiczny i Inżynieryjno-Ekonomiczny, a w 1968r. Wydział Budowy Maszyn, uzyskały prawo nadawania stopnia naukowego doktora. ^{47/} Pozwoliło to na szybsze kształcenie własnej kadry naukowej i uniezależnienie się pod tym względem od innych uczelni.

W latach 1961-1980 nadano łącznie 613 stopnie doktora, a w 1969 roku, Politechnika uzyskała prawo nadawania stopnia doktora habilitowanego i w latach 1969-1980 nadała ich 17. Dorobek w zakresie kształcenia kadry nauczycieli akademickich ze stopniem doktora habilitowanego należy uznać za najważniejsze osiągnięcie Politechniki w tym okresie.

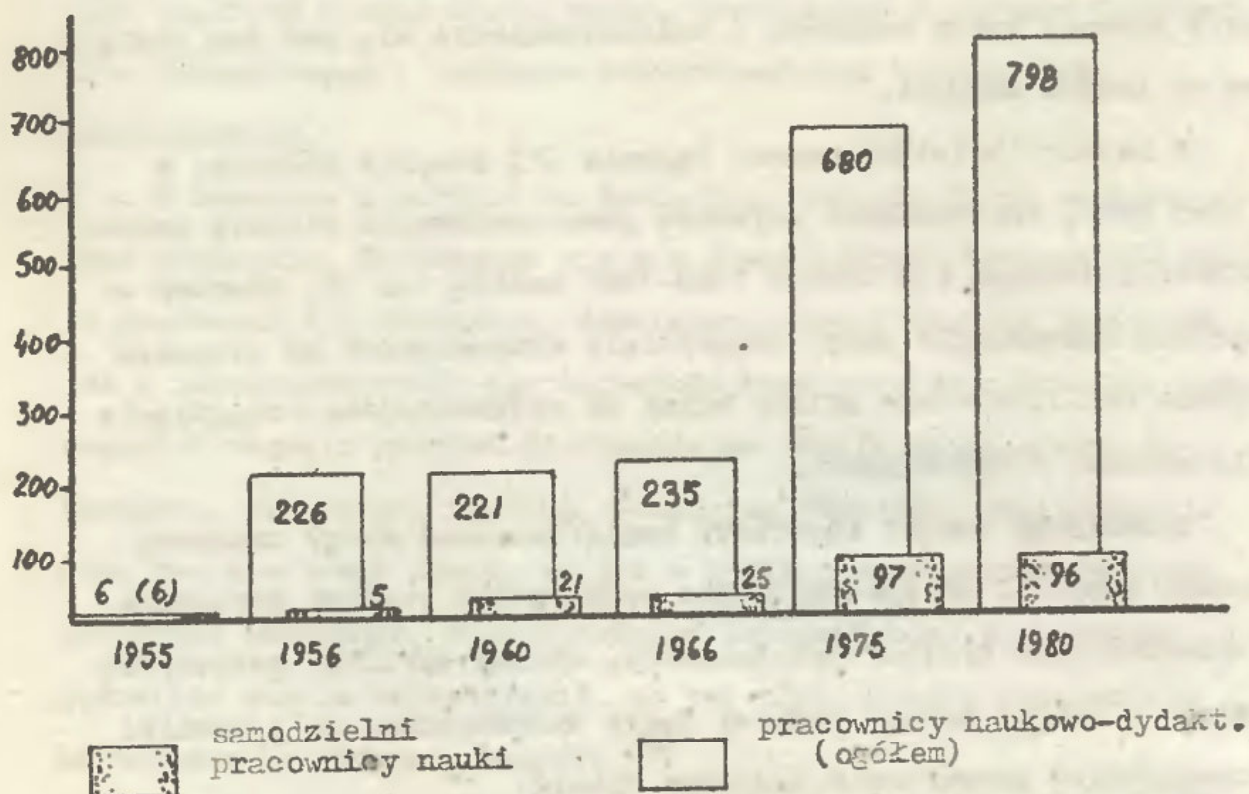
Dynamiczny wzrost ilościowy kwalifikowanej kadry naukowej uczelni pozwolił na systematyczne podnoszenie poziomu nauczania i wykształcenie tysięcy specjalistów, którzy zasiliли gospodarkę regionu i kraju. Rozwój naukowy kadry dydaktycznej Politechniki Szczecińskiej przedstawia poniższa tabela:

Tabela 6

Rozwój kadry dydaktycznej PS
w latach 1955 - 1980.

Kadra dydaktyczna	1955	1956	1960	1966	1975	1980
Prof. zwyczajni	-	-	1	-	4	6
Prof. nadzwyczajni	1	-	4	7	24	25
Docenci etatowi	5	5	16	18	69	65
Docenci kontraktowi	-	-	-	-	21	8
Z-cy profesora	-	52	38	-	-	-
Adiunkci	-	29	52	53	123	254
Starsi asystenci	-	140	110	92	291	285
Asystenci	-	-	-	92	74	62
St, wykładowcy	-	-	-	37	50	64
Wykładowcy	-	-	-	28	24	29
R A Z E M :	6	226	221	235	680	798

Zródło: Dział Kadr Politechniki Szczecińskiej za wyszczególnione lata, sprawozdanie GUS-S-22.

Imponujący jest samorozwój kadrowy Politechniki. Jej poprzedniczka - Szkoła Inżynierska - posiadała tylko sześciu samodzielnych pracowników nauki. W 1980 roku, po dwudziestopięcioletniej działalności, Politechnika zatrudniała 798 pracowników, w tym: 31 profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych, 73 docentów, 254 adiunktów, 347 starszych asystentów i asystentów. 48/

O osiągnięciach uczelni, w dziedzinie kształcenia studentów świadczy liczba studiujących oraz absolwentów.

W początkowym okresie działalności Szkoły Inżynierskiej oraz Akademii Handlowej studia trwały trzy lata, a absolwenci

zyskiwali dyplomy pierwszego stopnia - inżyniera lub ekonomisty.

W roku akademickim 1951/1952 w obu uczelniach zarządzeniem sortu wprowadzono jednolitą dyscyplinę studiów. Od 1953 roku Szkole Inżynierskiej obowiązywał 4 letni okres studiów, a w rok później wprowadzono, obok inżynierskich, studia magisterskie pięcioletnie. 49/

Po utworzeniu Politechniki przystąpiono do weryfikacji czasu trwania studiów. W związku z tym już od roku akademickiego 1956/57 prowadzone były tylko studia magisterskie, trwające, w zależności od wydziału, 4-5 lat. 50/

Od roku akademickiego 1957/1958 uruchomiono 6 letnie studia magisterskie dla pracujących, a od roku 1958/1959 ponadto 4 letnie inżynierskie. 51/

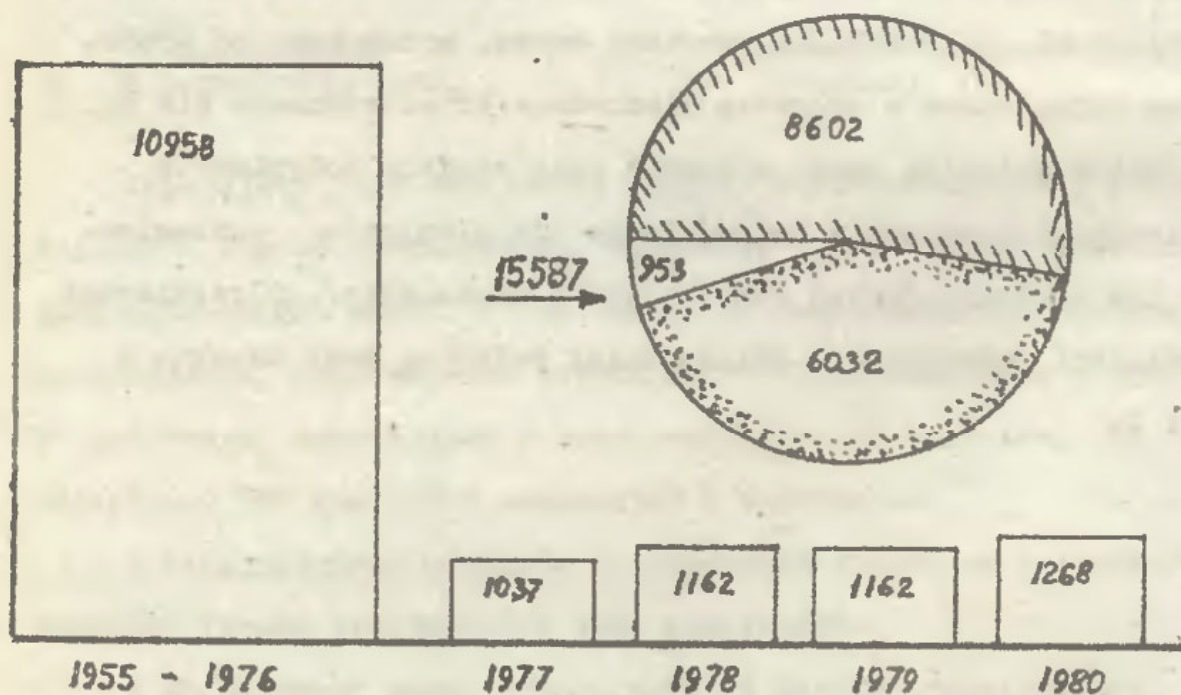
Obok studiów dziennych, wieczorowych, zaocznych i eksternistycznych /które od roku 1970/71 istnieją pod nazwą studiów uzupełniających/, Politechnika prowadzi także, poczynając od 1965r. Studium Podyplomowe w zakresie Planowania Przestrzennego dla absolwentów polskich szkół wyższych oraz Studium Podyplomowe Urbanistyki i Planowania Regionalnego dla planistów - cudzoziemców z kraju rozwijających się /w języku angielskim/. O rozmiarach działalności dydaktycznej Politechniki świadczą dane zawarte w tabeli 7.

Tabela 7

Efekty działalności dydaktycznej
Politechniki Szczecińskiej w
latach 1955-1980.

R O K	ABSOLWENCI STUDIÓW			R A Z E M
	dziennych	dla pracu- jących	uzupełniające	
1955-1976	5899	4592	467	10958
1977	574	343	120	1037
1978	684	367	111	1162
1979	672	355	135	1162
1980	773	375	120	1268
R A Z E M :	8602	6032	953	15587

Zródło: Z.Zieliński, Trzydzieści lat op.cit., s.59, także
Dział Rozwoju i Współpracy z Zagranicą - materiał statys-
tyczny nieuporządkowany.

Należy także nadmienić, że w 1959r. został zorganizowany Punkt Konsultacyjny Politechniki Szczecińskiej w Koszalinie. Celem jego działalności było przygotowanie dla regionu wybrzeża środkowego specjalistów w zakresie ekonomii oraz techniki. Pierwsi absolwenci uzyskali dyplomy magisterskie w 1964r. W cztery lata później nastąpiło usamodzielnienie Punktu, w wyniku przekształcenia go w Wyższą Szkołę Inżynierską. W 1960 roku uruchomiono Punkt Konsultacyjny w Gorzowie Wielkopolskim, przeznaczony dla pracujących /w trybie studiów zaocznych/ ze specjalnością: obrabiarki, narzędzia i techniki budowy maszyn. 52/

Politechnika Szczecińska łącznie do 1980 roku przekazała gospodarce narodowej 15577 absolwentów, a wliczając także dorobek uczelni macierzystych /AH, WSE, SI/ liczba absolwentów wyniosła 19706. Z liczby tej 52% to wysokiej klasy inżynierowie, a 48% stanowią ekonomiści.

Absolwenci Politechniki Szczecińskiej pracują na terenie całego kraju. Najwięcej, bo około 60%, pozostało na Pomorzu Szczecińskim. Takie rozmieszczenie tłumaczy się wieloma czynnikami, z których zapewne najistotniejszymi są: duże zapotrzebowanie gospodarki szczecińskiej na kadry techniczne i ekonomistów, szczególnie w dziedzinie gospodarki morskiej, budownictwa, przemysłu chemicznego; dobre warunki startu życiowego i szybsza możliwość uzyskania mieszkania; możliwość obejmowania w rozwijającym się regionie kierowniczych i eksponowanych stanowisk; możliwość osiągnięcia dobrych zarobków, jakie szczególnie w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych oferowano wychowankom Politechniki. Pozostawaniu absolwentów politechniki na Ziemi Szczecińskiej sprzyjała między innymi polityka zatrudnienia, dysponująca takimi

instrumentami jak stypendia fundowane oraz nakazy pracy.

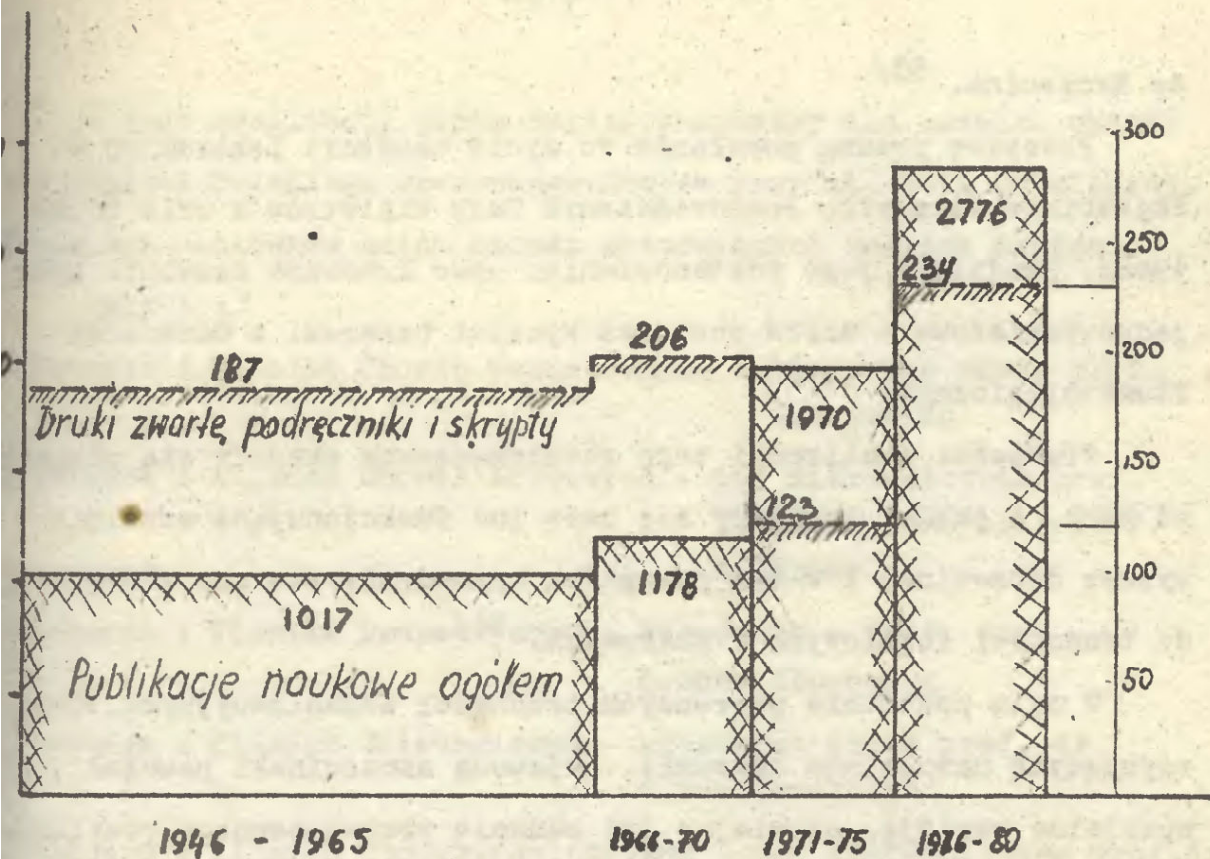
Ważnym efektem działalności dydaktycznej i naukowej są publikacje. Kadra naukowo-dydaktyczna Politechniki Szczecińskiej w latach 1946-1980 opublikowała: 4986 artykułów, 1205 referat i recenzji naukowych, 410 druków zwartych, 278 skryptów oraz 62 podręczniki. Szczegółowy wykaz publikacji zawiera tabela:

Tabela 8

Publikacje pracowników Politechniki Szczecińskiej w latach 1946-1980 /łącznie ze Szkołą Inżynierską

L A T A	Druki zwarte	Podręcz- niki	Skrypty	Arty- kuły	Refe- i re
1946 - 1965	73	14	100	710	1
1966 - 1970	153	8	45	864	1
1971 - 1975	74	13	36	1570	2
1976 - 1980	110	27	97	1842	7
R A Z E M :	410	62	278	4986	12

Zródło: Dane przedstawione w tabeli zaczerpnięto z wykazów pr naukowych Politechniki Szczecińskiej za wyszczególnio lata, znajdujących się w dziale wydawnictw PS; także S.Prowans: Dwadzieścia lat op.cit.,s.399; także Z.Zieliński, Trzydzieści lat działalności op.cit s.60.

d/ POMORSKA AKADEMIA MEDYCZNA

Po uporaniu się z organizacją Akademii Handlowej i Szkoły Inżynierskiej, coraz częściej w środowisku naukowym Szczecina zaczęto mówić o potrzebie kształcenia dla regionu tak bardzo potrzebnych kadr lekarskich. "Kurier Szczeciński" już w grudniu 1947r. stawiał wcale nieretoryczne pytania: "Czy Szczecin będzie miał Akademię Medyczną?", informując zarazem swych czytelników o olbrzymim zapotrzebowaniu na absolwentów tego typu uczelni na terenie Ziemi Zachodnich. W dalszej części artykułu donoszono także, iż przedstawiciele władz miejskich Szczecina prowadzą rozmowy z prof. H. Raabe - rektorem Uniwersytetu im. Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie na temat przeniesienia Wydziału Lekarskiego uczelni

do Szczecina. 53/

Podstawę prawną powołania do życia Akademii Lekarskiej w Szczecinie stanowiło rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20.03.1948r. Zgodnie z jego postanowieniem nowo kreowana uczelnia była jednowydziałowa - miała posiadać Wydział Lekarski z Oddziałem Stomatologicznym. 54/

Trudności realizacji tego rozporządzenia okazały się większe od tych, z jakimi borykały się dwie już funkcjonujące uczelnie wyższe Szczecina. I w tym przypadku sprawdzały się one głównie do trudności lokalowych i kadrowych. 55/

W celu pokonania pierwszych trudności organizacyjnych, towarzyszących narodzinom Akademii, wojewoda szczeciński powołał specjalną komisję, stawiając jej zadanie przestrzennego rozplanowania i zagospodarowania uczelni. W skład komisji weszli: wojewoda szczeciński - płk L. Borkowicz; rektor Akademii prof. dr Jakub Węgierko; prorektor prof. dr January Zubrzycki, naczelnik wojewódzkiego Wydziału Zdrowia dr Jan Dorożyński, naczelnik miejskiego Wydziału Zdrowia dr Edward Dąbrowski /pełniący obowiązki dyrektora administracyjnego Akademii/. Ponadto w pracach Komisji uczestniczyli: rzeczoznawca Ministerstwa Odbudowy inż. Schmidt, konsultant Ministerstwa Zdrowia inż. Władysław Borowski, dziekan Akademii prof. dr Czesław Murczyński oraz prodziekan prof. Tadeusz Chorążek. 56/

W wyniku wielu narad i konferencji Komisji z udziałem przedstawicieli władz politycznych, administracyjnych /wojewódzkich i miejskich/ powstał ostateczny plan rozmieszczenia Klinik i zakładów teoretycznych Akademii Lekarskiej. 57/

W toku realizacji planu bardzo przydatny dla uczelni okazał się Szpital Polskiego Czerwonego Krzyża przy ul. Unii Lubelskiej. W nim też ulokowano osiem katedr stanowiących załączek Akademii.

Były to:

Katedra i Klinika Chorób Wewnętrznych - kierowane przez prof.
J.Węgierko

Katedra i Klinika Chorób Nerwowych - pod kierownictwem prof.
T.Markiewicza oraz prof.
M.Jaremy

Katedra i Klinika Pediatryczna - kierownik - prof. dr
A.Chwalibogowski

Katedra i Klinika Chirurgiczna - kierowana przez prof. dr
T.Sokołowskiego

Katedra i Klinika Otolaryngologiczna - pod kierownictwem prof.dr
J.Taniewskiego

Katedra i Klinika Okulistyczna - kierownik - prof. dr
W.Starkiewicz

Katedra i Zakład Anatomii Patologii - kierownik - prof. dr
K.Stojałowski

Katedra i Zakład Radiologii - pod kierownictwem prof. dr
Cz.Murczyńskiego 58/

W dawnym szpitalu miejskim na Pomorzach, przy ulicy Powstań-
ców 72, ulokowano Zakłady: Anatomii Prawidłowej i Topograficznej,
Histologii Prawidłowej i Embriologii, Chemii Ogólnej, Chemii Fizjolo-
gicznej, Fizyki Lekarskiej, Mikrobiologii, Patologii Ogólnej i
Świadczałnej, Fizjologii, farmakologii i Toksykologii. Biologii
oraz Zakład Higieny.

W szpitalu zlokalizowano także II Klinikę Chirurgiczną,
oddział Urologiczny, Klinikę Chorób Skórnych i Wenerycznych, Kli-
nikę Chirurgii Stomatologicznej oraz I Klinikę Chorób Wewnętrznych. 59/

Administrację Akademii /rektorat, dziekanat/ przewidywano ulokować w gmachu przy ulicy Rybackiej 1. Na domy akademickie przeznaczono wyremontowany blok koszarowy przy Alei Ku Słońcu.^{60/}

Pomieszczenia zaadaptowane dla Akademii były w dużym stopniu zniszczone. Należało pospiesznie przystosować sale wykładowe. Spowodowało to, że w okresie remontu nie mogły się w nich odbywać zajęcia dydaktyczne. Dlatego też w inauguracji pierwszego roku akademickiego, które nastąpiło 1.10.1948r. uczestniczyli tylko studenci IV i V roku. Nabór kandydatów na I rok studiów odbył się w 1949r.^{61/}

Dalszy rozwój organizacyjny uczelni przebiegał szybko. W 1949r. zespół klinik przy ul. Unii Lubelskiej wzbogacił się o Katedrę i Klinikę Dermatologiczną, kierowaną przez prof. dr T. Chorążaka. Przy ul. Piotra Skargi rozpoczęła działalność Katedra i Klinika Położnictwa i Chorób Kobięcych, prowadzona przez prof. Januarego Zubrzyckiego.^{62/} Dalszy rozwój organizacyjny uczelni przedstawia poniższa tabela:

Tabela 9

Rozwój organizacyjny Pomorskiej Akademii
Medycznej w latach 1950-1964

ROK	NAZWA PLACÓWKI	KIEROWNICTWO PLACÓWKI
1	2	3
1950	Katedra i Zakład Fizjologii Katedra i Zakład Chemii Fizjologicznej	prof.dr E.Miętkiewicz dr E.Łempicki
1951	Katedra i Zakład Patologii Ogólnej i Doświadczalnej	prof.dr J.Małowski

1	2	3
1952	Katedra I Klinika Chirurgiczna II	prof.dr wł.R.Heftman
1953	Katedra i Zakład Oddziału Stomatologicznego Ortodoncja	dr Irena Kościukiewicz- Michewicz
1954	Katedra i Klinika Chorób Zakaźnych	dr T.Rozowski
	Katedra i Klinika Psychiatryczna	lek. Fr.Piątkowski
	Katedra i Zakład Farmakologii	doc.dr M.Mazur
1955	Oddział Urologiczny /przy II Klinice Chirurgicznej/ w 1962r. przekształcony na Katedrę i Klinikę Urologiczną	prof.dr A.Wojewski
1956	Katedra i Klinika Chorób Wewnętrznych	prof.dr F.Bolechowski
	Katedra i Klinika Fryzjatryczna	prof.dr Zb.Garnuszewski
1957	Klinika Chirurgii Dziecięcej	prof.dr E.Drescher
	Katedra i Klinika Pediatriczna i z Oddziałem Gruźlicy Dziecięcej	
1958	Katedra i Zakład Fizjologii	doc.dr M.Gordon
1959	Zakład Historii Medycyny i muzeum Historii Medycyny	prof.dr B.Górnicki
1961	Katedra i III Klinika Chirurgiczna	doc.dr J.Koszarski
1962	Katedra i II Klinika Położniczo- Ginekologiczna	doc.dr M.Prochorow
1964	Katedra i Klinika Neurologiczna	doc.dr Oskar Liszka

Źródło: WAP Szczecin, Biuro Prezydialne WRN, Komisja Oświaty i Kultury, sygn.186 Sprawozdania PAM; Dwudziestolecie medycyny ..., op.cit, s.5-15; Mozelewski E.: PAM w Szczecinie na progu nowego 25 lecia ..., op.cit, s.50-52; Mąkowski J.: Dziesięciolecie PAM ... op.cit, s.1-81.

W miarę rozwoju uczelni powoływano nowe zakłady i katedry specjalistyczne, inne rozbudowywano i wyposażano w odpowiednie, specjalistyczne urządzenia i pomoce naukowe. Z uruchomionych początkowo w 1948r., 6 klinik i zakładów uczelnia rozwinęła się do 1976 roku: w 10 instytutów, 27 klinik, 25 zakładów teoretycznych lub klinicznych, 2 samodzielne pracownie, 3 studia oraz bibliotekę. 63/

Niedobory kadrowe Akademii Lekarskiej w Szczecinie były większe niż w pozostałych ośrodkach tego typu w kraju, ale mniejsze niż w dwóch pierwszych szczecińskich szkołach wyższych. W 1948r. kadre samodzielnych pracowników naukowych tworzyło: 2 profesorów zwyczajnych oraz 7 profesorów nadzwyczajnych, wywodzących się z Ośrodków naukowych Krakowa i Poznania. Ponadto zatrudnionych było 5 adiunktów, 18 starszych asystentów, 14 asystentów. 64/

W następnym roku przybyło 6 nowych pracowników, których zatrudniono na stanowiskach zastępców. W latach następnych kadra naukowo-dydaktyczna uczelni szybko rosła.

Dynamiczny wzrost liczby kadry naukowej uczelni wynika między innymi z faktu, że Pomorska Akademia Medyczna od początku swego istnienia posiadała pełne prawa akademickie, czyli mogła wszczynać u siebie przewody doktorskie a nawet i habilitacyjne. W okresie od 1949 do 1980r. w PAM 84 osoby uzyskały habilitacje a 498 doktoraty. Większość spośród nich to pracownicy nauki uczelni. W 1980r. stan kadry naukowo-dydaktycznej przedstawiał się następująco: 4 profesorów zwyczajnych, 18 nadzwyczajnych, 48 docentów /47 etatowych, 1 kontraktowy/, 182 adiunktów, 135 starszych asystentów, 85 asystentów, 18 starszych wykładowców i 1 wykładowca. 65/

Rozwój uczelni mierzony liczbą przyjęć na pierwszy rok studiów nie jest tak dynamiczny, jak rozwój kadry, gdyż determinowany jest limitem przyjęć i możliwościami technicznymi uczelni. Odchylenia w liczbie przyjęć na studia są nieznane a rekordowy pod względem ilości przyjęć był rok 1950, w którym przyjęto 418 osób. Od tego okresu liczba studentów na pierwszym roku była mniejsza i oscylowała między 300-360. 66/

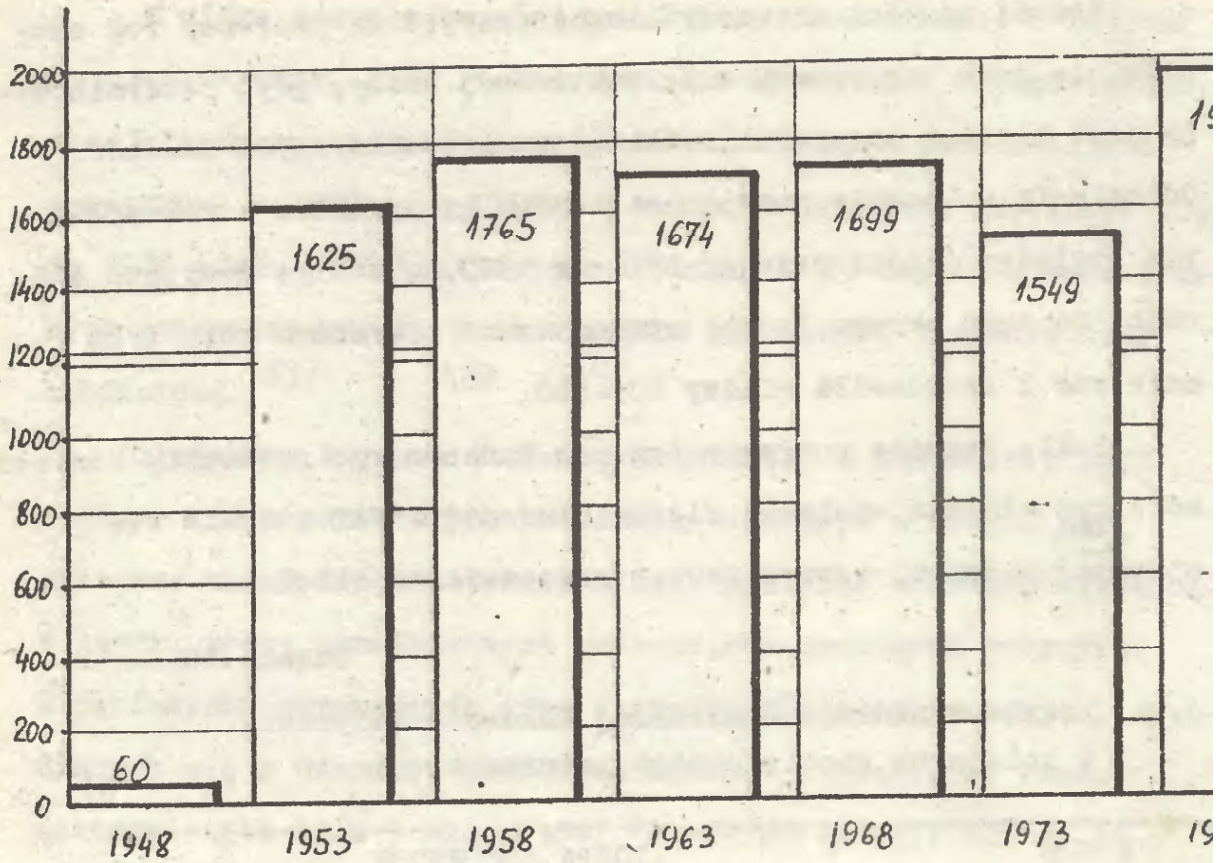
Stale rosnące potrzeby Pomorza Zachodniego narzucały konieczność kształcenia większej liczby studentów. PAM starała się sprostać zadaniu, szczegółowo przedstawia to tabela:

Tabela 10

Liczba studentów Pomorskiej Akademii Medycznej w kolejnych pięcioleciach istnienia.

R O K	LICZBA STUDENTÓW
1948	60
1953	1625
1958	1765
1963	1674
1968	1699
1973	1549
1978	1960
1980	920
	11252

Źródła: Sporządzono na podstawie sprawozdań rocznych z działalności dydaktycznej S-W-3, za lata 1971/72, 1972/73;; 1973/74; 1974/75 oraz S-12, za lata 1975-1980; także T.Brzeziński, Organizacja i rozwój ... op.cit, s.55.

W okresie 1948-1980 PAM wykształciła 4385 lekarzy i 1518 lekarzy stomatologów. Jeżeli uwzględnić, że na terenie województwa szczecińskiego, koszalińskiego i gorzowskiego, do których trafiło najwięcej absolwentów PAM, pracuje 3272 lekarzy i 938 stomatologów, to udział akademii w przygotowaniu tego zastępu pracowników służby zdrowia jest kolosalny. 67/

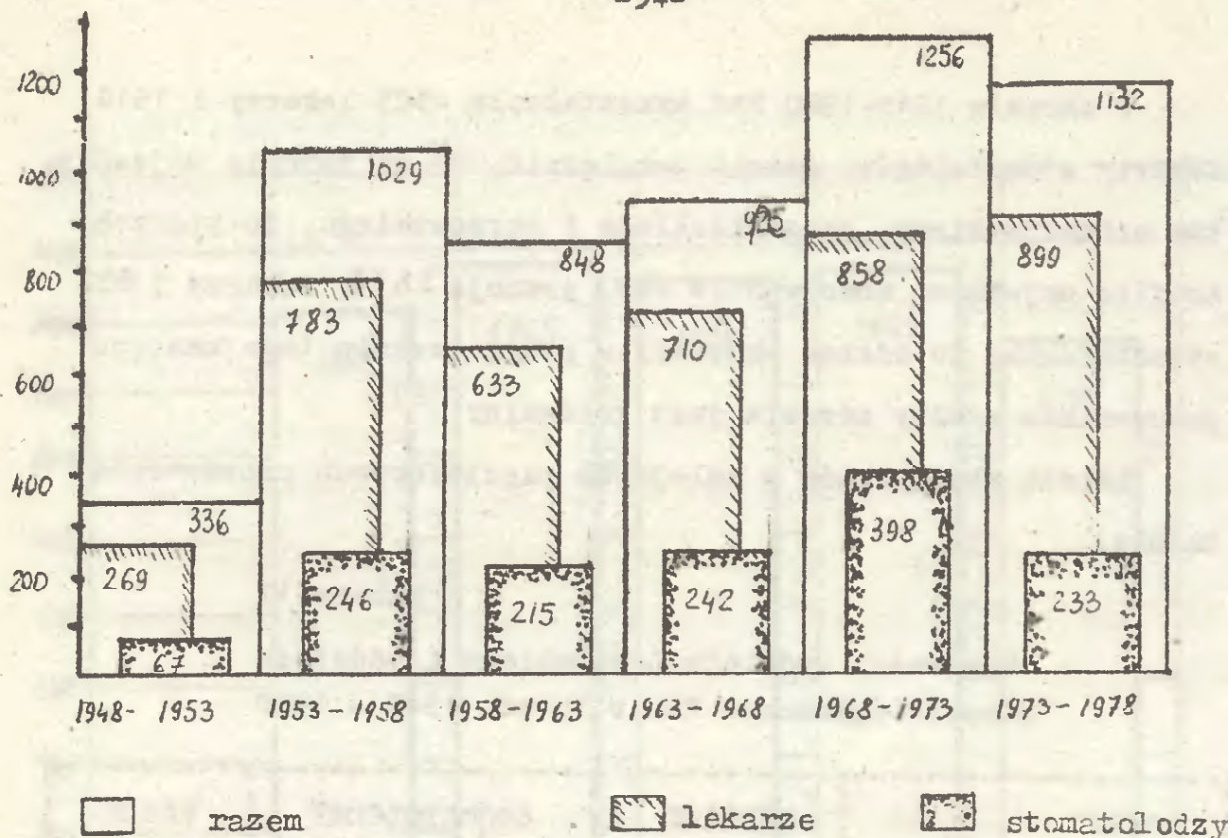
Liczbę absolwentów w kolejnych pięcioleciach przedstawia tabela:

Tabela 11

Absolwenci wydziału Lekarskiego i Oddziału Stomatologicznego PAM w latach 1948 - 1980

OKRES	LEKARZE	STOMATOŁODZY	RAZEM
1948/49 - 1952/53	269	67	336
1953/54 - 1957/58	783	246	1029
1958/59 - 1962/63	633	215	848
1963/64 - 1967/68	710	242	952
1968/69 - 1972/73	858	398	1256
1973/74 - 1977/78	899	233	1132
1978/79 - 1980	462	103	565
R A Z E M :	4614	1504	6118

Zródło: jak tabela nr.10

Studenci PAM, podobnie jak ich koledzy ze Szkoły Inżynierskiej i Akademii Handlowej, zyskali sobie wśród miejscowego społeczeństwa duże uznanie, dzięki dojrzałej postawie życiowej, społecznej i politycznej. W pierwszym, najtrudniejszym okresie przejawiała się ona w pomocy udzielanej przy organizacji uczelni oraz w asystowaniu wykładowcom - lekarzom podczas pełnienia przez nich dyżurów lekarskich, w czasie których często udzielano pomocy potrzebującym. Nierzadko, szczególnie, np. podczas epidemii grypy, studenci starszych roczników samodzielnie udzielali pomocy chorym. Często włączali się do prac społecznych na rzecz miasta i regionu. 68/

Uznanie społeczne zdobyli studenci - członkowie uczelnianej organizacji ZMP i ZSP. Ich wysiłkiem powstało pismo studentów pt.: "Medyk Szczeciński". Tygodnik za główny cel uznał inspirację młodzieży do nauki, a gdy zajdzie potrzeba do pracy na rzecz

społeczeństwa. Wśród pięciu stałych rubryk najobszerniejszą i najlepiej redagowaną była rubryka poświęcona Studenckiemu Towarzystwu Naukowemu, które od 1954r. rozpoczęło działalność w uczelni. 69/

Uzupełnieniem działalności dydaktycznej pracowników naukowo-dydaktycznych PAM jest opublikowanie 6819 prac, z tego 6031 opublikowanych w czasopismach krajowych specjalistycznych, 542 w specjalistycznych czasopismach zagranicznych oraz 246 monografii, odręczników i skryptów. 70/ Szczegółowe rozliczenie zawiera tabela 26 na str.127 II rozdziału.

e/ AKADEMIA ROLNICZA

Właściwe zagospodarowanie odzyskanych ziem Pomorza Zachodniego wymagało rozwinięcia badań z zakresu stosunków przyrodniczych tych terenów. Utworzenie więc uczelni typu rolniczego determinowało kilka czynników, z których szczególnie ważnymi były: zczupłe liczbowo kadry fachowców zatrudnionych w rolnictwie co powodowało, że kultura rolna w okresie powojennym była niska. Jej rezultatem były małe plony płodów rolnych, zarówno w gospodarstwach indywidualnych jak i państwowych; zasadnicze różnice geograficzne ziem Pomorza Zachodniego względem innych regionów Polski pod względem glebotanicznym, /zwłaszcza glebowym - olbrzymi areał gleb lekkich, torfowych, wód otwartych/ oraz klimatycznych związanych z bliskością morza. Istniały także istotne różnice demograficzne i ekonomiczne. 71/

Specyfika gospodarcza i przyrodnicza terenu wymagała rozległych badań specjalnych. Zadaniom tym sprostać mogła tylko uczelnia powiązana z regionem uczelnia, mogąca dostarczyć możliwie szybko

odpowiednią ilość kadr dla rolnictwa i rozwinąć wszechstronną więź nauki z praktyką.

Myśl powołania akademickiej uczelni rolniczej w Szczecinie zrodziła się w 1949r. Wiąże się to z faktem powołania przez ówczesnego przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej mgr W.Migonia Komisji do opracowania wstępnego projektu Wyższej Szkoły Rolniczej. 72/

Realizacja wspomnianego projektu nastąpiła po II Zjeździe PZPR, gdy w marcu 1954r., pod przewodnictwem ówczesnego zastępcy przewodniczącego Prezydium WRN Jana Gągala, ukonstytuował się Społeczny Komitet Organizacyjny WSR. 73/

Prace Komitetu zmierzały w wielu kierunkach. Obok starań o akt prawny, pozwalający na powołanie uczelni, zabiegano także o kadrę naukowo-dydaktyczną. W tym celu w dniach 21-22.04.1954r. odbył się w Szczecinie Zjazd rektorów Wyższych Szkół Rolniczych Polski. Organizatorzy Zjazdu liczyli na pomoc w obsadzaniu Katedr i zakładów uczelni. Oczekiwania okazały się trafne i słuszne. W niedługim czasie do Szczecina przybyli pierwsi naukowcy - rolnicy: dr M.Lityński, dr A.Sienicka, dr A.Linke, dr S.Kownas, dr J.Piszczek, dr G.Honczarenko. 74/

Drugim problemem, z którym należało się uporać w krótkim czasie, była rekrutacja na studia. Rozpoczęto ją w lipcu 1954r. jeszcze przed oficjalnym powstaniem uczelni /co nastąpiło 17.07.1954r. uchwałą Prezydium Rady Ministrów/. 75/

Inauguracja roku akademickiego 1954/1955 miała miejsce dnia 8 września 1954 roku. W obecności studentów, rozpoczynających studia rolnicze, władz politycznych i administracyjnych województwa i miasta, oraz ówczesnego ministra szkolnictwa wyższego A.Rapackiego rektor uczelni prof.dr M.Lityński m.in. powiedział:

"Na kartach historii naszej odrodzonej Ojczyzny zapisana stara jeszcze jedna doniosła data dla Ziemi Zachodnich. Jest nią właśnie inauguracja pierwszego roku akademickiego w nowej uczelni Rolniczej - siódmej Wyższej Szkole Rolniczej w kraju, czwartej uczelni w Szczecinie. 76/

WSR, podobnie jak powstałe już w Szczecinie uczelnie, nie uniknęła trudności lokalowych. Z budynków dla niej przeznaczonych leżało wykwaterować instytucje i osoby prywatne, dokonać remontów, a niektóre całkowicie odbudować. Ostatecznie nowo kreowana uczelnia rozpoczęła działalność w budynku przy ulicy Janosika 8/9, gdzie ulokowano rektorat, administrację uczelni, rolnicze zakłady świadczeniowe, bibliotekę. Katedry o specjalności zootechnicznej ulokowano w budynku przy ulicy Arkońskiej. Do 1962 roku zakończono prace przy odbudowie i przystosowaniu dla potrzeb uczelni obiektu przy ulicy Słowackiego 17, założonego z dziewięciu połączonych ze sobą pawilonów. Ulokowano tu piętnaście katedr i kilka takich sal wykładowych. 77/

W chwili powstania uczelnia była jednowydziałową - funkcjonował Wydział Rolny z 12 katedrami i jednym zakładem. W rok później powstał Wydział Zootechniczny, który w roku 1957/1958 włączony do składu Wydziału Rolnego. Połączenie Wydziałów miało zapewnić pełniejsze kwalifikacje absolwentów pod względem agronomicznym i zootechnicznym. 78/

Rozwój życia gospodarczego na Pomorzu Zachodnim stawiał przed uczelnią w latach następnych szczególne zadania. W wyniku czego w 1964 roku powstała Pracownia Problemów Oceanicznego Przemysłu Rybnego. W październiku natomiast został reaktywowany Wydział Zootechniczny, by we wrześniu 1968r. przekształcić się

ponownie w Wydział Zootechniczny. 79/

Przełomowy dla uczelni był rok 1966. Rozporządzeniem ministra Szkolnictwa Wyższego z 16 lutego tego roku Wydział Rybacki z Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie został włączony jako Wydział Rybactwa morskiego do uczelni szczecińskiej z następującymi katedrami: Oceanografii i Biologii Morza; Inżynierii Rybackiej, Technologii Przemysłu Rybnego, Mikrobiologii Rybactwa, Technologii Na wydziale tym funkcjonowało ponadto Zawodowe Studium Zaoczne.⁸

Dwa lata później, tj. w 1968 roku, po reaktywowaniu Wydziału Zootechnicznego, szczecińska WSR stała się uczelnią trójwydziałową. Osiągnięcie tego etapu organizacyjnego było ściśle związane szybko postępującym rozwojem uczelni. Pod tym względem na uwagę zasługuje również rok 1961, w którym utworzono: Punkt Konsultacyjny, Zawodowe Studium Zaoczne w Koszalinie, Ośrodek Rozwoju Postępu Technicznego w Rolnictwie, Eksternistyczne Studium magisterskie oraz Kurs Gospodarstwa Wiejskiego dla studentów.

Do 1970 roku podstawowymi jednostkami naukowo-dydaktycznymi Wydziałów były nadal Katedry. Wyjątek stanowił Wydział Zootechniczny, w którym z chwilą reaktywowania go, wprowadzono strukturę Instytutową. 81/

Kolejnym etapem zmian organizacyjnych Wyższej Szkoły Rolniczej był rok 1970. Wprowadzone zarządzeniem MOiSzw z 21 maja 1970r. zmiany polegały na przekształceniu większości katedr w instytuty. Ukształtowała się następująca struktura organizacyjna uczelni: Wydział Rolniczy z Instytutami Biologii Roślin, Hodowli Roślin i Nasiennictwa, Uprawy Roli i Roślin; Gleboznawstwa i Melioracji; Wydział Rybactwa Morskiego i Technologii Żywności z Instytutami: Technologii Przetwórstwa Rybnego, Eksploatacji Zasobów Morza, Ichtiologii; Wydział Zootechniczny a w nim Instytuty:

biologicznych Podstaw Hodowli Zwierząt, Hodowli i Technologii Produkcji Zwierzęcej. 82/

Rolę Instytutu międzywydziałowego pełni Instytut Nauk Społeczno-Politycznych z dyscyplinami: Ekonomią Polityczną, Filologią, Pedagogiką i Socjologią, Naukami Politycznymi.

W wyniku wprowadzenia w życie powyższego zarządzenia powstało łącznie 10 Instytutów, 4 na Wydziale Rolniczym, 3 na Wydziale Rybactwa Morskiego, 2 na Wydziale Zootechnicznym i 1 jako jednostka międzywydziałowa. 83/

Na lata 70-te przypada kolejny etap rozwoju szczecińskiej uczelni rolniczej. 6 września 1971 roku utworzono w poszczególnych instytutach zespoły dydaktyczne, przemianowane następnie na Kłady Dydaktyczne. Począwszy od 1971 roku w wyniku zmian organizacyjnych funkcjonuje Instytut Melioracji Rolnictwa na prawach wydziału. 84/

Z dniem 1 października 1972 roku Rada Państwa przemianowała dotychczasową Szkołę Rolniczą w Szczecinie na Akademię Rolniczą. Reorganizacja Akademii doprowadziła do ukształtowania się nowej struktury organizacyjnej. W jej skład wchodzi obecnie 3 wydziały: Rolniczy, Rybactwa Morskiego i Technologii Żywności oraz Zootechniczny, 14 Instytutów /Mechanizacji Rolnictwa, Chemii i Przemysłownictwa, Ekologii i Ochrony Środowiska, Gleboznawstwa i Gospodarki Wodnej, Hodowli Roślin i Nasiennictwa, Uprawy Roli i Roślin, Ichtiologii, Oceanografii Rybackiej i Ochrony Morza, Weterynaryjki i Techniki Rybackiej, Technologii Żywności Pochodzenia Morskiego, Biologicznych Podstaw Hodowli Zwierząt, Hodowli i Technologii Produkcji Zwierzęcej, Nauk Społeczno-Politycznych oraz Ekonomiki, Organizacji i Kierowania, a także 1 Oddział Mechanizacji Rolnictwa/. 85/

Wraz z zachodzącymi zmianami organizacyjnymi uczelni obserwuje się rozwój ilościowy i jakościowy kadry naukowo-dydaktycznej. O ile w 1954 roku zatrudnionych było 67 osób, w tym 1 profesor, 3 docentów, 4 zastępców profesora, 28 pomocniczych pracowników nauki oraz 31 pracowników naukowo-technicznych to w 1958 roku liczba pracowników naukowo-dydaktycznych wzrosła prawie dwukrotnie. ^{86/}

W latach 1959-1969 w rozwoju naukowym kadry obserwuje się stabilizację. Dzięki uzyskaniu pełnych praw akademickich oraz ambicji i pracowitości nauczycieli akademickich w latach 1960-1980, 45 osób uzyskało tytuły naukowe profesora /10 zwyczajnego, 35 nadzwyczajnego/, 68 stopnie naukowe doktora habilitowanego oraz 353 osoby stopień doktora nauk. ^{87/}

Zmianie uległa także struktura kadry naukowo-dydaktycznej w stosunku do pierwszych lat działalności uczelni. Według sprawozdań GUs-owskich w AR na dzień 31 grudnia 1980 roku zatrudnionych było: 9 profesorów zwyczajnych, 16 nadzwyczajnych, 42 docentów, 153 adiunktów oraz 146 starszych asystentów i asystentów. ^{88/}

W początkowym okresie istnienia uczelni nie było zbyt wielu chętnych do podejmowania studiów rolniczych. Rok akademicki 1954/55 rozpoczęło 522 słuchaczy /w tym 15 eksternistycznie/. Przyjmowano więc na studia słabszych kandydatów, co przyczyniało się do dużego odsiewu w trakcie pobierania nauki, a sprawność nauczania nie przekraczała 40%. Rok akademicki w działalności, 1964/65 był pod tym względem przełomowy. Po raz pierwszy liczba zgłoszonych kandydatów pokryła limit. W latach następnych systematycznie rosła ilość kandydatów na studia rolnicze. ^{89/}

W latach 1954-1980 uczelnia przygotowała dla gospodarki żywnościowej Pomorza Zachodniego, a także i innych regionów kraju, wielu specjalistów: rolników, rybaków i zootechników. W tym czasie wydano 4040 dyplomów inżyniera oraz 4973 magistera inżyniera. Większość z nich podjęła pracę bezpośrednio w produkcji rolniczej i rybackiej. ^{90/} Szczegółowy wykaz studentów i absolwentów zawiera tabela:

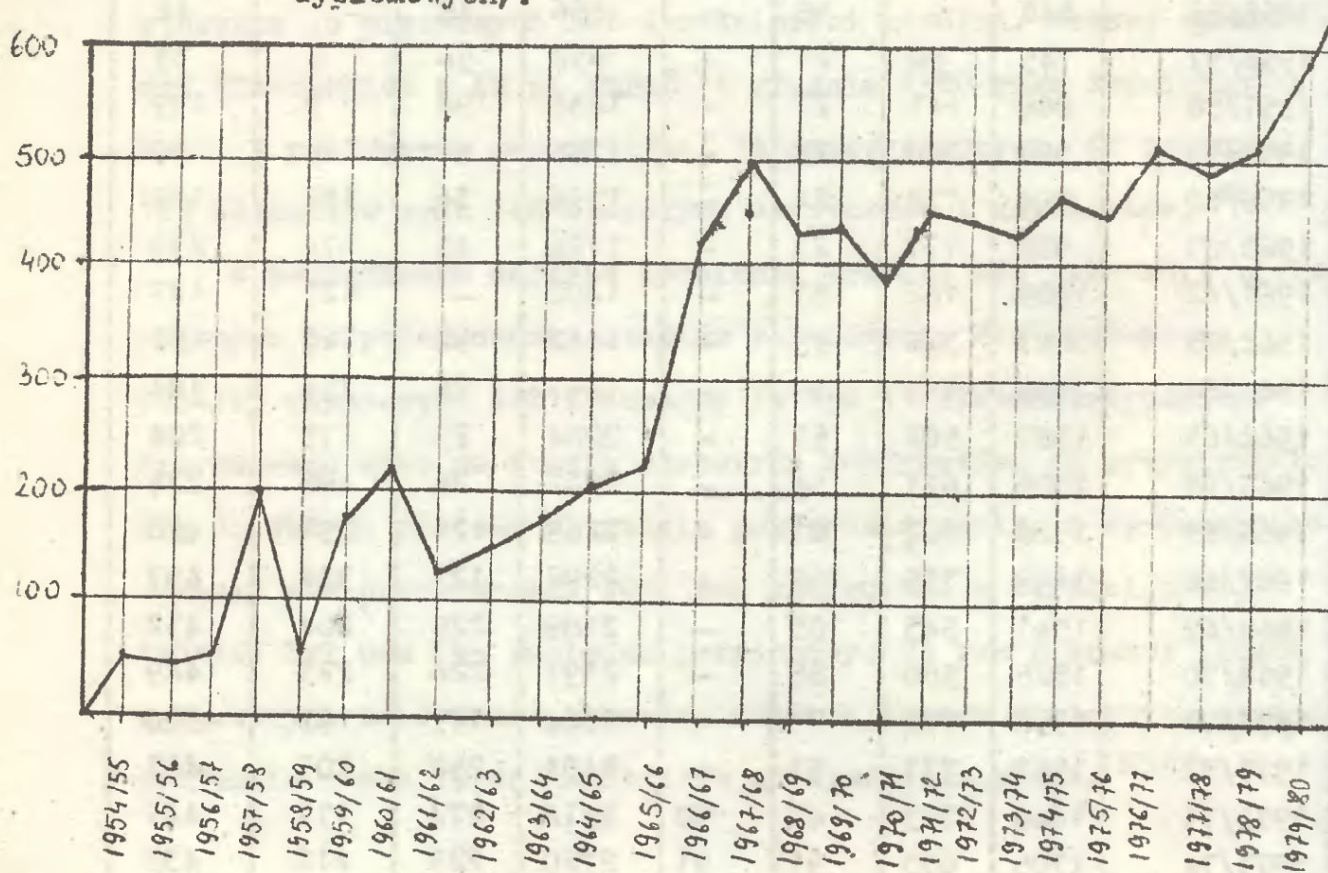
Tabela 12

Studenci i absolwenci WSR i AR
w Szczecinie w latach:
1954 - 1980

L A T A	STUDENCI				RAZEM	ABSOLWENCI		RAZEM
	D	Z	E	P		Inż.	Mgr	
1954/55	507	-	15	-	522	55	-	55
1955/56	648	-	18	-	666	48	-	48
1956/57	745	80	27	-	852	56	3	59
1957/58	868	141	27	-	1036	190	9	199
1958/59	993	140	22	-	1155	54	4	58
1959/60	994	178	24	-	1196	36	152	188
1960/61	928	177	21	-	1126	45	174	219
1961/62	1009	162	31	-	1202	-	127	127
1962/63	1097	326	39	-	1462	34	117	151
1963/64	1158	395	44	-	1597	28	156	184
1964/65	1387	560	57	-	2004	25	179	204
1965/66	1505	651	56	-	2212	28	196	224
1966/67	1526	662	81	-	2269	129	291	420
1967/68	1449	735	108	-	2292	171	326	497
1968/69	1541	543	105	-	2189	228	204	432
1969/70	1526	580	85	-	2191	226	223	449
1970/71	1512	773	79	-	2364	197	193	390
1971/72	1567	777	57	-	2401	258	205	463
1972/73	1648	773	45	50	2516	272	175	447
1973/74	1705	833	91	91	2720	223	212	435

L A T A	STUDENCI				RAZEM	ABSOLWENCI		RAZEM
	D	Z	E	P		Inż.	Mgr	
1974/75	1817	858	110	32	2817	220	260	480
1975/76	1840	860	112	43	2855	276	189	465
1976/77	2163	863	96	58	3180	286	229	515
1977/78	2357	866	-	90	3313	376	116	492
1978/79	2473	1134	41	130	3778	122	388	510
1979/80	2541	1148	36	247	3972	142	452	594
1980/81	2590	1074	50	209	3923	315	393	708
R A Z E M :	40094	15299	1477	950	57810	4040	4975	9013

Zródło: Sporządzono na podstawie sprawozdań GUS Akademii Rolniczej za wyszczególnione lata - S - 11 /dla studiów dziennych i zaocznych/, S - 13 /dla eksternist./, S - 14 /po dyplomowych/.

Obszar dydaktycznego działania rozwijającej się uczelni legał ciągłemu poszerzaniu, m.in. przez uruchomienie w 1955r. studiów zaocznych, a w 1961 roku utworzono Punkt Konsultacyjny zawodowego Studium Zaocznego w Koszalinie. 91/

W latach 1958-1980 pracownicy WSR / AR opublikowali około 630 prac badawczych, rozpraw i artykułów naukowych oraz wydrukowano 148 skryptów. 92/

f/ WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA

W kształtowaniu nowego społeczeństwa województwa szczecińskiego dużą rolę odegrało szkolnictwo, którego rozwój, mimo olbrzymich zniszczeń, braku wyposażenia szkół i niedostatecznej ilości kwalifikowanych kadr nauczycielskich, pomysłnie nadążał za szybko wzrastającym zaludnieniem województwa. Zjednoczenie polskiego ruchu robotniczego, wprowadzenie gospodarki planowej realizowanie kolejnych planów gospodarczych, socjalistyczna industrializacja i urbanizacja oraz towarzyszące tym przemianom przeobrażenia w świadomości ludzi - wpływały dodatnio na rozwój polskiego szkolnictwa, kształtowały określone zasady polityki światowej i funkcje szkolnictwa, kształtowały

Wprowadzona w dniu 15 lipca 1961 roku w życie ustawa Sejmowa "o rozwoju systemu oświaty i wychowania" określała kierunki działania polskiego szkolnictwa i precyzowała cele działalności wychowawczej. Były nimi: wszechstronny rozwój osobowości wychowanków, wychowanie ich na świadomych i twórczych obywateli, w duchu socjalistycznej moralności i socjalistycznych zasad współżycia społecznego, patriotyzmu i internacjonalizmu, wyposażenie ich w

wiedzę o prawach rozwoju społeczeństw, o dziejach narodu i ludzkości oraz zapewnienie im kwalifikacji niezbędnych do pracy zawodowej. 93/

Aby właściwie realizować nakreślone cele, należało szkolnictwo wyposażyć w nowe zastępy wykwalifikowanej kadry, której napływ do szkolnictwa Pomorza Zachodniego był mały z racji nieposiadania uczelni typu humanistycznego.

Zasadniczy udział w rozwoju środowiska humanistycznego w Szczecinie miał Punkt Konsultacyjny Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Powstał on z inicjatywy i dzięki staraniom kuratora Okręgu Szkolnego Szczecińskiego B. Sadaja oraz zyczliwości prorektora UAM doc. dr. J. Kwiatka.

15 listopada 1958 roku odbyła się pierwsza inauguracja roku akademickiego dla 86 studentów, którzy rozpoczęli studia w trybie eksternistycznym - drugiego stopnia na kierunkach: filologia polska, historia, geografia, pedagogika, a od 1959 roku wprowadzono matematykę.

W 1960 roku w ramach Punktu Konsultacyjnego zorganizowano tzw. studia ciągłe zaoczne dla nauczycieli szkół podstawowych z następującymi kierunkami: filologia polska, historia, pedagogika. Był to dalszy krok w rozwoju Punktu Konsultacyjnego. W roku akademickim 1962/63 zaoczne studia rozszerzono o matematykę, a w roku 1963/64 doszły jeszcze filologia germańska, geografia, biologia. 94/

Dalszy dynamiczny rozwój organizacyjny Punktu Konsultacyjnego ma miejsce w latach 1961-1963. Wiąże się to z faktem objęcia opieki nad Punktem przez prorektora prof. Cz. Łuczaka. Jego zaangażowanie wsparte dużą aktywnością dojeżdżających na zajęcia do

czecina prof. A.Czubińskiego, prof. J.Topolskiego, prof. Urbańskiego, doc. J.Cholewy, doc. H.Hurnika, doc. A.Karczewskiego, doc. S.Kaczmarka oraz doktorów: J.Olczaka, J.Abramowskiej, Szulca, Wł.Piotrowskiego, A.Bzdęgi spowodowało uruchomienie z kademickim 1963/64 w Punkcie Konsultacyjnym następujących erunków: filologii polskiej, filologii germańskiej, historii, ografii, biologii, matematyki, fizyki, pedagogiki. 94a/

Istotne znaczenie dla dalszego rozwoju organizacyjnego aktu miało zorganizowanie 24 lutego 1965 roku przez władze UAM łnopolskiej konferencji kierowników studiów zaocznych z iazkiem przedstawicieli Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego. Jej ikiem było uregulowanie toku oraz struktur studiów zaocznych. 95/

Zajęcia w Punkcie odbywały się w soboty i niedziele, dwa y w miesiącu. Dostępna forma studiów, życzliwość i wszechstron- pomoc wykładowców dojeżdżających z Poznania umożliwiły ukoń- enie 500 osobom studiów drugiego stopnia, uzyskując stopień - gistra w zakresie pedagogiki, historii, filologii polskiej, ografii. Było to duże osiągnięcie, zważywszy że województwo zecińskie w lata^{ch} 50-tych posiadało największy procent nauczy- eli niewykwalifikowanych w skali kraju. 95a/

W sprawozdaniu prorektor^{ads.} nauczania prof. B.Miśkiewicza rok 1968/1969 podsumowującym działalność Punktu Konsultacyj- go czytamy m.in. "... Dzięki właściwej organizacji Punktu, wersytet Poznański został przybliżony do środowiska szczeiń- ego. Rozbudził on aspiracje naukowe wśród nauczycieli szcze- iskich". Wielu z nich podjęło na Wydziale Historycznym i Filo- icznym UAM studia doktoranckie. Tą drogą i dzięki temu podjęli iniej pracę w Wyższej Szkole Nauczycielskiej. 96/

Inicjatywa utworzenia w Szczecinie placówki humanistycznej od początku zyskała pełną aprobatę społeczeństwa oraz przychylność i życzliwość władz uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

29 czerwca 1968 roku w piśmie Nr. VII N N 48-92/68 Rektor UAM przesłał do departamentu Studiów Uniwersyteckich, Ekonomicznych i Pedagogicznych MOiSW propozycję w sprawie struktury organizacyjnej Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Szczecinie. 97/

Minister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego prof. H. Jabłoński zarządzeniem Nr. Du-5-0242-37/68 powołał do życia Wyższą Szkołę Nauczycielską w Szczecinie jako filię UAM. Początki istnienia uczelni były trudne. Brakowało wykwalifikowanej Kadry wykładowców, doświadczeń, bazy bibliotecznej. 98/

Zadanie postawione przed WSN - kształcenie nauczycieli dla potrzeb szkolnictwa podstawowego i zasadniczych szkół zawodowych oraz prowadzenie prac naukowo-badawczych w zakresie dydaktyk szczegółowych zaczęto realizować od 1.10.1968 roku na czterech wydziałach uczelni. 99/

Strukturę organizacyjną uczelni określiło zarządzenie MOiSW z dnia 27.07.1968 roku, w którym m.in. stwierdzono: "... tworzy się filię UAM w Szczecinie studia zawodowe p.n. Wyższa Szkoła Nauczycielska, dalej WSN, w ramach których winny funkcjonować Wydziały: Humanistyczny /zakłady - filologii polskiej, rosyjskiej oraz zakład historii/, Matematyczno-Przyrodniczy /zakład Matematyki i zakład Zajęć Praktyczno-Technicznych/, Nauczania Początkowego /zakłady - Pedagogiki, Psychologii, Wychowania Muzycznego, Metodyki Nauczania Początkowego/, Wychowania Fizycznego /zakłady - WF, Metodyki WF oraz PO/. 100/

Utworzono ponadto 3 zakłady międzywydziałowe: praktyk pedagogicznych, nowych technik nauczania oraz nauk filozoficzno-społecznych.

Właściwą strukturę organizacyjną otrzymała uczelnia w 1970 roku. Powołano wówczas 16 zakładów, w tym 3 międzywydziałowe oraz Studium Wojskowe i Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych. 101/

W 1971 roku zorganizowane zostało studium dla pracujących, a w latach 1972/73 Zawodowe Studium Administracyjne. W takiej strukturze organizacyjnej funkcjonowała WSN do 1974 roku tj. do czasu przemianowania jej na Wyższą Szkołę Pedagogiczną.

Zarządzeniem Nr.7/029/74 MNSzWiT z dnia 11.01.1974 roku w sprawie struktury organizacyjnej WSP i zmian organizacyjnych w niej podnosi się rangę dotychczasowej Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Szczecinie przemianowując ją na Wyższą Szkołę Pedagogiczną. 102/

W nowej strukturze organizacyjnej WSP znalazły się wydziały: Humanistyczny, Matematyczno-Przyrodniczy, Pedagogiczny, WF; międzywydziałowe jednostki organizacyjne - Zawodowe Studium Administracyjne i Biblioteka Główna oraz jednostki międzywydziałowe: Zakład Nauk Filozoficzno-Społecznych, Zakład Nowych Technik Nauczania, Zakład Praktyk Pedagogicznych, Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych oraz Studium Wojskowe i WF. 103/

Kolejna reorganizacja struktury WSP miała miejsce w 1975r. na podstawie umowy zawartej między wojewodą szczecińskim a ministrem Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki, działający od 1972 roku w Szczecinie Instytut Zachodnio-Pomorski wszedł w skład WSP. Do rangi Instytutu podniesiony został także dotychczasowy Zakład Nauk Filozoficzno-Społecznych, w strukturze

którego na bazie dotychczasowych pracowni, powołano zakłady: Filozofii, Socjologii, Ekonomii Politycznej, Podstaw Nauk Politycznych. W ten sposób, w roku 1976/77, strukturę organizacyjną WSP tworzyły 2 Instytuty, 14 Zakładów wydzielonych, 4 zakłady Instytutu Nauk Filozoficzno-Społecznych, 2 Zakłady międzywydziałowe oraz Studia: Wojskowe, Wychowania Fizycznego i Sportu, Administracyjne. 104/

W 1976 roku nastąpiła także reorganizacja poszczególnych służb administracyjnych, stosownie do wymogów szkoły wyższej. Powstał Dział Nauki i Wydawnictw, zmianie uległa także struktura Biblioteki Głównej. 105/

W początkowym okresie istnienia WSN, podobnie jak i inne uczelnie szczecińskie, borykała się z brakiem odpowiedniej wyko kwalifikowanej kadry pracowników naukowo-dydaktycznych. W pierwszym roku działalności kadra nauczycieli akademickich składała się zaledwie z 3 docentów, 6 starszych wykładowców, 16 wykładowców, nauczyciela i 3 lektorów. Do 1973 roku wzrost ilościowy w tej grupie postępował bardzo powoli. Przydział etatów przez macierzystą uczelnię był skąpy, zawiódł też dopływ pracowników z innych ośrodków naukowo-dydaktycznych. 106/

W tej sytuacji w 1973 roku, z chwilą utworzenia na bazie WSN Wyższej Szkoły Pedagogicznej, w uczelni było zatrudnionych 9 docentów, 9 adiunktów, 14 starszych asystentów, 4 asystentów, 30 starszych wykładowców oraz 14 wykładowców. 107/

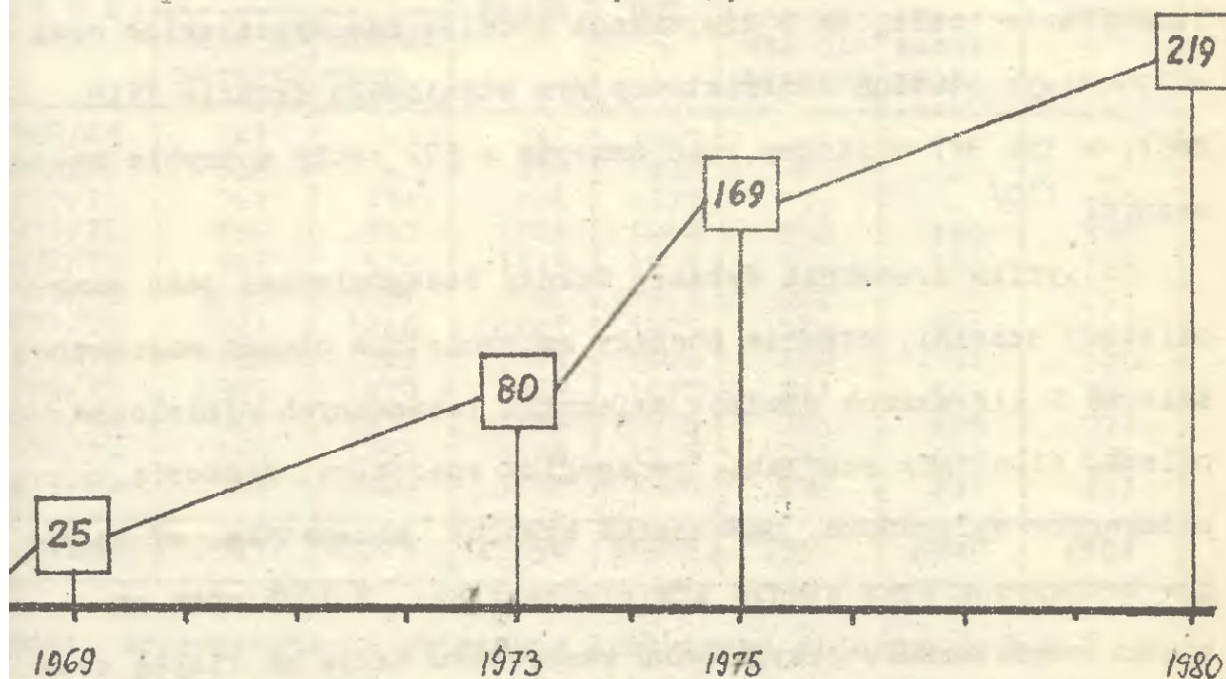
Szczegółowy rozwój kadry naukowo-dydaktycznej WSN - WSP przedstawia tabela 13.

Tabela 13.

Rozwój kadry naukowo-dydaktycznej WSN / WSP
w latach 1969 - 1980.

	1969	1973	1975	1980
Prof. zwyczajni	-	-	-	-
Prof. Nadzwyczajni	-	-	-	6
Docenci	3	9	21	18
Adiunkci	-	9	20	51
St. asystenci	-	14	59	85
Asystenci	-	4	15	12
St. wykładowcy	6	30	47	41
Wykładowcy	16	14	7	6
R A Z E M :	25	80	169	219

Źródło: AWSP - Szczecin, Sekretariat Rektora, Kronika WSN 1969-1971, syg.I/14; także Dział Zatrudnienia i Płac WSP: sprawozdania za lata 1973, 1975, 1980.

Wśród całokształtu zadań WSN sprawy sprawnej organizacji procesu dydaktycznego, łącznie z problemami wychowawczymi, zajmowały czołowe miejsce. Wykonując zarządzenie ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, rektor UAM powołał w ramach filii Komisję Rekrutacyjną dla doboru kandydatów na I rok studiów, z doc.dr B.Miśkiewiczem i doc.dr A.Warzechą na czele. Uwzględniając limity przyjęć /80 osób na filologię polską z historią, 80 osób na matematykę z fizyką, 40 osób na nauczanie początkowe, 40 osób na wych.-fiz. z obronnością kraju/ komisja zakwalifikowała na I rok studiów 241 kandydatów na 3 letnie stacjonarne studia zawodowe. 108/

W roku 1970/1971 rozszerzono zakres działalności dydaktycznej, obok studiów stacjonarnych w ramach filii utworzono studia uzupełniające dla zawodowo czynnych nauczycieli, o specjalnościach: filologia polska, nauczanie początkowe i matematyka. 109/

Począwszy od roku akademickiego 1972/73 liczba studentów systematycznie rosła. Na 9 kierunkach studiów nauczycielskich oraz w Zawodowym Studium Administracyjnym studiowało łącznie 1519 osób, w tym 947 systemem stacjonarnym a 572 osoby w trybie zaocznym. 110/

W wyniku kreowania Wyższej Szkoły Pedagogicznej jako samodzielnej uczelni, otwarte zostały czteroletnie studia magisterskie na 8 kierunkach studiów dziennych i zaocznych /filologia polska, filologia rosyjska, pedagogika specjalna, historia, pedagogika opiekuńcza, pedagogika szkolna, matematyka, wychowanie techniczne oraz studia administracyjne/. W 1975 roku na studia magisterskie przyjmowano kandydatów także na fizykę oraz wychowanie fizyczne. 111/

W latach 1974-1976 profil kształcenia WSP rozszerzono. Obok jednolitych czteroletnich studiów magisterskich otwarte zostały studia uzupełniające dla absolwentów trzyletnich studiów zawodowych na kierunkach: filologia polska, rosyjska, pedagogika, historia. W 1975 roku zaczęto kształcić w trybie zaocznym kadry dla administracji a od 1976 roku, uwzględniając zapotrzebowanie szkolnictwa oraz realizację zarządzenia MnSzWiT wprowadzono kierunek nauczania początkowego, zawieszono nabór kandydatów na pedagogikę szkolną i opiekuńczą. 112/

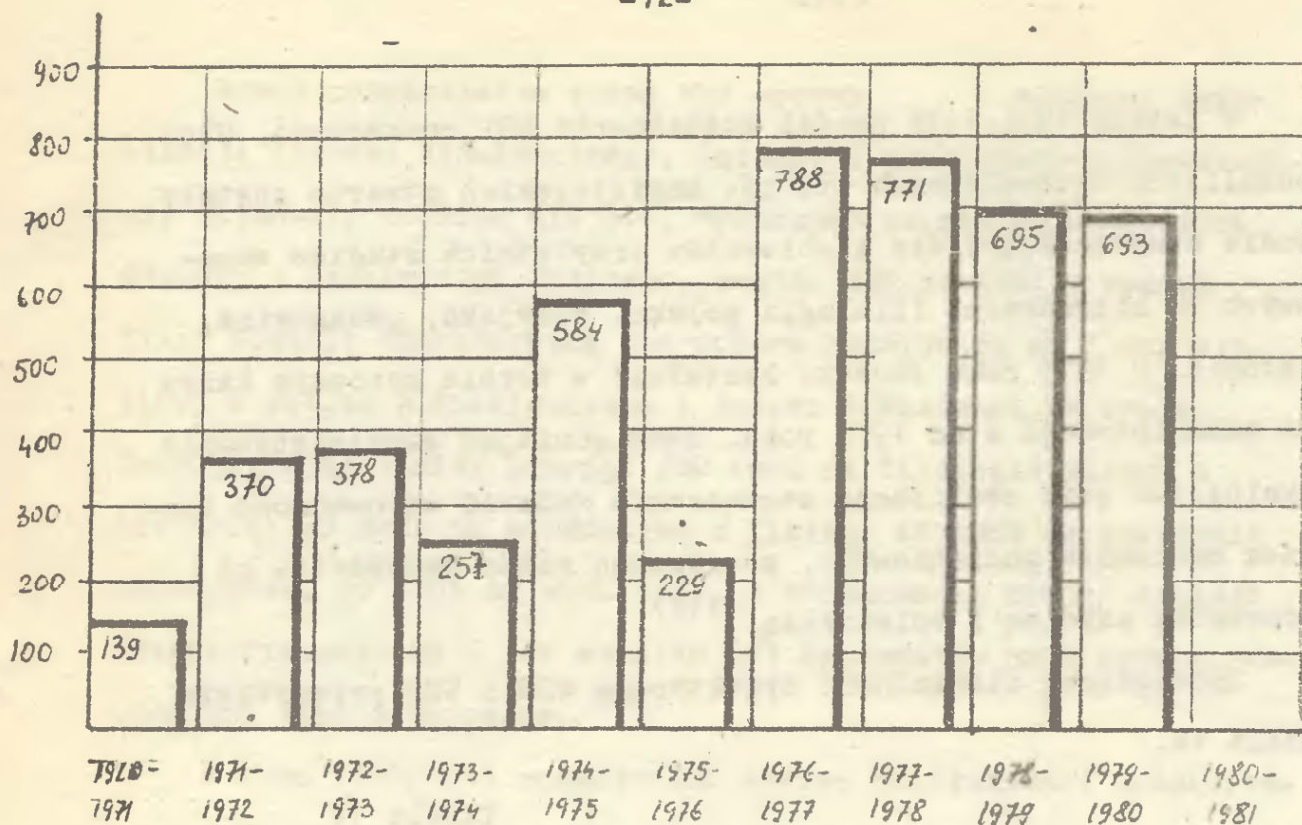
Szczegółowo działalność dydaktyczną WSN i WSP przedstawia tabela 14.

Tabela 14

Studenci i absolwenci WSN-WSP w Szczecinie
w latach 1968 - 1980

L A T A	STUDENCI STUDIÓW		RAZEM	ROK	ABSOLWENCI STUDIÓW		RAZEM
	stacjo- narnych	zaocz- nych			stacjo- narnych	zaocz- nych	
1968/69	241	-	241	1969	-	-	-
1969/70	538	-	538	1970	-	-	-
1970/71	761	134	895	1971	139	-	139
1971/72	869	357	1226	1972	250	120	370
1972/73	947	572	1519	1973	198	180	378
1973/74	1073	691	1764	1974	202	55	257
1974/75	1221	1246	2467	1975	329	255	584
1975/76	1368	1748	3116	1976	138	91	229
1976/77	1589	1979	3568	1977	241	547	788
1977/78	1647	1837	3484	1978	285	486	771
1978/79	1569	1765	3334	1979	281	414	695
1979/80	1538	1700	3238	1980	292	401	693
RAZEM:	13367	12029	25390	RAZEM:	2355	2549	4904

Źródło: Sporządzono na podstawie Sprawozdań zbiorczych K-W-2 /1968/ S-W-Z /za lata 1969-1976/, S-W-4 /za lata 1971-1976 dla studiów zaocznych/ oraz S-11 za lata 1977-1980 dla studiów dziennych i zaocznych WSN / WSP.

W latach 1969-1980 WSN / WSP oddała oświacie, kulturze oraz administracji razem 4904 wysoko kwalifikowanych specjalistów. Większość z nich zasiliła szeregi nauczycielstwa województwa szczecińskiego.

Pracownicy naukowo-dydaktyczni WSP działalność w dziedzinie kształcenia wspierają licznymi opracowaniami dla potrzeb studiów. W latach 1970-1980 opublikowali łącznie 87 pozycji zwartych, w tym: 32 skrypty, 30 prac doktorskich, 14 prac habilitacyjnych, 11 monografii oraz ponad 460 artykułów i recenzji. 113/

g/ WYŻSZA SZKOŁA MORSKA

Rozwijająca się polska flota handlowa i rybacka coraz częściej zgłaszała zapotrzebowanie na kadry oficerskie navigatorów i mechaników. Szybki rozwój techniczny floty morskiej wymagał także dobrze i wszechstronnie przygotowanej kadry. Dotychczasowe szkolnictwo, oparte o 3 letni okres nauki, niewystarczająco przygotowało kierowniczą kadrę statków do wzrastających z każdym rokiem wymogów i zadań stawianych absolwentom, tak w sferze specjalistycznej jak i ogólnej. 114/

Dla podniesienia poziomu ogólnego i specjalistycznego absolwentów istniejących szkół morskich w Szczecinie, Rada Ministrów rozporządzeniem z 20 sierpnia 1968 roku przekształciła Państwową Szkołę Morską w Wyższą Szkołę Morską. 115/

Wraz ze zmianą statusu szkoły okres nauczania przedłużono na 4,5 lat, program zaś rozszerzono o szereg nowych przedmiotów, m.in. automatyka, elektronika, chłodnictwo, itp. 116/

Struktura organizacyjna uczelni została określona zarządzeniem Nr.74 ministra Żeglugi z 24.12.1968 roku. Zarządzenie to, na podstawie art.17 ustawy z 5 listopada o Szkolnictwie Wyższym, w oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów z 20 sierpnia 1968 roku w sprawie przekształcenia Państwowych Szkół Morskich w Gdyni i Szczecinie w wyższe szkoły morskie, wprowadziło następującą organizację wewnętrzną WSM w Szczecinie: 117/

Wydziały:

1. Wydział Nawigacyjny ze specjalnościami: transport i połowy morskie
2. Wydział Mechaniczny ze specjalnością: eksploatacja siłowni okrętowej.

II. Studia międzywydziałowe:

1. Studium Nauk Politycznych i Ekonomicznych
2. Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych
3. Studium Wychowania Fizycznego
4. Studium Doskonalenia Kadr Oficerskich
5. Studium Wojskowe

III. Międzywydziałowe zespoły przedmiotowe: ekonomi, matematyki fizyki, chemii, praktyk morskich i lądowych, warsztatów i laboratoriów.

Powyższa struktura obowiązywała do 1972 roku. Odtąd uczelnia oparła się na jednolitej organizacji, co pozwoliło jej w znacznie większym stopniu wzmocnić funkcje dydaktyczno-wychowawcze i naukowe. 118/

Doświadczenia ścisłego kierownictwa WSM II kadencji wskazują, że istniejąca struktura organizacyjna uczelni, według której wydziały były złożone z wielu zespołów przedmiotowych, utrudnia optymalne łączenie działalności dydaktyczno-wychowawczej z pracą naukowo-badawczą. Stąd zrodziła się konieczność dokonania zmian dotychczasowej struktury uczelni. 119/

W 1974 roku został powołany w szczecińskiej WSM zespół do opracowania projektu instytutowej organizacji uczelni. Uwzględniając postęp w działalności naukowo-badawczej oraz procesie kształcenia i wychowania a także doświadczenia innych uczelni w Polsce, zespół postulował zmianę dotychczasowej struktury uczelni. Postulowany projekt znalazł uznanie w Ministerstwie Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej oraz w Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki i został wprowadzony w życie nowelizującym zarządzeniem Nr.9 ministra Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej z 17 lutego 1975 roku. 120/

Zgodnie z jego treścią, w ramach Wydziałów powołano Instytut. Nowa struktura zmierzała do umocnienia jakościowego elni oraz stworzyła znacznie lepsze możliwości integracji ystkich nauczycieli akademickich w działalności naukowo-awczej.

W wyniku wprowadzenia w życie zarządzenia Nr.9 MZiGM ztałtowała się nowa struktura organizacyjna WSM i w roku demickim 1975/76 przedstawiła się następująco:

Wydział Nawigacyjny, ze specjalnościami: transport morski i połowy morskie, obejmujący:

- Instytut Nawigacji Morskiej
- Instytut Eksploatacji Statku
- Instytut Rybołóstwa Morskiego

Wydział Mechaniczny, ze specjalnością:obsługa siłowni okrętowych, obejmujący:

- Instytut Nauk Podstawowych Technicznych
- Instytut Technicznej Eksploatacji Siłowni Okrętowych.

Ponadto w nowej strukturze organizacyjnej znalazły się wyębnione studia: Doskonalenia kadr oficerskich, Nauk Politycz- h i Ekonomicznych, Praktycznej Nauki Języków Obcych, Wychowa- Fizycznego i Sportu oraz Studium Wojskowe. Wyodrębniono ze zespół Wychowania Morskiego i Bibliotekę Główną. 121/

Wyższa Szkoła Morska w dniu jej formowania zatrudniała nego pracownika ze stopniem naukowym doktora, a prawie 30% czas zatrudnionych pracowników nie posiadało wyższego wy- tałcenia. Stan ten świadczy o bardzo trudnym, kadrowym star- uczelni. W tej trudnej i skomplikowanej sytuacji zwrócono o pomoc do środowiska uczelnianego Szczecina i przedsię- rstwa armatorskiego, a przede wszystkim Politechniki

Szczecińskiej, Wyższej Szkoły Rolniczej, Polskiej Żeglugi Morskiej, skąd otrzymano niezbędną ilość kadry. 122/

W 1969r. w WSM było zatrudnionych 25 pracowników naukowo-dydaktycznych. Dwa i półkrotny wzrost tej liczby w 1970r. jest dowodem pomocy z zewnątrz, w szczególności w grupie docentów i pracowników inżynieryjno-technicznych. W grupie docentów w przeważającej mierze występują docentury kontraktowe, jako jedyne wyjście, które władze resortowe zastosowały względem fachowców morskich posiadających ukończone studia wyższe i najwyższe dyplomy morskie. 123/

Wraz z umacnianiem się uczelni, po pokonaniu pierwszych przeszkód występujących w procesie dydaktycznym, narastała potrzeba rozwinięcia działalności naukowo-badawczej uczelni i dalszego rozwoju młodej kadry nauczycieli akademickich, jako niezbędnego warunku dalszej egzystencji uczelni. 124/

Opierając się na istniejącym stanie rzeczy, najbliższych potrzebach i perspektywie dalszego prawidłowego rozwoju uczelni, jej kierownictwo opracowało politykę rozwojową kadry naukowo-dydaktycznej, zarówno w aspekcie ilościowym jak i jakościowym.

Objęto nią w pierwszym rzędzie grupy samodzielnych pracowników naukowo-dydaktycznych i naukowo-badawczych, doświadczonych specjalistów z wyższym wykształceniem i najwyższymi stopniami morskimi. W sferze zainteresowania znalazło się także zaplecze kadry naukowej, szczególnie spośród absolwentów WSM. 125/

Rozpoczął się żmudny proces kompletowania kadry naukowo-dydaktycznej. Wymiernym jego efektem było uzyskanie zaplanowanej liczby pracowników naukowych, osiągniętym przede wszystkim na drodze samorozwoju.

Dzięki korzystnym warunkom stworzonym doskonalącej się kadrze uczelni rosła liczba pracowników z tytułem naukowym doktora i doktora habilitowanego.¹²⁶⁾ Wzrost liczby pracowników naukowo-dydaktycznych w WSM w latach 1969 - 1980 przedstawia następująca tabela :

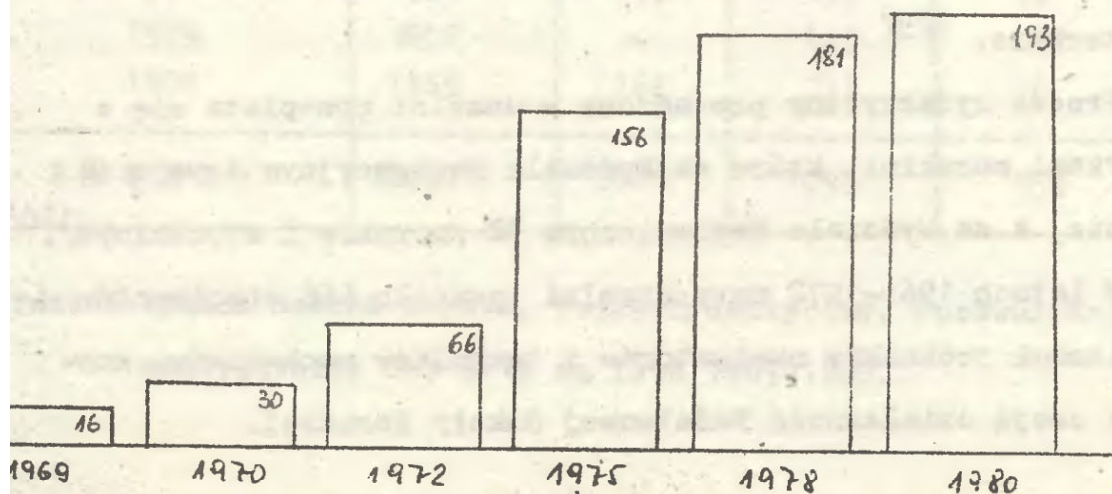
Tabela 15

Pracownicy naukowo-dydaktyczni WSM w latach

1969 - 1980

Grupa pracowników	1969	1970	1972	1975	1978	1980
Profesorowie	-	-	1	1	2	3
Docenci mianowani	6	11	19	13	11	14
Docenci kontraktowi	-	-	-	14	17	19
Adiunkci	-	-	3	11	24	37
Starsi asystenci	-	-	-	47	51	59
Asystenci	1	1	10	12	12	9
Starsi wykładowcy	9	18	33	48	55	45
Wykładowcy	-	-	-	10	9	7
Razem	16	30	66	156	181	193

Źródło: Dział Kadr WSM, Sprawozdania statystyczne GUS S-22 za wyszczególnione lata.

Konsekwentnie realizowana polityka kadrowa przyniosła widoczne efekty, przedstawione w tabeli 15. Nastąpił dynamiczny wzrost ilościowy w grupie docentów /z 6 do 33/, grupie adiunktów, posiadających stopień doktora /z 3 w 1971r. do 37 w 1980r./ w grupie starszych asystentów i asystentów /od 1 w 1969r. do 68 w 1980r./. Wzrosła także grupa pracowników inżynieryjno-technicznych z 6 do 113.

Uczelnia, rozpoczynając swoją działalność w roku akademickim 1969/1970 jako Wyższa Szkoła Morska, prowadziła jednocześnie naukę wg programów zawodowych studiów inżynierskich, trwającą 4,5 roku /9 semestrów/, oraz wg programów byłej Państwowej Szkoły Morskiej /3 letniej/, która zakończyła ostatecznie działalność w 1971r., a jej ostatni absolwenci otrzymali dyplomy techników nawigatorów i techników mechaników w lutym 1972r. ^{127/}

W roku 1971 uruchomione zostają 3 i 4 letnie zawodowe studia zaoczn^{na}e obu wydziałach dla osób zatrudnionych na polskich statkach morskich i posiadających odpowiedni staż pracy. ^{128/}

Od roku akademickiego 1974/75, po zmianach organizacyjnych uczelni /przejście na system instytutowy/, oraz korekcie planów i programów studiów, uczelnia wprowadziła - za zgodą Ministerstwa Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej jednolite studia magisterskie. ^{129/}

Proces dydaktyczny prowadzony w uczelni przeplata się z praktykami morskimi, które na Wydziale Nawigacyjnym trwają 64 tygodnie, a na Wydziale Mechanicznym 32 /morskie i stoczniowe/. ^{130/}

W latach 1969-1972 mury uczelni opuściło 568 absolwentów z dyplomami techników nawigatorów i techników mechaników, kończącej swoją działalność Państwowej Szkoły Morskiej.

Pierwsi absolwenci WSM podjęli pracę w gospodarce narodowej w 1974r., a do końca 1975r. studia inżynierskie ukończyło 268 absolwentów. 131/

W marcu 1979r. uczelnia przekazała gospodarce narodowej pierwszych absolwentów z tytułami magistrów inżynierów.

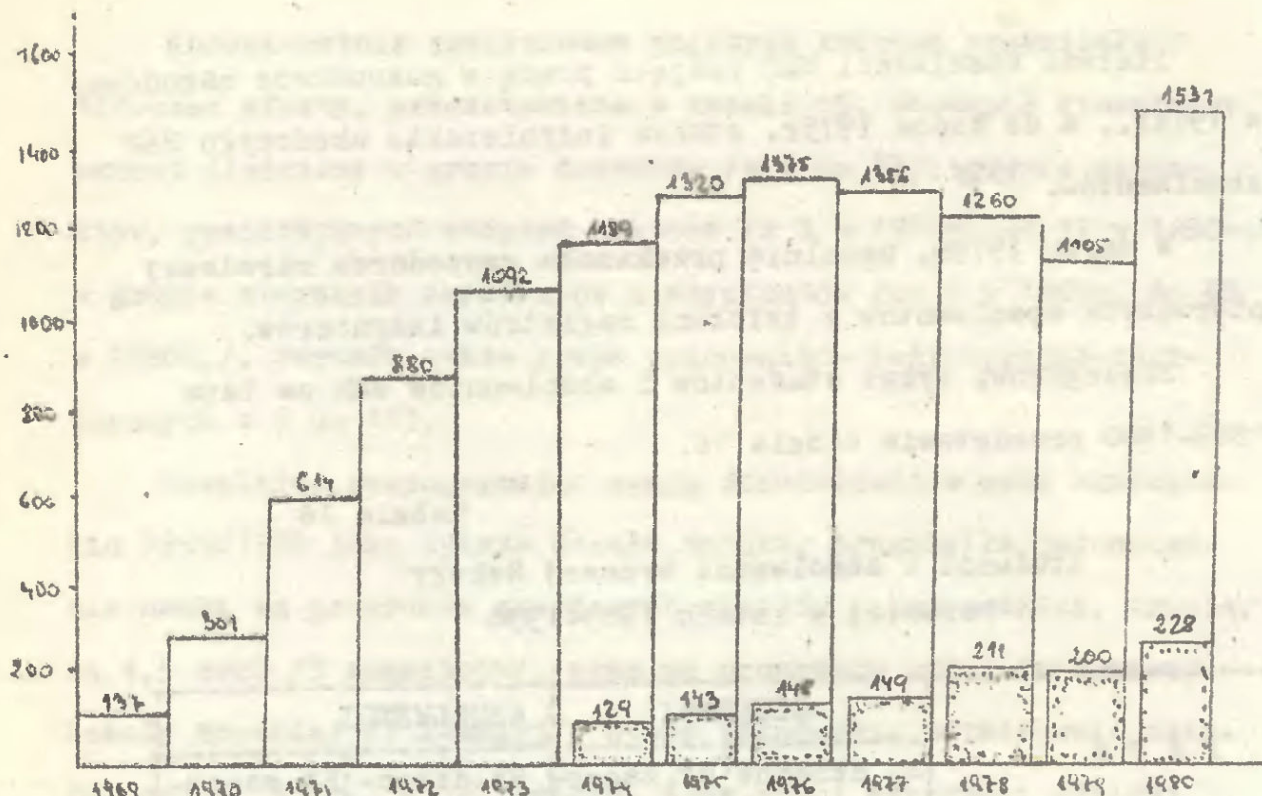
Szczegółowy wykaz studentów i absolwentów WSM za lata 1969-1980 przedstawia tabela 16.

Tabela 16

Studenci i absolwenci Wyższej Szkoły
Morskiej w latach 1969-1980

L A T A	STUDENCI		ABSOLWENCI	
	St.dzienne	St.zaocz- ne	St.dzienne	St.zaocz- ne
1969	137	-	-	-
1970	301	-	-	-
1971	467	147	-	-
1972	649	231	-	-
1973	817	275	-	-
1974	922	267	94	35
1975	1027	293	129	15
1976	1083	292	132	16
1977	1130	226	140	9
1978	1084	176	197	14
1979	1105	-	149	51
1980	1369	162	212	16
R A Z E M :	10091	2069	1053	156

ródło: Wyższa Szkoła Morska, Dział Dydaktyczny, Sprawozdania statystyczne GUS S-12 za lata 1969-1980.

Równoległe z procesem kształcenia kadr dla floty morskiej na studiach dziennych i zaocznych, WSM prowadziła intensywne szkolenie podyplomowe poprzez uczelniane Studium Doskonalenia Kadr Oficerskich. Wiąże to uczelnie z gospodarką morską. W tym resującym nas okresie Studium zorganizowało 198 kursy, które ukończyło 3979 oficerów. Z tej liczby 1463 uzyskało wyższe oficerskie stopnie morskie, a 2516 specjalne uprawnienia.¹³²⁾

Najbardziej charakterystyczne przeszkolenia podyplomowe przeprowadzone w latach 1969-1980 przedstawia tabela 17.

Działalność dydaktyczna SIKO WSM
w latach 1969-1980.

Tabela 17

WYBRANE KURSY	UKOŃCZYŁO KURS
1	2
I. NA STOPNIE OFICERSKIE	
1. Kapitana ż. w. - floty transport.	209

1	2
• Kapitana ż.w. - rybołówstwa morskiego	123
• Kapitana ż.m. - floty rybackiej	96
• Kapitana ż.m. - floty transportowej	274
• Oficera mechanika okrętowego I klasy	274
• Oficera elektryka okrętowego I klasy	67
RAZEM	1043
OSKONALENIE I AKTUALIZACJA WIEDZY AWCADOWEJ	
dowodzenia dużymi statkami	131
automatyki i informatyki okrętowej	188
hydrolokacji rybackiej	121
obsługi i wykorzystania radaru	904
RAZEM	1394

Źródło: rR. Kokot: Działalność Studium Doskonalenia Kadr Oficer-
-skich WSM w Szczecinie w latach 1969 - 1977, (w) Wyższa
Szkoła Morska w XXX - leciu szkolnictwa morskiego w
Szczecinie 1947 - 1977, WSM Szczecin 1977, s. 203-206.

Wskazującym z ważniejszych wskaźników rozwoju kadry naukowej WSM, jakości i użyteczności społecznej, jest ilość i rodzaj publikacji naukowych. Szczegółowy dorobek w tej dziedzinie przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 13

Działalność wydawnicza WSM w latach 1971 - 1980

rodzaj publikacji	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	Razem
skrypty	-	2	10	16	6	10	8	11	7	12	82
podręczniki metod.	3	9	6	12	3	3	2	1	4	3	46
podręczniki	-	-	-	-	-	3	1	-	-	2	6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Wydawnictwa nauk.											
- artykuły	-	-	20	13	43	121	131	143	149	166	786
- monografie	-	-	2	2	3	2	1	2	3	2	1
Wydawnictwa inne	1	-	8	15	13	15	16	13	16	10	107
RAZEM	4	11	46	58	68	154	159	170	173	195	107

Zródło: L. Kozera, Dział Wydawnictw w latach 1971-1976, (w) Wyższa Szkoła Morska w XXX-leciuop. cit. s. 388-389 także; Wsparciu o dane uzyskane w dziale Wydawniczym Biblioteki Głównej WSM.

Ważnym przejawem działalności naukowo-badawczej WSM jest nawiązanie współpracy naukowej z wieloma uczelniami i instytutami naukowymi gospodarki morskiej państw socjalistycznych i niektórych państw kapitalistycznych.¹³³⁾

Podpisano umowy z uczelniami i instytutami morskimi ZSR: WNRD: Wyższą Inżynierską Szkołą im. Makarowa w Leningradzie, WI w Odessie, Wyższą Inżynierską Szkołą Rybołówstwa Morskiego w Leningradzie, Centralnym Instytutem Hydrometeorologicznym w Moskwie, Centralnym Naukowo-Doświadczalnym Instytutem Flory Morskiej w Leningradzie, Wyższą Inżynierską Szkołą Morską w Warnemunde-Wustrow, Wyższą Szkołą Handlową w Lipsku, Holenderskim Instytutem Morskim w Rotterdamie, Instytutem Technicznym w Delft, Królewskim Instytutem Nawigacji w Londynie, Politechniką Londyńską, Szkołą Nawigacji w Southampton oraz francuskim Instytutem Chłodnictwa w Paryżu.

h/ PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA MUZYCZNA W SZCZECINIE

Nauczycieli z muzycznym wykształceniem, pracujących w kolnictwie szczecińskim, było bardzo mało. W Liceum Pedagogicznym w Szczecinie pracował A. Borkowski, w LO Rudolf Pastuszek.

Począwszy od 1956 roku w wojewódzkim ośrodku kultury szkolenie z zakresu wychowania muzycznego prowadził T. Gabrysiewicz.

Lata 1950-1955 to okres szkoleniowych konferencji, a po 1956 roku okres organizacji dłuższych kursów na poziomie programów studiów nauczycielskich. Podczas drugiego pobytu Rektora Warszawskiej Wyższej Szkoły Muzycznej w Nowogrodzie zapoznano go z sytuacją regionu szczecińskiego w dziedzinie kształcenia muzycznego. Rektor zaproponował, by w sprawie uruchomienia studiów muzycznych porozumieć się z muzycznym środowiskiem Poznania - jednym z najlepszych pod wieloma względami w kraju. Usilne starania ówczesnego Kuratora Okręgu Szkolnego Szczecińskiego dr Sadaja doprowadzają do porozumienia z dziekanem IV Wydziału SM w Poznaniu doc. E. Maćkowiakiem. Dzięki życzliwości ośrodka poznańskiego, począwszy od 1.10.1961 uruchomiono w Szczecinie Punkt Konsultacyjny PWSM w Poznaniu.

1.10.1961 roku, po przeprowadzeniu egzaminów z 23 kandydatami i zakwalifikowaniu 19 przyjętych, Punkt Konsultacyjny PWSM rozpoczął działalność dydaktyczną. Pierwszym kierownikiem pedagogicznym został W. Kondulski. Kierownictwo i opiekę nad Punktem powierzono dotychczasowemu kierownikowi okręgowego Ośrodka Muzycznego T. Gabrysiewiczem. Ponadto do prowadzenia zajęć dydaktycznych angażowano 7 nauczycieli szkół średnich ze Szczecina.^{134/}

3 lipca 1980 roku pomiędzy wojewodą szczecińskim Henrykiem Kanickim a Rektorem PWSM w Poznaniu prof. Stefanem Stuligroszem zostało zawarte porozumienie, w celu uruchomienia na terenie Szczecina filii PWSM w Poznaniu. 135/

Na bazie Punktu Konsultacyjnego opracowano strukturę organizacyjną filii. Tworzyły ją: Wydział Wychowania Muzycznego jako kontynuacja z 1961r. oraz Wydział Instrumentalny - sekcja pedagogiki instrumentalnej.

W okresie działalności Punktu Konsultacyjnego w latach 1961-1980 studia w zakresie wychowania muzycznego ukończyło 109 osób. 136/

Szczeciński ośrodek akademicki mógł powstać dzięki zaangażowaniu miejscowego społeczeństwa, dużej pomocy udzielonej przez Poznański ośrodek naukowy, przy wydatnej pomocy centralnych władz oświatowych.

Inspiratorem i projektodawcą szkolnictwa wyższego oraz nieustrudzonym organizatorem wielu poczynił w zakresie przygotowania dla nich bazy technicznej, lokalowej, kadrowej, mieszkań dla kadry naukowo-dydaktycznej i studentów oraz wielu podobnych spraw było społeczeństwo Szczecina.

Poznański ośrodek naukowy udzielił powstającemu wyższemu szkolnictwu szczecińskiemu daleko idącej pomocy merytorycznej, tworząc najpierw filię Akademii Handlowej, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, a później wspomagał kadrowo wszystkie pozostałe uczelnie.

Zasługą władz oświatowych było natomiast materializowanie idei stworzenia szkolnictwa wyższego poprzez podjęcie odpowiednich uchwał i aktów prawnych oraz udzielenie powstałym uczelni

odnie ze swoimi kompetencjami, daleko idącej pomocy. Pewne usługi w tej mierze położyły także: Ministerstwo Ziemi Odzyskanych, Ministerstwo Żeglugi i Handlu, wyższe uczelnie Warszawy, Łódzka, Lublina, Gdyni.

Powstałe w Polsce Ludowej w Szczecinie szkolnictwo wyższe odegrało ważną rolę polityczną i społeczną o zasięgu nie tylko regionalnym ale także ogólnokrajowym. Pomorze Zachodnie przez dłuższy czas powojenny było przedmiotem zainteresowania tzw. "wielkiej polityki". Przejęcie Pomorza przez Polskę a następnie szybkie i racjonalne zagospodarowanie regionu bezpośrednio wzmocniało nasz kraj a pośrednio całą wspólnotę socjalistyczną. Był to niebagatelny argument polityczny, ekonomiczny a razem probierz prężności nowego ustroju społeczno-ekonomicznego odradzającego się kraju. Z tych też powodów poczynania na terenach Zachodnich nie były indyferentne ani politycznie ani psychologicznie: udane - obalały argumentację przeciwników nowego ustroju Polski, pozyskiwały społeczeństwo; nieudane - wydłużały czas rozwiązań migracyjnych i osiedleńczych. Szkoły wyższe, jako instytucje oświatowe o wielorakich funkcjach społecznych, leżały do udanych dokonań na tym terenie.

Społeczne reperkusje istnienia wyższych uczelni sprowadzały się do oddziaływania na lokalną społeczność. Wpływ ten przejawiał się w rozwijaniu i upowszechnianiu funkcji dydaktycznej, przejawiającej się w sposobie i efektach przekazywanej wiedzy fachowej i ogólnej oraz dostarczaniu gospodarce narodowej wysoko-kwalifikowanych kadr.

Funkcję kulturotwórczą, przejawiającą się w aktywizacji kulturalnej miejscowego społeczeństwa, realizowano poprzez

bezpośredni udział pracowników nauki w lokalnych instytucjach kulturalnych, publikatorach itp.; umożliwianie ludności Szczecina kontaktu ze światem nauki, dostarczanie szkolnictwu sił pedagogicznych, stworzenie środowiska kulturalnego, zakładanie bibliotek itp.

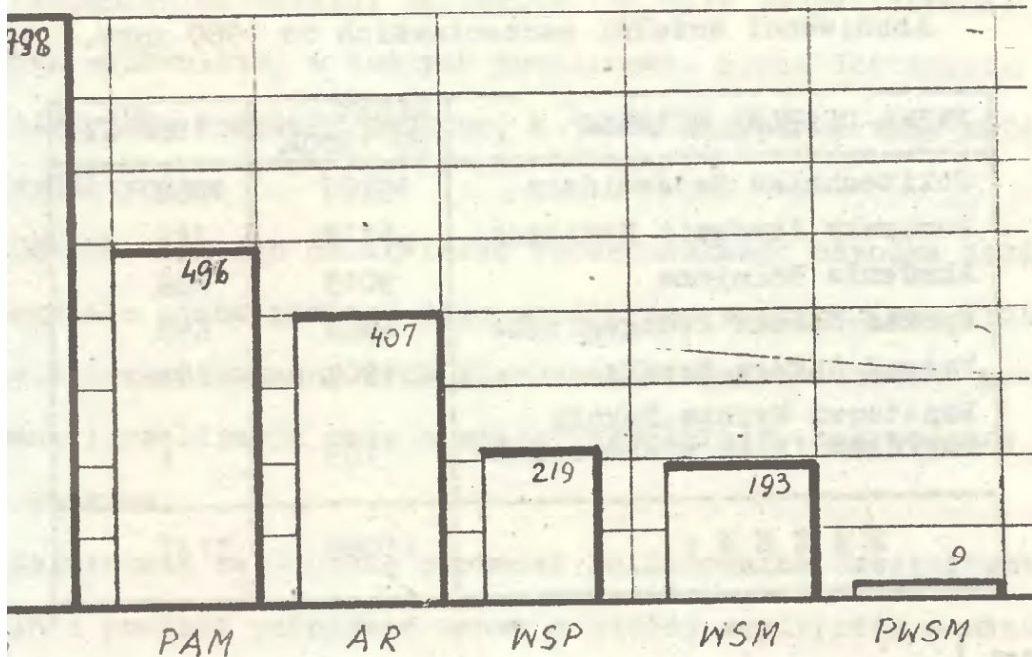
Funkcję społeczną szkolnictwo realizowało poprzez bezpośredni udział pracowników nauki w pracach administracji państwowej, komitetach partyjnych, organizacjach społecznych itp.

Wymiernym efektem działalności naukowo-dydaktycznej oraz całego zespołu działań i preferencji jest osiągnięty rozwój naukowy kadry uczelni szczecińskiej. Wzrost liczby doktorów i doktorów habilitowanych do 1980r. odbywał się przede wszystkim na drodze własnego rozwoju. W 1980 roku szczeciński ośrodek akademicki angażował w procesie naukowo-dydaktycznym 2122 pracowników, w tym 87 profesorów, 223 docentów, 677 adiunktów, 880 starszych asystentów i asystentów i 255 wykładowców i starszych wykładowców. Szczegółowo przedstawia to tabela.

Tabela 19

Stan kadry naukowo-dydaktycznej szczecińskiego ośrodka akademickiego w 1980 roku

	PS	PAM	AR	WSP	WSM	PWSM	RAZEM
Prof. zwyczajni	6	4	9	-	-	-	19
Prof. nadzwyczajni	25	18	16	6	3	-	68
Docenci etatowi	65	47	42	18	14	2	188
Docenci kontraktowi	8	1	7	-	19	-	35
Adiunkci	254	182	153	51	37	-	677
St. asystenci	285	133	101	85	59	1	664
Asystenci	62	85	45	12	9	3	216
St. wykładowcy	64	18	14	41	45	2	184
Wykładowcy	29	3	20	6	7	1	71
R A Z E M :	798	496	407	219	193	9	2122

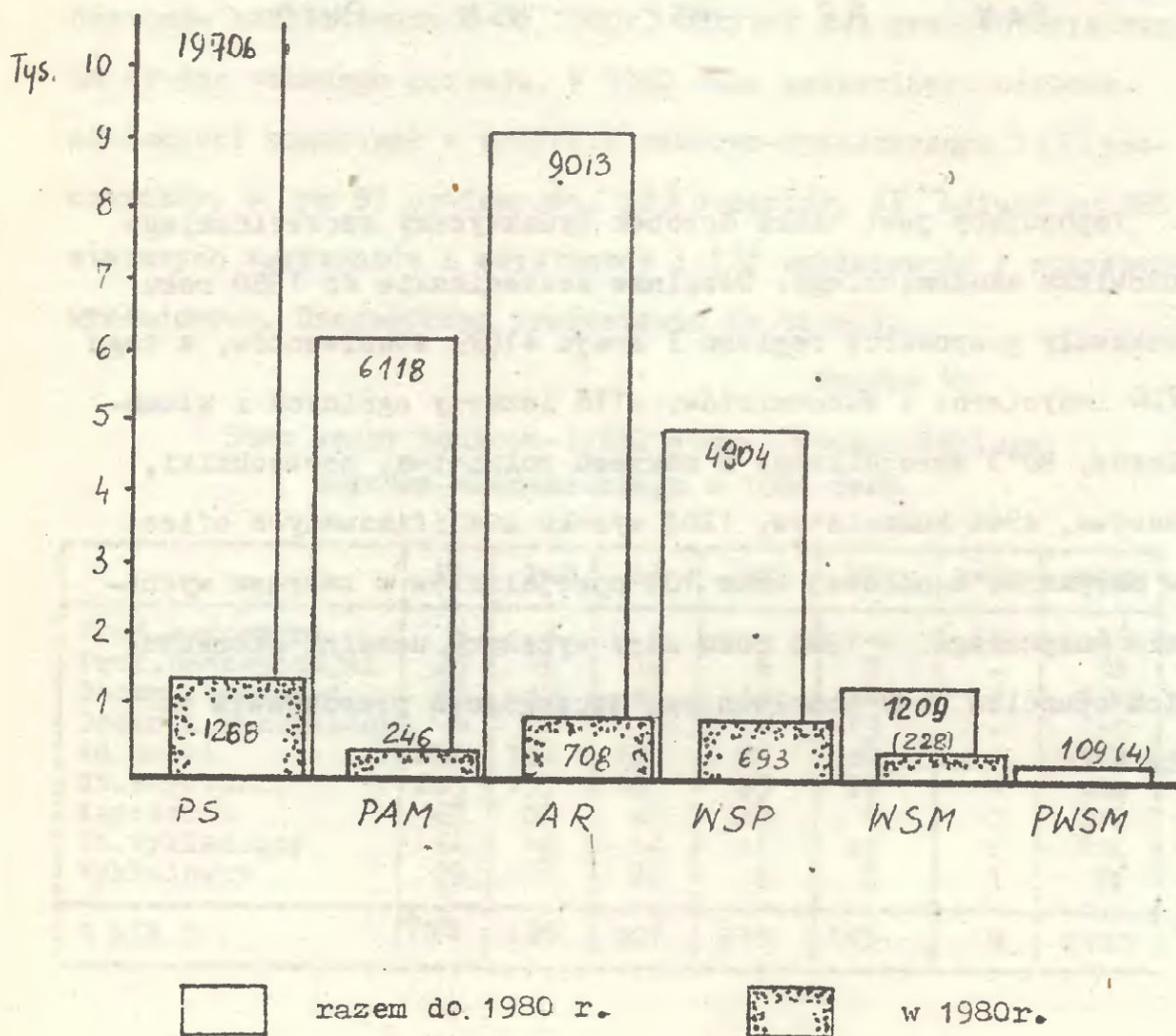

Imponujący jest także dorobek dydaktyczny szczecińskiego środowiska akademickiego. Uczelnie szczecińskie do 1980 roku rzekazały gospodarce regionu i kraju 41059 absolwentów, z tego 9706 inżynierów i ekonomistów, 6118 lekarzy ogólnych i stomatologów, 9013 specjalistów z zakresu rolnictwa, zootechniki, rybactwa, 4904 humanistów, 1209 wysoko kwalifikowanych oficerów marynarki handlowej oraz 109 specjalistów z zakresu wychowania muzycznego. W 1980 roku mury wyższych uczelni szczecińskich opuściło 3147 absolwentów. Szczegółowo przedstawia to tabela 20.

Tabela 20

Absolwenci uczelni szczecińskich do 1980 roku.

NAZWA UCZELNI WYŻSZEJ	RAZEM DO 1980R.	W 1980 R.
Politechnika Szczecińska	19706	1268
Pomorska Akademia Medyczna	6118	246
Akademia Rolnicza	9013	708
Wyższa Szkoła Pedagogiczna	4904	693
Wyższa Szkoła Morska	1209	228
Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna filia w Szczecinie	109	4
R A Z E M :	41059	3147

Osiągnięciem uczelni szczecińskich było zorganizowanie
nych wydawnictw, w których publikowano prace doktorskie i
litacyjne, artykuły naukowe, a także skrypty i inne mater-
dydaktyczne.

Charakteryzując działalność szczecińskiego ośrodka akade-
ego nie można pominąć jego współpracy z zagranicą. Przebie-
a w trzech zasadniczych kierunkach: wymiana osobowa pracowni-
nauki; realizacja umów o stałej współpracy, zagraniczne
naukowe.

Najszerszą współpracę prowadzi Politechnika Szczecińska.
lnie posiada podpisane umowy o stałej współpracy naukowej
szą Szkołą Komunikacji w Dreźnie /od 1972r./, z Politech-
Ryską /od 1972r./ i Wyższą Szkołą Inżynierską w Wismarze
973r./. W najbliższych latach zamierza się podjąć współpra-
Leningradzkim Instytutem Budowy Okrętów oraz Uniwersytetem
tocku w zakresie budownictwa okrętowego, natomiast techno-
chemiczne są tematem rozmów z Instytutem Chemiczno-Techno-
znym im. D.J.Mendelejewa w Moskwie. 137/

Pomorska Akademia Medyczna od 1965 roku pomyślnie rozwija
pracę naukową z Wydziałem Lekarskim Uniwersytetu w Rostocku.
a ona na prowadzeniu szkolenia pracowników naukowych w obu
niach w zakresie metod badawczych, diagnostycznych, leczni-
138/

W celu realizacji zaplanowanej optymalnej działalności we
stkich zamierzonych kierunkach, niezbędnych dla postępu w
darce rybackiej i rolniczej Akademia Rolnicza w Szczecinie
ła starania o rozszerzenie współpracy z zagranicą.

Nawiązano współpracę z Uniwersytetem im. Wilhelma Piecka w

Rostocku, WSR w Brnie i w Nitrze, Wyższą Szkołą Ekonomiczno-Technologiczną w Pradze, Akademią Rolniczą w Kijowie. Akademia Rolnicza prowadzi współpracę naukową z Departamentem Rolnictwa USA w ramach zawartej umowy za pośrednictwem fundacji im. Marii Skłodowskiej-Curie. 139/

Wyższa Szkoła Morska wysoko sobie ceni współpracę z Wyższą Inżynierską Szkołą Morską w Warnemünde-Wustrow. Kontakty naukowe realizuje się także poprzez doktoryzowanie swej kadry w uczelniach morskich ZSRR i NRD. 140/

2. POWSTANIE I DZIAŁALNOŚĆ POZAUCELNIANYCH PLACÓWEK NAUKOWO-BADAWCZYCH.

Równoległe z pracą wyższych uczelni szczecińskich, już od 1947 roku rozpoczęła działalność naukową grupa archeologów, badając wykopaliska na szczecińskim zamku. W roku następnym powstała Pracownia Badań nad Początkami Państwa Polskiego, która w 1954 roku przekształcona została w Stację Archeologiczną Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN.

Poważne osiągnięcia w zakresie organizacji badań historycznych nad dziejami Pomorza Zachodniego posiada Pracownia Zakładu Historii Pomorza Instytutu Historii PAN. Od chwili jej powstania w 1955r. badania nad dziejami Pomorza Zachodniego prowadzone są systematycznie.

Obok ogólnych, powstały liczne towarzystwa specjalistyczne bądź ich oddziały. Są nimi: Polskie Towarzystwo Geograficzne /zał.1946r./, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne /zał.1956r./,

olskie Towarzystwo Historyczne /zał.1953r./, Polskie Towarzystwo Archeologiczne /zał.1950r./, Polskie Towarzystwo Nautologiczne /zał.1957r./ oraz Polskie Towarzystwo Ludoznawcze/zał.1957r./.

latach późniejszych powstały dalsze: etnograficzne, prawnicze, socjologiczne, bibliotekarzy i inne. Działalność ich przyczyniła się do rozwoju szczecińskiego środowiska naukowego, spowodowała rozwój życia umysłowego. Stanowiły one poważne uzupełnienie pracy naukowej szczecińskich uczelni. Na bazie tych poczynań wyrosło szczecińskie Towarzystwo Naukowe.

a/ SZCZECIŃSKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE

Wraz z odbudową państwowości polskiej na Pomorzu Zachodnim rodziła się myśl utworzenia tu stowarzyszenia naukowego na wzór podobnego, istniejącego w Poznaniu.

Prace przygotowawcze zmierzające do powołania do życia Towarzystwa Naukowego rozpoczęto w 1955 roku. W tym czasie Szczecin dysponował dość dużą liczbą pracowników naukowych różnych specjalności, co ułatwiało prowadzenie wstępnych prac nad zorganizowaniem Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego. Odczuwano bowiem brak instytucji zespalającej uczonych szczecińskich dla wspólnego rozwiązywania mnożących się problemów naukowych i gospodarczych.^{141/}

W roku 1955 obok istniejących uczelni wyższych Szczecina działały prężnie różnorodne placówki naukowe, jak np. Wojewódzkie Archiwum Państwowe, kierowane przez Henryka Lesińskiego, Pracownia szczecińska Zakładu Historii Pomorza Instytutu Historii PAN, Muzeum Pomorza Zachodniego, którego pracami kierował Władysław Lipowiak. Tak więc zaistniała sytuacja sprzyjająca zorganizowaniu Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego w oparciu o potencjał

naukowy środowiska akademickiego i naukowo-badawczego miasta.

Prace wstępne przypadają głównie na rok 1956. Dzięki usilnym zabiegom pełnomocnika ds. utworzenia towarzystwa naukowego doc.dr Stanisława Schwanna, powołano do życia Komisję Statutową, z zadaniem przygotowania podstaw utworzenia towarzystwa. W skład jej weszli: prof. Leon Babiński, prof. Kazimierz Stojkowski jako przewodniczący, mgr inż. Bolesław Briks, doc.dr Antoni Linke, doc. Alfred Wielopolski, mgr Stanisław Rychlik.

Począwszy od 1 marca 1956 roku Komisja statutowa wykazała dużą aktywność, przejawiającą się m.in. w opracowaniu tekstu statutu wzorowanego na statutach Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Znalazł on pełną aprobatę Polskiej Akademii Nauk co przyczyniło się do przekształcenia Komisji Statutowej w Komitet Organizacyjny.

Powstałe 3 grudnia 1956 roku Towarzystwo, w założeniu swym i według statutu oraz dzięki nawiązanym kontaktom i uzyskanej aprobacie ze strony PAN, miało być od początku typem stowarzyszenia naukowego ogólnego, akademickiego, jakie spotyka się z regułą w miastach posiadających uczelnie wyższe, w celu koordynowania prac naukowych przedstawicieli różnych gałęzi nauki. 143/

Komitet organizacyjny dbał o to, aby od początku charakter naukowy Towarzystwa nie został wypaczony. Ustalono, że w skład grona założycielskiego wejdzie 12 delegatów wyższych uczelni w Szczecinie, przy zachowaniu równych proporcji /po 4 z PAN, Politechniki i WSR/, 4 delegatów istniejących w Szczecinie placówek naukowo-badawczych /Wojew. Archiwum Państwowe, Muzeum Pomorza Zachodniego/, Stacji Archeologicznej Instytutu Kultury Materialnej PAN, Pracowni Szczecińskiej Zakładu Pomorza Instytutu

Historii PAN/. Do grona założycieli doszło jeszcze 4 pracowników nauki, mających uprawnienia członków towarzystw naukowych w innych ośrodkach Polski. 144/

Szczecińskie Towarzystwo Naukowe statutowo składało się z 4 wydziałów: I - nauk społecznych, II - nauk przyrodniczo-rolniczych, III - nauk lekarskich, IV - nauk matematycznych i technicznych. Ta struktura organizacyjna przetrwała do 1976 roku.

Napływ specjalistów nauk morskich /z Wydziału Rybactwa Morskiego i technologii Żywności AR w Szczecinie oraz powołanej do życia w 1968r. Wyższej Szkoły Morskiej/, spowodował utworzenie piątego wydziału STN - Wydziału Nauk Morskich. 145/

Członkiem STN zgodnie ze statutem może być tylko ten, kto zajmuje się pracą naukową i ma konkretne osiągnięcia w tej pracy. Członkowie przyjmowani są w drodze kooptacji przez poszczególne wydziały - pod kontrolą Zarządu, który zatwierdza wnioski wydziałów. Członkowie Towarzystwa dzielą się na zwyczajnych - legitymujących się poważnym dorobkiem naukowym oraz nadzwyczajnych - początkujących niejako naukowców, ale wykazujących się już określonymi wynikami pracy naukowej. W praktyce przyjęło się powoływanie z reguły na członków zwyczajnych tylko tych, którzy poprzednio byli już członkami nadzwyczajnymi.

Stosownie do wprowadzonych w 1976 roku poprawek do statutu STN w jego składzie wyróżnia się członków zwyczajnych, nadzwyczajnych, wspierających i honorowych. Na członków wspierających pozyskuje się różne instytucje, które roztaczają mecenat nad Towarzystwem i dążą do współpracy z uczonymi w celu wspólnego rozwiązywania nurtujących środowisko problemów technicznych, ekonomicznych, morskich, socjalnych. Szczegółowy wzrost liczby

członków STN w latach 1956-1980 przedstawia poniższa tabela:

Tabela 21

Rozwój liczbowy STN w latach 1956-1980

CZŁONKOWIE	L A T A				
	1956	1966	1971	1976	1980
Zwyczajni	40	80	78	86	133
Nadzwyczajni	8	75	98	130	142
Honorowi	-	-	2	4	6
Wspierający	2	6	7	11	12
R A Z E M :	50	161	185	231	293

Zródło: Sprawozdania STN za lata 1956-1966; także: STN w latach 1956-1971, s.3-25; także: A.Linke, STN w minionym dwudziątyleciu 1956-1976 /w/ Nauka polska... op.cit,s.12; także Sprawozdanie STN za 1980r. Szczecin 1981, s.12;16;35;40;

Rozpoczynając działalność STN w swym składzie posiadało 19 członków - założycieli. W okresie dwudziestuczterech lat liczba członków wzrosła do 281. Najsilniejszym liczebnie Wydziałem STN 1975/76 roku był Wydział Nauk Lekarskich, kierowany przez prof.d E.Miętkiewicza - liczący 73 członków, Wydział Nauk Społecznych, kierowany przez E.Terebuchę - 39 członków, Wydział Nauk Matematycznych i Technicznych, kierowany przez prof. K.Paluch - 35, oraz Wydział Nauk Morskich, zorganizowany przez prof.dr K.Prawdza, liczący 20 członków. 146/

W 1980 roku największą ilość członków posiadał także Wydział III kierowany przez prof. Eugeniusza Miętkiewicza, następnie Wydział II kierowany przez prof. Mariana Piecha, Wydział I kierowany

przez prof. E. Terebuchę, Wydział IV kierowany przez prof. Kępińskiego oraz Wydział V kierowany przez prof. Krzysztofa Rawdzica. Szczegółowy wykaz członków przedstawia tabela:

Tabela 22

Liczba członków STN wg. Wydziałów w 1980 roku.

WYSZCZEGÓLNIENIE	WYDZIAŁY S T N					RAZEM
	I	II	III	IV	V	
członkowie honorowi	2	2	1	1	-	6
członkowie zwyczajni	23	33	43	21	13	133
członkowie nadzwyczajni	21	46	42	19	14	142
R A Z E M :	46	81	86	41	27	281

Źródło: Sprawozdanie STN za 1980r.; Szczecin 1981, s.12;16;35;40; 43; także w oparciu o dane uzyskane w Zarządzie STN.

Według danych uzyskanych w Zarządzie STN za 1980r. na ogólną liczbę 281 członków Towarzystwa było: 108 profesorów, 121 docentów, 9 doktorów oraz 3 magistrów.

Zgodnie ze statutem Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego, kwalifikowanie i ogłaszanie drukiem prac naukowych, jako wyników pracy naukowo-badawczej, należy do podstawowych zadań Towarzystwa.^{147/} tę działalność naukową Towarzystwo spełniało i spełnia w miarę posiadanych środków finansowych i możliwości drukarskich. Już od 1957 roku datują się osiągnięcia STN w tej dziedzinie. Zapoczątkowała ją praca: "Experimental studies on hyperergie inflammation" napisana przez prof. Kazimierza Stojakowskiego, doc. Aleksandrę Krygler Stojakowską o dr Zygmunta Machoya. W dwa lata później, każdy z wydziałów posiadał w dziedzinie publikacji naukowych własny dorobek.^{148/}

W 1959 roku, decyzją Departamentu Wydawnictw Ministerstwa Kultury i Sztuki dokonano zmian w zakresie polityki wydawniczej. Przesunięciu uległy przydziały, limity papieru, a podział ich pomiędzy poszczególne wydawnictwa specjalistyczne spowodował że STN otrzymał limity arkuszowe nie tylko w Oddziale poznańskim Państwowego Wydawnictwa Naukowego, lecz także w Państwowych Zakładach Wydawnictw Lekarskich oraz w Państwowym Wydawnictwie Rolniczym i Leśnym w Warszawie. 149/

Po wprowadzeniu w życie powyższej decyzji druk prac Wydziału I i IV przejął Oddział poznański PWN, Wydziału II Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, a prace Wydziału III Państwowe Zakłady Wydawnictw Lekarskich.

W latach 1957-1970 STN wydało drukiem 182 pozycje o objętości 1291,1 arkuszy wydawniczych. Największy udział w tym posiadał Wydział Nauk Przyrodniczo-Rolniczych publikując 71 pozycje o objętości 484 arkuszy. Pozostałe Wydziały opublikowały: 60 tytułów / 320 arkuszy/ Wydział Nauk Lekarskich, 22 pozycje / 256 arkuszy/ Wydział Nauk Społecznych oraz 17 pozycje /117 arkuszy/ Wydział Nauk Matematycznych i Technicznych. Wydawnicza Działalność Wydziałowa uzupełnia 5 zeszytów sprawozdań STN oraz 11 tytułów w których znajdowały się materiały z Sesji naukowych, o objętości około 150 arkuszy wydawniczych. 150/

Częściowe zahamowanie działalności wydawniczej obserwuje się po 1970 roku. Przyczyną było wycofanie się Polskiej Akademii Nauk ze zleceń udzielanych dotąd Towarzystwom Naukowym na terenie kraju. Jedyną instytucją finansującą pozostało Prezydium WRN, a obecnie Urząd Wojewódzki oraz niektóre instytucje i zakłady zainteresowane publikowaniem wyników wybranych badań naukowych, związanych ściśle z gospodarką Pomorza Zachodniego.

W latach 1971-1980 Wydział II nadal posiadał największy dorobek
awniczy publikując 27 pozycji o objętości 165,52 arkuszy wydaw-
nych. Pozostałe wydziały posiadały mniejsze osiągnięcia. I tak
niał I opublikował 14 pozycji o objętości 168,4 arkusza,
niał III 4 pozycje o objętości 19,4 arkusza oraz Wydziały IV i
1 pozycji o objętości 11,50 oraz 8,25 arkusza wydawniczego.

Publikacje Wydziału Nauk Społecznych w latach 1959-1962,
mowały wyłącznie problematykę historyczną. Od roku 1963 wa-
rz tematyczny wydawnictw wydziału uległ rozszerzeniu. Coraz
ciej ukazywały się prace z zakresu statystyki, prawa, rachun-
ści, ekonomii, geografii. W latach 1959-1980 wydano ogółem 36
cji o objętości ponad 424 arkuszy wydawniczych, z czego 16
li historycy i archeolodzy, pozostałe publikacje ukazały się
kresu prawa, ekonomii, geografii regionu, teorii rachunkowości,
zefii i filologii polskiej. Szereg z nich, autorstwa I. Rutkow-
j, E. Terebuchy, czy W. Górskiego i wielu innych, obok wartości
owych, posiada duże znaczenie praktyczne. 151/

W ramach wydziału II w latach 1959-1980 ukazało się 98 prac
tomach, napisanych przez 69 autorów o objętości ponad 649
szy wydawniczych. Bogata jest tematyka prac, w której zakres
dzą: meteorologia rolnictwa, ochrona i zagospodarowanie par-
podworskich, terfożnawstwo, rotacja uprawowa /płodoczniany/,
żenie, ekonomika rolnictwa, biografia wykopalisk zwierzęcych. 152/

Również bogaty dorobek w zakresie publikacji posiada wydział
który w latach 1957-1980 wydał 70 prac naukowych, napisanych
z 71 autorów i współautorów. Tematyka prac jest bardzo różno-
a; publikowano wyniki badań z zakresu onkologii, kardiologii,
atologii, endokrynologii, hematologii, enzymologii, patofizjo-
i narządu wzroku, urologii, farmakologii. 153/

Najmniejszy dorobek wydawniczy, posiada wydział IV. Opublikowano w serii wydziału 16 prac tyluż autorów i współautorów z zakresu problematyki dotyczącej budownictwa i architektury, zagadnień przestrzennych i urbanistycznych, geologii i chemii, odsalania wody morskiej oraz technologii wytwarzania dwutlenku chloru.¹⁵⁴

Piąty wydział STN został utworzony 23 kwietnia 1976 roku przez prof.dr hab. K.Prawdżica, a jego specjalnością jest szeroko rozumiana gospodarka morską. Do 1980 roku w ramach wydziału opublikowano 1 pracę o objętości 8 arkuszy wydawniczych.

DZIAŁALNOŚĆ WYDZIAŁÓW PRACOWNIOWYCH W LATACH 1957 - 1980.

ROK	WYDZIAŁY STN				IV	V	ZARZĄD STN	RAZEM
	I	II	III	IV				
1956	-	-	-	-	-	-	-	-
1957	-	-	1/13.00/	-	-	-	-	1/13.00/
1958	-	-	2/12.25/	-	-	-	-	2/12.25/
1959	4/30.9/	3/13.75/	2/5.00/	1/2.75/	-	-	-	10/52.40/
1960	-	3/28.35/	5/24.20/	1/3.75/	-	1/11.50/	-	10/67.80/
1961	1/3.50/	5/15.30/	7/36.40/	3/13.75/	-	-	-	16/68.95/
1962	2/41.5/	14/128.97/	7/27.50/	2/24.75/	-	-	-	25/222.72/
1963	1/7.5/	9/52.23/	7/21.80/	-	-	1/10.20/	-	18/91.73/
1964	1/7.75/	7/41.90/	7/20.00/	2/6.50/	-	-	-	17/76.15/
1965	3/28.75/	14/105.83/	1/25.10/	3/10.25/	-	-	-	25/169.93/
1966	4/35.9/	2/7.37/	4/16.20/	1/13.50/	-	1/2.00/	-	12/74.97/
1967	1/32.5/	5/32.80/	3/12.25/	2/20.25/	-	1/10.25/	-	12/108.10/
1968	2/28.5/	2/13.30/	7/62.20/	-	-	3/71.30/	-	14/175.30/
1969	2/25.7/	3/15.30/	2/15.40/	-	-	-	-	7/56.40/
1970	1/13.5/	4/28.50/	5/28.20/	2/21.70/	-	1/9.50/	-	13/101.40/
1971	1/15.5/	2/14.00/	4/19.40/	-	-	1/2.00/	-	8/50.90/
1972	1/9.5/	6/35.07/	-	-	-	-	-	7/44.57/
1973	3/32.0/	4/19.00/	-	1/11.50/	-	1/14.00/	-	9/76.50/
1974	1/16.0/	4/20.75/	-	-	-	1/28.00/	-	6/64.75/

1	2	3	4	5	6	7	8
1975	3/31.75/	2/10.20/	-	-	-	1/6.50/	6/48.45/
1976	2/20.2/	2/12.25/	-	-	-	1/8.75/	5/41.20/
1977	1/18.75/	3/14.75/	-	-	-	2/31.75/	6/74.50/
1978	1/12.0/	3/30.75/	-	-	-	2/31.75/	6/74.50/
1979	1/12.75/	1/8.75/	-	-	1/8.25/	1/12.00/	4/41.75/
1980	-	-	-	-	-	1/6.25/	1/6.25/
RAZEM:	36/424.45/	98/649.12/	70/338.95/	16/128.70/	1/8.25/	18/233.20/	239/1782.67/

Zródło: W oparciu o materiały uzyskane w Zarządzie STN Szczecin; także: Dziesięciolecie STN 1956-1966, s.29-38; także: Sprawozdania STN za lata 1956-1964 s.270; także: Sprawozdanie za lata 1963-1964, s.143-146; także: STN 1956-1971, s.3-25; także: Sprawozdania STN za 1978r., s.34-36; także: Sprawozdania za 1980r., s.78-86; także: H.Lesiński, Działalność wydawnicza STN w latach 1956-1976 /w/ Nauka Polska na Pomorzu Szczecińskim 1946-1966-1976, Szczecin, 1979, s.17-25; także: K.Stojałowski, H.Lesiński, Szczecińskie Towarzystwo Naukowe w Trzydziestoleciu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Nauka Polski Północnej 1981r., s.115.

Ogółem w latach 1957-1980 STN opublikowało 239 pozycji o objętości 1.782,67 arkuszy wydawniczych. Zarząd Towarzystwa w omawianym okresie opublikował 18 pozycji o objętości 233,20 arkuszy wydawniczych. W liczbie tej są także sprawozdania STN za poszczególne lata, bardzo cenne i wartościowe ze względu na zawarty w nich materiał.

Niezależnie od ruchu wydawniczego, inną statutową formę działalności STN, jest organizowanie sesji, konferencji i sympozjów naukowych. Ta forma działalności umożliwiła głębsze poznanie problemów budzących zainteresowanie uczonych i szerokich kręgów społeczeństwa, a w szczególności mieszkańców regionu szczecińskiego.

W latach 1958-1966 w organizowanych przez STN sesjach i konferencjach naukowych dominowała problematyka prehistorii i historii miast zachodniopomorskich ich zabytków i walorów krajoznawczych, turystycznych i uzdrowiskowych. Zorganizowano sesje w Kamieniu Pomorskim /1958 rok/, Kołobrzegu /1959 rok/, Stargardzie Szczecińskim /1961 rok/, Gryficach /1962 rok/, Swinoujściu /1959 rok/, Pырzycach /1964 rok/. Swoistego podsumowania tej formy działalności Towarzystwa w omawianym okresie dokonano na zorganizowanej w ramach obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego w dniach 29-30 listopada 1966 roku sesji naukowej; nt.: "1000 lat nad Odrą, Nysą i Bałtykiem". 1557

W drugiej połowie lat 60-tych i w latach 70-tych szczeciński ośrodek akademicki obok działalności dydaktycznej rozpoczął realizację ważniejszych tematów naukowych, badawczych oraz coraz częściej wyższe uczelnie obok STN były współorganizatorami sesji naukowych.

Wpłynęło to zapewne na przeprofilowanie tematyki podejmowanej przez STN na sesjach naukowych. W omawianym okresie w grupie sesji naukowych dominującą była problematyka morska. Podejmowana była ona na następujących sesjach: Znaczenie morza w życiu narodu polskiego /1968r./, Powietrze, woda, gleba /1971r./, Medycyna morska /1972r./, Zagadnienia zdrowotne w przemyśle stoczniowym /1974r./, Rola inwestycji Dolna Odra w aktywizacji południowej części aglomeracji szczecińskiej /1974r./, Zagadnienia zdrowotne w gospodarce morskiej /1976r./, Bałtyk i jego wody dopływowe /1979r./ oraz stosunki wodne w zlewiskach rzek Przymorza i dorzecza dolnej Wisły ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki wodnej jezior /1980r./. 156/

Inną tematycznie grupę stanowią sesje naukowe STN poświęcone naukom rolniczym. Poświęcono im następujące sesje: Biochemia w ochronie środowiska naturalnego /1975r./, Żywność - Woda - Przemysł /1975r./, Przemysł Rolnictwu /1976r./, Optymalizacja produkcji rolniczej na obszarze rzeki Płoni z zachowaniem czystości wód jeziora Miedwie /1980r./. 157/

Humanistyce szczecińskiej poświęcono następujące sesje naukowe: Sesja Jubileuszowa STN w 1976 roku, w ramach obchodów XX-lecia istnienia Towarzystwa oraz XXX-lecia szkolnictwa wyższego w Szczecinie; Sesja popularno-naukowa w 60 rocznicę powstania wielkopolskiego /1978r./. Na szczególną uwagę zasługują jednak organizowane pod koniec lat 70-tych dwie sesje. Pierwsza z nich zorganizowana w dniach 5-6 grudnia 1979r. odbyła się pod tytułem Szczecińskie zbiory archiwalne, biblioteczne i muzealne jako warsztat naukowy humanistyki szczecińskiej. Drugą część tego cyklu tematycznego stanowiła sesja naukowa STN nt: Rozwój Nauk Społecznych i Humanistycznych w XXX-leciu PRL, zorganizowana w dniach 10-11 kwietnia 1980r. 158/

Inną formę działalności statutowej STN są wykłady indywidualne, prowadzone przez członków Towarzystwa oraz zaproszonych gości. Do 1980 roku wygłoszono ich łącznie 786, a wśród prelegentów byli także uczeni z ZSRR, NRD, USA, RFN, Kanady, Francji, Anglii i Norwegii. 159/

Walne zebranie STN w dniu 22 marca 1979 roku wybrało nowy zarząd na kolejną trzyletnią kadencję 1979-1982 w składzie: prezes prof. K.Stojałowski, v-ce prezes prof. A.Radzikowski, sekretarz generalny prof. J.Piasecki, główny redaktor wydawnictw doc.dr hab. ^a M. Mechoy oraz z-ca głównego redaktora wydawnictw prof. A.Waneczka. Ponadto w skład zarządu weszli przewodniczący wydziałów STN: I prof. Terebucha, II prof. M.Piech, III prof. E.Miętkiewski, IV prof. Kępiński i V prof. K.Prawdziec. 160/

Nowo wybrany Zarząd STN uwzględniając doświadczenia z dotychczasowej działalności Towarzystwa zapewne wpłynał będzie na dalszą owocną jego działalność przynoszącą korzyści środowisku szczecińskiemu, podnosząc jego rangę w skali regionu i kraju.

b/ INSTYTUT ZACHODNIO-POMORSKI

Cechą charakterystyczną badań naukowych, których tematem jest niedawna przeszłość i teraźniejszość Pomorza Szczecińskiego, jest niedawna-przeszłość to, że zjawiska specyficzne dla tych ziem właściwości środowiska geograficznego, historia ruchów demograficznych, duża mobilność społeczna/, jak i procesy zachodzące społecznie w nie mniejszej skali i nasileniu na pozostałym obszarze państwa polskiego/np.: procesy urbanizacji, skutki społeczne uprzemysłowienia/ zwykle się rozpatrywać z reguły z punktu widzenia roli, jaką odgrywają w tworzeniu nowej, pod względem

kulturowym i obyczajowym względnie jednolitej społeczności, z drugiej zaś w przyspieszeniu procesu integracji tych ziem i ich mieszkańców z pozostałą częścią kraju i narodu.

Region zachodniopomorski odczuwał brak placówek naukowych typu humanistycznego, które badaniom naukowym, traktującym o przeszłości i współczesności Pomorza Szczecińskiego, nadałyby właściwą rangę. Istniejące w Szczecinie wyższe uczelnie i Towarzystwa naukowe nie były w stanie, z uwagi na swój profil, wypełnić tej luki. Życie toczyło się naprzód, w regionie narastały procesy gospodarcze i społeczno-polityczne, wymagające konsekwentnego rozpoznania naukowego związanego z wysiłkiem naukowo-badawczym. Coraz częściej społeczeństwo Pomorza domagało się zbilansowania osiągnięć w odbudowie i rozbudowie regionu oraz zrastania się ziem pomorskich z organizmem gospodarczym i społecznym reszty ziem polskich.

Wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu społecznemu w tej kwestii, szczecińskie środowisko naukowe powołało 16 maja 1961 roku Instytut Zachodnio-Pomorski, który w niedługim czasie rozpoczął działalność. 161/

Główne kierunki pracy Instytutu koncentrowały się na organizowaniu i prowadzeniu działalności naukowo-badawczej na Pomorzu Zachodnim, ze szczególnym uwzględnieniem czasów najnowszych, głównie w zakresie:

- kształtowania się współczesnych postaw życia społecznego i kulturalnego;
- zagadnień ekonomicznych, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień społeczno-ekonomicznych gospodarki morskiej;
- sąsiedzkich stosunków polsko-niemieckich w aspekcie terytorialnym i historycznym;

wszechstronnej problematyki socjologicznej, demograficznej i etnograficznej;
problematyki przestrzenno-geograficznej;
zagadnień innych, związanych z ogólną problematyką i potrzebami regionu.

Ponadto przedmiotem statutowej działalności Instytutu było: prowadzenie prac badawczych, pracowni, bibliotek naukowych, laboratoriów, archiwum i innych zakładów, służących celom Instytutu; wydawanie pism, książek, druków oraz ich rozpowszechnianie, organizowanie sesji naukowych, wykładów, seminariów, kursów itp.^{162/}

Przedmiotem naukowych dociekań Instytutu w aspekcie terytorialnym jest cały obszar Pomorza Zachodniego /w granicach woj. szczecińskiego i koszalińskiego/, zamknięty chronologicznie ramami czasowymi: od początku XIX wieku do 1980r.

Pracę naukowo-badawczą prowadzono w sześciu sferach problematycznych, na które dzieli się organizacyjnie Instytut: Historycznej, Socjologiczno-Demograficznej, Ekonomicznej, Morskiej, Przestrzenno-Geograficznej, oraz Współczesnych Problemów Niemieckich.^{163/}

Wraz z biegiem czasu coraz bardziej oczywistym stawał się fakt, że stowarzyszeniowa forma statutowa Instytutu Zachodni-Pomorskiego zaczęła pełnić rolę hamulca w rozwoju tej placówki humanistycznej. Świadomość potrzeby reorganizacji Instytutu nabrała wyraźnej treści po 1970 roku.

6 lutego 1972 roku problematyką rozwoju nauk humanistycznych w Szczecinie zajęła się Egzekutywa KW PZPR. W podjętej uchwale dotyczącej Instytutu Zachodnio-Pomorskiego czytamy m.in.:

"Instytut Zachodnio-Pomorski /.../ powinien spełniać wiodącą rolę w rozwoju nauk humanistycznych, wśród pozaszkolnych placówek

naukowo-badawczych. Wymaga to ostatecznego uregulowania sytuacji prawnej, organizacyjnej i finansowej Instytutu i od tego zależeć będzie dalszy jego rozwój i realizacja nałożonych zadań. 164/

Bardziej alarmująca jest uchwała Egzekutywy KW PZPR w Szczecinie z dnia 9 kwietnia 1974r. w sprawie reorganizacji Instytutu. Stwierdza się w niej m.in., że Instytut Zachodnio-Pomorski w latach 1972-1973 nie mógł wypełnić swoich zadań wobec braku wypracowanego statutu i profilu badawczego i że nie spełnia on nadal wiodącej roli w rozwoju nauk humanistycznych wśród placówek pozauczelnianych. 165/

Przystępując do wypracowania koncepcji nowego statutu, nowego kształtu instytutu brano pod uwagę następujące możliwości: afiliację do Instytutu Zachodniego w Poznaniu, utworzenie instytutu naukowo-badawczego tzw. resortowego, w myśl ustawy, z 7 lutego 1975 roku; stworzenie instytutu działającego na prawach instytutu naukowo-badawczego przez wyodrębnienie tegoż instytutu w ramach istniejącego stowarzyszenia, przy czym stowarzyszenie "prowadziłoby" wówczas Instytut; oraz utworzenie instytutu uczelniano-regionalnego. 166/

W wyniku szerokiej konsultacji przeprowadzonej pomiędzy Ministrem Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Urzędem Wojewódzkim w Szczecinie, Wyższą Szkołą Pedagogiczną i Instytutem Zachodnio-Pomorskim, w dniu 28 lutego 1975 roku zostało podpisane porozumienie pomiędzy ministrem nauki, szkolnictwa wyższego i techniki, a wojewodą szczecińskim, w sprawie utworzenia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Szczecinie Instytutu Zachodnio-Pomorskiego działającego w powiązaniu z Urzędem Wojewódzkim. 167/

Nowo opracowany program precyzował zakres działalności Instytutu, a do jego podstawowych zadań należy:

ustalenie i doskonalenie kadr specjalistycznych w zakresie nauk humanistycznych i ekonomiczno-społecznych oraz prowadzenie zajęć dydaktycznych oraz związanej z dydaktyką działalności wychowawczej;

prowadzenie prac naukowo-badawczych i rozwojowych;

Koordynowanie, inicjowanie i uczestniczenie w organizowaniu prac badawczych w zakresie problematyki Pomorza Szczecińskiego,

prowadzenie przez jednostki organizacyjne WSP oraz inne szkoły wyższe i jednostki typu naukowo-badawczego, zlokalizowane w Szczecinie a podległe MNSzWiT;

współdziałanie z wojewodą oraz wdrażanie do praktyki społeczno-gospodarczej wykonywanych prac naukowo-badawczych;

upowszechnianie wiedzy i wyników prac badawczych przez prowadzenie działalności wydawniczej, popularyzatorskiej itp.

Analizując dorobek naukowy Instytutu należy stwierdzić, że zewodzi tu sekcja historyczna. Badania przez nią prowadzone koncentrowały się wokół dziejów i problemów społeczno-politycznych morza Zachodniego, kolonizacji rolniczej tych terenów, polskiego chodźstwa sezonowego. Rozpatrywano je w 4 podstawowych okresach: Xw., okres przed II wojną światową, II wojna światowa i powojenne dzieje Polski Ludowej. Wymiernym efektem pracy sekcji jest opublikowanie do 1974 roku 17 prac naukowych. 168/

Zainteresowania naukowe Sekcji Ekonomicznej i Morskiej koncentrowały się wokół przemysłu, rzemiosła, rolnictwa, transportu ódlądowego, obrotu towarowego, gospodarki morskiej Pomorza szczecińskiego po 1945 roku. Dorobek naukowy sekcji zamknął się

opublikowaniem 11 prac. 169/

W sekcji Socjologiczno-Demograficznej przedmiotem badań naukowych były przemiany zachodzące w świadomości i postawach społecznych ludzi, struktura społeczna ludności, ich zainteresowania, aspiracje życiowe oraz problemy profesjonalizacji i przerw w strukturze demograficznej. Szeroko potraktowano problematykę morską, kształtowanie się zawodów morskich /rybaków, dokerów, stoczniowców, marynarzy itp./. Wyniki badań wyrażają się liczbą 8 publikacji książkowych. 170/

Sekcja Przestrzenno-Geograficzna skoncentrowała swoje badania nad problemami przekształcania środowiska geograficznego przez człowieka, urbanistycznego rozwoju miasta Szczecina, odbudowy miast zachodnio-pomorskich oraz nazewnictwa topograficznego Szczecina i Pomorza Zachodniego. Opublikowano na ten temat 5 prac. 171/

Sekcja współczesnych problemów niemieckich skoncentrowała swoje badania na współczesnych procesach społeczno-ekonomicznych zachodzących w obu państwach niemieckich po II wojnie światowej.

Instytut ma na swym koncie poważny dorobek wydawniczy. odzwierciedlający zaangażowanie szczecińskiego środowiska naukowego. W latach 1961-1967 opublikowano łącznie 20 pozycji książkowych. Szczególne zdynamizowanie pracy Instytutu nastąpiło po 1968 roku czego wyrazem stały się liczne publikacje naukowe, inicjatywy badawcze i organizowane sesje naukowe. W latach 1968-1980 opublikowano łącznie w ramach Instytutu 86 prac naukowych. 172/

Obraz działalności naukowo-wydawniczej Instytutu dopełnia wydawany przez kwartalnik "Przegląd Zachodnio-Pomorski".

W latach 1957-1962 pismo nosiło tytuł "Szczecin", a od 1961 roku stało się organem naukowym IZP. Od tego czasu ukazało się 60 numerów periodyku o objętości 1000 arkuszy wydawniczych.

W Przeglądzie Zachodnio-Pomorskim dotychczas opublikowano 00 artykułów naukowych, 210 recenzji oraz 280 przeglądów społeczno-gospodarczych i polemik. Ponadto w Przeglądzie drukuje się ziesiątki artykułów i rozpraw początkujących pracowników nauki, którzy tą drogą rozpoczynają swój dorobek naukowy, wnosząc zarazem kreślony wkład do rozwoju całego środowiska naukowego. 173/

Csobnym rozdziałem działalności Instytutu jest współpraca z placówkami naukowymi za granicą. Rozpoczęto ją podpisaniem umowy wymianie pracowników naukowych z placówkami naukowymi NRD, co umożliwiło prowadzenie prac w archiwach Poczdamu, Greifswaldu, Eiseburga. Ponadto nawiązano współpracę z następującymi instytutami naukowymi:

Institut für Hafenwirtschaft przy Uniwersytecie w Rostocku;

resortowym Institut für Hafenwirtschaft;

Institut für Zeitgeschichte w Berlinie;

Institut für Marxis-Leninismus, Abteilung für Geschichte der imperialistischen Ostforschung - przy Uniwersytecie w Berlinie;

Instytut Organizacji Gospodarstw Rolniczych w Rostocku;

Instytut Ekonomii Rolnej w Nectzew;

Zarząd Główny Stowarzyszenia Architektów niemieckich w Berlinie i Lipsku;;

Instytut Urbanistyki przy Politechnice w Dreźnie. 174/

Współpraca z Instytutem Historii Polskiej Akademii Nauk i niemieckimi placówkami naukowymi pozwoliła Instytutowi Zachodnio-pomorskiemu na wzięcie udziału w organizowanej w maju 1966 roku w Eisenach konferencji polsko-niemieckiej historyków, poświęconej zagadnieniom nacjonalizacji przemysłu. Podobne konferencje odbywały się także w latach późniejszych, a do najważniejszych z nich

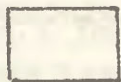
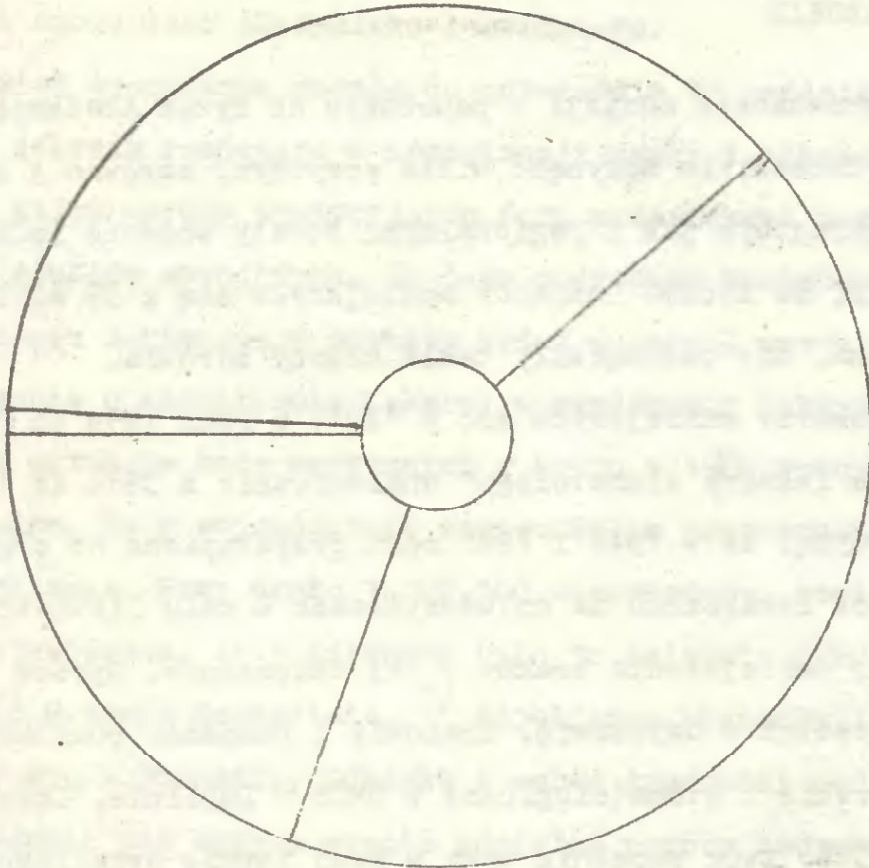
należą: konferencja zorganizowana w dniach 9-10.1967r. w Szczecinie /dotyczyła problematyki badań nad dziejami Pomorza Zachodniego/, konferencja zorganizowana w Anklam /NRD/ 1-4.04.1986r. poświęcona rozwojowi wielkotowarowych przedsiębiorstw rolniczych, konferencja przeprowadzona w dniach 10-11.11.1969r. w Szczecinie wspólnie z Muzeum Okręgowym w WAREN, podsumowująca dwudziestoletni okres współpracy gospodarczej, kulturalnej i naukowej między Pomorzem Zachodnim a okręgami Rostock oraz Neubrandenburg. 175/

W całokształcie działalności naukowej Instytutu ważne miejsce zajmuje wymiana wydawnictw naukowych z analogicznymi placówkami za granicą. Wśród kooperantów są placówki we Francji, Anglii, USA, NRD, Belgii, ZSRR, Czechosłowacji oraz RFN /Institut für Weltwirtschaft an der Universität Kiel/. 176/

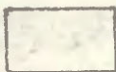
Wprowadzone po 1975 roku zmiany w działalności Instytutu Zachodnio-Pomorskiego nie spowodowały szybkiego wzrostu liczby pracowników naukowych. W 1980 roku kadre naukową stanowił 1 profesor nadzwyczajny oraz 4 doktorów.

Łącznie w 1980 roku szczecińskie pozauczelniane placówki naukowe zrzeszały 285 członków, w tym: 109 profesorów, 121 docentów, 53 doktorów oraz 3 magistrów.

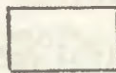
Struktura kadr naukowych
szczecińskiego ośrodka naukowego

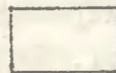
profesorowie

docenci

doktorzy

magistrzy

ROZDZIAŁ II

ROLA SZCZECIŃSKIEGO OŚRODKA NAUKOWEGO W ROZWOJU NAUK PRZYRODNICZYCH

1. NAUKI LEKARSKIE

Na przyspieszenie decyzji o powołaniu do życia Akademii Lekarskiej w Szczecinie wpłynęło wiele przyczyn, zarówno o charakterze ogólnokrajowym jak i regionalnym. Straty wojenne Polski, które sprawiły, że liczba ludności zmniejszyła się z 35 milionów do 23,9 miliona, nie oszczędziły także służby zdrowia. ^{1/}

Liczba lekarzy zmniejszyła się z 12917 w roku 1939 do 7732 w roku 1946, a lekarzy stomatologów analogicznie z 3686 do 1581.^{2/} Było to przyczyną, że w 1944 i 1945 roku przystąpiono do organizowania wydziałów lekarskich na uniwersytetach w celu likwidacji, a przynajmniej zmniejszenia braków w tej dziedzinie. Oprócz funkcjonujących uczelni w Warszawie, Krakowie i Poznaniu powstały wydziały lekarskie i stomatologiczne w UMCS w Lublinie, Łodzi i Wrocławiu, a jako twór zupełnie nowy w swej formie organizacyjnej - Akademia Lekarska w Gdańsku. ^{3/}

Rozpoczęta już w czasie okupacji hitlerowskiej dyskusja nad reformą nauczania medycyny sugerowała tworzenie uczelni i programów, które absolwentów przygotowałyby lepiej do pracy zawodowej. ^{4/} Projekt w tej sprawie opracowała w 1947 roku Państwowa Rada Zdrowia. ^{5/} Wśród profesury działającej na wydziałach wykształtowały się dwa przeciwstawne kierunki: Jeden lansował utrzymanie tradycyjnej formy, jako jedyne sposobu zapewnienia właściwego opartego na uniwersytecie poziomu nauczania., drugi dążył do tworzenia nowych metod kształcenia lekarzy, opartych

czelniach wyłączonych z uniwersytetów. Przeważało przekonanie, że tradycyjny sposób kształcenia jest jedynym możliwym, ucano inne projekty, a wydzielona z systemu uniwersyteckiego emia w Gdańsku była przedmiotem zainteresowania i nieufnych rzwacji środowiska akademicko-lekarskiego.

W takiej atmosferze doszło do ogłoszenia 28 października roku dekretu rządowego o organizacji nauki i szkolnictwa zego, który oprócz tradycyjnych form przewidywał możliwość zienia studiów zawodowych. Na jego podstawie Minister Zdrowia rozumieniu z Ministrem Oświaty wydał w dniu 3 marca 1948r. orządzenie o kształceniu lekarzy w akademiach lekarskich. 6/

Jeśli sytuacje kadr medycznych w kraju w 1984 roku była zo trudna, to w województwie szczecińskim przedstawiała się z tragicznie. Przy około 1.000.000 mieszkańców, zamieszkują to województwo, zatrudnionych było tu zaledwie 222 lekarzy ego 116 w samym Szczecinie. 7/ Najbliższe wydziały lekarskie lowały się w Poznaniu, Gdańsku i wobec trudności kadrowych we ym rejonie nie były w stanie udzielić pomocy kadrowej pół- o-zachodniej Polsce. Uwzględniając tę specyfikę sytuacji Ministrów w dniu 20 marca 1948 roku podjęła ostateczną de- e o powołaniu Akademii Lekarskiej w Szczecinie. 8/

Akademia Lekarska rozpoczynała swą pracę, kiedy kadry pra- ków nauki przedstawiały się wręcz niezadawalająco - 2 prof. ajnych, 7 nadzwyczajnych, 1 z-ca prof. Szczególnie niedobór grupy pracowników odczuwany był w zakładach teoretycznych. nikach sytuacja była nieco lepsza, ale nie tak dobra by od można było przystąpić do pracy naukowej. 9/ Toteż głównym kiem w pierwszych latach istnienia Akademii było kształcenie

własnej kadry, pomocniczych pracowników nauki z jednoczesnym pełnieniem obowiązków dydaktycznych i usługowych.

Duży udział pracowników nauki w lecznictwie otwartym wynikający z potrzeb społecznych, a także uwarunkowany koniecznością powiększenia ich zarobków, nadmierne obciążenie dydaktyką niektórych zakładów i klinik, a przede wszystkim nadmierna praca usługowa, wywierały niewątpliwie niekorzystny wpływ na aktywność naukową pracowników Akademii.

Działalność naukową Akademii odzwierciedla w pewnej mierze ilość stopni i tytułów naukowych uzyskanych przez jej pracowników. Niestety tylko w pewnym stopniu, bo dwukrotna zmiana ustawy o szkolnictwie wyższym i dłuższe okresy wstrzymywania przewodów doktorskich i habilitacyjnych, wskutek braku przepisów wykonawczych, niekorzystnie wpłynęły na liczbę zdobywanych doktoratów i habilitacji. ^{10/}

Według dawnej ustawy przeprowadzono w PAM w latach 1949-1952 42 przewody doktorskie i 1 przewód habilitacyjny. W tym samym czasie 3 pracowników naukowych uczelni uzyskało stopnie docenta w innych ośrodkach. Witold Starkiewicz uzyskał veniam legendi z zakresu okulistyki w 1949r. na podstawie przewodów habilitacyjnych przeprowadzonych na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego. Eugeniusz Miętkiewski w zakresie fizjologii w 1951 i Janusz Mąkowski z zakresu patologii w 1952 roku, na podstawie przewodów habilitacyjnych przeprowadzonych w Akademii Medycznej w Poznaniu. ^{11/}

Po dłuższej przerwie i wprowadzeniu w życie drugiej ustawy, zaledwie 6 osób uzyskało w latach 1956-1958 stopnie kandydata nauk medycznych /K.Dominiczak, J.Kiczak, A.Krygier, H.Olędzka-Szotwińska, A.Wojewski, S.Woyke/.

okresie obowiązującej ustawy 16 osób uzyskało tytuł docenta, profesora nadzwyczajnego, a 6 profesora zwyczajnego. ^{12/}

Po wejściu w życie trzeciej ustawy w latach 1960-1966, 26 osób uzyskało stopnie docenta, a 149 osób - stopnie doktora medycyny w PAM. W tym samym czasie veniam legendi w szczecińskiej uczelni uzyskało 2 pracowników naukowych z innych ośrodków.

Władysław Rogulski z Akademii Medycznej w Poznaniu i Aleksander Rodniewicz z Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. ^{13/}

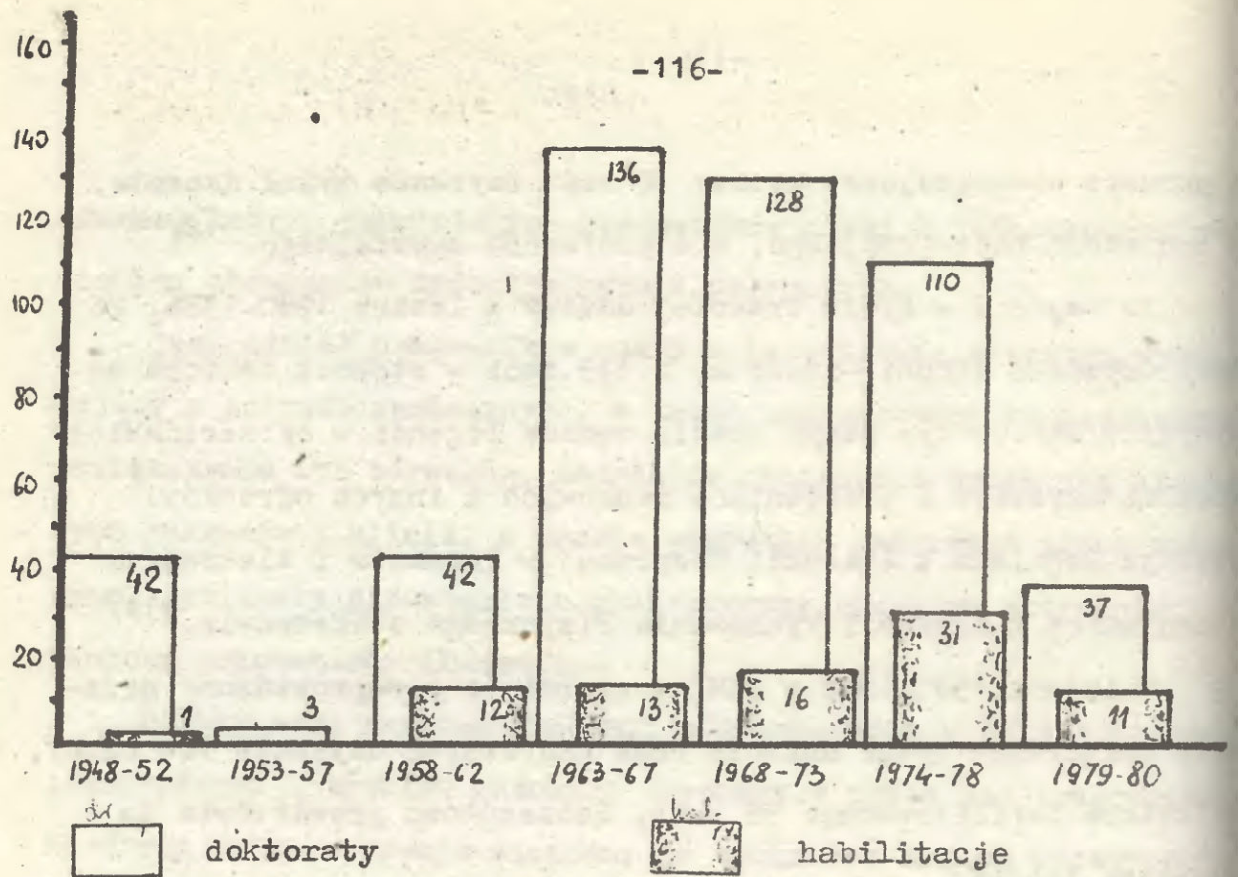
W latach 1967-1980 w PAM, w oparciu o przeprowadzone prace doktorskie tytuł doktora nauk medycznych uzyskały 304 osoby, doktora habilitowanego 58 osób. Szczegółowo przedstawia to poniższa tabela:

Tabela 24

Doktoraty i habilitacje uzyskane w PAM

L A T A	DOKTORATY	HABILITACJE
1948-1952	42	1
1953-1957	3	-
1958-1962	42	12
1963-1967	136	13
1968-1973	128	16
1973-1978	110	31
1979-1980	37	11
R A Z E M :	498	84

Źródło: PAM. Dziekanat Wydziału Lekarskiego. Księga habilitacyjna za lata 1950-1982 poz.1-77, także PAM, Księga doktoratów Akademii Lekarskiej w Szczecinie za lata 1949-1980 poz.1-513.

W miarę rozwoju katedr i zakładów przybywali doświadczeni pracownicy innych uczelni /głównie z Poznania/ z tytułami zastępców profesora. W większości wypadków w krótkim czasie uzyskiwali oni habilitację i docentury. W wyniku tego liczba samodzielnych pracowników nauki szybko się powiększała. Habilitacje zastępców profesorów odbywały się zazwyczaj w miejscach ich poprzedniej pracy. W PAM od pierwszej habilitacji /2.10.1950r. w Klinice Chorób Wewnętrznych dr med. Zuczyński Stanisław uzyskał ją za pracę: "Rytm cwałowy serca w świetle analizy graficznej". następane, w wyniku zmian przepisów, trzeba było czekać 10 lat. W latach 1960 -tych habilitowali się: dr med. Krystyna Bożkowska, dr med. Mieczysław Bielecki, dr med. Jan Kortas, dr med. Józef Koszarski, dr med. Mieczysław Mazur i dr med. Mikołaj Prochorow. co zasiliło akademię docentami habilitowanymi we własnej uczelni. Ta droga uzupełniania kadr stała się podstawową. W wyniku zmian personalnych, które w pierwszych latach zachodziły dość szybko

liczba samodzielnych pracowników nauk lekarskich w szczecińskim ośrodku naukowym w latach 1948-1980 przedstawiała się następująco: 15/

Tabela 25

Rozwój kadr naukowych PAM w latach 1948-1980^{x/}

	L A T A					
	1948	1958	1965	1970	1975	1980
prof. zwyczajni	2	7	6	5	6	4
prof. nadzwyczajni	7	5	17	18	15	18
z-cy prof.	1	8	-	-	-	-
docenci	-	17	17	24	42	47
docenci kontraktowi	-	-	-	-	1	1
adiunkci	5	73 ^{xx}	115	142	173	182
st. asystenci	18	-	167	184	143	133
asystenci	14	-	66	58	96	85
st. wykładowcy	-	-	4	2	16	18
wykładowcy	-	-	3	13	2	8
R A. Z E M :	47	110	395	446	494	496

^{x/} - stan na koniec czerwca 1980r.

^{xx} - wraz z asystentami i st. asystentami

Zródło: PAM. Dział Kadr. Książka etatów samodzielnych pracowników nauki i pracowników naukowo-dydaktycznych za wyszczególnione lata, także PAM, Sprawozdania GUS-S-22 za wyszczególnione lata.

Naturalnie warunkiem habilitacji i docentur jest posiadanie odpowiedniego zastępu doktorów medycyny na stanowiskach adiunktów. Nie było to łatwe w latach początkowych. Liczba asystentów była znikoma, wielokrotnie funkcje ich spełniali, także w klinikach studenci starszych lat studiów. W zakładach teoretycznych było

to regułą.

Początki życia naukowego na ziemi szczecińskiej w dziedzinie medycyny wiążą się z założeniem w kwietniu 1948 roku Szczecińskiego Towarzystwa Lekarskiego. Od czasu powstania PAM liczba członków Towarzystwa szybko się powiększa - a rolę przewodnią przejmują samodzielni pracownicy nauki, głównie profesorowie: Jakub Węgierko, January Zubrzycki, Kazimierz Stojałowski. ^{16/}

Wypełniając zadania statutowe, Szczeciński Oddział Polskiego Towarzystwa Lekarskiego już od pierwszych lat istnienia podnosił fachowy poziom lekarzy i zbliżał ich do zagadnień naukowych, propagując i szerząc wśród ogółu lekarzy zdobycze postępowej nauki, zachęcał i wdrażał do samokształcenia i pracy naukowej, prowadził pracę ideologiczno-wychowawczą wśród lekarzy, współdziałał w ich doksztakaniu oraz w organizowaniu społecznej służby zdrowia i rozwiązywaniu jej problemów na Pomorzu Zachodnim. ^{17/}

Organizowane systematycznie zebrania naukowe cieszyły się dużą popularnością. Zapraszano na nie, jako prelegentów, specjalistów wysokiej klasy, np: prof. Jonschera, Michałowicza, Mozłowskiego, Dęgę, Kuryłowicza, Horsta, Miętkiewskiego i Hurynowicza. Profesorowie Akademii Medycznej w Szczecinie przedstawiali wyniki własnych prac naukowych np: prof. prof. Węgierko, Stojałowski, Sokołowski, Gorzkowski, Eisner, Górnicki, Starkiewicz i inni. Organizowane sympozja tematyczne, stanowiły w tym czasie jedną z nowych i atrakcyjnych form pracy naukowej. ^{18/}

Pomimo tych przedsięwzięć w pierwszych latach po wyzwoleniu nie wykrystalizował się w szczecińskim środowisku lekarskim zasadniczy kierunek naukowy. Działalność naukowa koncentrowała się wokół planów przewodnich poszczególnych zakładów i klinik PAN,

względniając następujące zagadnienia: ^{19/}

problemy Pawłowskie /kliniki: Neurologiczna oraz chorób wewnętrznych, Pediatria, Chirurgia, Stomatologia/;

wstrząs pooperacyjny, urazy, oparzenia i barwiny /I i II Klinika Chirurgiczna, Klinika Pediatria, Oddział Chirurgii Dziecięcej, Zakład Anatomii Patologicznej, Zakład Fizjologii/;

problemy traumatologiczne /I i II Klinika Chirurgiczna, Oddział Chirurgii Dziecięcej Kliniki Pediatricznej/;

choroby zawodowe i toksykologia przemysłu /Zakład Higieny, Klinika Dermatologiczna, Zakład Medycyny Sądowej, Klinika Chorób Wewnętrznych, Oczna, Laryngologiczna/;

patofizjologię widzenia dwucznego /Klinika Oczna, Zakład Patofizjologii Narządu Wzroku/;

reumatologię /Zakład Anatomii Patologicznej, Klinika Chorób Wewnętrznych, Klinika Pediatriczna/;

gruźlice /kliniki: Pediatriczna i Dermatologiczna, Zakład Mikrobiologii/;

nowotwory ośrodkowego układu nerwowego /Klinika Neurologiczna, Zakład Anatomii Patologicznej/;

dystercję u niemowląt /Klinika Pediatriczna/;

nadciśnienie /Klinika Chorób Wewnętrznych, Klinika Neurologiczna/.

W miarę upływu lat i powstawania nowych specjalistycznych warsztatów naukowych zwrócił się zakres zainteresowań dotyczących różnych dziedzin medycyny teoretycznej i klinicznej. ^{20/}

Oprócz badań i publikacji wiążących się z aktualnym materiałem klinicznym, na uwagę zasługuje ciągłość prac niektórych katedr nad wybranym problemem, co pozwala mówić o osiągnięciach "szkoły szczecińskiej" w następujących dziedzinach: Traumatologii, chorobach gośćcowych, patofizjologii widzenia (wrodzonego), wstrząsów doświadczalnych, sztucznej hibernacji. 21/

W latach 60-tych w tematyce uczelni wyłania się problematyka zespołowa. Koncentrowała się ^{ona} wokół problemów szczególnie ważnych dla gospodarki i ^{wej} narodu /PLAN P/, jak: onkologia, kardiologia, psychiatria, patofizjologia narządu wzroku, medycyna morska i tropikalna. Stała się ona, problematyką wiodącą szczecińskiego środowiska lekarskiego, co znalazło odzwierciedlenie w powołaniu do życia zespołów problemowych: onkologii, kardiologii, patofizjologii narządu wzroku, reumatologii, medycyny morskiej i tropikalnej oraz zespołu leczenia wrodzonych rozszczepów twarzy. 22/

Ponadto prowadzono szereg prac w zakresie planu R, zwłaszcza w zakresie gruźlicy, reumatologii, endokrynologii, nefrologii, hematologii /zagadnienia krzepnięcia krwi i fibrynolizy/, onkologii.

Zapoczątkowane i rozwijane w latach '70-tych zmiany strukturalne w PAN /instytuty, pracownie uczelniane/ przyczyniły się do pełniejszego wykorzystania kadry fachowej i aparatury, przy jednoczesnym koncentrowaniu tematyki badawczej na zasadniczej tematyce perferowanej i ustalonej przez II Kongres Nauki Polskiej, Resort Zdrowia i PAN. 23/

W nauce współczesnej silnie wzrasta znaczenie nauk biologicznych czytamy w uchwale II Kongresu Nauki Polskiej. W zakresie tych nauk - tak ściśle związanych z naukami medycznymi, kładzie się nacisk na intensywny rozwój trzech głównych grup tematycznych:

ologii molekularnej, biologii środowiskowej oraz biologii teo-
cznej i ewolucyjnej. Wśród kierunków ściśle medycznych na
ogólną uwagę zasługują: biologia i patologia komórki, fizjolo-
a i patologia, genetyka człowieka, immunologia, wirusologia,
obiologia, ekologia człowieka, fizjologia kliniczna wraz z
fizjologią i patomorfologią kliniczną, biochemią kliniczną i
akologią kliniczną. 24/

Uwzględniając powyższe zlecenia II Kongresu Nauki Polskiej
sterstwo Zdrowia i Opieki Społecznej do preferowanych kierun-
badawczych na lata 1972-1975 zaliczyło m.in. problematykę
ób układu krążenia, którą ograniczono do 3 zagadnień: miażd-
y chorób naczyń wieńcowych oraz nadciśnienia tętniczego. 25/

Wyszczególniona problematyka znalazła odzwierciedlenie w pla-
 badań naukowych PAM na lata 1972-1980. Wyłożone zostały tzw.
ące problemy naukowe koncentrujące się wokół następujących
dnień: 26/

reumatologia - Skoncentrowano się na badaniach podstawowych z
zakresu zmian w tkance łącznej w przebiegu
choroby reumatycznej, gościeca przewlekłego postę-
pującego, chorób parareumatycznych.

medycyna przemysłowa - Badania z zakresu toksykologii /zatrucia
CS₂, manganem, fluorem/ oraz problema-
tyka pylicy, hałasu, wibracji.

medycyna morska - w prowadzonych badaniach udział brali pracow-
nicy naukowi Zakładu Higieny, Patofizjologii,
Zakładu Farmakologii, Zakładu Chemii Ogólnej
i Zakładu Biologii.

Pod koniec lat 70-tych widoczna jest dalsza koncentracja pracowników naukowych wokół jednego problemu. Motywem tej koncentracji była nie tyle konieczność prowadzenia badań naukowych o charakterze poznawczym, ile raczej wypracowanie odpowiednich metod rozpoznawania i leczenia określonych schorzeń. Prowadzone w tym zakresie prace miały niemal wyłącznie charakter użytkowy. Prowadziły je następujące zespoły: 27/

- Onkologiczny - w wyniku prac wprowadzono do diagnostyki klinicznej metody wczesnego wykrywania nowotworów, szczególnie metody cytodiagnostycznej, co stawia ośrodek szczeciński na pozycji wiodącej w kraju. W lecznictwie wprowadzono po raz pierwszy w Polsce tzw. metody "after loading" w leczeniu raka szyjki macicy oraz przeprowadzono próby zastosowania metod synchronizacji cyklu życiowych komórek nowotworu, w celu uzyskania lepszych wyników w radioterapii.

- Kardiologiczny i Angiologiczny - koncentrował swe badania wokół diagnostyki i leczenia wrodzonych wad serc oraz zmian naczyniowych.

Praca naukowa szczecińskiego środowiska lekarskiego nie zamyka się na dwóch wymienionych zespołach. Prowadzona obok instytutów w klinikach i zakładach ^{nielata} ma charakter poznawczy i praktyczny a do osiągnięć należy zaliczyć:

- neurologia dziecięca - prace z zakresu patofizjologii krążenia w wadach wrodzonych serca; prace na temat wpływu środowiska na rozwój fizyczny dziecka, problem wnętrza /Instytut Pediatrii/;

- patologia ciąży /Instytut Położnictwa i Ginekologii - uznanie Kliniki Patologii Ciąży w Szczecinie za ośrodek wiodący w kraju/;
- proliferaacja komórek w ostrych białaczkach - opracowanie kryteriów rozpoznawania i leczenia niedokrwistości z niedoboru i Klinika Hematologiczna/;
- rozpoznanie i leczenie karłowatości przysadkowej /Klinika Endokrynologiczna/;
- pracowanie metod rehabilitacji mowy po laryngektomii /Klinika Otolaryngologiczna/.

Niewątpliwym sukcesem szczecińskiego środowiska lekarskiego jest wprowadzenie po raz pierwszy w kraju szeregu metod badawczych, rozpoznawczych i leczniczych. Przykładem jest tu Zakład Patologii fizjologii wzroku, gdzie opracowano skuteczną metodę leczenia zezów; Zakład anatomii Patologicznej, w którym czynna jest jedyna w kraju pracownia cytochemii ilościowej /cytofotometrii/; Zakład Fizjologii, w którym opracowano patomechanizm wstrząsu urazowego/. 28/

Dowodem przygotowania szczecińskiego środowiska lekarskiego do podejmowania ważnych badań jest włączenie tej placówki do tematyki badań koordynowanych centralnie. Znalazło to odzwierciedlenie w zakresie rozwoju nauk lekarskich na lata 1976-1980 w podpisanych umowach: 29/

- w problemie rządowym PR-6 - na wykonanie 3 tematów badawczych,
- w problemach węzłowych - na wykonanie 5 tematów prac naukowych,
- w problemach międzyresortowych - na wykonanie 6 tematów prac naukowych,
- w problemach resortowych podpisano 31 umów na wykonanie badań naukowych.

Podjęcie badań naukowych było możliwe dzięki systematycz-

-nemu powiększaniu bazy materiałowej PAM. Droga zakupów wprowadzono na wyposażenie w Państwowym Szpitalu Klinicznym Nr.1 i Nr.2 oraz w Katedrach i Klinikach, Zakładach Akademii nowoczesną aparaturę. Jej wartość pod koniec 1980 roku osiągnęła sumę ponad 370 mln złotych.

Obok nowoczesnej aparatury ważne miejsce w systemie badań naukowych zajmuje Biblioteka Główna PAM. Opierając się na bazie piśmiennictwa z zakresu druków zwartych i wydawnictw ciągłych organizuje warsztaty pracy naukowej i dydaktycznej. Według danych pochodzących ze sprawozdań GUS K-b3 znajdujących się u dyrekcji w Bibliotece na dzień 31.12.1980 roku było: 261994 woluminów druków zwartych, 30175 woluminów czasopism, 4600 woluminów zbiorów specjalnych /w tym 65 starych druków, 22 zbiory kartograficzne, 22 normy, 24 literatura techniczno-naukowa, 36 dokumenty życia społecznego, 2965 rozpraw doktorskich i habilitacyjnych, 108 taśm magnetofonowych oraz 372 płyty/.

Pierwsze kontakty zagraniczne pracowników naukowych PAM datują się z maja 1956r. ^{30/} Profesorowie Górnicki i Starkiewicz odbyli podróż po Czechosłowacji i Francji, zapoznając się z rozwojem służby zdrowia w tych państwach, wygłaszając na sympozjach naukowe referaty, 6 maja 1956 roku po raz pierwszy prof. Starkiewicz został członkiem tytularnym Francuskiego Towarzystwa Okulistycznego. W latach następnych wg Kalendarza Kongresów i naukowych zjazdów zagranicznych liczących się w świecie większość pracowników naukowych PAM mogła wziąć w nich udział. Ogółem w latach 1956-1980 w 502 międzynarodowych Kongresach, Zjazdach i Sympozjach naukowych wzięło udział ponad 1500 pracowników naukowych.

Krótko i długoterminowe staże naukowe za granicą odbyło 434 pracowników. Wzrosła także liczba zagranicznych towarzystw naukowych, z 1 w 1956r. do 36 w 1980r., których członkami byli przedstawiciele szczecińskiego środowiska medycznego. 31/

Obok osobowych powiązań naukowych z zagranicą realizowane były także instytucjonalne kontakty. Realizowano je w oparciu o umowę dwustronną z Wydziałem Medycyny Uniwersytetu w Rostocku, umowę polsko-amerykańską oraz umowę z Instytutem Medycyny Doświadczalnej Laboratorium Przemiany Lipidowej Akademii Medycznej w Leningradzie. 32/

Współpracę naukową z Rostockiem reguluje "Układ Przyjaźni" podpisany 3 listopada 1965 roku pomiędzy Wydziałem Medycyny Uniwersytetu w Rostocku, a PAM. Opiera się ona na opracowanym programie roboczym /opracowywany co 2 lata/ i obejmuje: 33/

- wzajemną wymianę pracowników;
- wymianę informacji w zakresie realizowanej tematyki naukowej, metodyki i organizacji zajęć dydaktycznych oraz organizacji leczenia;
- wykłady gościnne;
- coroczne konferencje naukowe oraz organizowane co 2 lata sympozja;
- wspólne badania naukowe i będące ich rezultatem publikacje.

Do wiodącej problematyki naukowej realizowanej w ramach umowy należą: 34/

1. Wpływ eksperymentalnie wywołanego zamknięcia przepływu krwi z tętnicy szyjnej wspólnej prawej na ukształtowanie kośćca mięśni żwaczy i układu naczyń tętnicznych głowy u szczura białego;

2. Patogeneza i leczenie ostrych białaczek;
3. Reakcje immunologiczne w rogu krtani;
4. Genetyka, terapia i rehabilitacja wrodzonego zwichnięcia stawu biodrowego;
5. Diagnostyka i postępowanie w stanach zagrożenia płodu;
6. Współpraca w zakresie fotochemioterapii łuszczycy oraz metody badań w dermatologii przemysłowej;
7. Profilaktyka próchnicy i chorób przyzębia.

Współpraca z Instytutem Medycyny Doświadczalnej Laboratorium Przemiany Lipidowej Akademii Medycznej w Leningradzie realizowana jest w oparciu o umowę podpisaną w 1979r. na lata 1979-1984 i obejmuje następującą problematykę badawczą: ^{35/}

1. Opracowanie modelu miażdżycy doświadczalnej dla sprawdzenia syntezy nowych leków o spodziewanym działaniu przeciwmiażdżycowym.
2. Analizę skuteczności leczenia hiperlipidemii pierwotnej przy założeniu uzyskania w planowym okresie nowych sposobów farmakoterapii miażdżycy.

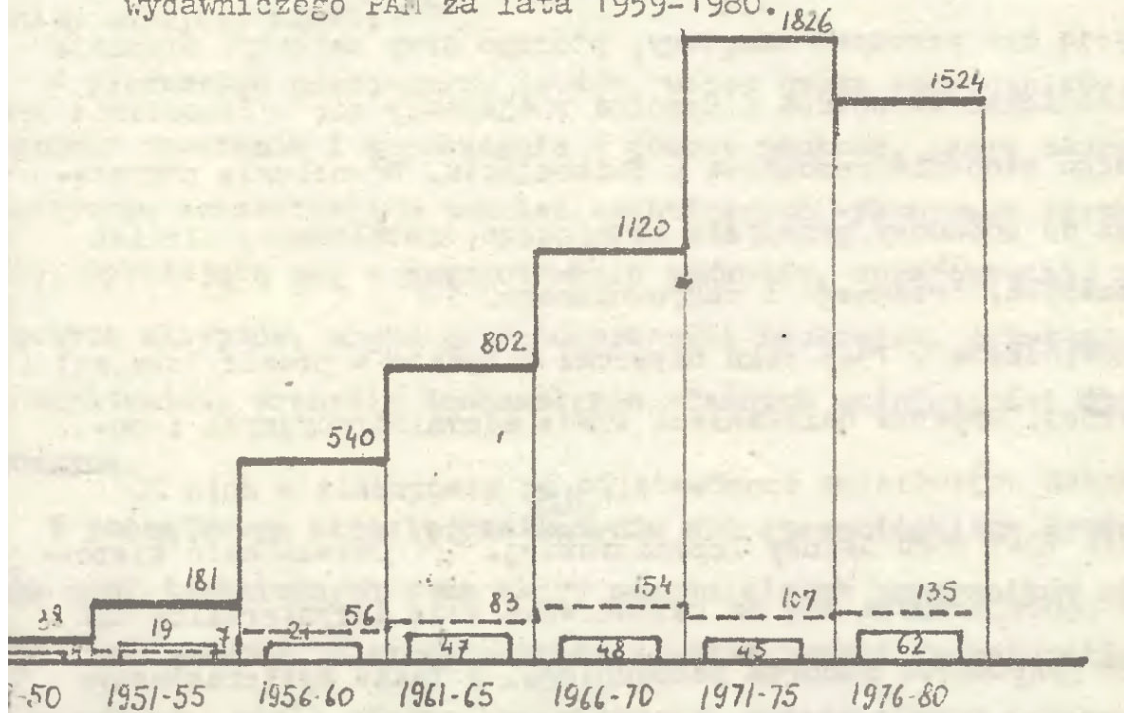
Osiągnięcia naukowe szczecińskiego środowiska lekarskiego w okresie 1948-1980 wyrażają się liczbą 6.819 prac naukowych ogłoszonych drukiem. ^{36/} Są to zarówno prace oryginalne, jak i kazuistyczne, referatowe, recenzje, skrypty i podręczniki. Szczegółowo za poszczególne 5-latki przedstawia to poniższa tabela:

Tabela 26

Liczba prac opublikowanych przez pracowników naukowych PAM w latach 1948 - 1980.

L A T A	Monografie podręczniki skrypty	Prace publiko- wane w czasopis- mach specjalis- tycznych krajo- wych	Prace publikowa- wane w czasopis- mach specjalis- tycznych zagra- nicznych
1948-1950	4	38	-
1951-1955	19	181	7
1956-1960	21	540	56
1961-1965	47	802	83
1966-1970	48	1120	154
1971-1975	45	1826	107
1976-1980	62	1524	135
A Z E M	246	6031	542

Uwaga: Materiał zawarty w tabeli opracowano na podstawie APAM Szczecin. Red. Wydawni. sygn. 344/17; także: Bibliografii dorobku naukowego PAM w Szczecinie za lata 1948-1958, Warszawa 1983 s. 13-68; także na podstawie danych wydziału wydawniczego PAM za lata 1959-1980.

— monografie, podręczniki, skrypty
- - - prace publik. w czasop. kraj.

..... prace publik. za granicą

b/ NAUKI TECHNICZNE

Utworzenie uczelni technicznej w Szczecinie było wynikiem zapotrzebowania społecznego i inicjatywy mieszkańców miasta.

Złożyło się na to kilka czynników, wśród których można wyróżnić:

- bazę materialną, bardzo skromną i zdewastowaną działalnościami wojennymi, ale mającą dużą wartość w warunkach ogromnych zniszczeń miasta /55% budynków zniszczonych w granicach 50-100%; 15% w granicach od 10-50% i zaledwie 30% zniszczonych w granicach 10%/. Poważną wartość stanowiły ocalałe pomoce naukowe, m.in. wyposażenie laboratorium maszyn cieplnych i laboratorium aerodynamiki, funkcjonujące podczas wojny w niemieckiej Państwowej Zjednoczonej Szkole Technicznej Budownictwa Okrętów i Maszyn Okrętowych. 37/

- przyspieszenie procesu osadnictwa nierolniczego, co wiązało się z uruchomieniem ośrodków przemysłowych województwa. Czołową pozycją był przemysł okrętowy, którego trzy zakłady: Stocznia Szczecińska.-Remontowa i Rieczna znajdowały się w Szczecinie oraz rybacka stocznia remontowa w Swinoujściu. Równolegle przystąpiono do odbudowy przemysłu hutniczego, metalowego, włókien sztucznych, drzewnego i cukrowniczego. 38/

Rozpoczęta w 1945 roku ożywiona kampania w prasie lokalnej i centralnej, wsparta działaniami władz administracyjnych i politycznych województwa doprowadziła do utworzenia w dniu 20 stycznia 1947 roku Szkoły Inżynierskiej. 39/ Działalność kierownictwa koncentrowała się na kształceniu kadr inżynierskich dla potrzeb gospodarki Pomorza Zachodniego, a także systematycznym wzmocnieniu bazy materialnej. 40/

Dziesiąty rok akademicki działalności Uczelni /1955/1956/ przynosi doniosłe zmiany. Uchwałą Rady Ministrów z 6.08.1955r. Szkoła Inżynierska z dniem 31.08.1955r. przejmuje agendy zlikwidowanej Wyższej Szkoły Ekonomicznej tworząc z nich piąty wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Wydział Transportu Drogowego/. Równocześnie na mocy uchwały Rady Ministrów z 3.09.1955r. z mocą obowiązującą od 1 września Szkoła Inżynierska zostaje podniesiona do rangi Politechniki, stając się ważnym ośrodkiem nauk technicznych Pomorza Zachodniego. 41/

W tym też czasie powstają nowe ośrodki naukowo-dydaktyczne realizowane w Akademii Rolniczej jak Katedra Maszynoznawstwa Rolniczego, Instytut Mechanizacji Rolnictwa, 42/ oraz Wyższej Szkoły Morskiej /Instytut Podstawowych Nauk Technicznych, Instytut Technicznej Eksploatacji Siłowni Okrętowych, Instytut Eksploatacji Statku/, 43/ a także inne placówki naukowe zajmujące się upowszechnieniem zdobyczy nauki. 44/

W pierwszych powojennych latach, wobec braku podręczników, programów nauczania i wyposażenia w pomoce naukowe, kadra naukowo-dydaktyczna szczecińskich uczelni technicznych wykonywała ogromną pracę, wyrażającą się w przygotowaniu wykładów, opracowywaniu podstawowych skryptów, organizowaniu pracowni naukowych, doskazywaniu asystentów, wreszcie doskonalenia własnych umiejętności dydaktycznych.

W początkowym okresie kształtowania się szczecińskiego środowiska nauk technicznych stan kadry samodzielnych pracowników naukowych był znikomy. W okresie organizowania Szkoły Inżynierskiej wykładowcy mieli status kontraktowych samodzielnych pracowników nauki zgodnie z rozporządzeniem ministra oświaty z 24.10.1957r. 45/ Wprowadzenie w życie ustawy o szkolnictwie wyższym i

o pracownikach nauki z 15.12.1951r. ograniczyło możliwości awansowania pracowników uczelni. Pierwsza nominacja docenta nastąpiła w 1954r. a do końca 1959r. Centralna Komisja Kwalifikacyjna przyznała 19 pracownikom naukowo-dydaktycznym uczelni tytuł docenta, a dwóm spośród nich tytuł profesora nadzwyczajnego. 46/

Ponowne zmiany zapoczątkowane kolejną ustawą o szkolnictwie wyższym z 5 listopada 1958 roku spowodowały zlikwidowanie z dnia 30.09.1961r. tytułu zastępcy profesora i uprawnień z nim związanych. Dla rozwoju kadr technicznych było to zjawiskiem niekorzystnym. Spośród 36 zastępców profesora 28 zostało z dniem 1.10. 1961 roku poszerzowanych na starszych wykładowców, 3 odeszło na emeryturę a 5 zrezygnowało z pracy. 47/

Wzrost wymagań związanych z uzyskaniem tytułów naukowych tylko na rok zahamował rozwój kadr technicznych. W 1961 roku przeprowadzono 9 przewodów habilitacyjnych i przyznano 1 tytuł docenta etatowego. 48/

Podjęmowane próby pozyskiwania samodzielnych pracowników nauki z innych ośrodków naukowych nie dawały pozytywnych rezultatów, a nawet wystąpiło ujemne zjawisko przenoszenia się do innych ośrodków nauczycieli akademickich, którzy uzyskali tytuły docentów w czasie pracy w uczelni. W tej sytuacji kierownictwo Politechniki Szczecińskiej oparło politykę personalną na rozwoju kadry naukowej. 49/

Ustawa o szkołach wyższych z 5.11.1958 roku wprowadzała także formę kontraktowego zatrudnienia pomocniczych pracowników nauki oraz obowiązek posiadania przez adiunkta stopnia naukowego doktora, co nasiliło wszczynanie przewodów doktorskich. O ile w 1958 roku stopień doktora posiadało 11 osób, to w 1960 stopień

n miało 23 pracowników, w tym: 12 profesorów i docentów, 8 zastępców profesora, 6 adiunktów. Do 1966 roku ^{trwał} dalszy dynamiczny wzrost liczby pracowników posiadających stopień doktora, uzyskało 79 pracowników, w tym 19 profesorów i docentów, 12 starszych kandydatów i 48 adiunktów /tj. 90% adiunktów/. 50/

Od 1961 roku rozpoczynają się habilitacje i uzyskiwanie tytułu doktora wg wymagań obowiązującej od 1958 roku ustawy. Od roku 1962 Politechnika może już kształcić własną kadrę naukową. Łączy się to z nadaniem uprawnień akademickich wydziałom: Budownictwa Lądowego i Wodno-Melioracyjnego, Inżynieryjno-Ekonomicznego Transportu Drogowego oraz Chemicznego, a 16 grudnia 1968 roku uprawnienia te uzyskał Wydział Budowy Maszyn. 51/

Nowelizacja ustawy o stopniach i tytułach naukowych, zatwierdzona 20.12.1968 roku zniósła tzw. rotację oraz konieczność posiadania stopnia doktora habilitowanego dla uzyskania stanowiska docenta. W rok później zarządzeniem przewodniczącego Komitetu Nauki i Techniki z 29.11.1969r. Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny uzyskał prawo habilitowania doktorów. Dnia 19.03.1971r. analogiczne uprawnienia otrzymał Wydział Technologii Chemicznej, co swątpliwie przyspieszyło rozwój kadr technicznych. 52/ Coraz częściej stopnie doktora i doktora habilitowanego uzyskiwali pracownicy naukowci Politechniki oraz nauczyciele akademicy innych uczelni. Ilustruje to poniższe zestawienie.

Tabela 27

Stopnie naukowe doktora i doktora habilitowanego
nadane przez Politechnikę w latach 1961 - 1980
pracownikom uczelni.

WYDZIAŁ	1961-1975		1976		1977		1978		1979		1980	
	dr	hab	dr	hab	dr	hab	dr	hab	dr	hab	dr	h
WE1A	21	1	2	-	4	-	3	-	4	1	6	
WTCH	44	5	8	1	7	-	9	-	6	1	3	
WEMIO	13	5	4	-	3	-	7	1	9	-	4	
WEL	6	1	19	-	4	-	2	-	7	-	6	
WIET	52	6	13	1	7	1	3	-	8	1	3	
RAZEM:	136	18	46	2	25	1	24	1	34	3	22	

Źródło: APS zarządzenia, Instrukcje MSZW i MO, sygn.WE1A/2; ta
Dział Rozwoju Kadry Naukowej i Współpracy z Zagranicą
Księga doktoratów i habilitacji za wyszczególnione lata

Ogółem w latach 1961-1980 Politechnika Szczecińska nadała
613 doktoratów z tego własnym pracownikom 385, a 228 doktorant
spoza uczelni oraz 17 stopni doktora habilitowanego. Nadal jed
duża ilość przewodów habilitacyjnych kończona była w innych os
kach. W omawianym okresie zamknęła się liczbą 33. Spośród ogół
liczby doktoratów i habilitacji ponad 76% stanowią specjalności
techniczne. 53/

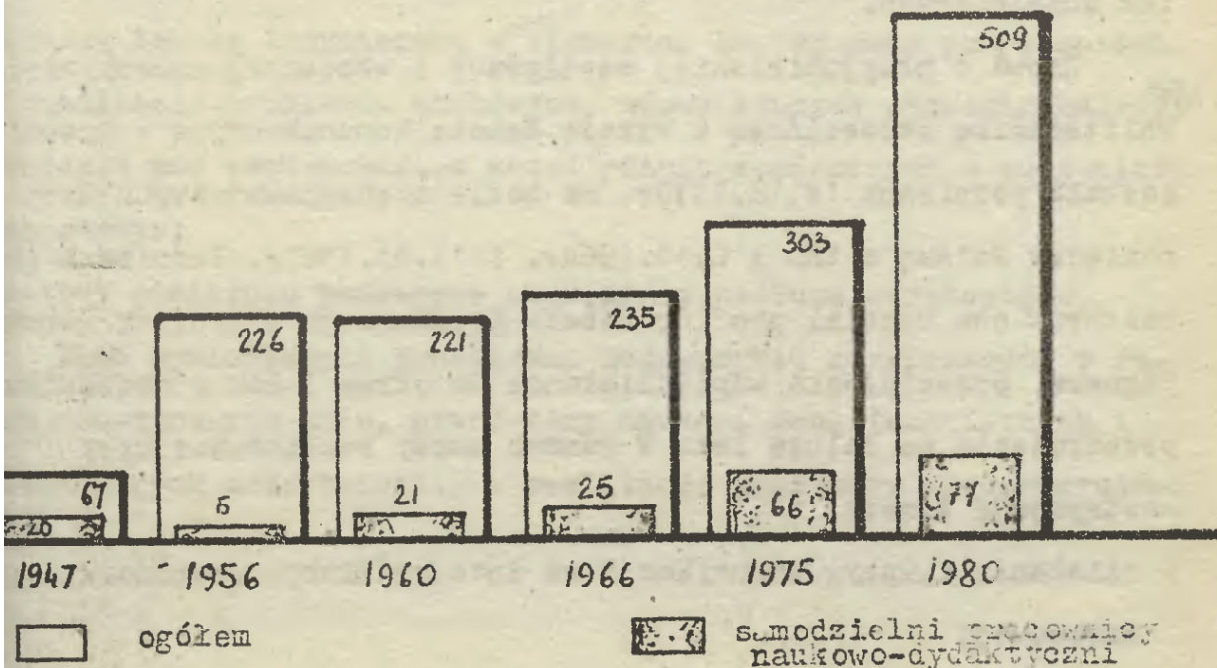
W miarę upływu lat zmniejszyła się także struktura zatrud
nia samodzielnych pracowników nauki. W 1980 roku przedstawiała
się następująco:

Tabela 23

Rozwój ilościowy kadry naukowo-dydaktycznej w zakresie nauk technicznych w latach: 1947 - 1980.

Pracownicy nauko.-dydaktyczni	1947	1956	1960	1966	1975	1980
profesorowie zwyczajni	-	-	1	-	1	3
profesorowie nadzwyczajni	-	-	4	7	10	12
docenci	-	5	16	18	55	62
docenci kontraktowi	20	-	-	-	-	-
zastępcy prof.	-	52	38	-	-	-
starsi wykładowcy	-	-	-	37	31	63
wykładowcy	-	-	-	28	14	16
adiunkci	47	29	52	53	40	116
starsi asystenci	-	140	110	92	140	191
asystenci	-	-	-	-	12	46
R A Z E M :	67	226	221	235	303	509

Zródło: Dział Kadr Politechniki Szczecińskiej za wyszczególnione lata, od 1960r. symbolika sprawozdań S-22, także WSM.

Współpraca Politechniki Szczecińskiej z zagranicą realizowana była w formie wymiany osobowej oraz umów o stałej współpracy naukowej.

Wymiana osobowa realizowana była od 1962 roku. Na kongresy, sympozja, konferencje naukowe oraz krótko i długoterminowe staż naukowe wyjechały do 1980r. łącznie 1993 osób, z tego 15 do krajów socjalistycznych a 414 do kapitalistycznych

. Na staże doktorskie i habilitacyjne w analogicznym okresie wyjechały 154 osoby, w tym 47 do krajów kapitalistycznych. 54/

Postęp w rozwoju nauki i techniki w krajach socjalistycznych i wspólne w tym kierunku działania spowodowały podpisanie umów o stałej współpracy Politechniki Szczecińskiej z Wyższą Szkołą Komunikacyjną w Dreźnie /1970/, Politechniką Ryską /1972/ oraz Wyższą Szkołą Inżynierską w Wismarze /1973/. Współpraca z uczelniami zagranicznymi obejmuje współdziałanie w prowadzeniu badań naukowych, wymianę pracowników naukowo-dydaktycznych, wzajemny udział w konferencjach naukowych i sympozjach, wymianę doświadczeń w dziedzinie nauczania i wychowania studentów oraz współpracę bibliotek uczelnianych. 55/

Umowa o przyjacielskiej współpracy i wzajemnej pomocy między Politechniką Szczecińską i Wyższą Szkołą Komunikacyjną w Dreźnie została podpisana 14.12.1970r. na bazie między państwowych umów pomiędzy Polską a NRD z 6.10.1964r. i 15.03.1967r. Podpisana przez rektorów obu uczelni prof.dr Józefa Kępińskiego i prof.dr Hermana Wagnera, przewidywała współdziałanie na okres 3 lat z możliwością przedłużenia na dalsze lata. W ramach umowy realizowane były następujące tematy: 56/

- działanie i wpływ komunikacji na intensyfikację gospodarki narodowej;

rodzaje i metody symulacji materialnej i iedowej;
system transportowy kraju i inne.

Współpraca z Politechniką Ryską rozpoczęła się od 1972 roku, podpisaniu przez rektorów prof.dr J.Keipińskiego i prof. A.P. isa umowy, zgodnie z którą obydwie strony zobowiązały się do analizowania wspólnej tematyki związanej z: 57/
dynamikę obróbki skrawaniem i budową obrabiarek;
równowagi prototropowej;
trantometrycznymi oraz izometrycznymi przemianami połączeń amidoinidowych i keto-enolowych;
pracę żelbetowych pali prefabrykowanych;
problemami planowania przestrzennego aglomeracji portowo-miej- skich;
analizą i wykorzystaniem pól elektrycznych, magnetycznych, elektro- ktromagnetycznych i cieplnych w urządzeniach magneto-hydrodyna- micznych, służących do transportu i dozowania płynnych metali;
specjalizacji przemysłu w regionach nadmorskich.

31.03.1973 roku nawiązana została w formie umowy współpraca Wyższą Szkołą Inżynierską w Wismarze. Na jej mocy przystąpiono realizacji problemów naukowych, wśród których wymienić należy: 58/
badania nad zastosowaniem metod różnic skończonych w budownictwie okrętowym;
metody pomiarowe ~~pomiary~~ naprężania kadłuba okrętowego.

Poza wymienionymi problemami badawczymi, rozwiązanymi w ra- chach dwustronnych umów, pracownicy naukowcy nauk technicznych i onomicznych uczestniczyli w realizacji problemów międzynarod- ch:

- temat 11 w programie UNESCO: "Man and Biosphere". Ekosystemy miejskie;
- w ramach RWPQ: realizacja automatycznego systemu zarządzania wagonami towarowymi "OPW". 59/

Skromna baza materialna przez dłuższy czas była czynnikiem hamującym rozwój uczelni. Dopiero w 1957 roku każdy z wydziałów uczelni posiadał własną siedzibę. Przystosowanie budynków do potrzeb uczelni pochłaniało znaczne nakłady finansowe na adaptację pomieszczeń na laboratoria dydaktyczne i pracownie naukowe wg stanu na 31.12.1965 rok powierzchnia użytkowa i kubatura budynków szkolnych przypadająca na 1 studenta studiów stacjonarnych zamknęła się w granicach 15 m^2 . W latach następnych sytuacja uległa poprawie. W 1975 roku ogólna powierzchnia użytkowa obiektów dydaktycznych wyniosła $61,4 \text{ tys m}^3$ co dawało $15,8 \text{ m}^3$ na 1 studenta studiów dziennych. Na koniec 1980 roku ogólna kubatura użytkowa wyniosła $82,8 \text{ tys m}^3$ co w przeliczeniu na 1 studenta studiów dziennych dawało $19,2 \text{ m}^3$. 60/

Mimo trudności i powolnego tempa przyrostu, wyposażenie poszczególnych pracowni umożliwiło już w 1966 roku prowadzenie prac badawczych z zastosowaniem nowoczesnych metod. Na Wydziale Chemicznym uruchomiono Laboratorium Analizy Instrumentalnej wyposażone w spektrofotometry, chromatograf gazowy, polarograf i rentgen dyfrakcyjny. Wydział Budowy Maszyn wzbogacił się o Laboratorium Izotopowe do badań radiochemicznych metodami atomów znaczonych. Wydział Budownictwa Lądowego i Wodno-Melioracyjnego zorganizował Laboratorium Badań Wytrzymałościowych Materiałów i Konstrukcji, wyposażone w pulsator 100t i młot udarnościowy o dużej energii. Ogółem wartość maszyn i aparatury badawczej wydziałów technicznych

wianego okresu zamknęła się sumą 40 milionów złotych. 61/
poprawiać

Sytuacja zaczęła się dzięki wzrostowi nakładów finansowych zakup precyzyjnej aparatury pomiarowej i badawczej. O ile w poprzednich latach zakupy na w/w sprzęt w latach 1960-1963 wahały się w granicach 2-4 mln zł to już w latach 1969-1970 zamykały się sumą do 20mln. Dzięki temu zorganizowano laboratorium metrologii, wyposażone w aparaturę do pomiarów długości, kątów, chropowatości powierzchni, kół zębatach oraz laboratorium procesów obróbki i obrabiarek. Zakupiono zestaw maszyn średniej mechanizacji "Optic" i zestaw maszyn analitycznych "Aritma", generator lampowy o wysokiej częstotliwości PIS-1 o mocy 125kVA oraz dyfraktometr "Diffraktometr 1". Wyposażono laboratorium do badań pojazdów i silników dieslowych. Dodatkowo nieodpłatnie uczelnia wzbogaciła się o mikroskop elektronowy Zeissa EF4-EF6 oraz maszynę analogową "Analogaf"1. Łączna wartość aparatury w 1971 roku wyrażała się w wysokości około 120mln zł.

W latach następnych prowadzono systematyczne zakupy często przekraczające 10mln złotych. Zakupiono m.in. urządzenia do badań mechanicznych, Mikroskop elektronowy 613, aparaturę fotometryczną i wiele innego cennego sprzętu.

W wyniku dokonanych zakupów Politechnika Szczecińska ze względu na stopień nowoczesności aparatury 0,511 utrzymywała się wśród najlepiej wyposażonych uczelni w kraju /wg. aparatury brutto/, przy przeliczeniu na wartość aparatury na 1 pracownika z wyższym wykształceniem zdecydowanie przewyższa uczelnie o zbliżonym do PS poziomie. Wg danych uzyskanych od głównego specjalisty ds. aparatury Naukowej łączna wartość aparatury naukowej PS na koniec 1971 r. wyniosła 498.138mln zł, z tego aparatura służąca naukom

technicznym zamknęła się sumą 269.610mln zł. Uwzględniając wartość sprzętu WSM /m.in. stymulatorów radarowych, stymulatorów siłowni okrętowych, system komputerowy HA2100S w pełnym układzie Hybrydowym z maszyną analogową Meda 41TC; nawigator sterowniczy Magnewo system nawigacyjny OMEGA, AC, DK, LORAN i inny cenny sprzęt/ zamykającą się sumą 140, 273 tys zł, to łączna wartość aparatury naukowej którą dysponują nauki techniczne wynosi 404.883 zł. 62/

Bogaty jest także księgozbiór z zakresu nauk technicznych. Wg danych uzyskanych w bibliotekach uczelni szczecińskich w 1980 roku . wynosił: 319.416 voluminów druków zwartych, 130.658 voluminów czasopism, 93.516 voluminów zbiorów specjalnych.

Trudne warunki pracy, brak doświadczonych pracowników nauk wśród wykładowców, nieposiadanie przez wielu pomocniczych pracowników nauki wykształcenia II° opóźniały rozpoczęcie działalności naukowej. Pomoc z zewnątrz okresowo dojeżdżających profesorów i docentów z krajowych politechnik sprowadzała się do działalności dydaktycznej, nie wnosząc poważniejszego wkładu w rozwój Politechniki. 63/

Początkowa działalność naukowa w zakresie nauk technicznych nie była koordynowana centralnie. Kierunki badań wynikały z potrzeb środowiska oraz dążności do podnoszenia kwalifikacji zawodowych nauczycieli akademickich. 64/

Wyodrębnienie wiodącej problematyki badawczej szczecińskiego środowiska nauk technicznych nastąpiło w latach 1965-1970. Na 69 problemów węzłowych, ściśle powiązanych z rozwojem kraju, względnie dotyczących ochrony przed biologicznymi skutkami tego rozwoju, Szczecinowi przypadało: 65/

- wypracowanie metod uzyskiwania włókien poliuretanowych;

opracowanie metod produkcji nowych syneregetyków w oparciu o surowce krajowe;

poszukiwanie i badanie materiałów ferroelektrycznych.

Szybki rozwój województwa szczecińskiego, dokonujący się oparciu o uchwałę Rady Ministrów z 1972 roku, spowodował zmianę ruktury dotychczasowych kierunków badawczych. 66/

Problemy węzłowe stanowiły 23% ogółu, resortowobranżowe 15%, dania własne 29% oraz inne 32%. Szereg prac wykonywanych w latach 1972-1975, ugruntowało, względnie wyodrębniło nowe specjalności, w szczególności w zakresie nowych konstrukcji obrabiarek oparciu o badania ich dynamik, technologii otrzymywania polietylowych włókien wysokoelastycznych, technologii budowy i technicznego zabezpieczenia okrętu, technologii fornierskich mas samouardzalnych. 67/

W latach 1976-1980 szczecińskie środowisko nauk technicznych specjalizowało się w następującej problematyce: 68/

oceanotechnika;

metody i środki techniczne służące do eksploatacji podmorskich złóż mineralnych; /PS/

inżynieria materiałowa - głównie w zakresie polimerów i stopów miedzi;

dynamika obrabiarek;

diagnostyka silników, maszyn i urządzeń okrętowych oraz układów i elementów automatyki okrętowej /WSM/;

badania energetyczne siłowni okrętowych oraz optymalizacji a metod oczyszczania i przygotowania paliw i smarów na statkach.

Wraz z wypracowaną specjalnością w naukach technicznych ukształtowała się struktura badań. Rocznie realizowano średnio 12 tematów rządowych, 45 tematów węzłowych oraz około 58 tematów

resortowych. Zmianie uległa także struktura nakładów na badania. W samym tylko 1980 roku na działalność naukowo-badawczą przeznaczono 127.859 tys zł, z ogólnej sumy przeznaczono 15.832 tys /11,6%/, na problemy rządowe; 54.666 tys na węzłowe /42,6%/; 20.038 tys resortowo-branżowe /15,7%/; 8.229 tys /6,4%/ na między-resortowe problemy badań podstawowych; 6.890 tys /5,4%/ na problemy resortowe MNSzWiT oraz 22.204 tys /17,5%/ na prace niekoordynowane. 69/

Ważnym efektem działalności naukowej, wykazującym w dalszym ciągu tendencję wzrostu są publikacje. Liczba wydanych skryptów uwzględniając Szkołę Inżynierską do 1966 roku utrzymywała się na poziomie średnio 15 rocznie, a do końca lat 60-tych 10, osiągnęła tę wielkość także w latach 70-tych. Liczba wydawanych podręczników i prac mobograficznych ulegała znacznym wahaniom i wzrosła do 15 w latach pięćdziesiątych do około 20 w latach sześćdziesiątych i ponad 20 w latach siedemdziesiątych.

Począwszy od 1957 roku pojawiają się prace, głównie prace pracowników wydziałów technicznych, publikowane w materiałach ze zjazdów i konferencji naukowych krajowych i zagranicznych. Liczba publikacji tej grupy podlegała znacznym wahaniom. Świadczy to zarazem o czynnym udziale pracowników PS w krajowych i międzynarodowych obradach naukowców poszczególnych dyscyplin.

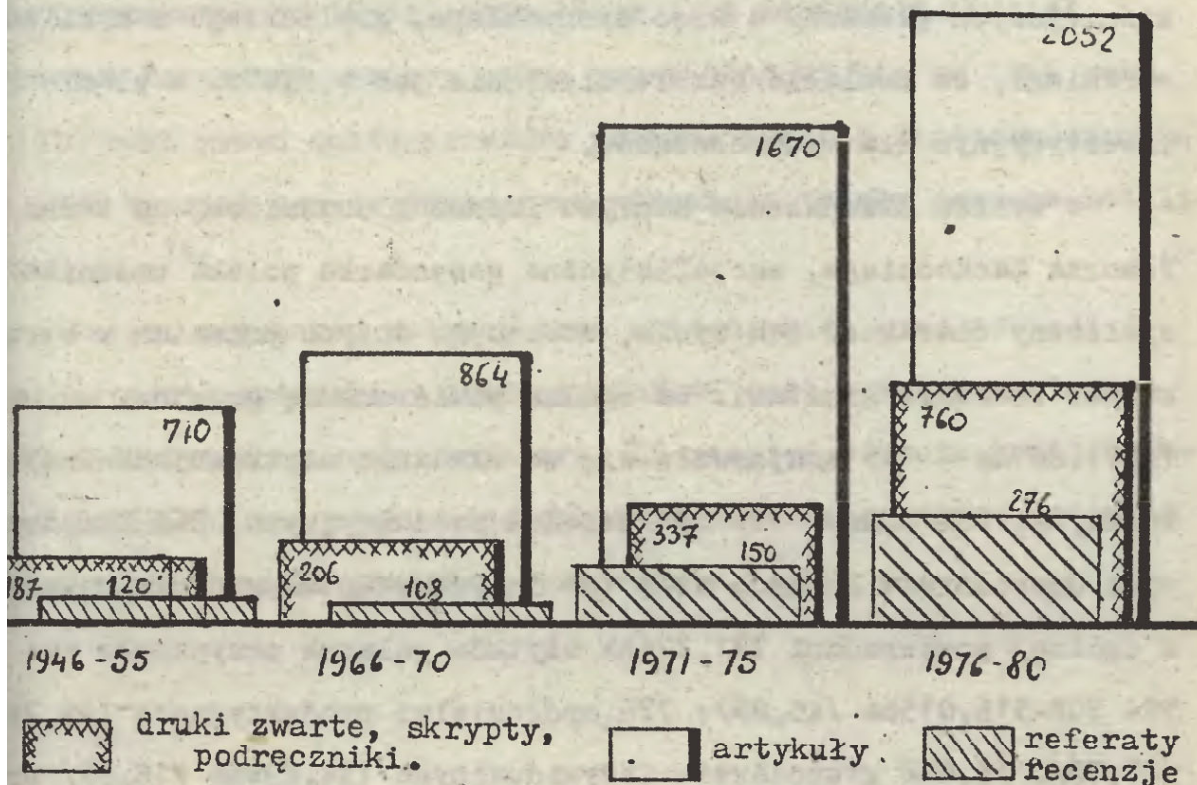
Rezultaty badań naukowych wyrażają się także w uzyskanych patentach. W latach 1956-1980 uzyskano 92 patenty na 161 zgłoszonych projektów. 70/

Tabela 29

Struktura publikacji w zakresie nauk technicznych
w latach: 1946 - 1980.

L A T A	Druki zwarte	Podręcz- niki	Skrypty	Artykuły	Referaty Recenzje
1946-1965	73	14	100	710	120
1966-1970	153	8	45	864	108
1971-1975	94	16	40	1670	337
1976-1980	140	32	104	2052	760
RAZEM:	460	70	289	5296	1325

Zródło: Dane przedstawione w tabeli oparto na: Wykazach prac naukowych Politechniki Szczecińskiej za wyszczególnione lata - Dział Wydawnictw PS i WSM, S. Prowans. Dwadzieścia lat op.cit, s.399.

c/ NAUKI ROLNICZE

Mysł o utworzeniu w Szczecinie uczelni rolniczej zrodziła się już pod koniec lat czterdziestych, w niedługim czasie po zakończeniu II wojny światowej i powrocie do Polski starych ziem piastowskich.

Jednym z wojny, oprócz zrujnowanych zabudowań, zniszczonego inwentarza, wybitego lub wywiezionego pogłowa, była również w okresie przejściowym między ustąpieniem chłopstwa niemieckiego przejęciem gospodarstw przez rolników polskich, krótka wprowadziła, lecz mimo to niekorzystna przerwa w gospodarowaniu rolniczym i uprawie pól. Spowodowało to poważne zaniedbanie użytków rolnych wystąpienie znacznych obszarów odłogów i niszczycielską plagę gryzoniów. W tych warunkach sprawę o pierwszorzędnym znaczeniu stała się aktywizacja gospodarstwa przede wszystkim rejonów o najszybszych glebach, a więc pyrzyckiego, gryfickiego i myślibożskiego, co znalazło odzwierciedlenie już w 1947r. w planie inwestycyjnym dla tych obszarów. 71/

W wyniku zakończenia napływu ludności osadniczej na teren Pomorza Zachodniego, socjalistyczna gospodarka polska zmieniła społeczny charakter ich życia, dokonując dużych przemian w strukturze władania gruntami. Na ogólną powierzchnię gruntów - 1.277.887ha - 11% znajdowało się we władaniu użytkowników indywidualnych, 28% PGRów, 17% Spółdzielni produkcyjnych, 26% Państwowych Gospodarstw Leśnych oraz 18% innych państwowych użytkowników. Z ogólnej powierzchni 721.276ha użytków rolnych przypadało na: 504 PGR-316.015ha /43,8%/; 728 spółdzielni produkcyjnych 199.74 /27,7%/; 35.682 gospodarstw indywidualnych 134.294ha /18,6%/ oraz inne gospodarstwa państwowe 25.169ha /3,5%/. Osiągnięto tu najw

Polsce wskaźnik uspołecznionego obszaru użytków rolnych - ^{73/}75%.

Szybki proces uspołecznienia gospodarki rolnej w województwie szczecińskim stworzył dobre warunki do szybkiego wprowadzenia osiągnięć naukowych do procesu produkcyjnego.

Dla realizacji tych zadań została powołana do życia w 1954 roku Wyższa Szkoła Rolnicza w Szczecinie wraz z jej rolniczymi stacjami doświadczalnymi w Lipkach, Ostoi, Rajkowie i Przyle-
e. 74/

Pierwszy rok akademicki 1954/1955 rozpoczął się w WSR przy zatrudnieniu dwóch samodzielnych pracowników naukowych i dydaktycznych, niewielkiego grona pracowników przybyłych do uczelni z innych instytucji Szczecina oraz innych ośrodków akademickich w kraju. 75/

Duży wpływ na rozwój kadry naukowo-dydaktycznej miało uzyskanie przez poszczególne Wydziały prawa nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego. Najwcześniej uzyskały je Wydział Rolny i Zootechniczny od 1959r., hab.1964r./, a następnie Wydział Geografii i Geologii, Wydział Inżynierii Morskiej, mający pełne prawa akademickie od 1966 roku. W 1970 roku prawo doktoryzowania uzyskał Wydział Zootechniczny, a w 1976 Wydział ten uzyskał prawo nadawania tytułu doktora habilitowanego. 76/

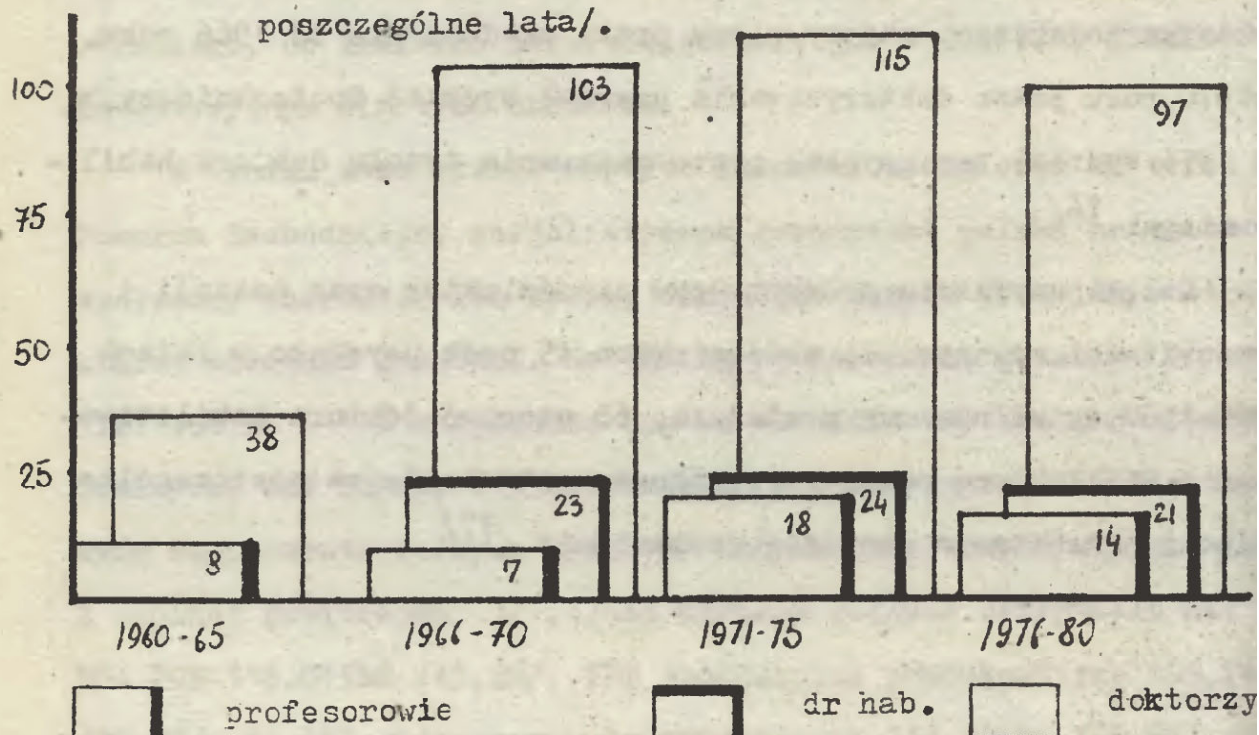
Dzięki uzyskaniu pełnych praw akademickich oraz ambicji i pracowitości nauczycieli akademickich 45 osób uzyskało w latach 1960-1980 tytuł naukowy profesora, 68 stopień doktora habilitowanego i 355 doktora nauk. Szczegółowe zestawienie za poszczególne lata przedstawia poniższe zestawienie. 77/

Tabela 30

Stopnie i tytuły naukowe nadane w Akademii Rolniczej w Szczecinie w latach 1960-1980.

L A T A	STOPNIE I TYTUŁY NAUKOWE			
	Prof. zwyczaj.	Prof. nadzw.	Dr. habilit.	Doktora
1960-1965	3	5	-	38
1966-1970	-	7	23	103
1971-1975	3	13	24	115
1976-1980	4	10	21	97
R A Z E M :	10	35	68	353

Zródło: AAR Szczecin, Zarządzenia gospodarcze, korespondencje, rekrutacja, studia zaoczne 1955-1975; sygn.XI/1; także oparciu o dane zawarte w Dziale Nauki i Współpracy z Zagranicą AR /Skorowidz uzyskiwanych stopni naukowych poszczególne lata/.

Systematycznie zmieniała się struktura zawodowa pracowników naukowo-dydaktycznych w Akademii Rolniczej. Wzrastała liczba samodzielnych pracowników nauki, co stanowi pozytywną ilustrację wczesnych osiągnięć uczelni w zakresie rozwoju nauk rolniczych jak i jej potencjalnych możliwości. ^{78/} Szczegółowy rozwój w latach 1955-1980 przedstawia tabela:

Tabela 31

Rozwój kadr naukowych w zakresie nauk rolniczych w Szczecinie w latach 1955-1980.

WYSZCZEGÓLNIENIE	1955	1960	1965	1970	1975	1978	1980
profesorowie zwy- czajni	-	1	2	5	7	8	8
profesorowie nad- zwyczajni	2	2	7	12	17	19	15
profesorowie kon- sultanci	-	-	-	1	-	-	-
asystenci profesora	10	12	-	-	-	-	-
asystenci	8	16	19	39	44	35	45
asystenci	14	26	38	56	94	116	135
asystenci i asystenci	20	59	63	95	165	155	139
asystenci wykładowcy i wykładowcy	-	-	14	19	22	27	26
A Z E M :	54	116	143	227	349	360	368

Źródło: AAR Szczecin, Protokoły Komisji ds Szkoły oraz Kronika WSR 1954-1959, sygn. I/51; także: Perspektywiczny plan rozwoju kadr AR Szczecin; statystyczne sprawozdania GUS-S-22 za wyszczególnione w tabeli lata.

Współpraca z zagranicą w postaci wymiany osobowej w AR realizowana jest w zasadzie od 1967 roku, w którym to 1 osoba wyjechała do Stanów Zjednoczonych. W latach następnych obserwuje się dynamiczny rozwój tej formy wymiany naukowej. 79/

Ogółem w latach 1967-1980 wzięło udział w sympozjach, zjazdach i kongresach naukowych 567 pracowników naukowo-dydaktycznych⁸⁰

W latach 70-tych wraz z wykrystalizowaniem się polityki badawczej, popularne stają się staże naukowe długo i krótkoterminowe. Z tej formy podnoszenia kwalifikacji skorzystało 75 pracowników Akademii. 81/

Mimo koncentracji podstawowych sił uczelni na zadaniach dydaktyczno-wychowawczych i niedostatków kadrowych starano się rozwiązywać pierwsze zagadnienia naukowe w zakresie nauk rolniczych. Szerszy wymiar działalności naukowej, związanej z potrzebami regionu, inicjuje w 1954r. prof.dr Marian Lityński referat nt: "Perspektywy rozwoju WSR w Szczecinie z uwzględnieniem potrzeb rolnictwa Pomorza Zachodniego." W roku 1955 uczelnię odwiedzają uczeni radzieccy prof.prof. A.A.Sołowiew /27.10./ i A.W. Drozdow /27.11./ wygłaszając referaty naukowe. 82/

Pewne możliwości planowego działania w kierunku rozwoju nauk rolniczych, stworzyła uchwała Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie z 1956r., ustanawiającą powołanie "Rolniczej Rady Naukowej" jako organu doradczego i opiniodawczego, którego przewodniczącym został prof. M.Lityński. 83/

Działalność naukowa uczelni w latach 1954-1971 ograniczała się zasadniczo do badań własnych, w większości związanych z procesem dydaktycznym i zdobywaniem stopni naukowych. Podejmowane tematy nie były włączone do problemów koordynowanych i w przeważającej większości nie były powiązane z problemami centralnymi.

piero w latach 1971-1973 i następnych polityka badawcza uległa zasadniczym zmianom. Poszczególne zakłady, katedry i instytuty łączyły się w sposób dynamiczny do działalności badawczej, objętej ogólnopolskim planem naukowo-badawczym, przy równoczesnym ograniczaniu tematów bez umownych - własnych, finansowanych przez państwo. Umożliwiło to szerszy udział uczelni w rozwiązywaniu problemów badawczych, ważnych dla gospodarki narodowej. Wśród podstawowych obszarów badawczych omawianego okresu należy wymienić:

Biologiczne podstawy czynności gospodarczych.

- przeprowadzono badania z zakresu fitopatologii, ukierunkowane przez prof. T. Dominika głównie na czynniki fitobiotyczne w wyniku których opracowano klucz do oznaczania elektrofilicznych mikoryz, który umożliwia ich identyfikację bez prowadzenia hodowli in vitro;
- opracowano modelowe procesy dotyczące egzergicznych procesów w wewnętrznej błonie mitochondrialnej, sprzężonej z transportem elektronów w łańcuchu oddechowym /doc. J. Sławiński/;
- opracowano metodę modelowania określonej danej przydatności praktycznej i dydaktycznej.

Agroekologiczne podstawy agrotechniki.

- opracowanie regionalizacji rolnictwa na Pomorzu w oparciu o delimitację Pomorza na krainy ułimatyczne /prof. prof. K. Prawdzic, Cz. Koźmiński, M. Niklewski/;
- opracowano metody zwiększające produktywność gleb /prof. J. Piszczka, prof. Z. Chudecki/;
- opracowano metody luartoteki selekcyjnej i mapę lokalizacyjną torfowisk Polski /prof. M. Jasnowski/.

III. Nowoczesne technologie i hodowla roślin.

- opracowanie metodyki hodowli zbóż, a w szczególności heterozja roślin /żyto tetraploidalne - prof. A.Siaboński

IV. Biologiczne i środowiskowe warunki oraz technologia chowu zwierząt.

- w oparciu o archeozoologię potwierdzono istnienie korzystnych środowiskowych warunków hodowli zwierząt w pasie nadmorskim /prof. M.Kubasiewicz/;
- opracowano metody kliniczno-laboratoryjne i biochemiczne umożliwiające podjęcie badań z zakresu fizjologii środowiskowej i ekologii stosowanej zwierząt gospodarskich /prof. Z.Czajkowski/;
- wypracowano histologiczne i histochemiczne oceny wartości produktów lub zwierząt /prof. J.Mazarski/;
- wypracowano nowoczesną technologię chowu bydła w przemysłowych wielkotowarowych przedsiębiorstwach rolnych /prof. A.Brzoźowski/.

V. Uszlachetnianie surowców pochodzenia roślinnego i zwierzęcego.

- wyznaczono parametry procesu izomerizacji alfa-kwasów /prof. A.Warzecha/;
- opracowano kompleksową technologię nowoczesnych wyrobów garmażeryjnych /kiełbaski, hamburgery, krokiety, pierogi, paszteciki/ w postaci mrożonek o kilkumiesięcznym okresie trwałości /zespół p.kier.doc. E.Koźakowskiego/.

VI. Doskonalenie systemu zarządzania i sterowania gospodarką żywnościową.

- przeanalizowano problemy związane z opłacalnością produkcji /prof. Z.Dowgieńko, A.Niegolewski/.

W latach 1976-1980 obserwuje się wyraźny wzrost tematyki badawczej, wykonywanej w ramach umów z jednostkami koordynującymi przedsiębiorstwami gospodarczymi. 85/

Manewr ten, przez właściwy dobór tematów naukowych, zapewniał realizację własnego programu badawczego związanego z rozwojem nauki, kształceniem kadry naukowej oraz doskonaleniem poziomu nauczania studentów, przy równoczesnym poszerzeniu udziału uczelni w rozwiązywaniu problemów badawczych, ważnych dla gospodarki narodowej. Pozwoliło to na wyodrębnienie specjalizacji naukowo-badawczej uczelni oraz określenie wiodących problemów naukowo-badawczych, co przedstawia się następująco: 86/

Specjalizacja uczelni: Opracowanie naukowych podstaw intensyfikacji produkcji roślinnej i zwierzęcej, głównie w regionie nadmorskim, oraz pozyskiwanie i zagospodarowanie surowców pochodzenia morskiego i oceanicznego.

Specjalności naukowo-badawcze:

- Produkcja i wykorzystanie pasz własnych w gospodarstwach wielkotowarowych.
- Nowe technologie w przetwórstwie ryb i innych organizmów morskich.

Wiodące problemy naukowo-badawcze:

- Intensyfikacja produkcji pasz i ziemiaka w gospodarce wielkotowarowej.
- Doskonalenie pogłowia i technologii chowu zwierząt w warunkach gospodarki wielkotowarowej ze szczególnym uwzględnieniem bydła i trzody chlewnej.

3. Racjonalna gospodarka zasobami wodnymi ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rolnictwa i rybackiego wykorzystania zbiorników wodnych.
4. Doskonalenie technologicznego wykorzystania surowców białkowych dla potrzeb żywnościowych i paszowych.
5. Ochrona środowiska naturalnego jako podstawy gospodarki rolnej i rybackiej.
6. Doskonalenie organizacji i zarządzania wielkotowarową gospodarką wodną i rybną.

Według danych uzyskanych w Dziale Nauki AR /Sprawozdanie GUS NT-3/ w latach 1971-1975 na ogólną ilość tematów 851 zakończono 589 w tym 182 tematy zlecone. W latach 1976-1980 w strukturze problemów badawczych widoczne są już tematy rządowe, węzłowe oraz resortowo-branżowe. Do 1979 roku realizowano średnio rocznie 4 tematów rządowych, 6 węzłowych oraz 12 tematów resortowo-branżowych. Począwszy od 1980 roku, w którym zrealizowano 14 problemów rządowych, 19 węzłowych oraz 47 resortowo-branżowych systematycznie rosła ilość ukończonych prac naukowych. 37/

Począwszy od 1973 roku forma osobowej wymiany z zagranicą uzupełniona jest współpracą instytucjonalną. Regulują ją dwustronne umowy naukowe, zawierane przez Akademię Rolniczą z analogicznymi placówkami za granicą. Wśród wspólnie realizowanych tematów są:

1. Badania nad zastosowaniem preparatów mlekozastępczych w przemysłowym tuczach jagniąt /Akademia Rolnicza - Szczecin z Akademią Rolniczą w Sofii/.
2. Badania nad wchłanianiem białek przy użyciu izotopu węgla C12 /AR Szczecin - AR w Wageningen/.

Badania w ramach RWPG - temat Technologia produkcji i zagospodarowanie farszów rybnych.

Wspólnie realizowana praca pt: Vibrioparahaemoliticus w Bałtyku - AR Szczecin - Departament of Bacteriologu National Institute of Health w Tokio.

Badania nt: "Zawartość rtęci w rybach Bałtyku i wód przyległych" - AR Szczecin - W.N.IOR Moskwa.

Zależność zbiorowisk chwastów od warunków siedliskowych AR Szczecin - Zespół Agroekologii Uniwersytetu w Rostocku.

Zgodnie z planem współpracy krajów RWPG koordynowanej przez Ministerstwo Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej PRL oraz Ministerstwem Gospodarki Rybnej ZSRR prowadzone były badania na temat: 89/

Oznaczenia zawartości rtęci i innych metali ciężkich w podstawowych gatunkach ryb Morza Bałtyckiego oraz w przetworach z nich wytwarzanych

Ze Stanami Zjednoczonymi

Studia nad mykoflorą ważniejszych gospodarczo gatunków mszyc - AR Szczecin - Agricultural Research Service USDA USA.

Badania dotyczące pogłębienia wiadomości o grzybach owadobójczych, w celu wykorzystania ich do walki biologicznej ze szkodnikami roślin.

Coraz szerzej i systematyczniej realizowana od 1976 roku współpraca z Rostockiem świadczy o dużej dojrzałości Akademii Rolniczej w Szczecinie w zakresie nauki, dydaktyki i promieniowania na region. 90/ Dopełnieniem tej współpracy są liczne międzynarodowe sympozja naukowe organizowane przez środowisko szecińskie. Pierwsze, zorganizowane w 1959 roku nt: "Nawozy mineralne" poprzedzała konferencja naukowa zorganizowana w

1957 roku, ^w której wzięli udział uczeni z Greifswaldu. Kolejnymi były: Sympozjum "afrykanistyczne" w 1966 roku, Sympozjum Komitetu Mikrobiologii Żywności i Higieny JAMS /1977/ oraz Międzynarodowa Konferencja Archeozologiczna zorganizowana przez Ak przy współudziale PAN i finansowym poparciu UNESCO /1978r./. 91/

Wymiana myśli naukowej, doświadczenia środowiska oraz wyniesione ze zjazdów międzynarodowych wnioski prezentowane były na łamach własnych wydawnictw naukowych, rozpoczynając od 1958 roku, kiedy to ukazał się Zeszyt Naukowy nr.1 serii rolniczej, zawierający sześć prac badawczych i rozpoczynający się od publikacji prof. M.Prawdźica pt: charakterystyka ważniejszych elementów klimatycznych powiatu szczecińskiego. Dwa lata później wydrukowano pierwszy skrypt doc.dr S.Górki-Niwińskiej "Rachunkowość rolna". OD tego czasu na przestrzeni 26 lat w zeszytach naukowych opublikowano około 1630 prac badawczych, rozpraw i artykułów naukowych oraz wydrukowano 148 pozycji skryptowych. 92/

d/ NAUKI CHEMICZNE

Powstała na mocy rozporządzenia ministra oświaty Szkoła Inżynierska, w swej strukturze organizacyjnej posiadać miała Wydział chemiczny. Pierwszym dziekanem oraz jego organizatorem mianowany został z dniem 15 marca 1947 roku dr Jerzy Szmid. 93/

Pracę nad organizowaniem wydziału wspólnie z Witoldem Zielińskim i Janiną Burzyńską rozpoczął od zdobywania aparatury chemicznej i w miarę możliwości przystosowywania przydzielonych pomieszczeń dla potrzeb Wydziału. Urządzone pracownie studenckie w katedrach: Chemii Nieorganicznej, Chemii Organicznej i Chemii Fizycznej oraz pomieszczenia przeznaczone do analizy technicznej. Pomimo pierwszych trudności organizacyjnych umożliwiło podjęcie 30.06.1948 roku zajęć dydaktycznych. 94/

Mimo pokonywania trudności organizacyjnych Wydział w latach 1951-1952 kryzys tak poważny, że liczone się nawet z możliwością likwidacji Wydziału. Wydelegowana przez ministra Rolnictwa Wyższego komisja w składzie: prof.dr Osman Achmatowicz, prof.dr Aleksander Zmaczyński i prof.dr Janusz Ciborowski, po zapoznaniu się na miejscu z powstałymi trudnościami oraz możliwościami ich rozwiązania, w sporządzonej notatce postulowała zachować funkcjonalność Wydziału. Był to więc moment krytyczny w jego historii. 95/

Problem kadr był słabą stroną środowiska szczecińskiego. W 1947 roku Wydział Chemiczny posiadał 1 profesora kontraktowego, 1 asystenta oraz 1 pracownika administracyjnego, razem 3 osoby. Duży napływ kadr z innych ośrodków spowodował powierzenie części obowiązków dydaktycznych asystentom. 95a/

Brak kursu magisterskiego w Szczecinie uniemożliwił ^a młodemu asystentom podnoszenie kwalifikacji. Wysyłanie na studia uzupełniające do innych ośrodków nie zawsze kończyło się ich powrotem. ⁹⁶

W 1954 roku w wyniku interwencji kierownictwa uczelni w resorcie, Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego wyraziło zgodę na zorganizowanie na Wydziale zamkniętego kursu magisterskiego dla asystentów. Absolwenci tego kursu otrzymali stopień magistra inżyniera i spełniali wymagania ustawy. Pozwoliło to rozwiązać szczególnie trudny i ważny problem podnoszenia kwalifikacji młodej kadry. ^{97/}

Wejście w życie ustawy o szkołach wyższych z dnia 5 listopada 1958 roku postawiło przed wydziałem problem uzyskiwania w szczególności przez pomocniczych ^{zych} pracowników nauki stopień doktora. Brak uprawnień akademickich, musza zainteresowanych do wszczęcia przewodów doktorskich na innych uczelniach. I tak na Politechnice Warszawskiej - 10, na Uniwersytecie im. M. Kopernika - na Politechnice Wrocławskiej - 3 i na Politechnice Śląskiej w Gliwicach - 2. Razem otwarto 25 przewodów doktorskich a 19 doktorantów realizowało w swych pracach tematykę Wydziału. ^{98/}

Wypracowanie przez Wydział własnej tematyki prac naukowych, uzyskiwanie przez kierowników katedr tytułów naukowych oraz systematyczny rozwój młodej kadry naukowej stanowiły podstawę do nadania Wydziałowi z dniem 23 maja 1963 roku pełni praw akademickich i prawo przeprowadzania przewodów doktorskich oraz nadawania stopnia doktora nauk technicznych, a z dniem 19.03.1971 roku prawo nadawania stopnia doktora habilitowanego. ^{99/}

Począwszy od 1963 roku Wydział Technologii Chemicznej obok działalności podstawowej - dydaktycznej miał uprawnienia do kształcenia własnej kadry naukowej oraz świadczyć usługi w tym względzie innym ośrodkom. W latach 1964-1980 stopień doktora nauk technicznych i chemicznych uzyskały 102 osoby a począwszy od 1971 roku 6 osób uzyskało habilitację. Dla potrzeb gospodarki narodowej i regionu wykształcono 2059 inżynierów chemików. 100/

Systematycznie wzrastała liczba samodzielnych pracowników nauki. Szczegółowy rozwój ilościowy przedstawia poniższa tabela:

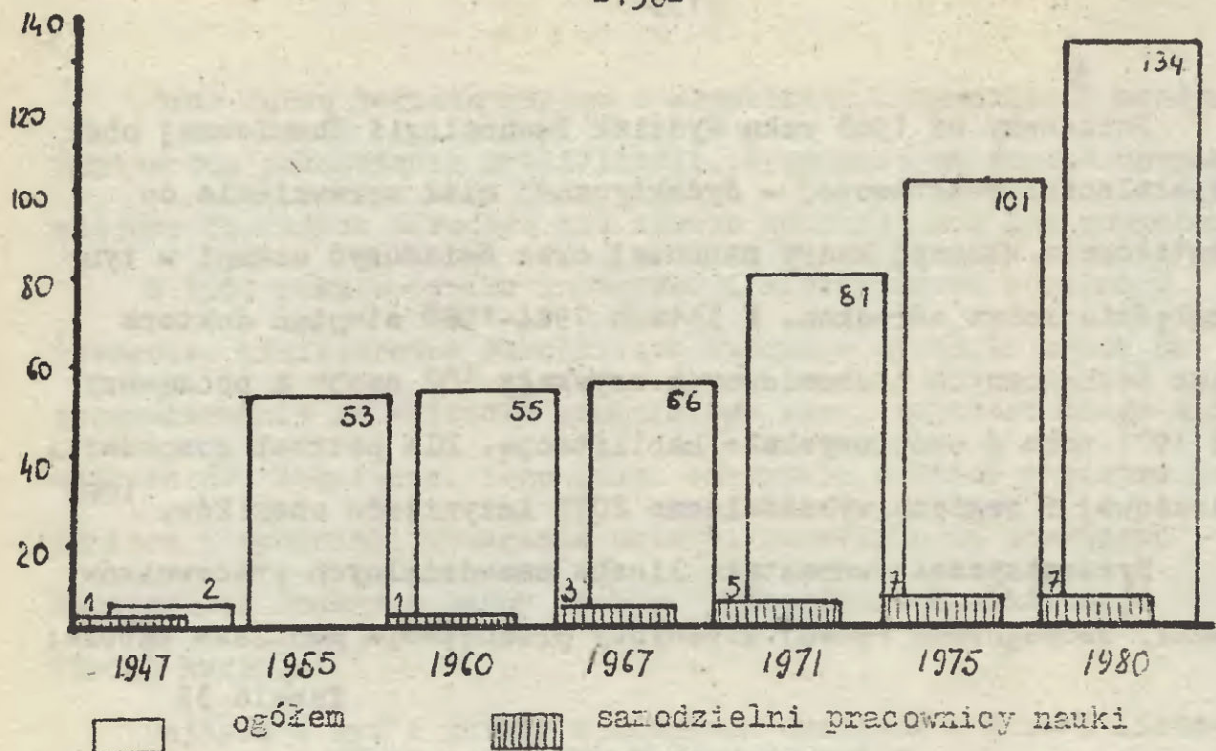
Tabela 32

Kadry naukowo-dydaktyczne nauk chemicznych w latach 1947-1980

	1947	1955	1960	1967	1971	1975	1980 ^x
prof. zwyczajny	-	-	-	-	-	1	2
prof. nadzwyczajny	-	-	1	3	5	6	5
prof. kontraktowy	1	-	-	-	-	-	-
z-ca profesora	-	6	4	-	-	-	-
docent	-	2	5	6	9	14	15
adiunkt	-	6	10	25	23	33	76
st. asystent	-	14	18	22	39	37	29
asystent	1	11	3	6	-	6	1
st. wykładowca	-	14	14	4	5	3	5
wykładowca	-	-	-	-	-	1	1
R A Z E M :	2	53	55	66	81	101	134

^(prac.)
^x - wuzgłędni^o także naukow^o dydaktycznych z AR

Zródło: Dział Kadr Politechniki Szczecińskiej, Sprawozdania za wyszczególnione lata; także: A.Fabrycy, Trzydzieści lat.. op.cit, s.23-24; także, Dział Kadr Akademii Rolniczej, Sprawozdania GUS-S-22 za 1980r.; także: S.Prowans: Dwadzieścia lat wydziałów.... op.cit, s.397.

Pokonanie narosłych trudności w latach 1952-1955 oraz rozpoczęcie pierwszych prac naukowo-badawczych, było niewątpliwie istotnym przyczynkiem do przemianowania Szkoły Inżynierskiej na Politechnikę Szczecińską. Dzień kreowania Politechniki zapoczątkował nowy rozdział w rozwoju wydziału. Wprowadzenie kolejnych zmian organizacyjnych, które, uwzględniając możliwości kadrowe miały charakter rozwojowy i przyczyniły się do stabilizacji organizacyjnej Wydziału trwającej do 1970 roku. 101/

W roku akademickim 1970/1971 na Wydziale Chemicznym PS wprowadzona została nowa struktura organizacyjna. Na miejsce dotychczas działających katedr powołano 3 Instytuty i 17 Zakładów specjalistycznych. Zmianie uległa także nazwa Wydziału Chemicznego na Wydział Technologii Chemicznej. 102/

Obok Wydziału Technologii Chemicznej w zasadniczy sposób wpływającego na powstanie i rozwój nauk chemicznych duży wkład

ioszy także specjalistyczne akademickie /Akademii Rolniczej, M/ i pozaakademickie placówki działające w Szczecinie. 103/ W problemy badawcze i osiągnięcia uwzględniono w niniejszym opracowaniu.

Wypracowanie przez Wydział własnej tematyki prac naukowych było problemem bardzo trudnym. W początkowym okresie wiązało się z wprowadzeniem specjalizacji studiów, co nastąpiło zasadniczo latach 1950-1951. W ramach rentgenografii, fotochemii, inżynierii chemicznej i analizy chemicznej, kadra podnosząca swoje kwalifikacje realizowała tematykę badawczą. Duże rozproszenie tematyczne pozwalało na wypracowanie generalnych kierunków rozwojowych. Wśród 44 tematów realizowanych indywidualnie oraz 22 dla przemysłu, wiążącą tematykę można uznać: 104/

opracowani zmodyfikowanej reguły faz, będącej rozszerzoną regułą faz Gibbsa;

wykorzystanie wpałków markazytowych;

amiał kwasu ^ofi^octowego;

badania związków organicznych z dwutlenkiem chloru i chlorynem sodowym;

problematyka związków nienasyconych;

badania procesów mieszania w związkach ciekłych;

technologie produkcji dwutlenku chloru i chlorynu sodowego;

technologie syntezy i przerobu chloropochodnych organicznych;

kinetykę antoeksydacji tłuszczów i kwasów tłuszczowych.

Począwszy od 1960 roku obserwuje się wyłanianie specjalizacji, zrazem czego jest powoływanie zespołów problemowych /badawczych/.

Pierwszym zespołowym problemem badawczym podjętym w Katedrze chemii Fizycznej był proces utleniania chlorowodoru i chlorków

kwas^{em} azotow^{ym} i tlenkiem azotu oraz możliwości jego wykorzystania do celów przemysłowych. 105/

W 1963 roku, w wyniku porozumienia zawartego między kiernikiem Katedry Technologii Chemicznej Uniwersytetu im. Nikołaja pernika w Toruniu prof.dr E.Pischingerem a doc.dr H.Konieczny utworzono zespół badawczy zajmujący się następującą problematyz fizykochemiczna strona procesu utleniania chlorowodoru i chlo sodowego kwasem azotowym oraz modyfikacja procesu otrzymania metodą Solvaya. 106/

Inne zespoły badawcze w latach następnych rozwiązywały problemy elektrod proszkowych oraz syntezę tlenku etylenu i propylu szerokiej frakcji pokrakowej C₁ - C₃ oraz na analogiczne produkty z izobutylenem. 107/

Lata 70-te diametralnie zmieniły strukturę badań naukowych. Coraz częściej w podejmowanych badaniach dominowały tematy węzłowe i resortowe. W poszczególnych Instytutach prowadzone najważniejsze prace badawcze: a mianowicie: 108/

W Instytucie Technologii Chemicznej PS:

- kształtowanie i wykorzystanie zasobów wodnych;
- zmniejszenie emisji SO₂ do atmosfery w hutnictwie miedzi;
- opracowanie tłoczyw poliestrowych, epoksydowych i alkilowych;
- badania nad tworzywami wzmocnionymi włóknami specjalnymi;
- technologia otrzymywania elastomerów uretanowych i kopoli /
nych/;
- otrzymywanie poliamidów aromatycznych.

W Instytucie Chemii Podstawowej PS:

- synteza połączeń o spodziewanych własnościach leczniczych do zwalczania chorób społecznych;

badania laboratoryjne i modelowe usuwania smogu ze spalin oraz
tylizacja odpadów z mokrego procesu IONIZ.

W Instytucie Inżynierii Chemicznej i Terorii Fizycznej:

oczyszczanie gazów metodą absorpcji i metodą adsorpcji;

oczyszczanie gazów metodą dopalania;

równowaga fazowa ciecz - ciało stałe w układach wielofazowych;

procesy mieszania mechanicznego;

badania procesów mieszania mechanicznego;

badanie wymiany ciepła w niekonwencjonalnych wymiennikach.

W Instytucie Chemii i Przechowalnictwa AR:

metabolizm związków azotu, fosforu oraz pestycydów w glebie;

pozostałości pestycydów w glebie, wodzie, roślinach;

wpływ chemizacji rolnictwa na przemiany biochemiczne w glebie

oraz organizmach roślinnych i zwierzęcych;

przechowywanie i utrwalanie artykułów rolno-spożywczych;

tylizacja produktów ubocznych przemysłu rolno-spożywczego.

W latach 1976-1980 obserwuje się dalszą specjalizację naukową

szecińskiego środowiska chemików, przy czym wiodącymi kierunkami

naukowymi były: 109/

badania nad reakcjami dwutlenku chloru i chlorynu ze związkami
organicznymi;

badania i studia z dziedziny odsalania wody;

intensyfikacja procesu wytwarzania kwasu fosforowego i nawozowe-
go fosforanu amonowego;

badanie wpływu różnych związków toksycznych zawartych w atmosfie-
rze na organizmy żywe;

zależności barwy i własności kolorystycznych od budowy chemicz-
nej, i postaci fizycznej barwników i pigmentów;

- nowoczesne metody analizy instrumentalnej w biochemii.

Wśród dotychczasowych osiągnięć naukowych z zakresu nauk chemicznych wymienić należy: 110/

- opracowanie technologii usuwania tlenków siarki z przemysłowy gazów odprowadzanych do atmosfery /Zespół prof. W.Gorzelanego
- opracowanie technologii wytwarzania dwutlenku chloru i chlory sodowego /Zespół prof. J.Kępińskiego/;
- opracowanie technologii syntezy odwadniania chloralu /Zespół prof. A.Zielińskiego/;
- opracowanie poliestrowych tłoczyw samogasnących o szczególnie wysokich parametrach dialektycznych przy zastosowaniu surowców krajowych /Zespół doc.dr Wł.Królikowskiego/;
- opracowanie technologii wytwarzania wysokotoksycznych włókien poliuretanowych metodą roztworową i ze stopu /Zespół doc.dr i H.Wójcikiewicza/.

W ciągu minionych lat nastąpiła radykalna poprawa bazy materialnej. Rozwój nauk doświadczalnych wymagał odpowiedniego wyposażenia bazy placówek badawczych w ^{nowoczesną} sprawną aparaturę. Specyfiką chemii niezbędną dla jej rozwoju jest bezwzględna konieczność korzystania z szerokiego wachlarza metod pomiarowych, zwłaszcza fizycznych metod badania składu i struktury substancji. Wzrastały w związku z tym wydatki na aparaturę. O ile w pierwszych dwóch latach wynosiły one kilkadziesiąt do kilkuset tysięcy zł, to już w latach 60-tych zamykają się wielkością milionową /1967r. - 10400 w latach 70-tych kilku milionów /1971r. - 3330000/; by w drugiej połowie lat 70-tych osiągnąć skalę kilkunastumilionową.

Według danych uzyskanych w Dziale Aparatury Naukowej PS wartość aparatury naukowej w zakresie nauk chemicznych^W 1980 rok zamyka sumą 103448 tys.zł. 111/

W chwili obecnej podstawową aparaturę stanowią: chromatografy gazowe, chromatografy cieczowe, wysokorozdzielcze, chromatografy promu UV, spektrograf masowy, spektrofotometry w zakresie UV, VIS, spektrofotometr absorpcji atomowej, rezonans jądrowy H_2O 80 MHz, automatyczny analizator CHN, mikroskopy elektronowe, kalkulatory wlett - Peckarda model 9820B i 9830B, derywatografy, aparat do zetwórstwa tworzyw sztucznych, Dyfraktometr DRON-3, Spetrograf S-1, maszyna analogowa MA-48, spektrometr absorpcji emisji atomowej Model 1271, Spektrometr w zakresie JR UR-10, Liofilizator 25-G-1, rejestrator PRC-120, Kalkulator HP9830A, Derikatograf i inne. 112/

Wydział podjął także współpracę naukową z zagranicznymi uczelniami: Politechniką Ryską, Wyższą Szkołą Chemiczno-Technologiczną w Pradubicach oraz Uniwersytetem w Greifswaldzie. Rozwinięto się także wyjazdy na staże /75 osób/ i konferencje naukowe /171/ zarówno do krajów socjalistycznych jak i kapitalistycznych. 113/

Poważny dorobek naukowy wyraża się między innymi w postaci ponad 2000 publikacji, 114/ monografii i patentów. Wydział był organizatorem ogólnopolskiej Konferencji w 1962 roku pt: "Chemia i technologia związków chloru" oraz dwukrotnie ogólnopolskiego zjazdu naukowego PTChem w 1966 i 1977 roku. 115/

W latach następnych chemicy szczecińscy byli współorganizatorami następujących sesji naukowych: "Biologiczna, społeczna i ekonomiczna sytuacja człowieka w okresie rozwoju" /1979/; oraz sesji naukowej: "drogi doskonalenia gospodarki narodowej". 116/

e/ MATEMATYKA

Powstanie szczecińskiego ośrodka nauk matematycznych wiąże się z uruchomieniem na przełomie 1946/1947r. Katedry Matematyki w Szkole Inżynierskiej. Należąc początkowo organizacyjnie do Wydziału Mechanicznego a następnie Wydziału Inżynierii Łącznej, świadczył usługi dydaktyczne jako placówka międzywydziałowa. 117/

31 grudnia 1952 roku na podstawie zarządzenia ministra Sztuki i Nauki Wyższego uzyskała samodzielność z jednoczesną rozbudową organizacyjną: Uruchomiono wówczas Zakład Analizy Matematycznej /kierownik z-ca prof. O.Laur/ i Geometrii Wykreślnej /kierownik z-ca prof. mgr inż. Włodzimierz Radyski/. W 1967 roku powołany został w Katedrze zakład Geometrii Różniczkowej, kierownictwo którego objął dr Antoni Jakubowicz. 118/

W 1970 roku Zakłady Analizy Matematycznej i Geometrii Różniczkowej weszły w skład międzywydziałowego Instytutu Matematyki. Zakład Geometrii Wykreślnej w skład Instytutu Architektury i Inżynierii Budowlanej Politechniki Szczecińskiej. 119/

W 1954 roku powstała Katedra Matematyki w Wyższej Szkole Rolniczej, a jej organizatorem i pierwszym kierownikiem był m. in. Wincenty Lewicki. Na skutek zmian organizatorskich jakie nastąpiły w 1970 roku Katedra Matematyki zostaje przemianowana na Zespół Dydaktyczny Matematyki przy Instytucie Mechanizacji Rolnictwa. Z dniem 1 października 1973 roku ma miejsce kolejna reorganizacja. Zespół Dydaktyczny Matematyki zmienia nazwę na Zakład Matematyki i wchodzi w skład Instytutu Ekonomiki Organizacji i Kierowania. Z dniem 1 października 1978r. a w związku z powołaniem do jego nowego zakresu działalności nazwę Zakładu Zastępczo Matematyki i Informatyki. 121/

Zarządzeniem ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia lipca 1968 roku, utworzona została w Szczecinie Wyższa Szkoła Czucielska, posiadająca w swej strukturze organizacyjnej m.in. Ział Matematyczno-Przyrodniczy. W ramach wydziału funkcjonuje Zakład Matematyki, w którym obok dydaktyki prowadzona jest działalność naukowa. 122/

Wraz z powstaniem Wyższej Szkoły Morskiej w jej strukturze organizacyjnej, w międzywydziałowych zespołach przedmiotowych utworzono zespół matematyki. W wyniku reorganizacji uczelni zespół matematyki przemianowano na Zakład Matematyki i Fizyki i umiejscowiono w Instytucie Podstawowych Nauk Technicznych. 123/

Wyszczególnione placówki wraz ze swym kreowaniem rozpoczęły realizację podstawowego celu - działalności dydaktycznej. Wraz z rozwojem naukowym kadry zmieniła się struktura ich działalności. Wraz z częściej dydaktyce towarzyszyły badania naukowe z powodzeniem rozwijane w Instytucie Matematyki PS i Zakładzie Matematyki WSP. 124/

Propozycje działalności naukowej, jej rozpoczęcie wiąże się ściśle z potencjałem naukowym kadry. Trudne były w tym zakresie początki w Szczecinie. Upłynęło ponad 10 lat od powstania Katedry Matematyki Szkoły Inżynierskiej kiedy to Józef Meder uzyskał jako pierwszy stopień doktora nauk matematycznych na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W latach następnych przybywali nowi doktorzy a wśród nich: A. Jakubowicz, S. Fuks, L. Bieszak, K. Rompa, Węgrzynowski, M. Majewski, K. Sroka, J. Bielnik. Uzyskali oni stopnie naukowe przeważnie w ośrodkach: poznańskim, wrocławskim, warszawskim. 125/

Dopiero w 1962 roku w Szczecinie rozpoczęto prowadzenie preseminarium z rachunku tensorowego i geometrii wykreślnej przez dr

A. Jakubowicza. 126/

Po pierwszej konferencji naukowej z zakresu geometrii różni-
kowej, która odbyła się w 1955 roku w Dziwnowie, dzięki życzliwo-
ści prof. S. Gołęba z dniem 1.10. tego roku uruchomione zostało semina-
rium z rachunku tensorowego, powołane przez Instytut Matematyki
PAN pod kierownictwem A. Jakubowicza. 127/

W latach następnych, po reorganizacji i przejściu na strukturę
Instytutową, utworzony Instytut Matematyki PS uzyskał prawa akade-
mickie. Coraz bardziej popularne stały się także naukowe staże
zagraniczne. Są to aktualnie dwa kierunki /nie eliminując innych
krajowych ośrodków/ zdobywania stopni naukowych przez matematyków
szczecińskich. Według danych uzyskanych w dziełach kadr /PS, AR,
WSP, WSM/ w 1980 roku struktura naukowych kadr matematycznych pre-
stawiała się następująco: 1 prof. nadzwyczajny, 3 doc. /w tym 2
habilitacjami/, 16 adiunktów oraz 36 starszych asystentów i asysten-
tów. 128/

Początek działalności naukowej zbiega się z założeniem ^w 1951
Oddziału Szczecińskiego Polskiego Towarzystwa Matematycznego, k-
rego głównym organizatorem i pierwszym długoletnim prezesem był
Józef Meder. Do rozpoczęcia działalności naukowej w szczególności
przyczyniły się referaty, a nawet cykle referatów /np: z zagadnień
analizy funkcjonalnej/, wygłaszane przez wybitnych matematyków
różnych ośrodków uniwersyteckich. Spowodowało to wyodrębnienie
w Szczecinie dwóch kierunków badawczych: szeregów ortogonalnych
szeregów Fouriera oraz rachunku tensorowego. 129/

Pierwszy kierunek działalności reprezentował Józef Meder, k-
try nawiązując do wyników osiągniętych w okresie międzywojennym
przez lwowską szkołę matematyczną. Głównym tematem jego badań b

la sumowalności prawie wszędzie różnych rozwinięć ortogonalnych,
szeregów ortogonalnych sumowalnych prawie wszędzie daną metodą.
jmując się metodami Cesàro i Eulera, średnimi typicznymi Rieszsa,
toda logarytmiczną średnich ważonych oraz metodami Nörlunda,
z badał zależności między polami sumowalności prawie wszędzie
żnych z wyżej wymienionych metod. W okresie późniejszym rozpoczął
dania związków zachodzących między sumowalnością zwykłą, mocną,
rdzo mocną i bezwzględną odpowiadającą danej metodzie zarówno dla
zwinięć ortogonalnych ogólnych jak i specjalnych w klasie funkcji
żkownalnych z kwadratem. Uzyskane wyniki badań pozwalały na stwier-
enie, że metoda Cesàro jest ogólniejsza od metody Eulera w za-
esie sumowalności prawie wszędzie szeregów ortogonalnych, podczas
y dla szeregów liczbowych metody te się krzyżują, co ^{oznaczało} zreszta
e metoda logarytmiczna jest w tym zakresie mocniejsza od metody
esàro. Uzyskany wynik stanowił analogon do klasycznego twierdzenia
łczmarza - Mieszowa o sumowalności prawie wszędzie metodą Cesàro.

Podając warunki wystarczające na sumowalność prawie wszędzie
etoda logarytmiczną w zależności od zachowania się funkcji
ebesguea uzyskał ostre oszacowanie rzędu wzrastania średnich lo-
arytmicznych, typicznych Rieszsa, ważonych oraz Nörlunda. 131/

Prace J. Mendera wzbudziły zainteresowanie, zarówno w kraju jak
za granicą. Część z nich stanowiła uogólnienie wyników Kogbetli-
za i Me Faddema, dotyczących bezwzględnej sumowalności iloczynu
auchyego dwóch szeregów liczbowych sumowalnych metodą Norlunda,
ograniczeniami. 132/

Drugi kierunek badań to specjalne zagadnienia rachunku tenso-
owego. Zrodził się on z inspiracji prof. S. Gołęba a rozwijany
przez jego wychowanków - szczególnie prof. A. Jakubowicza,

specjalizującego się w badaniach przestrzeni o koneksji Riemana i Einsteina. W wyniku wieloletnich badań uzyskano liczące się w nauce polskiej i światowej wyniki, a wśród nich:

- przeprowadzono klasyfikację czterowymiarowych przestrzeni Riemana i czasoprzestrzeni Einsteina względem rzędów macierzy tensora krzywiznowego;
- znaleziono warunki konieczne i dostateczne istnienia pochodnej kowariantnej rekurencyjności oraz pochodnej einsteinowskiej dla dwuwymiarowej uogólnionej przestrzeni Einsteina oraz przeprowadzono klasyfikację tych przestrzeni;
- przebadano przestrzeń afiniczną i metryczną dwu wektorów i znaleziono warunki konieczne i dostateczne indukowalności przestrzeni o koneksji afinicznej dwu wektorów;
- wyznaczone komitanty skalarne tensora jednokrotnie kowariantnie i dwukrotnie kowariantnie przestrzeni dwuwymiarowej oraz komitanty gęstościowe i wektorowe tego tensora w pewnych szczególnych przypadkach przestrzeni dwuwymiarowej. 153/

Początkowa indywidualna działalność naukowa coraz częściej wspierana była pracą zespołową. Podyktowane to było chęcią stworzenia własnego środowiska matematycznego oraz nawiązanymi już tym czasie kontaktami zagranicznymi. Do zasadniczych kierunków badań naukowych realizowanych w środowisku szczecińskim w końcu okresie lat 60-tych i 70-tych należało: 134/

- wyznaczenie koneksji liniowych nad algebraicznymi;
- obszary tranzytowe tensora jednokrotnie kontrawariantowego i dwukrotnie;
- wyznaczenie koneksji liniowych przez pole tensora mieszanego 2-go rzędu kowariantnie stałego przestrzeni 3-wymiarowej;

- wyznaczenie pewnego pła grawitacyjnego 4 wymiarowej czasoprzestrzeni Einsteina;
- wyznaczenie koneksji liniowej przez płe tensora 2 krotnie kowariantnego symetrycznego osobliwego kowariantnie stałego przestrzeni 2 wymiarowej;
- sumowalność szeregów metodami macierzowymi;
- szeregi Dirichleta funkcji całkowitych;
- zastosowanie metody regulacji.

Właściwy kształt prowadzonym badaniom nadawali prof. A. Jakubowicz oraz doc.dr hab. J. Kopeć, co spowodowało wykrystalizowanie się dwóch zasadniczych kierunków badań na lata następne: geometrii różniczkowej /A. Jakubowicz/ i analizy matematycznej /J. Kopeć/.^{135/}

W ramach wiodących kierunków badawczych przystąpiono do kontynuacji rozpoczętych prac, zwłaszcza z geometrii różniczkowej, zapoczątkowując nowe badania z analizy matematycznej, a wśród nich:

- problemy geometrii różniczkowej; 136/
- różne problemy teorii sumowalności; 137/
- ~~różne problemy teorii sumowalności;~~ 137/
- analiza funkcjonalna; 138/
- ^{ult} modyfikacja i teorie zbieżności; 139/
- typologia algebraiczna; 140/
- algebra z teorią liczb; 141/
- zastosowanie matematyki. 142/

Zagraniczne kontakty naukowe szczecińskich matematyków rozpoczęte zostały w 1966r. wizytą prof. A. Jakubowicza i L. Bieszka w Moskwie. W latach następnych nawiązano kontakty, które do dziś są aktualne i ciągle utrwalane. Wśród nich są ośrodki: Moskiewski

Państwowy Uniwersytet, Uniwersytet w Kazaniu, Uniwersytet w Pradze, Uniwersytet w Hong - Kongu, Uniwersytet w Pittsburgu, Uniwersytet w Karlsruhe, Techniczny Uniwersytet w Monachium, Uniwersytet w Tokio, Uniwersytet w Greisfaldzie. 143/
Uniwersytet w Rostocku, Uniwersytet w Deberczynie, Akademia Berlińska.

Kontakty naukowe z matematykami szczecińskimi utrzymują prof. prof. A.P. Szirokow, W. Kowalski, Y.C. Wong, A. Thompson, W.O. Vogel, Dąbrowski, Raszewski, Wasilcew, Bruchner, Tomasy, Kirou, Otsuki, V. Gehler, Z. Gehler, Jonssef, Ajholm. 144/

Naukowe staże najczęściej odbywane były w: Akademii Berlińskiej, Instytucie Matematyki, Zakładzie Analizy i Geometrii Różniczkowej - 3 osoby; Uniwersytecie w Kazaniu - 5 osób; w Moskiewskim Państwowym Uniwersytecie, Katedrze Geometrii Różniczkowej - 3 osoby; Uniwersytecie w Pradze - 1 osoba. 145/

Efektom badań naukowych szczecińskiego środowiska matematycznego oraz studiów nad dydaktyką jest opublikowanie: 180 prac naukowych, 20 skryptów, 146 artykułów, 26 opracowań, 5 przewodników oraz 10 patentów. 146/

f/ NAUKI FIZYCZNE

Na powstanie i ukształtowanie się szczecińskiego ośrodka naukowego w zakresie nauk fizycznych istotny wpływ miały i mają: Katedra Fizyki Szkoły Inżynierskiej, Katedra i Zakład Biofizyki Pomorskiej Akademii Medycznej, Zakład Fizyki Akademii Rolniczej oraz Zakład Fizyki Wyższej Szkoły Morskiej. 147/

Katedra Fizyki Szkoły Inżynierskiej zorganizowana została w 1947r. przez mgr inż. Zygmunta Paryskiego na Wydziale Elektrycznym

atach 1948/1949 przeniesiona została na Wydział Mechaniczny, a funkcję kierownika do 1952 roku pełnił Alojzy Kotecki. W 1952 roku równikiem Katedry został st.wyżk.dr Wiktor Nowak. W ramach reorganizacji szkolnictwa wyższego i przejście na strukturę Instytutu, Katedra przemianowana została na międzywydziałowy Instytut Politechniki Szczecińskiej. Funkcję dyrektora powierzono doc.dr Wiktorowi Nowakowi, a od 1974r. pełni ją doc.dr Tadeusz Rewoj. 148/

Katedra i Zakład Fizyki Lekarskiej PAM utworzone zostały w roku 1949 roku, a ich organizatorem był doc.dr med.mgr filozofii Stefan Konarski. Wprowadzona w latach 1966-1967 reforma studiów lekarskich zmieniła nazwę Katedry z Fizyki Lekarskiej na Katedrę fizyki. W wyniku ponownej reformy organizacyjnej szkolnictwa wyższego powołującej instytuty naukowe weszła ona w 1970r. w skład Instytutu Fizjologiczno-Chemicznego obok Katedr Chemii, fizjologii, chemii, Fizjologii. 149/

W roku 1955 powołana została w Wyższej Szkole Rolniczej Katedra Fizyki, a jej organizatorem i kierownikiem był doc.dr Józef Konarski. Po 1970 roku Katedra wchodząc w skład Wydziału Rolnego przemianowana została w Zakład Fizyki. 150/

Nakreślona zarządzeniem Nr.74 ministra Żeglugi z dnia 24 kwietnia 1968 roku struktura organizacyjna Wyższej Szkoły Morskiej w ramach Międzywydziałowych zespołów przedmiotowych posiadała zespół fizyki. W wyniku reorganizacji szkolnictwa morskiego zespół fizyki przemianowany został w Zakład Matematyki i Fizyki i wchodził w skład Instytutu Podstawowych nauk Technicznych Wydziału Mechanicznego. 151/

Funkcjonująca od 1968 roku ^{WSN} jako filia Uniwersytetu Adama Mickiewicza w ramach Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego posiadała i nadal posiada Katedrę Fizyki. 152/

Wymienione wyżej placówki obok działalności dydaktycznej prowadzą także badania naukowe i mają w tym względzie mimo szczególnej bazy materiałowej i kadrowej istotne osiągnięcia.

W początkowym okresie w latach 1947-1949 nie było tu samodzielnego pracownika nauki. 153/

Stan ten zmienia się dopiero w 1949 roku, a w latach następnych dzięki pomocy z zewnątrz systematycznie rośnie liczba pracowników legitymujących się stopniem naukowym doktora. Wg. danych uzyskanych z Działu Kadr uczelni szczecińskich fizyką jako nauką zajmuje się 66 nauczycieli akademickich, z czego: 4 docentów, 17 adiunktów, 14 starszych asystentów, 12 asystentów oraz 19 starszych wykładowców. 154/

Działalność naukowa sensu stricto w zakresie fizyki w Szczecinie rozpoczęła się dopiero w 1956 roku i rozwijała się początkowo nad dwoma problemami, w powiązaniu z innymi ośrodkami naukowymi.

W zakresie fizyki dielektryków ciekłych problem mechanizmu przewodzenia oraz polaryzacji i nasycenia prowadzono przy współpracy z Katedrą Fizyki II Politechniki Gdańskiej kierowanej przez prof. dr Ignacego Adamczewskiego. Badania z tej dziedziny podjął Wiktor Nowak, a efektem końcowym była obrona rozprawy doktorskiej pt.: "O mechanizmie przewodzenia jonowego w cieczach dielektrycznych /w benzenie/ na Wydziale Chemicznym Politechniki Gdańskiej

W zakresie fizyki ciała stałego przystąpiono do badań polaryzacji i nasycenia dielektrycznego ferroelektryków wespół z Katedrą Fizyki Doświadczalnej UAM w Poznaniu kierowaną przez prof. dr Arkadiusza Piekarę. 156/

Pracę nad tym problemem rozpoczął Tadeusz Rewaj, uruchamiając hodowlę monokryształów soli Seignetta, a wspólnie z Aliną Kner-Małowicz - siarczanu trójglicyny. Przeprowadzono badania wpływu domieszek i napromieniowań na przebieg zjawisk opóźnionych wyhodowanych monokryształach. Zamknięciem tego etapu badań było napisanie i obrona przez T. Rewaja rozprawy doktorskiej nt: "Wpływ efektów krystalicznych na przebieg zjawisk opóźnionych w monokryształach soli Seignettea i siarczanu trójglicyny". 157/

Kolejnym kierunkiem badawczym był problem luminescencji i chemiluminescencji, prace nad którym rozpoczęli w latach 60-tych dr. hab. Danuta i Janusz Sławiński. 158/

Odrębny rodzaj działalności naukowej to fizyka stosowana oraz elektronika jako metody pomocnicze w diagnostyce lekarskiej - przewodniki. 159/

Do najważniejszych osiągnięć w tym zakresie należy zaliczyć: aparat do pooperacyjnego leczenia zezu; 160/ termiczny miernik do precyzyjnego pomiaru lokalnej temperatury ciała ludzkiego; 161/ praktyczne zastosowanie informatyki komputerowej w medycynie. 162/

W drugiej połowie lat 60-tych obserwuje się systematyczny rozwój pracowni nowoczesnych metod badawczych, co ma niemały wpływ na dalszy przebieg działalności naukowej. Powstały m.in. Laboratorium Izotopowe, Pracownia Maszyn Cyfrowych, Pracownia Elektronowego Rezonansu Paramagnetycznego. Do badań włączono elektrokardiograf, elektrokardioskop, audiometr, fotometr płomieniowy, spektrokolorymetr i inne. 163/

Włączenie nowoczesnej aparatury do badań naukowych umożliwiło skoordynowanie badań naukowych, a dominującymi w latach 70-tych były się: 164/

- badania materiałów ferroelektrycznych;
- badania elektronowego rezonansu paramagnetycznego w ciałach stałych;
- analityczne zastosowanie chemiluminescencji i elektroluminescencji;
- badania własności katalitycznych tlenków kobaltu w reakcji utleniania tlenku węgla;
- badania elektrolitów metodą pomiarów fizyko-chemicznych.

W drugiej połowie lat 70-tych coraz większą rolę zaczęły odgrywać badania materii w stanach ekstremalnych /skrajne ciśnienia i temperatury, silne pola elektryczne i magnetyczne, oddziaływanie materii ze światłem laserowym, plazma/, metody spektroskopowe i badania strukturalne, a także prace prowadzone w powiązaniu i na styku z innymi naukami /astrofizyka, fizyka kosmiczna, elektronika i optyka stosowana/. 165/

Uwzględniając znaczenie poznawcze i perspektywę zastosowań fizyki II Kongresu Nauki Polskiej za główne kierunki rozwoju nauk fizycznych uznał: badania w dziedzinie fizyki ciała stałego ze szczególnym uwzględnieniem nadprzewodników, półprzewodników, dielektryków oraz magnetyków; doświadczalną i teoretyczną fizykę jądra atomowego i cząstek elementarnych; badania w dziedzinie fizyki atomowej i molekularnej oraz optyki kwantowej; fizykę stanów ekstremalnych materii oraz obserwacyjne i teoretyczne badania w dziedzinie astronomii oraz związanych z nią działów fizyki. 16

W rozwiązywaniu powyższych kierunków badań, swój wkład wnieśli i wnoszą także fizycy szczecińscy. Znajduje to odniesienie w podejmowanej przez nich tematyce prac naukowo-badawczych realizowanych zarówno w programach centralnych, resortowych i

asnych. W toku wieloletnich badań uzyskali liczące się w nau-
ch fizycznych wyniki. Do najbardziej wartościowych zaliczyć
żna:

wyznaczenie kompletu współczynników spinowo-sięciowych dla jo-
nów Gd^{3+} w monokryształe SrF_2 oraz stwierdzono silną zależność
temperaturową drugorzędnych współczynników spinowo-sięciowych
dla tych samych jonów w kryształach; 167/

rozwiązano zagadnienie inwersji obsadzeń podczas propagacji
pole elektromagnetycznego anizotropowym falowodem optycznym; 168/

wyznaczono zależność temperaturową wyznaczników spinowo-się-
ciowych drugiego rzędu dla Er^{2+} w BaF_2 ; 169/

opracowano wyniki pomiarów wpływu temperatury i ciśnienia
hydrostatycznego na widma EPP jonu Er^{2+} w monokryształach
 CdF_2 ; 170/

opracowano ścisłą teorię widma fal własnych regularnych i nie-
regularnych falowodów optycznych. 171/

W 1980 roku na zlecenie Komitetu Fizyki PAN rozpoczęto bada-
nia oddziaływań elektromagnetycznych ze strukturą energetyczną
ładów atomowych. 172/

Miarą dorobku naukowego jest także liczba publikacji. W
Archiwum o Działy Wydawnictw i rejestr publikacji prowadzony w Ka-
drach i Instytucie Fizyki ^{PS} dotychczas opublikowano ponad: 310
artykułów /w tym 96 w czasopiśmie zagranicznych/, 143 druki
artykułów, 23 skrypty oraz 16 materiałów, łącznie 492 pozycje. 173/

Reasumując osiągnięcia szczecińskiego ośrodka naukowego w
dziedzinie nauk przyrodniczych, należy stwierdzić, że zakres zja-
sk podlegających naukowemu badaniu rozszerzył się na wszystkie
ważne sprawy społecznego życia ludzi. Podstawowe, wyszczególnione

w rozdziale nauki przyrodnicze, które dawniej dotyczyły zjawisk będących w bezpośrednim zasięgu człowieka, objęły obecnie eksploatację przestrzeni kosmicznej, przeniknęły do światła atomu i cząstek elementarnych, docierając do tajemnic struktury i własności materii. Front badań przesunął się ku nowo odkrytym dziedzinom, odpowiadającym warunkom skrajnym: wysokich i niskich temperatur, wysokich i niskich ciśnień, krańcowych pól elektrycznych i magnetycznych, wysokich i niskich energii itp. Nastąpiło daleko bardziej intensywne przenikanie metod matematyki, fizyki, chemii do całego obszaru badanych problemów.

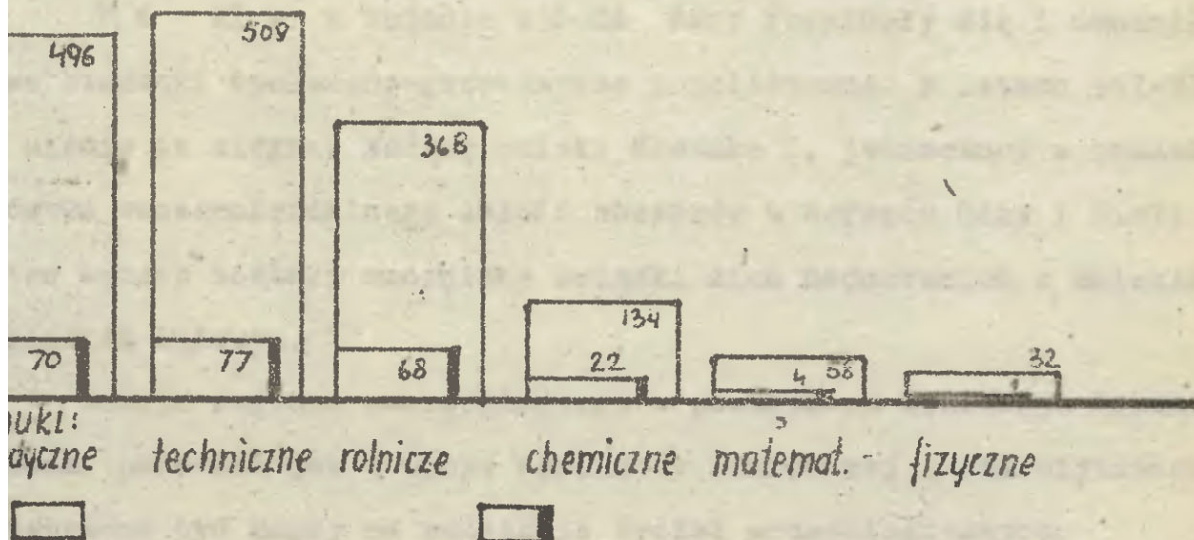
Miejsce nauki uprawianej w początkowym okresie tj. 1949-1950 indywidualnie, przez niewielką liczbę badaczy, dysponujących stosunkowo prostymi narzędziami i skromnymi środkami, zajęła nauka uprawiana przez duże zespoły pracujące w wyspecjalizowanych Instytutach, Katedrach, Zakładach, wyposażonych w coraz bardziej skomplikowaną i kosztowną aparaturę. Koncentracja badań, kadr, środków i narzędzi badawczych doprowadziła do przyspieszenia wielokrotności odkryć naukowych. Liczba osób zatrudnionych przy badaniach zwiększyła się w stosunku do początkowego okresu i na koniec czerwca 1980 roku wynosiła: 1597 osób w tym: 17 profesorów zwyczajnych, 51 profesorów nadzwyczajnych, 174 docentów, 540 adiunktów, 670 starszych asystentów i asystentów oraz 145 starszych wykładowców i wykładowców. Szczegółowo prezentuje to poniższa tabela:

Tabela 33

Struktura kadry naukowej w zakresie nauk przyrodniczych szczecińskiego ośrodka naukowego.

STRUKTURA KADRY NAUKOWEJ	NAUKI PRZYRODNICZE						RAZEM
	Lekar.	Tech.	Rol.	Chem.	Mat.	Fiz.	
profesorowie zwyczajni	4	3	8	2	-	-	17
profesorowie nadzwyczajni	18	12	15	5	1	-	51
docenci	48	62	45	15	3	1	174
adiunkci	182	116	135	76	16	15	540
starsi asystenci	133	191	139	29	33	9	670
asystenci	85	46		1	3	1	
starsi wykładowcy	18	63	26	5	-	2	145
wykładowcy	8	16		1	2	4	
RAZEM :	496	509	368	134	58	32	1597

Źródło: Dane zaczerpnięte z tabeli Nr. oraz ze strony II rozdziału.

Systematycznie rosła wartość bazy naukowej w zakresie nauk przyrodniczych. Prosty, prowizoryczny sprzęt z okresu pionierskiego, zastąpiony został nowoczesną aparaturą badawczą, umożliwiającą w sposób niezwykle precyzyjny wykonać skomplikowane operacje. Jej wartość w 1980 roku w szczecińskim ośrodku naukowym zamknęła się sumą 1.008.094 mln zł. 174/

Dla rozwoju nauk przyrodniczych przyczyniła się także właściwa polityka w zakresie gromadzenia księgozbiorów poświęconych poszczególnym naukom przyrodniczym.

W 1980 roku w ramach Biblioteki Głównej PS wyodrębniono bibliotekę Matematyczno-Fizyczną, z księgozbiorem liczącym: 5338 voluminów wydawnictw zwartych, 8465 voluminów wydawnictw ciągłych oraz 52 voluminów zbiorów specjalnych. 175/

Według sprawozdań GUS-K-63 stan księgozbiorów przedstawiał się następująco: 796982 voluminów druków zwartych, 173368 voluminów czasopism oraz 102170 voluminów zbiorów specjalnych.

R O Z D Z I A Ł I I I

ROZWÓJ WAŻNIEJSZYCH NAUK SPOŁECZNYCH W SZCZECIŃSKIM

OSRODKU NAUKOWYM

a/ NAUKI ARCHEOLOGICZNE

Wczesne średniowiecze było okresem przełomowym w dziejach morza Zachodniego. Podobnie jak w całej Europie Środkowej, nastąpił tu wówczas kres rozwoju wspólnot rodowoplemiennych i dzięki postępowi gospodarczemu, przede wszystkim w dziedzinie rolnictwa i hodowli, zaczęły kształtować się nowe struktury społeczne.^{1/}

Przełomowe znaczenie miały przemiany, które nastąpiły w IX wieku. Powstanie pierwszych osad miejskich, a wśród nich nabierającego z czasem coraz większego znaczenia miasta przy ujściu Odry - Szczecin, upowszechnienie upraw zbożowych i rozwój hodowli spowodowały włączenie się mieszkańców ziemi pomorskiej do procesu wymiarhandlowej. Obejmowała ona kraje nadbałtyckie i przez Morze Łódzkie Europę Zachodnią oraz szlakami rzecznyymi Wołgą i Dnieprem Europę Południowo-Wschodnią a nawet ludy arabskie.^{2/}

W X - XI w. w rejonie ujścia Odry rozwinęły się i umocniły one stosunki społeczno-gospodarcze i polityczne. W latach 967-972 na ziemie te sięgnął książę polski Mieszko I, jednocząc w ramach państwa wczesnofeudalnego całość obszarów w dorzeczu Odry i Wisły. W ten sposób zostały umocnione związki ziem nadmorskich z dalekim lądowym.^{3/}

Dzieje regionu szczecińskiego w początkach wczesnego średniowiecza, podobnie jak w epoce wspólnoty pierwotnej i starożytności, tworzone być mogły na podstawie źródeł archeologicznych.

Od czasów bismarkowskich aż do hitlerowskich kiedy nauka niemiecka zajmowała się dziejami Pomorza priorytet miały poszukiwania śladów penetracji wikingów na Pomorzu Zachodnim.^{4/} Z końca XIII wieku pochodzą pierwsze wzmianki o przypadkowych odkryciach konstrukcji drewnianych i materiałów zabytkowych ze szczecińskiej Starego Miasta /H.Lemcke, H.Schumann/.^{5/} Znajdówkami monet średniowiecznych interesowali się numizmatycy /H.Dannenberg/.^{6/} Intensywny rozwój Szczecina po 1870 roku przyniósł raz po raz odkrycia na terenach włączanych w zasięg zabudowy miejskiej i w licznych nowych miejscach.

W okresie międzywojennym duże zasługi w dziedzinie rejestracji nowych stanowisk położył R.Richter,^{7/} któremu zawdzięcza się zarówno ich opis jak też dokładną lokalizację w terenie. Dokonano sumarycznych inwentaryzacji grodzisk /O.Kunkel; H.Bollnow/^{8/} oraz ogólnych zestawień znalezionych tu skarbów srebrnych / R. Beltz; W.Petzech/.^{9/}

Z chwilą powołania w II Rzeczypospolitej na uniwersytetach Katedr Archeologii Pradziejowej i Średniowiecznej nauka polska podjęła badania nad Pomorzem Zachodnim.^{10/} W.Łęga sporządził szczegółowy inwentarz znalezisk w ramach swego 700 stronicowego Studium o Kulturze Pomorza we wczesnym Średniowieczu na podstawie wykopalisk,¹¹ a D.Szulc w pracy "O Pomorzu Zaodrzańskim" przedstawił dzieje plemion Słowian nadbałtyckich we wczesnym średniowieczu.^{12/}

Historią Pomorza Zachodniego interesowali się także pracownicy nauki Uniwersytetu Poznańskiego. Prace K.Wachowskiego, K.Tymienieckiego, J.Widajewicza, L.Koczego, S.Kozierowskiego, J.Kostrzewskiego, R.Jakimowicza, prezentują pełny obraz panujących tu stosunków gospodarczych i politycznych.^{13/}

Powrót Pomorza Zachodniego w granice państwa polskiego zniósł pierwsze systematyczne badania wykopaliskowe w rejonie czecina.^{14/} W 1947 roku, w związku z odbudową Zamku Książąt morskich rozpoczęto prace archeologiczno-konserwatorskie pod erunkiem mgr T. Wieczorowskiego. W kwietniu 1948 roku Naczelna rekcja Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki rganizowała pierwszą konferencję inaugurującą badania nad siącleciem Państwa Polskiego.^{15/} W rok później Ministerstwo ltury i Sztuki powołało do życia Kierownictwo Badań nad Począt- mi Państwa Polskiego w tym kierownictwo prac w Szczecinie. ono instytucji przygotowujących badania zostało rozszerzone o kład Geologii Szkoły Inżynierskiej, który przeprowadził ważne archeologicznego punktu widzenia wierceni geologiczne na obsza- e Starego Miasta.^{16/}

Powołany uchwałą Rządu PRL z listopada 1953 roku, a fakty- nie działający od 1.01.1954 roku Instytut Historii Kultury terialnej Polskiej Akademii Nauk włączył do planu swych badań oblematykę kształtowania się ośrodków miejskich na Pomorzu chodnim.^{17/} W ramach Instytutu została utworzona Pracownia cheologiczna w Szczecinie. Kierownictwo powierzono mgr Wieczorowskiemu, który wraz ze współpracownikami rozpoczął dania poświęcone miastu wczesnośredniowiecznemu.^{18/}

W latach 1953-1955 do prac badawczych nad wczesnośrednio- eczną kulturą Pomorza włączył się Komitet Nauk Antropologicz- ch PAN. którego pracami związanymi z badaniem cmentarzyska owiańskiego w Wolinie kierował prof.dr F.Wokroj.^{19/} Do opraco- ń numizmatycznych włączył się Zakład Numizmatyki JHKM PAN, opracowania T. i R.Kierskowskich, dały pełny zestaw tej kate- rii źródeł archeologicznych, ważnych dla poznania historii morza.^{20/}

Począwszy od 1961 roku prace teoretyczno-weryfikacyjne oraz wykopaliskowe grodzisk słowiańskich podejmuje Katedra Archeologii UAM w Poznaniu. Terenem badań są południowe powiaty województwa koszalińskiego. Inicjatorem i naukowym kierownikiem badań był prof.dr W.Kócka.^{21/}

W miarę upływu lat, wyodrębniło się szczecińskie środowisko archeologiczne. Pod względem instytucjonalnym badaniami archeologicznymi zajmowały się: Zakład Nadodrza, Pracownia Szczecin IHKM, Pracownia Wolin, działy archeologiczne Muzeum Regionalnego w Wolinie, Kamieniu Pomorskim, Cedyni, Muzeum w Szczecinie oraz Pracownia Archeologiczna PKZ Szczecin.^{22/}

W początkowym okresie formowania się szczecińskiego ośrodka archeologicznego badania naukowe prowadzi T.Wieczorowski i skupi wokół niego pracownicy Muzeum Miejskiego, a od 1949r. Muzeum Pomorza Zachodniego. W miarę upływu lat widoczny jest systematyczny rozwój kadr naukowych, tak pod względem ilościowym jak i strukturalnym. W 1980 roku w Muzeum Narodowym oraz w stacjach archeologicznych zatrudnionych było 16 archeologów, w tym 1 docent, 2 doktorów oraz 13 magistrów.^{23/}

Prace badawcze rozpoczęto w terenie w 1947 roku w ramach akcji zapoczątkowanej przez Naczelną Dyрекcję Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki. Dotyczyła ona badań nad Tysiącleciem.^{24/} Główny wysiłek badaczy skoncentrowano wokół zagadnień kształtowania się i rozwoju najstarszych, nadbałtyckich osad miejskich na Pomorzu Zachodnim, w ramach tego planu, począwszy od 1947 roku, prowadzono prace wykopaliskowe w rejonie Zaułku szczecińskiego^{25/} oraz rozpoczęto prace przygotowawcze i sporządzenie dokumentacji do przyszłych badań w Wolinie i Kołobrzegu^{26/} a także zorganizowano warsztat naukowy i podjęto wstępne badania nad sztuką średniowieczną Pomorza.^{27/} Zwrócono uwagę na objęcie

systematycznymi badaniami osadnictwa typu wiejskiego.^{28/}

Od 1955 roku rozpoczęto szeroko zakrojone badania archeologiczne w wielu punktach Pomorza Zachodniego /Cedynia, Kamień morski, Smołdzino /Rewekół/ pow. Słupsk, Golczewo i Jarszewo w. Kamień oraz Stargard Szczeciński/. Obok nadal kontynuowanych prac szerokopłaszczyznowych nad osiedlami miejskimi odkryto i spenetrowano szereg stanowisk obronnych, osad otwartych i cmentarnych. Liczba obiektów, na których prowadzono systematyczne prace wykopaliskowe lub większe badania o charakterze wiadomościowym wyniosła 57 stanowisk^k, w tym 27 grodzisk łącznie z osiedlami o charakterze miast wczesnośredniowiecznych, 20 osad otwartych oraz 10 cmentarnych.^{29/}

Największe rezultaty przyniosły badania prowadzone w dorzeczu dolnej Parsęty oraz na obszarze domniemanych siedzib Wolinian, gdzie praktycznie realizowano założenia tzw. metody mikrogeograficznej, polegającej na koncentracji wysiłku badawczego na terenie zwartych jednostek geograficzno-osadniczych.^{30/}

W końcu lat 50-tych badania archeologiczne skoncentrowały się w 5 ośrodkach: trzech o charakterze miejskim /Szczecin, Wolin, Kamień/ oraz dwóch grodziskach/w Cedyni i Kędrzynie pow. Kołobrzeg/. Badania te były prowadzone przez IHKM PAN i Muzeum Pomorza Zachodniego.^{31/}

Badania przeprowadzone w pobliżu Cedyni rzuciły nowe światło na dzieje południowej części Pomorza Zachodniego. Na szczególną uwagę zasługuje system obronny grodzisk położonych nad Odrą i Ruzycą w Krajniku Dolnym i Ognicy. Występujące po obu stronach tych rzek umocnienia, ich sytuacja i inwentarzabytkowy pozwalają łączyć system zabudowy z przybyciem pierwszego władcy polskiego na te tereny. Wg uzyskanych danych rzeka

Ruszyca była czasowo północną granicą państwa polskiego.^{32/}

Obok systematycznych, szerokopłaszczyznowych wykopalisk drugi nie mniej ważny nurt poszukiwań archeologicznych prowadzonych na Pomorzu Zachodnim stanowią badania powierzchniowe oraz weryfikacyjno-sondażowe różnych kategorii źródeł. Największe osiągnięcia odnotowano na odcinku weryfikacji grodzisk zachodniopomorskich a do końca lat 60-tych zweryfikowano wszystkie obiekty na terenie woj. koszalińskiego i w trzech południowych powiatach województwa szczecińskiego.^{33/}

W latach 60-tych obok prowadzonych dotychczas badań uwaga archeologów szczecińskich skupiona została na:

- kwestii podstaw rozwoju społeczno-gospodarczego i osadniczego wczesnofeudalnego społeczeństwa zachodniopomorskiego;
- problemie formowania się skupisk osadniczych; zwłaszcza zaś, sprawie przemian w rozwoju różnych form osadniczych, głównie osiedli o charakterze obronnym;
- problemie podstaw gospodarczego rozwoju miast;
- rozwoju gospodarki morskiej - a zwłaszcza ukazanie miejsca Pomorza Zachodniego w ogólnym nurcie przemian społeczno-gospodarczych, które zachodziły w basenie Morza Bałtyckiego we wczesnym średniowieczu;
- ukazaniu miejsca rybołówstwa w całokształcie życia gospodarczego ówczesnego społeczeństwa.^{34/}

W kolejnym okresie badawczym, w latach 1972-1980 uwzględniającym także zadania postawione przed archeologią przez II Kongres Nauki Polskiej prace archeologiczne skoncentrowały się na:

- problemie początków kształtowania się kultury wczesnośredniowiecznej na Pomorzu Zachodnim;
- przemianach w rozwoju osadnictwa wiejskiego;
- problemie zróżnicowania kulturalnego Pomorza Zachodniego;

problemie periodyzacji społeczno-gospodarczego i politycznego rozwoju Pomorza Zachodniego;
zagadnieniach przeobrażeń w kulturze duchowej wczesnofeudalnej społeczności zachodniopomorskiej.^{35/}

Pierwsze kontakty zagraniczne archeolodzy szczecińscy nawiązali w 1962 roku. Dzięki inicjatywie Polskiej Żeglugi Morskiej w Szczecinie i przy pomocy dyrekcji Linii zachodnioafrykańskiej "Uniafrica", nawiązano kontakty z ośrodkami naukowymi Afryce Zachodniej.^{36/} W rok później kontakty naukowe nawiązano z muzeami i Uniwersytetami w Dakarze, Abidżanie, Akrze i Lagos. Umożliwiły one rozeznanie problematyki zachodnioafrykańskiej w dziedzinie archeologii, etnologii, historii, co pozwoliło na podjęcie badań archeologicznych w miejscowości Sani, na terenie Republiki Gwinej, w domniemanym miejscu dawnej stolicy średniowiecznego królestwa Mali. W latach 1965, 1968 oraz w 1973 roku ekspedycje naukowe zorganizowane przez polskich archeologów przeprowadziły systematyczne prace wykopaliskowe, poszerzając swoją działalność o badania etnologiczne. Ich wynikiem było odkrycie śladów osadnictwa z początków VI w. n.e. trwającego do XIII stulecia.^{37/}

Badania prowadzone w Afryce miały także inne aspekty, mianowicie eksperymentalny oraz szkoleniowy. Dowodem uznania dla polskiej szkoły archeologicznej były propozycje nie tylko udziału w badaniach ale także szkolenia młodej afrykańskiej kadry naukowej i naukowo-technicznej oraz konserwatorskiej. W latach 70-tych obok studentów archeologii z różnych ośrodków europejskich, biorących udział w prowadzonych pracach wykopaliskowych w Wolinie, staże odbywali: 1 Nigeryjczyk, 1 Malijsczyk oraz 2 Gwinejczyków.^{38/} Począwszy od 1976 roku zakres badań uległ rozszerzeniu dzięki ożywionej współpracy z Uniwersytetem Gwineańskim oraz dzięki wieloletniej umowie podpisanej na lata

1973-1985 przez Republikę Gwinei z Polską.^{39/}

Ponadto archeolodzy szczecińscy utrzymują żywe kontakty z archeologami NRD, Jugosławii, Węgier oraz pracującym na Uniwersytecie w Sztokholmie archeologiem, dr Boudonem.^{40/}

Badania wykopaliskowe stanowią pierwszy etap pracy badawczej archeologa. Szeroka popularyzacja wyników badań archeologicznych jest niezbędnym warunkiem zrozumienia przez społeczeństwo naukowej wartości odkryć archeologicznych. Szczecińskie środowisko archeologiczne, pomimo skromnej liczebności, na swym koncie posiada 239 publikacji, w tym: 22 pozycje zwarte /# w języku obcym/ oraz 217 artykułów w specjalistycznej prasie regionalnej, krajowej i zagranicznej.^{41/}

Obok działalności edytorskiej godny odnotowania jest fakt, iż archeolodzy szczecińscy na przestrzeni 33 lat byli organizatorami lub współorganizatorami licznych sesji naukowych o znaczeniu krajowym i regionalnym. Do najważniejszych, podsumowujących osiągnięcia środowiska w różnych okresach należą: VI Ogólnopolska Konferencja Archeologiczna, Konferencja naukowa nt: "1000 lat nad Odrą i Bałtykiem" przeprowadzona 17-18.02.1966r. w ramach obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego, Międzynarodowa Konferencja Pomorzoznawcza obradująca w dniach 3-6.09.1960r., Konferencja zorganizowana z okazji 50-lecia Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i 25 rocznicy powrotu do Macierzy w dniach 22-24.05.1970r. oraz konferencja podsumowująca dorobek humanistyki szczecińskiej odbyta w dniach 10-11.04.1980r., na której doc.dr hab.Wł.Filipowiak w obszernym artykule syntetycznym nt: "Dorobek i perspektywy rozwoju archeologii szczecińskiej" przedstawił miejsce i rolę tej dyscypliny naukowej.^{42/}

Istotną rolę w upowszechnianiu osiągnięć archeologów szczecińskich odgrywały organizowane od 1946r. a od 1950 roku stałe wystawy.

wały one szeroki przegląd problematyki morskiej, pradziejów morza Zachodniego, sztuki, malarstwa, numizmatyki, etnografii, rybołówstwa i przyrody.^{43/}

Aktualnie Muzeum Narodowe posiada następujące stałe wystawy: "Polska nad Bałtykiem przed 1000 lat", będącą jedyną w kraju ekspozycją nt: słowiańskich ośrodków rzemiosła i handlu morskiego na Pomorzu Zachodnim w IX - XIII w; "Urządzenia i mechanizmy statków morskich" - gdzie zamontowano oryginalne urządzenia pociąganego w 1961 roku z eksploatacji s/s "Poznań", jednego z pierwszych statków polskiej floty handlowej okresu międzywojennego, "Gospodarka morska na Pomorzu Zachodnim 1945-1980" - jest wystawą przedstawiającą dynamiczny i wszechstronny rozwój podstawowej dziedziny regionu szczecińskiego, "Dawna kultura ludowa Pomorza Zachodniego", prezentuje zespół zabytków etnograficznych typowych dla dawnej kultury wiejskiej regionu szczecińskiego od końca XVII do końca XIX w. Ukazuje najbardziej cenne zajęcia ludności pomorskiej rolnictwo i rybołówstwo. "Kultura i sztuka Afryki" była w Polsce jedyną stałą wystawą etnograficzną o charakterze archeologiczno-etnograficznym. Zaprezentowane zostały tam wyniki badań trzech ekspedycji pracowników Muzeum do Niani w Republice Gwinei, do stolicy Średniowiecznego królestwa Mali. W ramach wystawy "Dzieje monety na Pomorzu Zachodnim" zilustrowana jest historia pieniądza szczególnie akcentująca jego wartość numizmatyczną ważną dla Pomorza. Kowalstwo jako źródło dużej liczby gałęzi rozwijającego w XIV - XVIII wieku na Pomorzu rzemiosła było tematem wystawy "Zdziejów kowalstwa i rzemiosł pokrewnych na Pomorzu Zachodnim", w ramach której zaprezentowano wyroby ślusarzy, kowali, koczowników, płatnerzy, konwisarzy oraz odlewników.^{44/}

W innym punkcie Szczecina na ulicy Staromłyńskiej zlokalizowano 4 wystawy stałe. Ekspozycja "Sztuka Pomorza Zachodniego XIII - XVII w" ukazywała głównie rzeźbę i malarstwo, w mniejszym stopniu zaś rzemiosło artystyczne. Wystawa "Stare srebra" była zbiorem reprezentującym różne środowiska artystyczne począwszy od XVI-go aż do pierwszych lat XX wieku. Ekspozycja "Władztwo Książąt Pomorskich" ukazywała ważne momenty z historii państwowości i kultury Pomorza Zachodniego w okresie od X - XVII wieku. "Zbiory sztuki polskiej" jako kolejna wystawa eksponuje sztukę współczesną oraz rys historyczny jej rozwoju począwszy od końca XVII wieku. Ze szczególnym uprzywilejowaniem traktowany jest ten marynistyczny.^{45/}

Dzięki starannym zabiegom konserwatorskim wykonanym przez pracowników Pracowni Konserwacji Zabytków przywrócony do dawnej świetności Ratusz, stał się siedzibą Muzeum Historii Miasta, w którego programie wystawienniczym mieści się ukazanie tysiącletnich dziejów Szczecina. Wystawa "Historia Szczecina od X do XV wieku" przedstawiała osadnictwo słowiańskie na terenie Szczecina polityczne, gospodarcze i kulturalne oraz związki miasta z Polską. Następnym etapem dziejów miasta prezentowała wystawa "Szczecin pod panowaniem Szwedzkim w latach 1637-1713 i pruskim /niemieckim/ w latach 1713-1945". Podkreślono w niej portowy charakter miasta oraz zależność jego rozwoju od gospodarczego związku z polskim zapleczem. Wystawa "Szczecin w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej objęła okres 1945-1980 i prezentowała etapy przywracania do życia miasta po zniszczeniach spowodowanych działaniami wojennymi oraz jego zagospodarowanie w kierunkach: gospodarczym, społecznym i w dziedzinie kultury.^{46/}

Ekspozycje stałe uzupełniane były wystawami okresowymi organizowanymi na terenie różnych miast i osiedli województwa szczecińskiego. Według danych uzyskanych w dyrekcji Muzeum Narodowego na frekwencja zwiedzających waha się w granicach 150-165 tys

NAUK HISTORICZNYCH

Do wybuchu drugiej wojny światowej dziejopisarstwo polskie interesowało się historią Pomorza Zachodniego raczej marginesowo. Za odnotowaniem podstawowych faktów, związanych z polskością terenów leżących w rejonie ujścia Odry i ich ciężeniem ku Polsce, zwłaszcza we wczesnym średniowieczu, nie podjęto szerszych badań nad tym regionem. Nie przyniosły większych zmian w tym względzie także edycje podstawowych źródeł historiograficznych związanych z Pomorzem Zachodnim. 47/

Dostęp polskich historyków do wydawnictw źródłowych i obecnych edycji, umożliwił dopiero pod koniec XIX i na początku XX wieku podjęcie studiów nad dziejami Słowian zachodnich z uwzględnieniem Pomorza Zachodniego. Badania nad tą grupą etniczną prowadzili: Popłoński, A. Pawiński, Edward i Wilhelm Bogusławscy oraz Wachowski. Na szczególne podkreślenie zasługują zwłaszcza badania Wachowskiego, których rezultaty stały się punktem wyjścia do badań naukowych, realizowanych przez O. Balzera, K. Tymienieckiego, Z. Wojciechowskiego, J. Widajewicza oraz S. Arnolda. 48/

Rozwój badań nad ustrojowymi przekształceniami państwa polskiego spowodował wyodrębnienie się zagadnień szczegółowych w problematyce badawczej. Jednym z nich jest zapis w testamencie Kazimierza Wielkiego, odnoszący się do Kazimierza Bogusławowicza. Badania nad nim podjęli O. Balzer, S. Kętrzyński, M. Dragan oraz J. Dąbrowski, zpatrując go zarówno w aspekcie prawnoustrojowym jak i historyczno-politycznym. 49/

Historyczne związki Polski z Bałtykiem ujawnili i przedstawili w swoich pracach A. Czołowski, W. Konopczyński, L. Koczy, K. Lepszy,

A. Szelaḡowski oraz St. Bodniak i Wł. Czapliński. 50/

Zainteresowania monograficzne historią Pomorza Zachodniego okresie późnego średniowiecza pojawiły się wśród polskich historyków w latach trzydziestych XX wieku. Znalazły one wyraz w studiach i pracach St. Nowogrodzkiego, pisanych pod kierunkiem naukowym J. Dąbrowskiego. 51/

Inicjatywy rozwinięcia szerszych badań naukowych nad dziejmi Pomorza Zachodniego były podejmowane na Zjazdach historyków polskich w latach 1925, 1930, 1935. 52/

Wraz z powrotem Pomorza Zachodniego do Polski w 1945 roku, wznowione zostały szersze badania naukowe nad tym regionem. Prowadziły je nadal pracownicy naukowcy spoza Szczecina, a przede wszystkim Instytut Bałtycki i Instytut Zachodni. 53/

Reaktywowany po II wojnie światowej Instytut Bałtycki objął zainteresowaniami Pomorze Zachodnie. Znalazło to odzwierciedlenie w publikacjach zamieszczanych na łamach czasopism "Jantar". Z inicjatywy tego instytutu w kwietniu 1948 roku odbyła się w Szczecinie Konferencja, na której wysunięto szereg postulatów w sprawie organizacji badań oraz prac wydawniczych, związanych z problematyką historyczną ziem nadbałtyckich, w tym także i Pomorza Zachodniego. 54/

Równolegle do tych poczynań działalność naukową na Ziemiach Zachodnich podjął Instytut Zachodni w Poznaniu. Intencję skupienia w nim kadry naukowej wyrażał najpełniej memoriał złożony 15 lutego 1945 roku przez Dyрекcję Instytutu na ręce ówczesnego premiera Edwarda Osóbki-Morawskiego. 55/ Już w 1946 roku pierwsze ekipy badawcze wyruszyły na Ziemię Odzyskaną, w ich składach osobowych znalazli się m.in.: historycy, historycy sztuki, ekonomiści, etnografowie, językoznawcy. Współpraca na płaszczyźnie wielu dyscyplin naukowych.

zwoleńca opracować 10 tomów wydawanych w cyklu "Ziemie Staropolskie", stanowiącym przez dłuższy czas jedyną kompendium wiedzy o tych ziemiach. Zapoczątkował on dalsze prace monograficzne, traktujące o ziemiach województw zachodnich. 56/

Miarą aktywności wydawniczej Instytutu Zachodniego może być fakt, że do końca 1946 roku zdołano opublikować 36 pozycji książkowych, 30 zeszytów "Przeglądu Zachodniego" oraz 14 zeszytów "Administracji i Samorządu na Ziemiach Odzyskanych". Do końca 1955 roku Instytut wydał łącznie 93 książki o objętości 1241 arkuszy wydawniczych w nakładzie 366571 egzemplarzy oraz 974 arkuszy "Przeglądu Zachodniego" - czasopismą w całości poświęconego problematyce Ziemi Zachodnich i stosunków polsko-niemieckich. 57/

Problematykę zachodniopomorską uwzględniały w swej pracy naukowej Katedry Uniwersytetu Poznańskiego: Katedra Historii Powszechnej, kierowana przez prof. K. Tymienieckiego; Katedra Słowiańszczyzny Zachodniej pod kierownictwem prof. G. Labudy; Katedra Historii Państwa i Prawa prof. M. Szczanieckiego oraz utworzony w 1949 roku, Zakład Historii Żeglugii i Polityki Morskiej, kierowany przez prof. J. Kowalenkę. 58/

Wraz z likwidacją Zakładu Historii Żeglugii i Polityki Morskiej, nastąpiło w 1951 roku, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk utworzył, obok Zakładu Historii Śląska, także Zakład Historii Pomorza, powierzając jego kierownictwo prof. G. Labudzie. W końcu 1955 roku w ramach Zakładu została wyodrębniona placówka szczecińska.

Wydarzeniem tym utożsamiany jest początek drogi naukowej szczecińskiej historii. 59/

27 stycznia 1952 roku odbyło się zebranie założycielskie szczecińskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego, w ramach

którego nastąpiła integracja miejscowego środowiska historycznego.

Lata 1956-1961 stanowią przełom w rozwoju szczecińskiego środowiska historycznego pod względem instytucjonalnym. W 1956 roku rozpoczęło działalność Szczecińskie Towarzystwo Naukowe^{61/} i Katedra Historii Gospodarczej Wydziału Inżynieryjno-Ekonomicznego Politechniki Szczecińskiej.^{62/} W 1961 roku powstał Instytut Zachodnio-Pomorski - placówka o znaczeniu regionalnym, która rozpoczęła badania procesów współczesnych oraz historii najnowszej Pomorza Zachodniego.^{63/}

W 1968 roku środowisko historyczne Szczecina wzbogacone zostało o dalsze dwie placówki. Były nimi: Komisja Historii Morskiej, działająca przy ZG PTH^{64/} oraz utworzona we współpracy z UAM w Poznaniu Wyższa Szkoła Nauczycielska /od 1973 roku Wyższa Szkoła Pedagogiczna posiadająca w składzie Wydziału Humanistycznego Zakład Historii.

Możliwość rozwinięcia badań naukowych wiązała się z rozwojem kadr o odpowiednim przygotowaniu specjalistycznym. Do 1960 roku szczecińskie środowisko historyczne zrzeszało kilkunastu historyków z których tylko kilku legitymowało się stopniem naukowym doktora.

Począwszy od 1960 roku doktoraty uzyskało kilku historyków szczecińskich w Instytucie Historii UAM. Niektórzy z nich obronili także tam prace habilitacyjne. Aktualnie szczecińskie środowisko historyczne reprezentowane jest przez 1 profesora, 9 docentów oraz 15 pracowników naukowo-dydaktycznych lub naukowo-badawczych, zajmujących stanowiska adiunkta.^{66/} W Zakładzie Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej zatrudnionych jest 6 docentów oraz 3 adiunktów.^{67/}

Pracownia Zakładu Historii Pomorza IH PAN pod nazwą "Pracownia Dziejów Szczecina", zatrudnia 3 pracowników, w tym 1 docenta i 1 adiunkta.^{68/} Zakład Historii Gospodarczej na Wydziale Inżynieryjnym

konomicznym Politechniki Szczecińskiej, po odejściu w 1977 roku na emeryturę prof. A. Wielopolskiego, kierowany jest przez doc.dr hab. .Stanielewicza. ^{69/} W Wojewódzkim Archiwum Państwowym pracuje 5 historyków ze stopniem naukowym doktora. Ponadto 1 docent i kilku historyków ze stopniem doktora pracuje naukowo w Instytutach Nauk Społeczno-Filozoficznych uczelni szczecińskich. ^{70/}

Podjęmując problematykę zachodniopomorską, historycy szczecińscy postawili sobie wyraźny cel: ujawnienie i wykazanie prawidłowości oraz ciągłości procesu historycznego rozwoju Pomorza Zachodniego, stanowiącego ciąg wydarzeń, zmierzających do sytuacji w której ta ziemia, będąca w zaraniu dziejów Polski jej integralną częścią, tworząca od końca XVI wieku przez szereg stuleci organizm państwowy powiązany wielorakimi nićmi z Polską - w XVII w stały się etapem państwa brandenbursko-pruskiego i mimo zacieklej i systematycznej germanizacji wróciły nie zniemczone znów do macierzy. Precyzując kierunki badań, z całą konsekwencją uwzględniono specyficzne cechy ziem zachodniopomorskich, podlegających w ciągu wieków różnym wpływom gospodarczym, politycznym, narodowościowym i kulturowym. Powyższe problemy w pierwszej kolejności starano się rozwiązać w środowisku historyków szczecińskich. ^{71/}

Podjęmując problematykę badawczą starali się oni w sposób naukowy odpowiedzieć na dwa zasadnicze pytania: jakie siły społeczne i polityczne spowodowały w przeszłości aneksję a następnie germanizację kraju słowiańskiego o tak oczywistym i ewidentnym związku z rozległym zapleczem polskim oraz na czym polegał proces odwrotny - zmiana jakościowa, dokonana w 1945 roku, poprzedzona szeregiem zmian ilościowych.

Początkowa działalność naukowo-badawcza historyków szczecińskich związana jest z archiwistyką. W wyniku uporządkowania i

zinwentaryzowania

Zainwestowania ocalałych po drugiej wojnie światowej akt pojawił się pierwsze publikacje o charakterze źródłowym, napisane przez A. Wielopolskiego, H. Lesińskiego, L. Turek-Kwiatkowską. 72/ Równolegle rozpoczęto badania nad problematyką polityczną, ustawa i gospodarczą Pomorza Zachodniego.

Problematyka badań nad dziejami politycznymi Pomorza Zachodniego obejmowała:

- zbadanie i opracowanie ogólnych zarysów dziejów Pomorza Zachodniego; 73/
- przemiany ustrojowe zachodzące na Pomorzu; 74/
- pochodzenie dynastii zachodniopomorskiej, ukształtowanie się państwa pomorskiego i jego związki z państwem polskim; 75/
- rozwój zachodniopomorskiej świadomości ideowo-politycznej w I i XV wieku; 76/
- polityczne aspekty zjawisk "Ostflucht" i "Landflucht"; 77/
- genezę i działalność zachodniopomorskiej klasy robotniczej;
- przemiany zachodzące na Pomorzu Zachodnim w latach drugiej wojny światowej i po jej zakończeniu. 79/

Prace badawcze z zakresu problematyki społeczno-gospodarczej koncentrowały się wokół zagadnień:

- początków miast zachodniopomorskich; 80/
- związków gospodarczych ośrodków portowych Pomorza Zachodniego i zapleczeń polskim; 81/
- gospodarki Pomorza Zachodniego; 82/
- rolnictwa XII i XIII wiecznego; 83/
- stosunków gospodarczych na Pomorzu Zachodnim w dobie imperium niemieckiego. 84/

Od chwili powstania Instytutu Zachodnio-Pomorskiego badania skoncentrowano na kształtowaniu się podstaw życia społecznego,

podarczego i politycznego na Pomorzu Zachodnim. Obok kontynuowa-
h dotychczas badań rozpoczęto nowe.

Dotyczyły one:

roblematyki kształtowania się władzy ludowej i partii politycz-
ych; 85/

rzemian w strukturze społeczno-demograficznej miast; 86/

odowodu i społecznego oblicza nauczycieli; 87/

światy i szkolnictwa; 88/

obotników przymusowych na Pomorzu w latach II wojny światowej

raz obozów jenieckich i obozów pracy; 89/

ultury Pomorza Zachodniego. 90/

W miarę upływu czasu obserwuje się ilościowy i jakościowy roz-
szczecińskiego środowiska historycznego. Prowadzone badania w
kcie miały dać dwie zasadnicze syntezy, a mianowicie: wielotomową
torię Pomorza oraz Dzieje Szczecina.

W latach 60-tych historycy szczecińscy: T. Białecki, B. Dopierała,
esiński, prowadząc badania naukowe w ramach programu międzyresor-
ego MR-III- "Dzieje Społeczeństwa polskiego", podjęli się próby
tetycznego ujęcia kilku problemów, wynikających zarówno z potrzeb
kowych, jak i szeroko rozumianych potrzeb społecznych.

W ramach programu H. Lesiński opracował rozprawę "Rozwój Szczeci-
w okresie rozdrobnienia feudalnego 1237-1478", która weszła w
ad obszernej syntezy II tomu Dziejów Szczecina pod redakcją nauko-
prof. G. Labundy. W 1965 roku ukazały się "Dzieje Kołobrzegu" -
ra W. Lesińskiego a w 1967 roku "Dzieje Koszalina" - tego samego
ora. W tym samym roku opracowane przy czynnym jego współuczest-
twie "Dzieje miast woj. szczecińskiego" ukazały się w II tomie
umentalnego wydania przez wrocławskie wydawnictwo Ossolineum
asta polskie w tysiącleciu". 91/

Tadeusz Białecki natomiast w ramach programu MR III, w latach 60-tych podjął kompleksowe badania naukowe nad złożonymi problemami najnowszych dziejów Pomorza Zachodniego.

Badając skomplikowane zagadnienia narodowościowe i demograficzne tego regionu Polski, przed i po 1945 roku, starał się ukazać dzieje ludności niemieckiej tych ziem w przełomowych dla tej krainy latach. Efektem badań była publikacja nt.: „Przedlenie ludności niemieckiej z Pomorza Zachodniego po II wojnie światowej.” Praca oparta na źródłach polskich była bardzo potrzebna tak opinii publicznej za granicą, jak i społeczeństwu polskiemu.

W ramach tego samego programu, w latach 70-tych T. Białecki rozpoczął badania nad rolą i miejscem Szczecina w Polsce Ludowej. Ich efektem było opublikowanie w 1977 roku pracy nt.: Szczecin. Rozwój miasta w Polsce Ludowej.

T. Białecki jest ponadto autorem wielu publikacji, na które składają się rozprawy, artykuły, recenzje, polemiki, prace popularno-naukowe, opracowania redakcyjne i inne.

Wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu społecznemu oraz uwzględniając fakt, iż w latach 60-tych /mimo że od powrotu Polski nad Odrę i Nysę upłynęło ponad 20 lat / historiografia polska nie dośledziła się jeszcze opracowania o charakterze syntetycznym, przedstawiającego całość dziejów Pomorza Zachodniego od czasów najdawniejszych po współczesność^a, pierwszy tom czterotomowej Historii Pomorza obejmujący okres od 1466 roku miał ukazać się w 1969 roku oraz w tym celu wyciągnąć wypełnić tę lukę, zwłaszcza w zakresie informacji o związkach Pomorza Zachodniego z resztą ziem polskich, B. Dopierała, w ramach programu MR - III napisał syntezę pt.: "Polskie losy Pomorza Zachodniego", która ukazała się drukiem w 1970 roku. Zyskała ona wysoką ocenę recenzentów i kierownictwa Zakładu Historii Pomorza Instytutu Historii PAN. Profesor G. Labuda, recenzując pracę napisał m.in. "... Książka ma charakter popularno-naukowy, ale jest przede wszystkim naukowa. Autor, znawca dziejów najnowszych, w książce pozostawił doskonałe opanowanie tematu. W rezultacie dał nam nie zwykłą kompilację, lecz umiejętną syntezę, prześwietloną spojrzeniem na przeszłość z perspektywy wielu stuleci. 92/

W latach 70-tych w badaniach historyków szczecińskich Józefa Dopierała dominowała problematyka morska. B. Dopierała po opublikowaniu w 1967r. pracy: Gdańska polityka Józefa Becka, kontynuując badania, koncentrował się nad rolą Odry jako hipotetycznie głównej osi komunikacyjnej, łączącej w ciągu kilku wieków Szczecin z jego naturalnym zapleczem. W wyniku wieloletnich badań powstało syntetyczne opracowanie "Zarys dziejów Odry" opublikowane w 1976 roku.

W oparciu o szerokie badania, prowadzone zarówno w Polsce jak i w NRD, B. Dopierała rozpoczął analizę gospodarczych, społecznych, politycznych oraz ideologicznych przyczyn i skutków polityki morskiej. Badania uwieńczył opublikowaniem w 1978 roku monografii pt.:

"Wokół polityki morskiej II Rzeczypospolitej". Monografia zyskała wysoką ocenę profesorów: G.Labundy, T.Jędruszczaka, R.Wapińskiego oraz M.Wojciechowskiego. Komitet organizacyjny III Dni Książki Szczecińskiej w 1979r. uznał ją jako najlepszą szczecińską książkę trzydziestopięciolecia, przyznając autorowi nagrodę honorową. ⁹³

Związki gospodarcze ośrodków portowych Pomorza Zachodniego zapleczem polskim stały się przedmiotem badań H.Lesińskiego. Owo ich była opublikowana w 1982 roku obszerna monografia nt.: "Handel morski Kołobrzegu w XVIII wieku". Tematyka ta jest nadal kontynuowana przez autora, co znajdzie miejsce w przygotowywanej publikacji pt.: "Handel morski Szczecina w okresie szwedzkim 1630-1715". Materiał do tej publikacji uzyskał autor w archiwach szwedzkich.

W końcu lat 70-tych, w ramach koordynowanego przez prof. A.Czubińskiego Problemu Resortowego R.III/4 - "Dzieje Niemiec epoki imperializmu", historykom szczecińskim, pod kierownictwem B.Dopierały, powierzony został temat - Powstanie, rozwój i upadek wielkiego przemysłu w północno-wschodnich prowincjach tzw. "wschodu Rzeszy". ^{94/}

W latach 80-tych obok kontynuowanych badań w ramach Problemu R.III/4, historycy szczecińscy najwięcej uwagi poświęcili przygotowaniu syntezy III tomu Dziejów Szczecina w latach 1806-1945". Koordynatorem i głównym redaktorem naukowym jest B.Dopierała, a składzie zespołu autorskiego wchodzi E.Włodarczyk i W.Stępiński, którzy napisali rozprawy doktorskie tematycznie związane z III tomem "Dziejów Szczecina". ^{95/}

Podsumowując wkład szczecińskiego środowiska historycznego historiografii polskiej, za najważniejsze osiągnięcie naukowe należy uznać wprowadzenie dziejów Szczecina z lat 1918-1939 do

centralnej problematyki badań nad II Rzeczypospolitą poprzez wykazanie, że stosunek do portu szczecińskiego stanowił jeden z głównych elementów polityki komunikacyjnej rządu polskiego, zaś rząd ceszy traktował ten port jako ważki instrument politycznego pod rządowania Polski metodami nacisku gospodarczego. Ustalenia te ożliwiają zubogacenie syntezy dziejów II Rzeczypospolitej elementami dotychczas nieznanymi w naszej historiografii. Do naukowej skusji na temat II Rzeczypospolitej wprowadzono tezę o prymacie pektów ogólnopolitycznych i militarnych nad gospodarczymi w resie kształtowania się założeń polskiej polityki morskiej do 24 roku. Na bazie uzyskanych wyników badań wykazano, że początek lskiej polityki morskiej wiąże się z grupą polityków skupioną kół Wł. Grabskiego oraz poddano krytyce funkcjonujący dotychczas gład, jakoby powstała ona dopiero po przewrocie majowym Piłsudskiego.

Historycy szczecińscy utrzymują stałe i systematyczne kontakty z Wydziałami Historycznymi Uniwersytetów w Poznaniu, Gdańsku, ockawiu i Warszawie gdzie zdobywają kolejne stopnie naukowe, az biorą udział w konferencjach naukowych.

Idea nawiązania kontaktów z zagranicznymi placówkami naukowymi zez szczecińskich historyków została wyrażona podczas Konferencji storyków Pomorza w 1947 roku w Toruniu. Zgłoszone wówczas propo cje odnosiły się do ustalania i ewentualnego podziału kompetencji między historykami polskimi a niemieckimi, w sprawie kontynuacji mersches Urkundenbuch, oraz wysłanie do Gryfii pracowników ukowych w celu zbadania znajdujących się tam najstarszych części chiwum szczecińskiego. 96/

Po utworzeniu Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego oraz stytutu Zachodnio-Pomorskiego współpracę tę rozszerzono. Nawią no kontakty z uniwersytetami w Rostocku, Berlinie, Greifswaldzie;

Lipsku oraz Wydziałami Historycznymi uniwersytetów w Erlangen, Kilonii, Bonn, Getyndze, Strasburgu.

Szczególne znaczenie mają systematyczne kontakty naukowe utrzymywane z historykami z NRD przez historyków szczecińskich.

Począwszy od 1962 roku, w wyniku nawiązania ścisłej współpracy pomiędzy Obwodem Rostock a województwem szczecińskim, indywidualne kontakty naukowe przybrały charakter instytucjonalny o dużym znaczeniu naukowym, społecznym i politycznym. 97/

Potwierdzeniem słuszności prowadzenia dotychczasowej współpracy było przedłużenie w dniu 11 stycznia 1976 roku umowy o współpracę między Rostockiem a Szczecinem w dziedzinie kultury, sztuki, oświaty, szkolnictwa, nauki, gospodarki wodnej i innych. Sprzyja ona realizacji dotychczasowych kontaktów oraz precyzuje treści zakresu współpracy na lata następne. 98 /

Uściślenie kontaktów naukowych, wzajemna wymiana informacji dotychczasowych dorobku naukowego oraz podejmowanie wspólnych prac badawczych organizowanych przez historyków szczecińskich wspólnie z uczonymi z innych ośrodków krajowych oraz historykami niemieckimi.

W 1964 roku odbyła się sesja naukowa zorganizowana przez oddział Szczeciński Polskiego Towarzystwa Historycznego /współudział w jej przygotowaniu miały: IZP, ZBOWiD, TRZZ/, wspólnie z Instytutem Historii Uniwersytetu w Rostocku nt.: "System rządów hitlerowskich na Pomorzu Zachodnim". Natomiast w dniach 9-10 października tegoż roku odbyła się kolejna sesja naukowa poświęconą problemom ruchu robotniczego na Pomorzu Zachodnim w dwudziestolecie międzywojennym i podczas wojny. Wzięli w niej udział, obok historyków szczecińskich uczeni z Rostocka i Greifswaldu.

Podobne konferencje i sesje naukowe odbywały się także w latach późniejszych. Historycy szczecińscy mieli istotny wkład w organizowaniu posiedzenia Komisji historyków polskich i niemieckich w sprawie badań nad dziejami Pomorza odbytego w Szczecinie 1967r., współuczestniczyli w przygotowaniu polsko-niemieckiej konferencji naukowej nt.: XX lat NRD i XXV lat PRL, odbytej w Szczecinie w dniach 10-11 listopada 1969 roku, na której podsumowano 20 letni okres współpracy gospodarczej, kulturalnej i naukowej między Pomorzem Zachodnim i Okręgami Rostock i Neubrandenburg. W 1971 roku w ramach Dni polsko-niemieckiej Komisji Historyków szczecinianie byli współorganizatorami sesji naukowej nt.: "Problemy społeczne i problemy rewolucji naukowo-technicznej w obu krajach, na której syntetyczne referaty wygłosili: prof. dr Waldemar Falk - Zmiany w gospodarce narodowej NRD przy szczególnym uwzględnieniu dialektyki z polityką i ekonomiką oraz doc. H. Lesiński: Zarys dziejów gospodarczych Pomorza Zachodniego w XIII-XVII wieku. ⁹⁹⁾

W latach następnych historycy szczecińscy wspólnie z WSP, WAP, PTH oraz JZF zorganizowali następujące sesje naukowe poświęcone: 100 leciu Komisji Edukacji Narodowej odbytej w 1973 roku; historiografii Wielkiego Pomorza zrealizowanej 21-22 stycznia 1974r.; 100 leciu wojewódzkiego Archiwum Państwowego odbytej w 1976r. ¹⁰⁰⁾ problemom nauczania historii przez nauczycieli szkół średnich (sierpień 1977) oraz problemom metodologicznym dotyczącym dziejów Polski w XIX i XX wieku (1979). ¹⁰¹⁾

Historycy szczecińscy zrzeszeni w Oddziale PTH realizując jego założenia statutowe systematycznie zapoznają społeczeństwo szczecina z dorobkiem historiografii zachodniopomorskiej oraz polskiej poprzez organizowane odczyty i prelekcje. Ich inauguracją była miejsce w 1953 roku a odczyty wygłosili wówczas: I. Okoń, ^{102/} Charakterystyka zasobu WAP Szczecina B. Smolarek, Wewnętrzne stosunki w

Polsce jako tło Wielkiej Wojny Północnej oraz A.Wielopolski, Spory graniczne polsko-pruskie w latach 1535-1555. 103/

W latach następnych odczyty odbywały się regularnie, średnio 7-12 odczytów rocznie, które obok historyków szczecińskich /B.Dopierały, J.Farysia, K.Golczewskiego, A.Głowackiego, K.Kozłowski, H.Lesińskiego, B.Sadaja, J.Stanielewicza, A.Wielopolskiego przygotowali uczeni z innych ośrodków naukowych, między innymi profesorowie: A.Czubiński, Gierszewski, A.Jeziorski, M.Leczyk, J.Pajewski, J.Topolski, A.Tomczyk, L.Trzeciakowski, E.Serwański, B.Wachowiak.

W 1976 roku z inicjatywy doc. B.Dopierały kontynuowano działalność odczytową w ramach tzw. "Śród historycznych". Cykl śród historycznych zainaugurował w miesiącu czerwcu 1976r. prof. A.Czubiński wykładem nt.: "Sporne problemy dziejów dwudziestolecia międzywojennego", którego z dużym zainteresowaniem wysłuchało 15 osób. 104/

Ożywioną działalność w zakresie popularyzacji historii Pomorza Zachodniego prowadzi także Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Szczecinie. Powstało ono w sierpniu 1945 roku gromadząc przede wszystkim rozproszone w czasie wojny akta i dokumenty.

Na dorobek naukowej działalności WAP Szczecin składają się indywidualne prace badawcze z zakresu archiwistyki podejmowane przez pracowników archiwum. Znajdują one wyraz w licznych publikacjach oraz referatów wygłoszonych na konferencjach naukowych. Do 1980 roku pracownicy tej placówki opublikowali ponad 70 artykułów i referatów i rozpraw książkowych, dotyczących problemów z zakresu archiwistyki, z których odnotować należy prace A.Wielopolskiego /odnoszące się do poloniców w zasobie WAP Szczecin/; L.Turek - Kwiatkowski /obejmujące dzieje archiwum i materiały źródłowe do historii szkolnictwa i sądownictwa/; B.Frankiewicza /dotyczące

iejów miast/; Z.Chmielewskiego /dotyczących akt do dziejów
lnictwa/; J.Podrańskiego /źródła z okresu księgi wpisów/ oraz
Stelmacha /kartografia/. 105/

Pracownicy WAP są ponadto autorami kilkuset prac historycz-
ch, które powstały w wyniku badań przeprowadzonych przez
Wielopolskiego, dotyczących powstania i funkcjonowania admini-
racji Pomorza Zachodniego; L.Turek-Kwiatkowskiej, traktujące o
kolnictwie; B.Frankiewicza, ^{analiz} analizujące funkcjonowanie obozów
nieckich; K.Kozłowskiego, obejmujące przeobrażenia kulturalne na
morzu Zachodnim; Z.Chmielewskiego, ujmujące procesy ^{rozwoju} rozwoju
az J.Podrańskiego dotyczące dziejów "chadecji" w okresie wy-
wojennym. Ożywioną działalność naukową prowadził w minionym
resie H.Lesiński, długoletni dyrektor WAP.

Poważne znaczenie w usprawnieniu działalności naukowej WAP ma
formatyka. W 1964 roku H.Lesiński wydał drukiem "Przewodnik po
spółach archiwum", co w znacznym stopniu udostępniło korzystanie
materiałów archiwalnych badaczom. W 1968 roku opublikowano szereg
tykułów o zasobie akt z lat 1945-1950. Od kwietnia 1978 roku wy-
wany jest Informator Archiwalny poświęcony materiałom źródłowym.
1980 roku ukazało się już 5 numerów tego wydawnictwa. 106/

Innym kierunkiem działalności popularno-naukowej WAP jest pra-
tyczne włączenie jego zasobów źródłowych w nurt przeobrażeń eko-
omicznych Ziemi szczecińskiej. Działania te rozwijane są przez
aktywną informację prowadzoną w kierunkach dwustronnych kontaktów
przedsiębiorstwami i administracją, informacji adresowej oraz
szechstronnej informacji o zasobie archiwalnym. 107/

Kolejną formę działalności WAP stanowią wystawy źródeł archi-
alnych eksponowanych w Szczecinie i innych miastach wojewódzkich.

Do 1980 roku urządzono ich dziesięć, a z najszerszym odbiorem spotkały się wystawy obrazujące dzieje Szczecina, związki Pomorza Zachodniego z Polską, pionierskie lata Pomorza Zachodniego 1945-1948 oraz ekspozycje zbiorów kartograficznych i dokumentacji technicznej dotyczącej gospodarki komunalnej Szczecina. 108/

Godnym odnotowaniem ^{em} fakt~~u~~ jest wydanie przygotowanego pod redakcją K.Kozłowskiego w 1979r. albumu "Skarby szczecińskiego archiwum" - będący pierwszą publikacją tego typu w kraju oraz opublikowanie w 1980r. obszernego materiału "Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Szczecinie 1945-1980", będącego plonem zorganizowanej wspólnie z STN w dniach 5-6 grudnia 1979r. sesji naukowej nt.: "Nauki humanistyczne na Pomorzu Zachodnim".

Baza źródłowa do badań historycznych WAP ulega ^a systematycznemu rozszerzeniu. Według danych zawartych w sprawozdaniach WAP na koniec 1980 roku posiadała: 1055 zespołów, 460.416 jednostek aktowych oraz 6947 mb pól magazynowych. W rozbiciu szczegółów 454970 jednostek to dokumentacja aktowa, 422 pergaminy, 3500 jednostek to zbiór kartograficzny, 72 godzinne nagrania, 450 tłoki pieczętno, 372 jednostki to książkowy inwentarz oraz 495 jednostek stanowi inwentarz kartkowy. 109/

Bazę do badań historyków stanowią także zbiory biblioteczne. Według sprawozdań GUS K-b3 /z WIMBP, Biblioteki WAP, Muzeum, W księgozbiory z zakresu nauk historycznych obejmują ponad 140 tysięcy tomów. Sama biblioteka WAP liczy około 25 tysięcy woluminów. posiada najbogatszą literaturę ^{pomorzoznawczą} ~~o znawczą~~.

Obok współpracy naukowej historycy szczecińscy oraz ich koledzy z NHD aktywnie uczestniczyli w społecznym ruchu na rzecz utrwalania granicy państwowej na Odrze i Nysie Żużyckiej. W początkowym okresie, w latach 1949-1952 byli oni współorganizatorami

ochodów kolejnych rocznic wyzwolenia Ziemi Zachodnich i Północnych
olski oraz miesiące pogłębiania i umacniania przyjaźni polsko-nie-
leckiej. W latach następnych uczestniczyli w organizowaniu mani-
estacji i rajdów przyjaźni wzdłuż granicy państwowej.¹⁰⁹⁾

Wypracowane w trakcie spotkań mieszkańców przygranicznych
lejskowości komunikaty skierowane do Wilhelma Piecka i Władysława
omułki zapoznawały opinię świata o stosunku zaprzyjaźnionych regio-
ów do nowej ukształtowanej po konferencji poczdamskiej rzeczywi-
ości.¹¹⁰⁾ Były to posunięcia bardzo istotne, zważywszy że od 1953r.
achodniemiecki Institut für Demoskopie w Allensbach systematycznie
le zapoznawał świat ze stosunkiem Niemców zza Łaby do granicy na
rze, Nysie Łużyckiej i Bałtyku, interpretując ten fakt historyczny
a swój sposób i użytek.¹¹¹⁾

Z biegiem lat działania na rzecz utrwalenia granicy polsko-
emieckiej rozszerzono, czego wyrazem może być sesja WRN w Szczeci-
le przeprowadzona 24 kwietnia 1958r. Jej następstwem było zawarcie
orzumienia z okręgiem Neubrandenburg i Rostock w sprawie współ-
racy kulturalnej, oświatowej i handlowej. Rozszerzone zostały
ontakty Szczecina z Rostockiem, Wismarem, Stralsundem i innymi
lastami NRD leżącymi nad Bałtykiem.¹¹²⁾

Układ o Przyjaźni, Współpracy i Pomocy Wzajemnej podpisany
między PRL i NRD w dniu 15 marca 1967 roku rozszerzył zakres
spółpracy przygranicznych województw i obwodów. Obok kulturalnej,
wiatowej i naukowej uściślono współpracę gospodarczą i rozpoczęto
ziałalność w dziedzinie turystyczno-sportowej.

Zawarte umowy międzypaństwowe¹¹³⁾ oraz międzyregionalne¹¹⁴⁾, a
kże właściwie ukierunkowana społeczna działalność ludności
lasta Szczecina i Rostocku doprowadziły do otwarcia 1 stycznia
972 roku granicy polsko-niemieckiej. Było to ważne wydarzenie o
arakterze społecznym i politycznym w stosunkach polsko-niemieckich
tanowiące właściwą odpowiedź na rewizjonistyczną argumentację o
etrwałości granicy na Odrze, Nysie Łużyckiej i Bałtyku.

c/ NAUKI SOCJOLOGICZNE

Przeobrażeniom, które po II wojnie światowej dokonały się w całokształcie życia zbiorowego na Ziemiach Zachodnich, od początku towarzyszyły grupy procesów społecznych a mianowicie ustrojowe; narodowo-twórcze, modernizacyjne i marynizacyjne.¹¹⁵

Procesy ustrojowe, ze względu na swą doniosłość historyczną odgrywały rolę przewodnią w stosunku do pozostałych. Polegała ona w swej istocie na organizowaniu, utrwalaniu i rozwijaniu władzy ludowo-demokratycznej oraz budowie socjalizmu we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Łączyła się z powoływaniem do życia organów administracji państwowej wszystkich szczebli, ich reorganizacją, usprawnieniem i przystosowaniem do wzrastających stale potrzeb ludowładztwa.^{116/}

Procesy narodotwórcze polegały na tworzeniu się, dzięki adaptacji, integracji i stabilizacji społecznej, jednolitego pod względem kulturowym narodu i społeczeństwa polskiego z wielu osadniczych grup regionalnych oraz na kształtowanie się, wskutek zmian ustrojowych, nowego, socjalistycznego typu, narodu polskiego. O przekształceniu tym zdecydowały przede wszystkim następujące czynniki:^{117/}

- tworzenie się nowej wspólnoty życia ekonomicznego, w postaci określonego, socjalistycznego sposobu produkcji, opartego na dominacji społecznej własności środków wytwarzania w mieście i na wsi szczecińskiej;
- uformowanie się określonej struktury klasowo-warstwowej społeczeństwa zachodniopomorskiego, charakteryzującej się przewagą liczebną klasy robotniczej i chłopskiej;
- powstanie, umocnienie i rozwinięcie się socjalistycznego aparatu władzy państwowej i zespołu politycznych instytucji bytu narodowego w warunkach budowy socjalizmu na Pomorzu Zachodnim;

- powstanie i rozwój nowej nadbudowy ideologicznej, charakteryzującej się dominacją idei i instytucji o cechach socjalistycznych.^{118/}

Kolejne procesy, które można nazwać modernizacyjnymi, objęły industrializację, urbanizację oraz upowszechnienie masowe kultury. Wystąpiły one w wyniku realizacji poważniejszych inwestycji o charakterze przemysłowym. Towarzyszyło im masowe kształcenie, rozwój szkolnictwa zawodowego i ogólnokształcącego, Dla potrzeb ogólnospołecznych powołano do życia wiele instytucji i placówek kulturalnych.^{119/}

Położenie geograficzne i względy natury ekonomicznej spowodowały, że czołowe miejsce w życiu Pomorza Zachodniego zajmuje gospodarka morską. Wywierała i wywiera ona przemożny wpływ na wszystkie dziedziny życia społecznego. Stanowiła zatem podstawy tzw. procesów marynizacyjnych, powstałych w wyniku działalności ludzkiej na rzecz morza. Procesy marynizacyjne oznaczały wystąpienie elementów morskich w kulturze materialnej i duchowej społeczeństwa Pomorza Zachodniego. W skład tych elementów wchodziły porty, stocznie, przedsiębiorstwa żeglugowe i rybackie, zakłady przetwórstwa rybnego, szkoły morskie, morskie placówki naukowo-badawcze i kulturalne.^{120/}

Spłot procesów ustrojowych, narodowotwórczych, modernizacyjnych i marynizacyjnych stanowił o pewnej specyfice przeobrażeń społeczeństwa zachodniopomorskiego. Dla socjologów i demografów badanie procesów społecznych, jakie dokonały się po drugiej wojnie światowej, było niezmiernie interesujące.^{121/}

Zmiany jakie dokonały się na Pomorzu Zachodnim w latach 1945 -1948 i kształtowanie się w ich wyniku swoistych regionalnych procesów demograficznych wysunęły pod adresem nauki wymogi podjęcia i uprawiania badań socjograficznych.

Pierwszą charakterystykę rozmaitych grup osadniczych, przybywających na Pomorze Zachodnie ze wszystkich niemal stron Polski, opracował w kilka miesięcy po zakończeniu działań wojennych w 1945 roku Wydział Pomorzoznawczy Instytutu Bałtyckiego w Toruniu, podejmując próbę oceny ich wartości pozytywnej i negatywnej w świetle doświadczeń z początkowych miesięcy akcji osadniczej na Pomorzu Zachodnim. W latach 1945 - 1947 wydał on 47 komunikatów zawierających informacje naukowe, wśród których znajdowały się opracowania socjologiczne oraz zorganizował 3 konferencje naukowe poświęcone zagadnieniom demograficznym i gospodarczym Pomorza Zachodniego.^{122/}

W szerszym zakresie problematyką socjologiczną Pomorza Zachodniego zajęła się Rada Naukowa dla Zagadnień Ziem Odzyskanych. W wyniku jej działalności wyłoniono regionalną komisję dla opracowania planu osadnictwa rolniczego. Przewodniczyli jej Stanisław Pietkiewicz i Michał Orlicz. Sytuację na Pomorzu Zachodnim zbadał wówczas i przedstawił Andrzej Ziętkowski.^{123/}

Szczegółowe badania nad kwestią tworzenia się nowych więzi społecznych pomiędzy osadnikami na terenie województwa koszalińskiego i szczecińskiego zostały podjęte w latach 1947 - 1948 przez zespół studentów i pracowników naukowych Uniwersytetu Poznańskiego pod kierunkiem prof. Tadeusza Szczurkiewicza. Z inicjatywą zorganizowania tych badań wystąpiło Biuro Studiów przy Ministerstwie Odbudowy i Ministerstwie Ziem Odzyskanych. Efektem przeprowadzonych badań było 7 opracowań z czego tylko 1 ukazało się w druku.^{124/}

Sekcja socjologiczna Instytutu Zachodniego w Poznaniu, kierowana przez dr Zygmunta ^{Dulczewskiego} Dukierskiego, podejmując badania socjologiczne na Pomorzu, skoncentrowała się na problematyce osadnictwa rybackiego, interesując się życiem rybaków oraz oceną

ich pozycji w ramach społeczności małomiasteczkowej. Terenem badań były powiaty: Kołobrzeg, Darłowo, Ustka. Przy czym Ustka stała się przedmiotem badań szczegółowych a Darłowo i Kołobrzeg spełniać miały rolę obiektów porównawczych.^{125/}

Obok Instytutu Zachodniego badania socjologiczne na Pomorzu Zachodnim prowadzili pracownicy Katedry Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego wspólnie z Ośrodkiem Badania Opinii Publicznej przy Polskim Radiu i Telewizji oraz Kołem Naukowym studentów Socjologii UW. Wymienione instytucje dokonały badań, dotyczących poczucia stabilizacji wśród mieszkańców Swinoujścia oraz uzyskały dane dotyczące Szczecina.^{126/}

Wspólne badania nad Pomorzem Zachodnim podjęły również w latach 50-tych: Zakład Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego i Zakład badań Socjologicznych Polskiej Akademii Nauk. Wymienione Zakłady, w ramach ogólnopolskich badań nad pozycją społeczną nauczycieli szkół podstawowych, badaniami objęły powiaty: woliński, stargardzki, szczeciński, wejherewski, koszaliński.^{127/}

W lutym 1959 roku na terenie Ziemi Zachodnich i Północnych podjął badania Instytut Gospodarstwa Społecznego przy pomocy Biura Pełnomocnika Rządu ds. Repatriacji. Do badań wytypowano 78 jednostek administracyjnych w powiatach Gryfice, Stargard Szczeciński, Szczecinek, Skupsk. W ramach tych badań przeprowadzono wywiady z 1097 rodzinami repatriantów, którzy wrócili do kraju w latach 1951-1958.^{128/}

Badania socjologiczne w początkowym okresie inspirowane były przez Instytuty i Zakłady Naukowe wyższych uczelni z Warszawy, Poznania, Łodzi, Torunia. Począwszy od 1961 roku rozpoczyna się działalność pierwsza regionalna placówka naukowa - Sekcja Socjologiczno-Demograficzna Instytutu Zachodnio-Pomorskiego.^{129/}

Skupiła ona pracowników naukowych zakładów Socjologii Politechniki Szczecińskiej, Akademii Rolniczej, a w okresie późniejszym Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Wyższej Szkoły Morskiej. W latach 1961-1980 badania socjologiczne w Szczecinie były prowadzone przez:

- Sekcję Socjologiczno-Demograficzną IZP; /1962r./^{130/}
- Pracownię Socjologiczną Muzeum Narodowego/ ^{/131/}
- Stocznnię im. A. Warskiego /od 1962r./; ^{132/}
- Zarząd Portu /1962 i 1968r./;
- Szczeciński Oddział Polskiego Towarzystwa Socjologicznego /1973/; ^{133/}
- Przedsiębiorstwo Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich /od 1974r./;
- Sekcję Specjalistyczną Socjologii Morskiej przy ZG PTS w Warszawie z siedzibą w Szczecinie;
- Zakład Socjologii Morskiej PAN. ^{134/}

Począwszy od 1962 roku wokół Sekcji Socjologiczno-Demograficznej Instytutu Zachodnio-Pomorskiego, kierowanej przez Alfreda Wielopolskiego, skupili się miejscowi badacze: Halina Winiecka, Bolesław Sadaj, Ludwik Janiszewski. Wśród tej grupki badaczy tylko H. Winiecka legitymowała się wykształceniem socjologicznym, pozostali natomiast posiadali wykształcenie pedagogiczne, historyczne, filozoficzne. ^{135/}

Napływ do Szczecina wielu młodych, uzdolnionych socjologów, łączenie badań własnych z pisanem prac doktorskich i habilitacyjnych, spowodował rozwój organizacyjny i wzrost liczebny szczecińskiego środowiska socjologicznego.

W 1971r. w szczecińskim środowisku naukowym pracowało 16 socjologów, w tym 1 docent, 1 doktor oraz 14 magistrów. ^{136/}
W latach 1971-1980 dzięki współpracy z Instytutem Socjologii UAM w Poznaniu i Instytutem Filozofii i Socjologii PAN w Warsza-

nie, socjologowie szczecińscy mogli podnosić swoje kwalifikacje, zdobywając kolejne stopnie naukowe. Zwiększyła się dzięki temu liczba osób posiadających wykształcenie socjologiczne. Szczegółowo przedstawia to tabela.

Tabela 34

Rozwój kadry naukowej szczecińskiego środowiska
socjologów w latach 1962 - 1980.

LATA	Pracownicy naukowci ze stopniem				RAZEM
	Prof.	Doc.	Dr	Mgr	
1962	-	-	1	3	4
1962-1971	-	1	1	14	16
1971-1980	1	-	6	21	28

Zródło: E. Nowakowska: Studia socjologiczne Nr 1/72/1979, Kronika życia naukowego; także L. Janiszewski: Kierunki rozwoju badań socjologicznych na Pomorzu Zachodnim, Przegląd Zachodnio Pomorski z 3-4/1981, s.27; także w oparciu o dane uzyskane w Oddziale PTS Szczecin.

Działalność naukowo-badawcza szczecińskiego ośrodka socjologicznego rozpoczęła się w zasadzie od 1962 roku z chwilą powstania Sekcji Socjologiczno-Demograficznej IZP.^{137/} Podejmowane prace badawcze najczęściej znajdowały się w sferze zainteresowań osób, pragnących uzyskać kolejne stopnie naukowe i dotyczyły:

problemu zawodu nauczycielskiego /B.Sadaj/;

społeczno-kulturalnej adaptacji mieszkańców Szczecina

/A.Winiecka/;

problemów zawodu rybaka /L.Janiszewski/;

- zawodu stoczniewca /R.Woźniak/.

Wyniki badań naukowych nad wymienionymi kierunkami po raz pierwszy zostały przedstawione w 1966 roku podczas zorganizowanej przez Sekcję Socjologiczno-Demograficzną IZP i Pracownię Socjologiczno-Psychologiczną Stoczni im.A.Warskiego konferencji naukowej nt: "Społeczne problemy przedsiębiorstw przemysłowych".

Dalszy rozwój kadry naukowo-badawczej przyczynił się do powstania w 1968 roku Zespołu do Badań Czasu Wolnego Ludzi Morza w ramach Sekcji Socjologiczno-Demograficznej IZP. Rozpoczął on pierwsze badania interdyscyplinarne nad problematyką czasu wolnego pracowników morza na statkach i lądzie. Problematyka morska zaczęła zajmować w badaniach socjologicznych dominującą pozycję a do szczególnych kierunków badań należały:^{139/}

- zbiorość ludzi morza /zawód rybaka dalekomorskiego, zawód stoczniewca, tworzenie się i przeobrażenia zawodów morskich, osobowość społeczna marynarzy i rybaków/;
- działalność instytucji morskich /społeczny system statku, flot, przedsiębiorstw morskich/;
- procesy przystosowania do pracy, życia na morzu, tworzenie się zawodów morskich, stosunków międzyludzkich, kolektywów wśród załóg.

Oprócz problematyki morskiej w latach 1968-1973 ważne miejsce w pracach naukowo-badawczych zajmowały:

- socjologia pracy i przemysłu;^{140/}
- socjologia miasta;^{141/}
- socjologia muzealnictwa;^{142/}
- socjologia szkolnictwa;^{143/}
- socjologia wsi.^{144/}

W latach 1971-1980 trwa kontynuacja podjętych wcześniej badań naukowych nad problematyką socjologii morskiej z jednoczesnym

oszerzeniem problematyki badawczej o takie zagadnienia
ak: 145/

tworzenie się wielkoprzemysłowej klasy robotniczej;
przeobrażenia społeczno-kulturalne na wsi szczecińskiej;
problemy ekologiczne Szczecina;
problemy socjologii wychowania;
~~problemy socjologii wychowania;~~
socjologiczne problemy współpracy przygranicznej PRL-NRD. 146/

Obradujący w dniach 26-29.06.1973r. w Warszawie II Kongres
Nauki Polskiej, uwzględniając dotychczasowe osiągnięcia socjo-
logii polskiej, zalecił koncentrację badań społecznych na
okół występujących zagadnień: 147/

analiza przemian osobowości, procesów wychowania i socjaliza-
cji, mających kształtować człowieka przyszłości, ery socjalizmu
rewolucji naukowo-technicznej;

badania przemian w strukturze społeczeństwa socjalistycznego,
wzorców konsumpcji i systemu wartości w różnych fazach rewolu-
cji naukowo-technicznej;

badania w dziedzinie organizacji i zarządzania;

badania rozwoju kultury narodowej, przemian świadomości
historycznej i kultury politycznej społeczeństwa polskiego;

analiza źródeł konfliktów i napięć społecznych;

badanie zjawisk patologii społecznej.

Rozwój kadry naukowej socjologów szczecińskich, tak pod
złędem ilościowym jak i jakościowym, pozwolił wejść do ogólnop-
olskich badań koordynowanych w ramach trzech problemów nakre-
slonych przez II Kongres Nauki Polskiej:

MR - II - 18 Rodzina w okresie rozwiniętego społeczeństwa
socjalistycznego temat 2: Sukces małżeński w rodzinach marynarzy

/L.Janiszewski/ oraz temat 3: "Rodzina kolejarzy szczecińskich /J.Lindecki/

- MR - III - B2 /4.1./ "Świadomość historyczna składnikiem świadomości społecznej /E.Nowakowska/
- PR - 5 Kompleksowy rozwój budownictwa do 1990 roku; temat: Warunki rozwoju działalności społeczno-wychowawczej w spółdzielczych osiedlach mieszkaniowych. 148/

W organizacji życia naukowego rozróżnia się dwa typy kontaktów międzynarodowych: bezpośrednie, personalne oraz pośrednie poprzez obieg literatury naukowej. W świecie współczesnym, ze zrozumiałych przyczyn, jedna i druga forma odgrywa ważną rolę w rozwoju każdej dziedziny nauki. Socjologowie szczecińscy zrzeszeni w Oddziale PTS w latach 1970-1980 nawiązali kontakty naukowe z pracownikami naukowymi Uniwersytetu w Halle /NRD/, Uniwersytetu Cardiff i Hull /W.Brytania/; Towarzystwa Antropologii Stosowanej i Socjologii w Amsterdamie /Holandia/; Towarzystwa^{mi} oraz ośrodkami akademickimi w USA, Japonii, Kanadzie, zajmującymi się problematyką socjologii morza. 149/

W 1970 roku po raz pierwszy w składzie delegacji socjologów polskich na VII Światowy Kongres Socjologów obradujący w Warnie znaleźli się przedstawiciele środowiska szczecińskiego. Na tym Kongresie L. Janiszewski wygłosił referat nt: "Przewidywania rozwoju kultury na statkach morskich w polskiej flocie transportowej i rybackiej". Czynny udział Szczecinian zaznaczył się także podczas obrad VIII Światowego Kongresu Socjologii w Toronto /Kanada/ w 1974 r. oraz międzynarodowych konferencjach w Amsterdamie /1975/, Glasgow /1978/ i Londynie i Cardiff /1980r./ /W.Pryt./ 150/

Miarą dorobku naukowego jest między innymi liczba publikacji. Do 1980r. opublikowano łącznie ponad 300 pozycji w tym 25 książek oraz kilkanaście ekspertyz. 151/

d/ NAUKI EKONOMICZNE.

Rozwój nauk ekonomicznych w polskim Szczecinie zaczynał się w zasadzie od zera. Nie było w tym ośrodku żadnych tradycji akademickich a księgozbiory z dziedziny ekonomii w bibliotekach pomiejskich na ogół nie nadawały się do wykorzystania.^{152/}

Na powstanie szczecińskiego ośrodka nauk ekonomicznych złożyło się wiele czynników o charakterze społecznym, politycznym i gospodarczym oraz działalność pionierskiej grupy ludzi posiadających wyższe wykształcenie w zakresie handlu, prawa i ekonomii. Niemal od pierwszych dni po wyzwoleniu miasta i Ziemi Szczecińskiej, podjęli oni działania w celu utworzenia w Szczecinie akademickich kursów handlu zagranicznego bądź wyższej szkoły handlu zagranicznego - załóżka przyszłego ośrodka naukowego.^{153/}

Te starania przyczyniły się niewątpliwie do pobudzenia działalności władz centralnych i kierownictwa Akademii Handlowej w Poznaniu. Wstępny projekt prof. Józefa Górskiego dotyczący uruchomienia w Szczecinie Oddziału Akademii Handlowej, uzyskał 2 września 1946r. aprobatę Rady Profesorsów AH w Poznaniu i Ministerstwa Oświaty. Zaakceptowali go także przedstawiciele krajowych wyższych uczelni handlowych podczas konferencji zwołanej przez ministra Stefana Jędrychowskiego w dniach 29-30 września 1946 roku.^{154/} Powstanie w Szczecinie w 1946r. pierwszej placówki o charakterze akademickim stało się faktem. Prężna działalność Oddziału w latach 1946-1949 doprowadziła do usamodzielnienia go i powołania Akademii Handlowej w Szczecinie. Rozpoczęła ona działalność w oparciu o prawie wyłącznie własny personel nauczający.^{155/}

Przejęte przez Polskę w 1945 roku Pomorze Zachodnie było w znacznym stopniu zniszczone i wymagało gruntownej odbudowy, a także przebudowy i rozbudowy.

Przed naukami ekonomicznymi stało trudne zadanie wypracowania metod programowania i planowania rozwoju gospodarki, ze szczególnym uwzględnieniem postulatu, aby zamierzony cel osiągnąć możliwie najmniejszym nakładem pracy i środków materialnych, w oparciu o rachunek bilansowy, rachunek efektywności, analizę nakładów i wyników.^{156/}

Rok akademicki 1949/1950 przyniósł zasadnicze zmiany w działalności dydaktycznej i statusie prawnym Akademii Handlowej. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 31 marca 1950r. została ona przekształcona w Wyższą Szkołę Ekonomiczną.^{157/} Na mocy rozporządzenia ministra szkół wyższych i nauki z 6 kwietnia 1951r. ustalona została także struktura organizacyjna uczelni, obejmująca 2 wydziały: Transportu Śródlądowego i Finansów.^{158/} W ramach wydziałów rozpoczęły działalność Katedry: Ekonomii politycznej, Ekonomiki i Organizacji Transportu Kolejowego, Ekonomiki transportu, Ekonomiki i organizacji transportu samochodowego, Ekonomiki i organizacji transportu wodnego, Finansów, Rachunkowości, Statystyki i inne.^{159/}

Kolejną reorganizację szkolnictwa ekonomicznego w Szczecinie, przeprowadzono na podstawie uchwały Rady Ministrów z dnia 6 sierpnia 1955 roku.^{160/} Zgodnie z jej postanowieniami Szkoła Inżynierska przejęła z dniem 31 sierpnia tegoż roku agendy zlikwidowanej Wyższej Szkoły Ekonomicznej tworząc Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu Drogowego. Wydział ten został zachowany w utworzonej 3 września 1955 roku Politechnice Szczecińskiej. Wydarzenie to zamyka kolejny etap rozwoju ośrodka nauk ekonomicznych na Pomorzu Zachodnim.^{161/}

Szczeciński ośrodek nauk ekonomicznych po licznych reorganizacjach w chwili obecnej bazuje głównie na Wydziale Inżynieryjno-Ekonomicznym Transportu Politechniki Szczecińskiej oraz obejmuje znaczną liczbę innych, pomniejszych placówek naukowych i dydaktycznych a także stowarzyszeń naukowych. Żywą działalność naukowo-badawczą prowadzą w zakresie nauk ekonomicznych w Akademii Rolniczej Zakłady: Ekonomii Politycznej,^{162/} Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Rybnej,^{163/} Eksploatacji Zasobów Ochrony Środowiska,^{164/} Ekonomiki i Organizacji Produkcji Rolniczej,^{165/} Ekonomiki i Organizacji Produkcji Zwierzęcej^{166/} oraz Zespół Ekonomii Politycznej Studium Nauk Politycznych i Ekonomicznych Wyższej Szkoły Morskiej.^{167/} W rozwój nauk ekonomicznych wkład wnoszą także: powstały w 1952 roku w Szczecinie Oddział Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego¹⁶⁸ oraz od 1961 roku Instytut Zachodnio-Pomorski.^{169/}

Wśród wielu problemów, które należało przezwyciężyć, sprawy kadr wysuwały się na plan pierwszy. W ciągu pierwszych dwóch lat akademickich Oddziałem Akademii Handlowej w Szczecinie kierował prof.dr J.Górski, a wśród grona nauczającego byli profesorowie dojeżdżający z Poznania i innych ośrodków: F.Barciński, J.Deresiewicz, L.Gattner, J.Górski, B.Kasprowicz, S.Kruszczyński, B.Kuryłowicz, K.Słaski, L.Pokrzyński, J.Rzóska, Z.Zakrzewski, S.Żardecki. W ciągu roku akademickiego 1946/1947 na stałe podjęli pracę w Oddziale AH profesorowie i wykładowcy: L.Babiński, F.Böhn, J.Mikołajski, E.Terebucha oraz Z. Zieliński i A. Wielopolski.^{170/}

Trudności kadrowe w zakresie nauk ekonomicznych w początkowym okresie rozwiązywano poprzez angażowanie pracowników naukowych spoza Szczecina, głównie z Akademii Handlowej w Poznaniu. Z biegiem czasu, po przybyciu do Szczecina na stałe grupy

pracowników naukowych oraz uzupełnieniu kadry młodszych pracowników własnymi absolwentami, działalność ośrodka nauk ekonomicznych opiera się na własnej kadrze naukowej.

Szybki rozwój Wydziału Inżynieryjno-Ekonomicznego Transportu Politechniki Szczecińskiej był możliwy m.in. dzięki znacznemu powiększeniu kadry naukowo-dydaktycznej, a zwłaszcza jej awansowi naukowemu. O ile w roku akademickim 1955/1956 zatrudnionych było 49 osób, w tym 1 profesor, 5 asystentów, 14 st. asystentów i 16 asystentów, to w roku akademickim 1965/66 pracowało 4 profesorów nadzwyczajnych, 10 docentów etatowych /w tym 6 ze stopniem dr hab./, 17 adiunktów /16 ze stopniem dr nauk ekonomicznych/ 15 starszych asystentów, 8 asystentów. Dzięki szybkiemu wzrostowi liczby i jakości kadry naukowej wydział uzyskał w roku akademickim 1962/1963 prawo nadawania stopnia doktora nauk ekonomicznych, a począwszy od 29 listopada 1969 roku prawo nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk ekonomicznych.^{171/}

W zakresie działalności naukowej Rada Wydziału Inżynieryjno-Ekonomicznego Transportu w latach 1962-1980 nadała 155 stopni doktora nauk ekonomicznych, w tym 79 pracownikom Politechniki a 76 naukowcom spoza uczelni. Ponadto 34 pracowników naukowych WIET uzyskało stopień dr nauk ekonomicznych, na innych uczelniach. Stopnie doktora habilitowanego uzyskało 16 osób z tego 9 na innych uczelniach.^{172/}

Dzięki coraz pomysłniejszej sytuacji kadrowej można było nie tylko systematycznie rozwijać studia, powiększać ilość kierunków, utworzyć punkty konsultacyjne w Koszalinie i Gorzowie oraz udoskonalać warsztat naukowy, a także podejmować prace badawcze o dużym znaczeniu naukowym. Szczegółowy rozwój kadr naukowych z zakresu nauk ekonomicznych przedstawia poniższe zestawienie:

Rozwój kadr naukowych szczecińskiego ośrodka
nauk ekonomicznych w latach 1946 - 1980

Rok akademicki	Profe- sor zwyčaj- ny	Prof. nadzw- yczajny	Docen- ci	Adiun- kci	Starsi asys- tenci	Asysten- ci	RAZEM
1946/1947	1	3	-	-	-	4	8
1948/1949	-	1	-	-	1	21	23
1949/1950	-	-	-	2	6	18	26
1954-1955	-	-	-	9	11	19	39
1955/1956	-	1	5	13	14	16	49
1970/1971	1	7	12	15	17	20	72
1979/1980	2	7	13	24	11	22	79
POZOSTAŁE PLACÓWKI SZCZECIŃSKIE /AR, WSM/							
do 1980	-	1	6	8	18	3	36

Zródło: Sporządzono na podstawie: Dział Kadr Politechniki Szczecińskiej, Wydział I-ET, także Dział Kadr Akademii Rolniczej i WSM; także: J.Rutkowski: Rozwój szczecińskiego ośrodka nauk ekonomicznych, Ekonomista z 14, Zeszyty Naukowe Politechniki Szczecińskiej Nr 96/1967, s.17.; także: J.Stanielewicz, Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu PS/w/ Politechnika Szczecińska w latach 1946-1971, W-wa-Poznań 1974, s.192; E.Dobrzycki, Instytut Nauk Społ.-Politycznych /w/ XXV lat Akademii Rolniczej w Szczecinie, Szczecin 1979, s.175; także: Z.Dowgiałło, Instytut Ekonomiki, Organizacji i Kierowania, ibidem, s.178; 183-184; 188; 191.

W 1980 roku szczeciński ośrodek nauk ekonomicznych dysponował 105 osobową kadrą naukową, w tym 2 profesorami zwyczajnymi, 8 profesorami nadzwyczajnymi, 19 docentami, 54 asystentami i starszymi asystentami oraz 32 adiunktami. W stosunku do okresu początkowego tj. 1946r. był to wielokrotny wzrost i to zarówno pod względem liczbowym jak i jakościowym.

Działalność naukowo-badawczą szczeciński ośrodek nauk ekonomicznych rozpoczął już w pierwszych latach istnienia Akademii Handlowej. Zapoczątkował je w dziedzinie ekonomii politycznej Maksymilian PohoVille, natomiast Gerard Feige-Górski podjął badania z zakresu ewidencji księgowej i analizy ekonomicznej przedsiębiorstw.^{173/}

W latach 50-tych nastąpiło rozszerzenie zakresu zainteresowań ekonomii politycznej, co stworzyło większą możliwość rozwoju badań, w rezultacie których można było określić reguły racjonalnego postępowania w gospodarce socjalistycznej. Stworzyło to podstawę do zacieśnienia związków teorii ekonomii z praktyką gospodarczą.^{174/}

W latach 1950-1953 na czoło problematyki badawczej w Szczecinie wysuwa się zdecydowanie port szczeciński, gospodarka morska i turystyka. Aktywność naukowa jest jednak wyraźnie słabsza co do zakresu tematyki, jak i jej poziomu. Okres stagnacji w badaniach naukowych i w ich publikowaniu trwa do 1956 roku włącznie. Począwszy jednak od 1957 roku rozwija się nowy kierunek zainteresowań naukowych, związanych z dalszą aktywizacją gospodarczą Pomorza Zachodniego.^{175/}

Od 1957 roku obserwuje się wzmożoną aktywność naukową. Wiąże się to w pewnym stopniu z utworzeniem w 1956 roku Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego,^{176/} które objęło patronat nad działalnością naukową całego środowiska i stworzyło warunki dla

ublikowania prac naukowych oraz ogłaszania wyników badań na esjach i posiedzeniach naukowych. Warunkiem sprzyjającym rozwojowi badań stało się również uchylenie tajemnicy państwowej w odniesieniu do wielu danych statystycznych i innych materiałów niezbędnych jako tworzywo do badań naukowych.

Po przezwyciężeniu licznych trudności działalność naukowo-badawcza w zakresie ekonomii politycznej koncentrowała się na następujących problemach:

bodźcach ekonomicznych w przedsiębiorstwach transportowych;
wzroście gospodarczym krajów słabo rozwiniętych;
reprodukcji i rachunku ekonomicznym inwestycji w gospodarce Polski Ludowej;
integracji gospodarczej we współczesnym kapitalizmie;
międzynarodowym podziale pracy krajów RWPG;
renty gruntowej i kosztach obrotu towarami rolnymi.

Z podejmowanych tematów szczegółowych na uwagę zasługują następujące: wykorzystanie pracy żywej i uprzedmiotwionej w przemyśle polskim na tle funkcjonowania gospodarki socjalistycznej; funkcjonowanie samorządu robotniczego; problemy specjalizacji i kooperacji w przemyśle; polityka inwestycyjna regionu zyczecińskiego oraz rozwój gospodarki morskiej województwa zyczecińskiego.^{177/}

Ugruntowanie od początku lat 50-tych planowego charakteru gospodarki polskiej, konieczność racjonalnego sterowania procesami ekonomicznymi przy pogłębiającym się zróżnicowaniu tych procesów w toku rozwoju gospodarczego, potrzeby zharmonizowanego współdziałania działów i gałęzi gospodarki narodowej - wszystko to stworzyło nową jakościowo sytuację w dziedzinie nauk ekonomicznych. W ten sposób obok ekonomii politycznej

i często w symbiozie z nią na firmamencie nauk ekonomicznych pojawił się szereg nowych, szczegółowych dyscyplin naukowych - ekonomik stosowanych takich jak: ekonomika przemysłu, rolnictwa, budownictwa, gospodarki komunalnej i mieszkaniowej, ekonomika handlu wewnętrznego, ekonomika handlu zagranicznego, ekonomika transportu, ekonomika usług i inne.^{178/}

Charakter regionu gospodarczego i specjalizacja transportowa szczecińskiego ośrodka akademickiego stworzyły możliwości wszechstronnego rozwoju ekonomiki transportu samochodowego i ekonomiki tranzytu morskiego.^{179/}

Zainteresowania naukowe w zakresie ekonomiki transportu samochodowego obejmowały problematykę systemu transportowego, metody planowania w transporcie, zagadnienia polityki transportowej, czynniki produkcji w transporcie ze szczególnym uwzględnieniem czynnika ludzkiego, zastosowanie metod cybernetycznych i rachunek gospodarczy w transporcie, ładunkoznawstwo oraz spedycję, programowanie liniowe w transporcie, sezonowość przewozów oraz planowanie przewozów i rozmieszczenie miejskich i podmiejskich sieci transportowych i komunikacyjnych.^{180/}

W ramach ekonomiki transportu morskiego zainteresowania naukowe skupiały się na światowej problematyce ekonomiczno - organizacyjno - eksploatacyjnej transportu morskiego ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki morskiej regionu szczecińskiego, obsłudze komunikacyjnej zespołu portowego Szczecin-Swinoujście przez transportowe zaplecze oraz na międzynarodowych porozumieniach w morskiej żegludze liniowej.^{181/}

Do badań dziedziny transportu włączyli się bardzo czynnie pracownicy Katedry Finansów i Rachunkowości kierowanej przez E.Terebucha. Podjęli oni problem organizacji rachunkowości w przedsiębiorstwach transportowych, badanie kosztów własnych

przewozów samochodowych, analizy ekonomicznej rachunku kosztów w PKP i DOKP Szczecin; amortyzację środków trwałych w transporcie samochodowym.^{182/}

Przemysłowy charakter regionu szczecińskiego przyczynił się do wyodrębnienia ekonomiki przemysłu oraz ekonomiki przedsiębiorstw przemysłowych. Podjęto w związku z tym kompleksowe badania przedsiębiorstw przemysłowych, inwestycji, planowania i polityki gospodarczej.^{183/}

Rozwój nauk ekonomiczno-rolniczych spowodował wyodrębnienie się w szczecińskim ośrodku nauk ekonomicznych nowej dziedziny wiedzy - Ekonomiki rolnictwa, w ramach której podjęto badania naukowe.^{184/}

W zakresie ekonomiki i organizacji gospodarki rybnej badania koncentrowały się na: problemach regulacji połowów morskich w rybołówstwie światowym; prognozie spożycia ryb i przetworów rybnych w Polsce do 1985r.; kosztach produkcji i kapitałochłonność przyrostu produkcji towarów białkowych; badaniach wskaźników produkcji wybranych państwowych przedsiębiorstw przetwórstwa rybnego; reproduktywności majątku trwałego w gospodarce rybnej; aspektach ekonomicznych i regulacji połowów na obszarze ICNAF; optymalizacji struktury floty rybackiej i pomocniczej; analizie porównawczej projektowanych i efektywnie uzyskiwanych wskaźników techniczno-ekonomicznych uprzemysłowionych statków rybackich eksploatowanych przez polskie rybołówstwo; prognozowaniu połowów polskich na obszarze ICNAF metodą statystyczną.^{185/}

W zakresie ekonomiki i organizacji produkcji rolniczej badaniami objęto problemy z zakresu rachunku ekonomicznego; organizacji pracy wykonawczej; organizacji pracy kierowniczej oraz problemy obrotu rolnego.^{186/}

W ramach ekonomiki i organizacji produkcji zwierzęcej prace naukowo-badawcze dotyczyły optymalizacji organizacji gospodarki

mlekiem na Pomorzu Zachodnim; efektywności przemysłowych technologii produkcji zwierzęcej; kierowania produkcją zwierzęcą w uspołecznionych przedsiębiorstwach rolnych oraz optymalizacji gospodarki PGR i gospodarstw chłopskich wyspecjalizowanych w produkcji zwierzęcej.^{187/}

Poczesne miejsce w problematyce ekonomicznej szczecińskiego ośrodka nauk ekonomicznych zajmują sprawy morskie, co jest zrozumiałe, gdyż to one decydują o specyfice Pomorza Zachodniego. Najobszerniejszą problemowo grupę stanowią zagadnienia dotyczące szczecińskiego ośrodka portowo-żeglugowego. Prace naukowe na ten temat pojawiają się najwcześniej i dotyczą: odbudowy i zagospodarowania zespołu portowego Szczecin - Swinoujście; kierunków rozwoju polskiego shippingu na Pomorzu Zachodnim; współpracy żeglugi śródlądowej i innych gałęzi transportu lądowego z transportem morskim; przeobrażeń strukturalnych w tzw. przemyśle portowym i przyportowym; powiązanie gospodarki portu z gospodarką miasta.^{188/}

Drugą "morską" grupę problemów badanych przez ekonomistów szczecińskich stanowią zagadnienia związane z przemysłem okrętowym. Dotyczą one przede wszystkim stoczni produkcyjnych oraz przemysłów z nimi kooperujących i obejmują kierunki rozwojowe Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego; mierniki i ocenę produkcji, zarządzanie, zatrudnienie i wydajność pracy, opłacalność produkcji eksportowej statków oraz kooperację bliską i daleką.^{189/}

Kolejną, dość liczną grupę problemową stanowią zagadnienia szeroko pojętej morskiej gospodarki światowej oraz syntetyczna ocena rozwoju gospodarczego Pomorza Zachodniego, w tym także gospodarki morskiej. Jest ona różnorodna i wykracza znacznie poza ramy spraw regionalnych a nawet często krajowych. Badania były nierzadko wykonywane we współpracy z przedstawicielami innych dyscyplin naukowych.^{190/}

Ostatnią grupę stanowią prace dotyczące morskiego przemysłu rybnego na Pomorzu Zachodnim oraz rybołówstwa dalekomorskiego.

Charakteryzując działalność i osiągnięcia szczecińskiego ośrodka nauk ekonomicznych nie można pominąć jego współpracy z zagranicą. Rozpoczęła się ona w 1950 roku, kiedy to nawiązano kontakty z uczelniami radzieckimi: Moskiewskim Uniwersytetem im. Lomonosowa oraz innymi morskimi instytutami naukowymi, a mianowicie: Instytutem Gospodarki Narodowej im. Plechanowa, Instytutem Ekonomiczno-Statystycznym, Instytutem Finansowym, Instytutem Transportu Kolejowego, Instytutem Służby Zagranicznej, Instytutem Inżynierjno-Ekonomicznym im. S. Ordżonikidze oraz leningradzkim Instytutem Finansowo-Ekonomicznym.^{191/}

W latach następnych współpracę rozszerzono na inne ośrodki naukowe zarówno w krajach socjalistycznych jak i kapitalistycznych. Wyrazem tego było nawiązanie w latach 1956-1970 kontaktów z Uniwersytetem w Zagrzebiu, Uniwersytetem w Ołomuńcu, Wyższą Szkołą Nauk Społecznych przy KC KPCz w Pradze, Wyższą Szkołą Komunikacyjną w Dreźnie, Wyższą Szkołą Ekonomiczną i Centralnym Zarządem Żeglugi Śródlądowej w Pradze, Instytutem Marksizmu-Linizmu w Amsterdamie, Zakładem Historii Partii w Bukareszcie oraz Instytutem Historii Nauki Rumuńskiej Akademii Nauk, Uniwersytetem w Rostocku, Uniwersytetem w Berlinie, Wyższą Szkołą Ekonomiczną i Handlową w Mariborze oraz Zakładami Zetor w Brnie i Salonem Samochodowym w Londynie.^{192/}

W latach 70-tych obok kontynuowania i utrwalania istniejących kontaktów naukowych zawarto nowe, a wśród nich z Uniwersytetem w Halle, Wysoką Szkołą Ziemiedelską w Pradze, Wysoką Szkołą Pełnohospodarską w Nitrze oraz Instytutem Ekonomiki i Organizacji Sielskiego Chozjajstwa w Moskwie a także Katedrą Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw Rolnych Akademii im. Timisiaziowa w Moskwie.^{193/}

Począwszy od 1956 roku nawiązane zostały, trwające do dziś, kontakty indywidualne naukowców. Rozpoczął je działalnością odczytową w 1956 roku w Jugosławii, na Uniwersytecie w Zagrzebiu, prof.L.Babiński oraz doc.dr St.Schwann uczestnictwem w konferencji naukowej, która odbyła się w tymże roku w Wyższej Szkole Komunikacyjnej w Dreźnie.^{194/}

Miara dorobku naukowego ekonomistów szczecińskich jest liczba 2907 publikacji, w tym 347 wydawnictw zwartych, 52 podręczników, 234 skryptów oraz 2274 artykułów; referatów i recenzji naukowych. Szczegółowy wykaz przedstawia poniższe zestawienie.^{195/}

Tabela 36

Publikacje pracowników naukowo-dydaktycznych Akademii Handlowej przekształconej w Wyższą Szkołę Ekonomiczną, a następnie Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Politechniki Szczecińskiej oraz Akademii Rolniczej i Wyższej Szkoły Morskiej.

LATA	Druki zwarte	Podrę- czniki	Skrypty	Arty- kuły	Recenzje i refe- raty
1946 - 1950	2	1	22	17	-
1951 - 1960	9	4	48	210	52
1961 - 1970	155	16	57	635	132
1971 - 1980	181	31	97	821	307
R A Z E M:	347	52	224	1683	491

Zródło: Sporządzono na podstawie materiału z Działów Wydawniczych PS, AR i WSM w Szczecinie; także J.Stanielewicz, Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu /w/ Politechnika Szczecińska 1946-1971, Szczecin 1974, s.192; także J.Rutkowski,

Rozwój szczecińskiego... op.cit, s.19; także, Z.Dowgiałło, Instytut, Ekonomiki, Organizacji i Kierowania /w/ XXV lat Akademii Rolniczej w Szczecinie, Szczecin 1979, s.188; 189; 193.

e/ NAUKI PEDAGOGICZNE

Powstanie ośrodka nauk pedagogicznych w Szczecinie wiąże się z powołaniem do życia Wyższej Szkoły Nauczycielskiej, jako filii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Utworzono wówczas w tej Uczelni Wydział Nauczania Początkowego o kierunku nauczania początkowego z uwzględnieniem zajęć praktyczno - technicznych.^{196/}

Wraz z przekształceniem Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Wyższą Szkołę Pedagogiczną, co nastąpiło w 1973 roku, Wydział Nauczania Początkowego przekształcono na Wydział Pedagogiczny, w ramach którego powstały Zakłady: Pedagogiki, Dydaktyki, Teorii Wychowania, Psychologii a w okresie późniejszym także Zakład Pedagogiki Specjalnej. W tym samym czasie w celu koordynacji prowadzonych badań oświatowych powołano Instytut Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych.^{197/}

Sytuacja kadrowa w naukach pedagogicznych w początkowym okresie była trudna. Na Wydziale Nauczania Początkowego WSN pracowało: 1 docent, 2 doktorów oraz 4 magistrów pedagogiki. Po 1973 roku następuje systematyczna poprawa w tym względzie, tak pod względem ilościowym jak i jakościowym. W 1980 roku badania w zakresie nauk pedagogicznych prowadziło 4 samodzielnych pracowników nauki /docentów/ oraz 15 doktorów.^{198/}

W miarę wzrostu ilościowego i jakościowego kadry naukowej podejmowano badania naukowe z różnych dziedzin pedagogiki,

a mianowicie: pedagogiki społecznej, pedagogiki szkoły wyższej, socjologii i teorii wychowania, historii wychowania i organizacji szkolnictwa, dydaktyki ogólnej, pedagogiki specjalnej oraz teorii nauczania początkowego.^{199/}

Badania w zakresie pedagogiki ogólnej skoncentrowały się na technologii kształcenia, dydaktyce audiowizualnej, strukturalizacji treści w nauczaniu statystyki, orientacji zawodowej i pracy korekcyjno-wyrównawczej oraz problemów funkcjonowania zbiorczych szkół gminnych.^{200/}

Problematyka badań z zakresu teorii wychowania obejmowała weryfikację założeń systemu wychowawczego w środowisku szczecińskim, organizację procesów wychowawczych w szkole, działalność wychowawczą nauczyciela, funkcjonowanie organizacji młodzieżowych w szkole.^{201/}

W ramach dydaktyki ogólnej badania dotyczyły osiągnięć szkolnych w nauczaniu języka polskiego i matematyki w klasach niższych zbiorczych szkół gminnych oraz historii i dydaktyki.^{202/}

Spśród wielu badań podjętych w Szczecinie w ramach teorii nauczania początkowego na uwagę zasługują badania dotyczące startu szkolnego, prób modernizacji procesu nauczania początkowego języka polskiego i matematyki.^{203/}

W zakresie pedagogiki specjalnej badania koncentrowały się na integracji społecznej młodzieży z odchyleniami i zaburzeniami rozwojowymi; przygotowaniu do życia społecznego absolwentów różnych form kształcenia zawodowego, efektywności funkcjonowania różnych form kształcenia zawodowego, rewalidacji i resocjalizacji dziecka upośledzonego umysłowo.^{204/}

Problematyce selekcji szkolnych, integracji środowisk wychowawczych, wpływu środowiska na przebieg procesów kształcenia

i wychowania oraz funkcjonowania szkoły środowiskowej, poświęcone były badania z zakresu pedagogiki społecznej.^{205/}

Działalność badawcza z zakresu pedagogiki dorosłych dotyczyła: ustalenia zależności zachodzących między czynnikami osobowościowymi, środowiskiem i wychowaniem a kształtowaniem się wzorca osobowego obywatela Polski Ludowej; czytelnictwa wśród ludzi dorosłych; działalności kulturalno-oświatowej w aspekcie pedagogiki oraz historii oświaty dorosłych na Pomorzu Zachodnim.^{206/}

W ramach ~~pedagogiki~~^{gł} prace badawcze prowadzone przez Szczecinian dotyczyły rodzin nauczycieli, miejsca zawodu nauczyciela w strukturze społecznej; stosunku nauczycieli do awansu i pracy społecznej w środowisku.^{207/}

Badania naukowe prowadzone w zakresie pedagogiki szkoły wyższej dotyczyły: struktury i efektów samodzielnego studiowania; aktywności społecznej studentów; problemów kształcenia zawodowego młodzieży w toku studiów wyższych, identyfikacji studentów pedagogiki specjalnej z przyszłą pracą zawodową oraz środowiskowych uwarunkowań dojrzałości społecznej młodzieży studiującej.^{208/}

Ważnymi kierunkami naukowo-badawczymi w ramach Historii wychowania i organizacji szkolnictwa były: problemy związane z rozwojem i funkcjonowaniem instytucji oświatowych na Pomorzu Zachodnim, problemy kształcenia i doksztalcania nauczycieli szkół podstawowych w województwie szczecińskim w latach 1945-1970; historia działalności Związku Nauczycielstwa Polskiego na Pomorzu Zachodnim.^{209/}

W ramach działalności naukowej, prowadzonej w Zakładach WSP pedagodzy szczecińscy zorganizowali samodzielnie lub

wspólnie z innymi placówkami naukowymi kilka sesji naukowych poświęconych m.in. 200 rocznicy Komisji Edukacji Narodowej /1973r. XXX lecia oświaty na Pomorzu Zachodnim /1976r./; Aktywizacji nauczania w procesie dydaktyczno-wychowawczym /1977/; Pomiar jako środek wyrazu jej współczesnego rozwoju /1978/; Kierunków modernizacji procesu kształcenia w szkole wyższej/1979/.^{210/}

f/ JEZYKOZNAWSTWO

Szczecińskie językoznawstwo swe początki wiąże z uruchomieniem w 1954 roku Studium Nauczycielskiego, w którego programie na kierunku "Filologia polska" wydzielono przedmioty językoznawcze: gramatykę opisową oraz gramatykę historyczną z elementami historii języka i dialektologii. Prowadzenie ich powierzono drowi Władysławowi Drobnemu.^{211/}

W grudniu 1954 roku, dzięki usilnym staraniom dr Wł. Drobnego, powołano do życia Szczecińskie Koło Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego. Do wygłaszania odczytów i prelekcji zapraszano takich wybitnych naukowców jak: Zenon Klemensiewicz, Władysław Kuraszewicz, Stanisław Urbańczyk, Stanisław Jodłowski, Leszek Moszyński, Teresa Skubalanka, Zenon Sobierajski. Ukazywali oni słuchaczom horyzonty i obszary tej dyscypliny naukowej mało jeszcze znanej szczecińskiemu środowisku naukowemu.^{212/}

Z chwilą powstania Wyższej Szkoły Nauczycielskiej problematyką językoznawczą zajęło się dwóch nauczycieli ze stopniem naukowym doktora. Sytuacja zmieniła się na korzyść wraz z kreowaniem Wyższej Szkoły Pedagogicznej, w ramach której w 1980 roku badaniami z zakresu historii języka zajmuje się 1 profesor nadzwyczajny oraz 5 doktorów i magistrów.^{213/}

Pierwsze badania naukowe zostały rozpoczęte w latach 60-tych przez Janinę Węgiel i R. Wójcika z inspiracji prof. Stanisława Rosponda, przy pomocy ośrodka wrocławsko-opolskiego. Dłtyczyły one historii języka epoki Oświecenia. Plonem przeprowadzonych badań były 3 publikacje książkowe^{214/} oraz 7 artykułów naukowych.^{215/} Uzyskały one przychylne recenzje co spowodowało włączenie ich do bibliografii drugiego wydania monumentalnego podręcznika uniwersyteckiego Zenona Klemensiewicza "Historia języka polskiego".^{216/}

Pod koniec lat 60-tych. podjęto badania nad językiem mieszkańców wsi Pomorza Zachodniego, przeprowadzając sondaże z mieszkańcami ponad 30 wsi zachodniopomorskich. Zbadano system słowotwórczy oraz system leksykalny ludności wsi. Prof. Janina Węgiel formułując wyniki z przeprowadzonych sondaży i badań stwierdza że: "Mieszkańcy Pomorza Zachodniego w bardzo szybkim tempie wyzbywają się słownictwa gwarowego, przyjmując słownictwo ogólnopolskie. Proces ten przebiega jednak nierównomiernie; prawdopodobnie uzależniony jest od układu socjalnego wsi, stopnia podnoszenia ogólnego poziomu wykształcenia i kultury - młode pokolenie chętnie przejmuje i wprowadza do słownictwa czynnego wyrazy i frazeologizmy z gwar środowiskowych miejskich, nie zawsze zasługujące na upowszechnianie. Widać u tego pokolenia także próby tworzenia i upowszechniania neologizmów np: małżeństwo na "kartę rybacką" /małżeństwo bez ślubu/, ściepka /składka/ i inne; - w słownictwie starszego pokolenia sporo jest zapożyczeń z języka ukraińskiego i białoruskiego oraz archaizmów, które w języku mieszkańców dawnych Kresów Wschodnich były jeszcze w powszechnym użyciu wówczas, gdy na innych obszarach Polski wyszły już z użycia".^{217/}

Kolejnym tematem badawczym językoznawców szczecińskich jest język mieszkańców Szczecina. Systematyczne prowadzone badania sondażowe w środowiskach studentów, uczniów, żołnierzy, pracowników służby zdrowia, kolejarzy, taksówkarzy i kierowców, sportowców i marynarzy wniosły istotną poprawę do ustaleń teoretycznych w kwestii genezy i struktury gwar środowiskowych.^{218/}

Godnym odnotowania jest fakt udziału skromnego zespołu językoznawców szczecińskich w poradnictwie językowym w zakresie poprawności i kultury języka w Szczecinie. Do ożywienia tej formy popularno-naukowej działalności przyczyniło się uruchomienie w 1977 roku Telefonicznej Poradni Poprawności Językowej. Tą drogą udzielono do 1980 roku 1200 porad z różnych dziedzin poprawności i kultury języka. Kontynuowane są, rozpoczęte przez dr Wł. Drobrego, odczyty wybitnych językoznawców polskich. Przeciętnie w ciągu roku odbywa^{to} się 20 takich odczytów.^{219/}

Językoznawcy szczecińscy byli współorganizatorami dwóch ogólnopolskich konferencji naukowych. Pierwsza, odbyta w dniach 29-30 listopad 1974 roku, poświęcona została integracji języka na Pomorzu Zachodnim, natomiast druga, przeprowadzona została w grudniu 1979 roku a jej tematem było "35 lat polszczyzny na Pomorzu Zachodnim i jej związek z językiem ogólnopolskim".^{220/}

f/ HISTORII I TEORII LITERATURY

Badania w zakresie historii i teorii literatury w Szczecinie rozpoczęły się w latach pięćdziesiątych. Dotyczyły one między innymi nowych metod twórczych, realizmu socjalistycznego, sprecyzowania pojęć "literatura marynistyczna" i "literatura szczecińska", twórczości literackiej środowiska szczecińskiego,

oraz funkcjonowania bohatera we współczesnej literaturze, zwłaszcza tej powstającej na Pomorzu Zachodnim.^{221/}

Według doc. E. Kuźmy historia literaturoznawstwa szczecińskiego wiąże się z powstaniem w 1968 roku Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Szczecinie - uczelni wyższej o profilu humanistycznym.^{222/} Wśród ważniejszych problemów stanowiących przedmioty prac naukowo-badawczych były:

- problemy terminologiczne - badano pojęcia trawestacji liturgicznej, ^{HOR}głosy staropolskiej, pojęcie toposu, literatury dla dzieci i młodzieży, pojęcie mitu w literaturze, oksymoromu itp.
- opracowanie zasad badań tematologicznych i zastosowanie ich do opisu takich tematów literackich jak morze, praca, robotnik, ziemia szczecińska, miłość, orient, postać Wernyhory itp.
- postacie literackie - dokonano analizy układu postaci w "Nie boskiej komedii", oraz badano przemiany bohaterów w prozie szczecińskiej oraz postaci literackich u Hegla, Plechanowa, Freuda, Ingardena, Todorova, Barthes'a, Kristery, Ricordou;
- układy przestrzenne w literaturze;
- narratologia
- intersemiotyczność
- teoria procesu historyczno-literackiego. Prowadzone w tej dziedzinie badania zmierzały do ukazania wpływu grup artystycznych i osobowości pisarskich na przemiany literatury, wpływ idei politycznych i pedagogicznych na rozwój prozy oraz związek literatury z mitami socjopolitycznymi.^{223/}

Szczupła liczebnie kadra naukowa /11. osób, w tym 1 samodzielny pracownik, 2 adiunktów i 8 asystentów/ ma niemałe osiągnięcia. Współuczestniczyła np. w opracowaniu "słwetek" pisarzy szczecińskich oraz współorganizowała sesję naukową nt: "Życie literackie na Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1980".^{224/}

g/ NAUKI PRAWNICZE

Kształtowanie się szczecińskiego ośrodka prawników rozpoczęło się wraz z utworzeniem w Szczecinie Akademii Handlowej, w ramach której rozpoczęła działalność Katedra Prawa, kierowana przez prof. Leona Babińskiego oraz prof. Władysława Górskiego. Wraz z nimi rozpoczęli działalność dydaktyczną specjaliści szczegółowych dyscyplin prawa: mec. J. Siedlecki, mgr K. Topornicki, prof. L. Pokrzyński.^{225/}

Wraz z rozwojem organizacyjnym AH, WSE oraz Politechniki zmienił się profil badań prowadzonych przez prawników. W pierwszym okresie zainteresowaniami badawczymi objęto głównie problematykę cywilną i prawnomiędzynarodową. Wraz z kreowaniem Politechniki obszar badań został zawężony do prawa przewozowego, obok którego wykładano nadal prawo cywilne i encyklopedię prawa.^{226/}

Rozwój kadry naukowej spowodował także wyodrębnienie się specjalizacji, co spowodowane było uzyskiwaniem przez pracowników kolejnych stopni i tytułów naukowych. W 1980r. szczeciński ośrodek prawniczy liczył 13 osób, w tym 1 profesora zwyczajnego, 2 docentów, 7 doktorów oraz 3 magistrów.^{227/}

Uwzględniając natomiast także zawodowo czynnych prawników zatrudnionych w Szczecinie liczba ta osiągnie wielkość 500 osób.

Działalność naukowo-badawcza w zakresie nauk prawniczych w szczecińskim ośrodku naukowym obejmowała:

- tematykę prawnomiędzynarodową;^{228/}
- problemy prawa transportowego;^{229/}
- zagadnienia osiedleńcze, narodowościowe i własnościowe ludności polskiej na Ziemiach Zachodnich;^{230/}
- problematykę prawnomorską i zagadnienia spedycji morskiej;^{231/}
- zagadnienia związane z medycyną sądową i kryminalistyką;^{232/}
- historią prawa.^{233/}

Pomimo szczupłej liczebnie kadry naukowej szczecińskich ośrodek nauk prawnych zyskał niekwestionowaną w kraju pozycję w zakresie prawa transportowego, ubezpieczeń transportowych oraz socjologii zawodów prawnych, historii adwokatury, retoryki.

h/ NAUKI FILOZOFICZNE

Szczeciński ośrodek nauk filozoficznych rozpoczął działalność dopiero w 1974r., dzięki decyzjom Kolegium Rektorskiego z dnia 27 listopada 1973r. powołującym Międzyuczelniane Konserwatorium Filozoficzne.

Systematyczne spotkania w ramach Konserwatorium pracowników naukowo-dydaktycznych wyższych uczelni Szczecina doprowadziły do podjęcia starań o powołanie szczecińskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, co nastąpiło w 1977 roku.

Ilościowy i jakościowy rozwój kadry naukowej w zakresie nauk filozoficznych odbywał się stopniowo. O ile do 1974 roku Szczecin posiadał 1 samodzielny /doc.dr K.Gordon, Katedra Fizyki PAM/ pracownika naukowego w zakresie filozofii, to już w latach 1974-1979 nastąpił dość szybki wzrost kadry uprawiającej tę dyscyplinę nauki i w 1980 roku naukami filozoficznymi zajmowali się: 1 profesor nadzwyczajny, 6 doktorów oraz 11 magistrów. 234/

Działalność naukowa środowiska filozoficznego rozroczyła została w 1976 roku realizacją jednego tematu międzyresortowego oraz współuczestnictwem w opracowaniu jednego tematu resortowego.

W ramach międzyresortowego tematu badawczego III-14 "Marxistowska teoria poznania, logika i metodologia nauk" opracowano "Zagadnienia wartości poznawczych". Problem resortowy R-III-1

"Przemiany postaw światopoglądowych młodzieży akademickiej wyższej uczelni Szczecina" zlecony został przez Instytut Religioznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jego realizację zakończono w 1979r.²³⁵

Edytorski dorobek szczecińskiego środowiska filozoficznego do 1980 roku przedstawia się następująco: opublikowano 7 pozycji książkowych oraz 72 artykuły, zamieszczone w większości na łamach uczelnianych wydawnictw. ^{236/}

Nauki społeczne zajmują wśród całości nauk szczególne miejsce. Efekty prowadzonych badań i ich zastosowanie są podstawowymi elementami rozwoju kultury narodowej, świadomości społecznej i wykorzystania wyników innych nauk.

Złożony charakter zjawisk i procesów społecznych sprawia, że w celu ich poznania, a następnie wykorzystywania uzyskanej wiedzy o człowieku i zbiorowościach ludzkich do planowego kierowania rozwojem społecznym nieodzowne są interdyscyplinarne, kompleksowe badania.

Wzrost roli i znaczenia nauk społecznych wynikał z nowej wypracowanej po 1945 roku nowej koncepcji rozwoju społeczno-ekonomicznego kraju, z przechodzenia coraz szerszym frontem od gospodarki ekstensywnej do intensywnej, gdzie na czoło wysunęły się czynniki jakościowe, a przede wszystkim ambicja, talent, pracowitość i zdolności twórcze człowieka jak też stosunki międzyludzkie. Znaczenie tych czynników wzrastało również w miarę utrwalania się w stosunkach międzynarodowych zasad pokojowego współistnienia i przesuwania się współzawodnictwa między socjalizmem i kapitalizmem na płaszczyznę ideologiczną.

Wpływ nauk społecznych na rozwój społeczeństwa zachodniemieckiego dokonywał i dokonuje się w znacznym stopniu przez kształtowanie świadomości ludzi. Wraz z rozwojem i modernizacją

bazy materiałowo-technicznej wzrasta rola czynnika ludzkiego. Nowoczesna gospodarka Pomorza Zachodniego może być rozwijana tylko przez wysoko wykształconą Kadre, zdolną do twórczego stosowania metod naukowych we wszystkich dziedzinach działalności.

Długofalowy program rozwoju nauk został przygotowany przy czynnym współudziale środowisk naukowych, w tym także i środowiska szczecińskiego, a następnie rozwinięty i zaaprobowany przez naradę nauk społecznych i humanistycznych, która odbyła się w KC PZPR w kwietniu 1973 roku. Wypracowany program przewidywał koncentrację i integrację badań na najbliższe 10-15 lat wokół 11 problemów:

- badania nad polskim dziedzictwem kulturowym, tendencjami rozwojowymi kultury i jej społeczną percepcją;
- badania nad świadomością historyczną i prawą narodu polskiego;
- kształtowanie osobowości człowieka, wychowanie jednostki ludzkiej i jej socjalizacja w warunkach rewolucji naukowo-technicznej;
- badania nad ewolucją struktury gospodarki i społeczeństwa socjalistycznego;
- badania nad wzrocamy konsumpcji, aspiracjami, dążeniem i systematycznymi wartościami społeczeństwa polskiego;
- optymalizacja procesów demograficznych i reprodukcji ludności w Polsce;
- badania nad doskonaleniem form i metod planowania, organizacji, zarządzania i kierowania oraz systemem funkcjonowania gospodarki socjalistycznej;
- badania nad teoretycznymi podstawami społeczno-ekonomicznymi i technicznej rekonstrukcji wsi i rolnictwa;
- teoria między narodowej integracji skonomicznej krajów RWPG;
- badania nad przemianami systemu społeczno-ekonomicznego krajów socjalistycznych i krajów trzeciego świata;

- badania nad systemem oświaty.

W realizacji powyższych problemów brali i nadal biorą udział przedstawiciele nauk społecznych środowiska szczecińskiego. Ich wkład w rozwiązywaniu ich wzrastał wraz z rozwojem kadry naukowo-badawczej oraz bazy naukowej.

Szukając możliwości zapewnienia dalszego rozwoju naukowego szczecińskiego ośrodka nauk społecznych z inicjatywy Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie doszło do podpisania w dniu 25.03. 1977 roku pomiędzy J.M.Rektorem UAM w Poznaniu prof.dr B.Miśkiewiczem a wojewodą J.Kuczyńskim porozumienia o współpracy. Zgodnie z jego interwencją UAM zobowiązał się do: udzielania pomocy w dalszym kształceniu kadr, zabezpieczenie konsultatów prac nauko-badawczych prowadzonych przez ośrodek szczeciński; prowadzenie wspólnych prac naukowo-badawczych z pracownikami szczecińskiego środowiska naukowego w oparciu o uzgodnienia między zainteresowanymi oraz podejmowanie prac naukowo-badawczych na zlecenie Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie i nadzorowanych, koordynowanych przez wojewodę szczecińskiego i innych. 237/

Szczupłe początkowo pod względem ilościowym kadry naukowe nauk społecznych w Szczecinie systematycznie podlegały procesom rozwojowym, by w 1980 roku osiągnąć stan: 254 pracowników naukowo-badawczych w tym, 3 profesorów zwyczajnych, 12 profesorów nadzwyczajnych, 36 docentów, 83 adiunktów oraz 56 starszych asystentów i 64 asystentów. Szczegółowo przedstawia to tabela:

Tabela 37

Stan kadr naukowych szczecińskiego ośrodka
naukowego w zakresie nauk społecznych -
/XII 1980 rok/

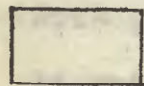
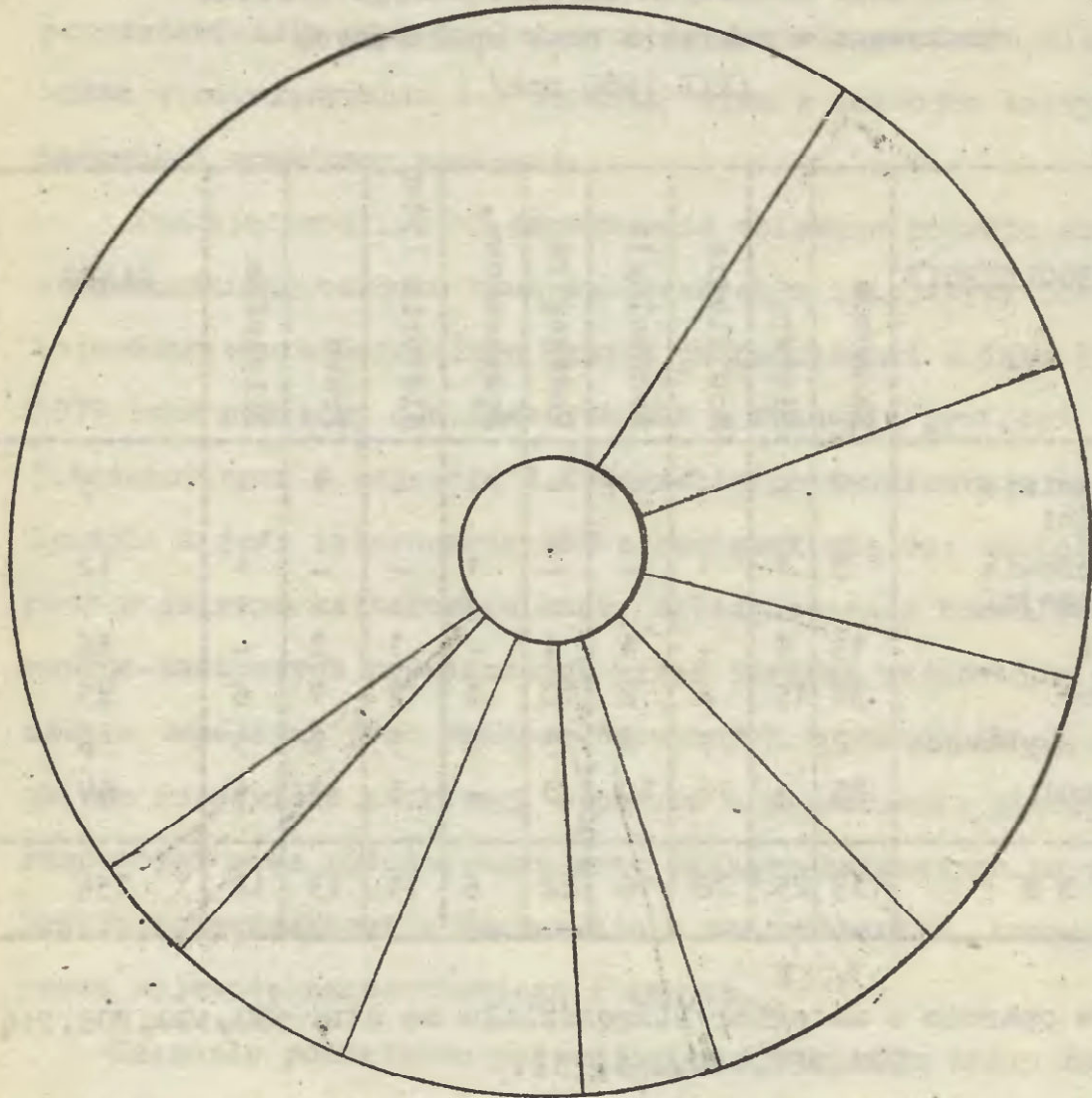
WYSZCZEGÓLNIENIE	Ekonomia	Historia	Socjologia	Archeologia	Pedagogika	Językoznaws.	Historia liter	Prawo	Filozofia	RAZEM
Profesorowie zwyczajni	2	-	-	-	-	-	-	1	-	3
Profesorowie nadzwyczajni	8	1	1	-	-	1	-	-	1	12
Docenci	19	9	-	1	4	-	1	2	-	36
Adiunkci	32	15	6	2	10	3	2	7	6	83
Starsi asystenci	29	-	5	3	5	2	5	2	5	56
Asystenci	25	-	16	10	3	-	3	1	6	64
R A Z E M :	115	25	28	16	22	6	11	13	18	254

Zródło w oparciu o materiały III rozdziału ze str. 180, 190, 208, 216,
224, 227, 230, 231, 232.

Bazę dla prowadzenia badań naukowych w zakresie nauk społecznych w Szczecinie stanowią zasoby archiwalne Wojewódzkiego Archiwum Państwowego oraz archiwum wyższych uczelni a także zbiory biblioteczne Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej i bibliotek uczelnianych.

Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Szczecinie rozpoczęło swą działalność już w 1945 roku gromadząc przede wszystkim w swych murach rozproszone w czasie wojny akta i dokumenty. W pierwszych latach większość zespołów aktowych znalazła się w archiwum, które niestety w stanie mocno zdekompletowanym. Do 1960 roku ocalałe akta zostały uporządkowane i zinwentaryzowane. Przejęte

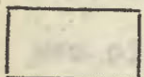
Struktura kadr naukowych w zakresie nauk
społecznych szczecińskiego ośrodka naukowego

ekonomia

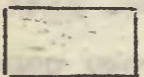
socjologia

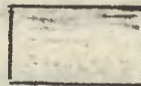
historia

pedagogika

archeologia

filozofia

prawo

historia literat.

językoznastwo

zostały także akta polskich władz i urzędów oraz instytucji działających w latach 1945-1950. Łącznie obejmowały one 495 zespołów i ponad 300 tysięcy jednostek aktowych, tj. przeszło 6000 mb pól ak w magazynach. W 1980 roku WAP w Szczecinie posiadało: ponad 1055 zespołów i ponad 460416 jednostek aktowych /6947 mb pól magazynowych/.^{238/}

Gorzej przedstawia się sytuacja w zasobach archiwalnych uczelni wyższych Szczecina. Brak odpowiedzialnych archiwistów w większości z nich spowodował że dysponują one tylko aktami kategorii "A" oraz najnowszymi z lat 1970-1979, a niekiedy nawet 1980-1982. Są one w większości nie uporządkowane.

W 1954 roku w wyniku połączenia Miejskiej Biblioteki Publicznej z Wojewódzką Biblioteką Publiczną powstała Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna. Skromny początkowo księgozbiór systematycznie rósł by w 1966 roku osiągnąć: 400171 voluminów, w tym 46644 liczył księgozbiór naukowy Biblioteki Głównej, 53527 voluminów posiadał księgozbiór czytelnicy naukowej i ponad 300000 voluminów w językach obcych gromadzonych od 1954 roku. W 1980 roku Księgozbiór WIMBP w Szczecinie liczył 472653 voluminów druków zwartych, 358508 voluminów zbiorów specjalnych oraz 79444 voluminów czasopism.^{239/}

Wraz z powstaniem WSN w jej strukturze organizacyjnej znalazła się także Biblioteka Główna, która przejęła zbiory istniejących do 1968 roku bibliotek Studiów Nauczycielskich Nr.1 i Nr.2.

W 1975 roku przejęte zostały także zbiory biblioteczne Biblioteki Instytutu Zachodnio-Pomorskiego /7649 voluminów, druków zwartych czasopism 1791 voluminów/. W 1980 roku Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Pedagogicznej dysponowała księgozbiorem liczącym

163418 voluminów druków zwartych, 7025 voluminów czasopism oraz 700 voluminów zbiorów specjalnych. 240/

Łącznie biblioteki szczecińskie /WiMBP, biblioteki WSP, Wydziału Inżynieryjno-Ekonomicznego Transportu PS, WAP, Muzeum Narodowego oraz STN/ jako warsztat pracy w zakresie nauk społecznych dysponowały w 1980 roku księgozbiorem liczącym: 744792 voluminów druków zwartych, 370633 voluminów zbiorów specjalnych i 80438 voluminów czasopism.

Z A K O Ń C Z E N I E

Polska odrodziła się w 1945 roku w granicach, w których przed laty tysiącem powstało państwo polskie i z których była w ciągu wieków powoli spychana. Ten powrót Polski na Zachód, na jej ziemię macierzyste, był zarówno wyrazem sprawiedliwości dziejowej, jak i konsekwencją wyciągnięcia wniosków z doświadczeń politycznych oraz zakończeniem, trwającego od dziesiątków lat, rozrachunku z imperiaлизmem niemieckim.

Jak powierzchowny w istocie był nalot prusactwa i niemożność na Pomorzu Zachodnim, pomimo długotrwałego niejednokrotnie jarzma niemieckiego i jak antyhistoryczne i bezowocne były usiłowania germanizacji - świadczą wyniki czterdziestu lat pracy w Polsce Ludowej. Mimo iż proporcje czasowe są wręcz nieporównywalne: kilkaset lat gospodarki niemieckiej wobec czterdziestu lat pracy polskiej podejmowanej w najtrudniejszych warunkach jakie można sobie wyobrazić - wyniki te są bezspornie korzystne dla Polski.

Dokonane w Polsce Ludowej, na Pomorzu Zachodnim przeobrażenia społeczne były zdeterminowane zespołem różnorodnych czynników - subiektywnych i obiektywnych, wewnętrznych i zewnętrznych. Miały one charakter wielopłaszczyznowy i były wypadkową czynników geograficznych, demograficznych, ekonomicznych, politycznych, oświatowych i kulturowych.

Spośród wymienionych czynników, które wywoływały, formowały czy oddziaływały na przeobrażenia społeczne zachodzące na Pomorzu Zachodnim, najbardziej decydującą i kreatywną rolę odegrały czynniki polityczne. Bowiem one, zgodnie z charakterem politycznym naszego ustroju, tkwiły u podstaw pozostałych czynników.

Leżące u podstaw istnienia i rozwoju bytu społecznego mieszkańców Pomorza Zachodniego czynniki ekonomiczne odegrały także istotną rolę w przeobrażeniach społecznych. Powstały przecież i rozwinęły się także działy gospodarki jak przemysł morski, spożywczy, energetyczny, chemiczny, drzewny; transport i łączność oraz nowoczesne rolnictwo.

Istotną rolę odegrały także czynniki oświatowe i kulturowe. Stanowiły one główny element przeobrażenia świadomości społecznej i wchodziły w skład systemu instytucji nadbudowy ideologicznej. Zalicza się do nich szkolnictwo wszystkich typów i szczebli, lokalne środki masowego przekazu, teatry, filharmonię, muzea, instytuty naukowo-badawcze, towarzystwo naukowe oraz pozostałe placówki kulturalne.

W ostatnich latach turystyka krajowa i zagraniczna jako kolejna grupa czynników, tworzą ważną przyczynę sprawczą przemian gospodarczych w sferze usług oraz czynnik przeobrażający postawy i zachowania społeczeństwa zachodniopomorskiego. Postępujące po drugiej wojnie światowej przeobrażenia na Pomorzu Zachodnim szczególną rolę wyznaczały Szczecinowi. Powrót do macierzy był punktem zwrotnym w rozwoju tego miasta. Mimo wielu trudności i powojennego chaosu zostały w 1945 roku podjęte pierwsze próby tworzenia tu szkolnictwa wyższego.

Powstałe w Polsce Ludowej w Szczecinie szkolnictwo wyższe odegrało ważną rolę polityczną i społeczną, o zasięgu nie tylko regionalnym ale także ogólnokrajowym. Przejęcie Pomorza przez Polskę, a następnie szybkie i racjonalne zagospodarowanie regionu, bezpośrednio wzmacniało nasz kraj a pośrednio całą wspólnotę socjalistyczną.

Społeczne reperkusje istnienia wyższych uczelni sprowadzały się do oddziaływania na lokalną społeczność. Wpływ ten przejawiał się w rozwijaniu i upowszechnianiu funkcji dydaktycznej, wyrażającej się w sposobie oraz efektach przekazywanej słuchaczom wiedzy fachowej i ogólnej oraz dostarczaniu gospodarce narodowej wysoko-kwalifikowanych kadr. Imponujący jest w tym względzie dorobek młodego środowiska akademickiego. Łącznie uczelnie szczecińskie - Politechnika, Pomorska Akademia Medyczna, Akademia Rolnicza, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Wyższa Szkoła Morska oraz filia Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej przekazały do 1980 roku gospodarce kraju 41.059 absolwentów, z tego 19.760 inżynierów i ekonomistów, 6.118 lekarzy ogólnych i stomatologów, 9.013 specjalistów z zakresu rolnictwa, zootechniki, rybactwa, 4904 humanistów, 1209 wysokokwalifikowanych oficerów marynarki handlowej oraz 109 specjalistów z zakresu wychowania muzycznego.

Na przestrzeni minionych lat systematycznie rosła ranga szczecińskiego ośrodka akademickiego w krajobrazie uczelni wyższych kraju oraz Ziemi zachodnich. W 1980 roku Polska posiadała 91 wyższych uczelni. Na ziemiach zachodnich było ich 26 w tym: 8 we Wrocławiu, 6 w Gdańsku, 5 w Szczecinie, 2 w Olsztynie, 2 w Zielonej Górze, 2 w Opolu oraz 1 w Koszalinie.

W 1980 roku wyższe uczelnie w kraju ukończyło 84.080 absolwentów. Wkład uczelni ziem zachodnich wyrażał się liczbą 21.644, z czego ośrodek wrocławski dostarczył 8979 absolwentów, gdański 4275, szczeciński 3147, olsztyński 2324, opolski 1471, zielonogórski 1125 oraz koszaliński 319. Stawia to ośrodek szczeciński na 3 miejscu wśród ośrodków akademickich ziem zachodnich.

Według danych statystycznych, zawartych w Roczniku Statystycznym z 1980 roku szkolnictwo wyższe w Polsce zatrudniało 48.335

nauczycieli akademickich w tym: 832 profesorów zwyczajnych, 2020 profesorów nadzwyczajnych, 5342 docentów, 16868 adiunktów, 14076 starszych asystentów oraz 4695 asystentów. W szczecińskim ośrodku akademickim zatrudnionych było 1890 nauczycieli akademickich w tym: 19 profesorów zwyczajnych, 68 profesorów nadzwyczajnych, 225 docentów, 677 adiunktów, 664 starszych asystentów i 216 asystentów. Zważywszy że w 1945 roku w spisie ludności Szczecina nie figurował uczony w pełni tego słowa znaczeniu. Osiągnięty w 1980 roku stan kadry naukowo-dydaktycznej tak pod względem ilościowym jak i jakościowym świadczy o właściwej polityce władz politycznych i administracyjnych miasta, trafnej w większości opartej o samorozwój polityce poszczególnych uczelni, przerywanej niejednokrotnie nowelizacją ustawy o szkolnictwie wyższym co powodowało opóźnienie procesu dojrzewiania samodzielnych pracowników nauki.

Ważnym osiągnięciem uczelni szczecińskich było zorganizowanie własnych wydawnictw, w których drukuje się prace doktorskie i habilitacyjne, artykuły naukowe, skrypty oraz publikacje naukowe i dydaktyczne.

Godnym odnotowania jest także fakt współpracy szczecińskiego środowiska akademickiego z zagranicą. Prowadzona jest ona z analogicznymi placówkami państw europejskich i poza europejskich. Szczególne znaczenie mają naukowe kontrakty z NRD, ZSRR, CSRR, które przebiegają w trzech zasadniczych kierunkach: wymiany osobowej pracowników naukowo-dydaktycznych; realizacji umów o stałej współpracy oraz w formie zorganizowanych staży naukowych krótko i długoterminowych.

Równoległe z pracą wyższych uczelni szczecińskich ukierunkowanej w pierwszym okresie ~~uczelni szczecińskich~~ na działalność

dydaktyczną, już od 1947 roku rozpoczęto badania naukowe, prowadząc wykopaliska archeologiczne na Zamku w Szczecinie. Potwierdzeniem tej działalności było przekształcenie w 1954 roku Pracowni Badań nad Początkami Państwa Polskiego w Stację Archeologiczną Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk.

W latach następnych, obok ogólnych, powstają liczne Towarzystwa specjalistyczne bądź ich oddziały w Szczecinie. Działalność tych placówek przyczyniła się do rozwoju szczecińskiego środowiska naukowego, spowodowała aktywizację życia umysłowego. Łącznie w 1980 roku szczecińskie pozauczelniane placówki naukowe zrzeszały 285 członków, w tym: 109 profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych, 121 docentów, 53 doktorów oraz 3 magistrów. Reprezentują oni wszystkie dyscypliny naukowe rozwijające się w Szczecinie po drugiej wojnie światowej.

Na uwagę zasługuje też fakt prezentowania przez uczonych szczecińskich dorobku młodego ośrodka poza region zachodniopomorski. Szczęólnego znaczenia nabiera fakt uczestnictwa uczonych ze Szczecina o obradach II Kongresu Nauki Polskiej. Na ogólną liczbę uczestników Kongresu 2130 osób, w tym: 579 profesorów zwyczajnych, 715 profesorów nadzwyczajnych, 602 docentów, 168 doktorów oraz 32 osoby w tym: 66 magistrów inżynierów. Szczecin reprezentowały 32 osoby w tym: 6 profesorów zwyczajnych, 10 profesorów nadzwyczajnych, 13 docentów oraz 3 doktorów. Byli oni przedstawicielami mających już pewne osiągnięcia nauk rolniczych, lekarskich, ekonomicznych, historycznych, chemicznych, technicznych i archeologicznych.

Istotnym było także uczestnictwo naukowców szczecińskich w międzynarodowych Konferencjach i Zjazdach naukowych. Organizowane one były przez wyspecjalizowane ośrodki naukowe świata i

odnotowane w ramach tzw. międzynarodowego Klendarza przedsięwzięć naukowych. Prezentowane na nich przez uczonych szczecińskich wyniki własnych badań z zakresu medycyny, oceanografii, techniki, chemii, rolnictwa, historii, matematyki, archeologii, archeozoologii, socjologii podniosły rangę szczecińskiego ośrodka naukowego.

Istotne są osiągnięcia szczecińskiego ośrodka naukowego w zakresie nauk przyrodniczych. Zakres badań naukowych rozszerzył się na wszystkie ważne sprawy społecznego życia ludzi. Podstawowe, wyszczególnione w rozdziale drugim, nauki przyrodnicze, które dawniej dotyczyły zjawisk będących w bezpośrednim zasięgu człowieka, objęły obecnie eksplorację przestrzeni kosmicznej, przeniknęły do świata atomu i cząstek elementarnych, docierają do tajemnic struktury i własności materii. Front badań przesunął się ku nowo odkrytym dziedzinom, odpowiadającym warunkom skrajnym: wysokich i niskich temperatur, wysokich i niskich ciśnień, krańcowych pól elektrycznych i magnetycznych, wysokich i niskich energii. Nastąpiło bardziej intensywne przenikanie metod matematyki, fizyki, chemii do całego obszaru badanych problemów.

Miejsce nauki uprawianej w początkowym okresie /1949-1956/ indywidualnie, przez niewielką liczbę badaczy, dysponujących stosunkowo prostymi narzędziami i skromnymi środkami, zajęła nauka uprawiana przez duże zespoły, pracujące w wyspecjalizowanych Instytutach, Katedrach, Zakładach wyposażonych w skomplikowaną i kosztowną aparaturę. Zwielokrotnieniu uległa liczba osób zatrudnionych przy badaniach naukowych w stosunku do okresu początkowego i pod koniec 1980 roku wynosiła 1596 osób, w tym: 17 profesorów zwyczajnych, 51 profesorów nadzwyczajnych, 174 docentów, 540 adiunktów, 670 starszych asystentów i asystentów oraz 143 starszych wykładowców.

i wykładowców. Ich twórczy wysiłek pozwolił na wyodrębnienie się w poszczególnych naukach przyrodniczych tzw. "szkoły szczecińskiej".

Systematycznie rosła także wartość bazy naukowej w obszarze nauk przyrodniczych. Prestyż, prowizoryczny sprzęt z okresu pionierskiego zastąpiony został nowoczesną aparaturą badawczą, uniemożliwiająca w sposób niezwykle precyzyjny wykonanie skomplikowanych operacji. Jej wartość w 1980 roku w szczecińskim ośrodku naukowym zamknęła się sumą 1.008.094 mln zł.

Na rozwój nauk przyrodniczych miała także wpływ właściwa polityka w zakresie gromadzenia księgozbiorów poświęconych poszczególnym naukom przyrodniczym. Łącznie nauki przyrodnicze dysponują księgozbiorem liczącym 1.072.520 voluminów, w tym 796.982 voluminy to druki zwarte a 173.368 voluminów stanowią czasopisma.

Nauki społeczne i humanistyczne zajmują wśród całości szczególne miejsce. Efekty prowadzonych badań i ich zastosowanie były podstawowym elementem rozwoju kultury narodowej, świadomości społecznej i wykorzystania wyników innych nauk.

Złożony charakter zjawisk i procesów społecznych zachodzących na Pomorzu Zachodnim sprawił, że w celu ich poznania, a następnie wykorzystania uzyskanej wiedzy o człowieku i zbiorowościach ludzkich do planowego kierowania rozwojem społecznym - nieodzowne były interdyscyplinarne, kompleksowe badania.

Wpływ nauk społecznych na rozwój społeczeństwa zachodniopomorskiego dokonywał się i dokonuje w znacznym stopniu przez kształcenie świadomości ludzi. Wraz z rozwojem i modernizacją bazy materiałowo-technicznej rosła rola czynnika ludzkiego. Nowoczesna gospodarka Pomorza Zachodniego może być rozwijana tylko przez

wysoko wykształconą kadrę, zdolną do twórczego stosowania metod naukowych we wszystkich dziedzinach działalności.

Szczupłe pod względem ilościowym kadry naukowe w dziedzinie nauk społecznych działające w pierwszych latach powojennych, w Szczecinie systematycznie podlegały procesom rozwojowym i w 1980 roku osiągnęły stan 254 pracowników naukowo-badawczych, w tym: 5 profesorów zwyczajnych, 12 profesorów nadzwyczajnych, 36 docentów, 83 adiunktów oraz 120 starszych asystentów i asystentów.

Osiągnięty stan tym godniejszy jest podkreślenia, że nauki społeczne na Pomorzu Szczecińskim miały i mają nadal nejskromniejsze warunki rozwoju. Uczelnią humanistyczną - Wyższą Szkołą Pedagogiczną - ma najmłodszą metrykę wśród uczelni szczecińskich. Wielkie zapotrzebowanie na kadrę, szczególnie dla potrzeb szkolnictwa i administracji eksponowało w WSP działalność dydaktyczną. Niższy w porównaniu z innymi w kraju status szczecińskich placówek jak również skromne warunki materialne, nie skłaniały pracowników naukowych z innych ośrodków do osiedlania się w tym mieście.

Podjęty trud zorganizowania w Szczecinie środowiska naukowego przyniósł wyniki na miarę historyczną. W tym miejscu należy podkreślić działalność tych uczonych i nieustrudzonych organizatorów nauki, którzy rozumieli, że bez planowej organizacji ~~rozwoju~~ badań naukowych nie można myśleć o szybkim rozwoju kulturalnym i gospodarczym regionu zachodniopomorskiego. Należą do nich profesorowie i docenci: Bogdan Dopierała, Tadeusz Dominik, Andrzej Fabrycy, Władysław Filipowiak, Bogusław Halikowski, Józef Kępiński, Stanisław Kowans, Marian Kubasiewicz, Eugeniusz Miętkiewski, Henryk Lesiński, Tadeusz Sokołowski, Witold Starkiewicz, Kazimierz Stojałowski, Alfred Wielopolski, Piotr Zaremba a także długi szereg innych

reprezentujących różne dyscypliny naukowe. Wnosili oni i wnoszą istotny wkład w rozwój szczecińskiego ośrodka naukowego. Wyniki ich badań rozpowszechnione są i uznane nie tylko w kraju ale i za granicą.

Dowodem uznania osiągnięć szczecińskiego ośrodka naukowego jest uchwalenie w dniu 21 lipca 1984 roku, przez Sejm PRL, ustawy o powołaniu w Szczecinie Uniwersytetu. Aktem tym najwyższa reprezentacja narodu polskiego nie tylko potwierdziła wysoką dojrzyłość naukową regionu zachodniopomorskiego ale także niejako nobilitowała w sensie naukowym jego stolicę - Szczecin.

PRZYPISY DO WSTĘPU

- 1) G. Fijałkowski, 'Sięgamy w przeszłość, Pomorze Nr. 3 z 1962r, s. 2
także: R. Fitz: Od pedagogium do Uniwersytetu, Szczecin naukowy
Tygodnik Zachodni, Nr. 25 z 1960 r, s. 3-11.
- 2) R. Fitz, 'Od pedagogium.....op. cit, s. 10.
- 3) tamże, s. 11.
- 4) Zob. A. Bukowski: Kronika życia naukowego na Pomorzu, Jantar,
z 3) 1946, s. 67-73, także: S. Telega: Stan potrzeby i perspektywy
nauki polskiej w Szczecinie, Poznań 1959.
- 5) E. Terebucha, 'Rozwój nauk społecznych na Pomorzu Szczecińskim
w dwudziestolecie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (w) Dwudziesto-
lecie nauki polskiej na Pomorzu Szczecińskim 1946-1966, Szczecin
1968, s. 13-14.
- 6) tamże, s. 14.
- 7) A. Bukowski, Kronika życia.....op. cit. s. 71.
- 8) Zob. J. Maciejewski, 'Ludność miasta Szczecina (w) Rocznik -
Informator Pomorza Zachodniego. Rok 1945-1948. Szczecin 1948
Polskie pismo i książka.
- 9) AIKP Szczecin, E. Terebucha, 'Szczecin jako ośrodek nauk społecz-
nych, sygn. R- 17, k. 12.
- 10) J. Maciejewski, 'Ludność miasta Szczecina.....op. cit., s. 99
także, P. Zaremba, 'Szczecin - miasto wyższych uczelni, Warszawa
1954, s. 6-7.
- 11) P. Zaremba, 'Szczecin.....op. cit, s. 7.
- 12) AIKP Szczecin, E. Terebucha, 'Szczecin jakoop. cit. k17
- 13) tamże: k. 19. Akademię Handlową ukończyło 569 osób a Wyższa
Szkołę Ekonomiczną 1824 osoby.
- 14) Historia trzech lat (w) Rocznik Informator.....op. cit, s. 109.
także, S. Schwann, 'Politechnika Szczecińska w latach 1945-1960,
Szczecin 1960, z. 10) 11, s. 25 -60.
- 15) Zob. szerzej rozdział I s. 53.
- 16) Zob. szerzej rozdział I s. 55 - 63.

- 7) Zob. szerzej rozdział I, s. 36 -45.
- 8) Szczecińskie Towarzystwo Naukowe - Nauka Polska 1961 Nr. 4
s. 161 -170.
- 9) Zob. szerzej materiał z tabeli 22 ze strony 95.
- 10) Zob. szerzej materiał z tabeli 23 ze strony 99.
- 11) K. Wasiaś , Instytut Zachodnio - Pomorski . Dorobek. Aktualny
etap rozwoju, Perspektywy. Szczecin 1975 , s. 6.
- 12) Archiwum UAM Poznań , Kronika UAM za lata 1968-1969. Sprawozda-
nie prorektora ds. nauczania, k. 50.
- 13) Zob. szerzej rozdział I s. 73 -83.
- 14) Zob. szerzej materiał z tabeli 19 ze strony 86.
- 15) Zob. szerzej materiał z tabeli 20 ze strony 88.
- 16) W oparciu o dane uzyskane od dyrektora WAP dr K. Kozłowskiego
- 17) Zestawienia własne autora.
- 18) Zob. szerzej rozdział I , s. 21 - 112.
- 19) Zestawienia własne autora.
- 20) Zestawienia własne autora.

PRZYPISY DO ROZDZIAŁU I.

1. Szczecin w liczbach 1962, Szczecin 1962, Prezydium NRN w Szczecinie, s.16.
2. Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Szczecinie, dalej WAP Szczecin, Urząd Wojewódzki Szczeciński, Wydział Ogólny, Wyższe Szkolnictwo Handlowe w Szczecinie 1946, syg. 259, k. 19 i następne. Za powołaniem uczelni handlowej w Szczecinie przemawiają następujące fakty:
 1. Miasto portowe jako właściwy ośrodek nauczania w dziedzinie handlu zagranicznego;
 2. Ważny ośrodek, leżący na jednym z ważniejszych międzynarodowych szlaków komunikacyjnych i gospodarczych;
 3. Istnieje możliwość podziału nauczania na zagadnienia handlu zagranicznego oraz transportowo-komunikacyjne, które według pierwotnych założeń i programów, obok Gdyni miały być nauczane w Szczecinie;
 4. Zawiązany zespół profesorski w Szczecinie nadaje się w zupełności do nauczania w zakresie handlu zagranicznego i zagadnień transportowo-komunikacyjnych.
3. WAP Szczecin, Urząd Wojewódzki Szczeciński, KOSS, Sprawozdanie z działalności za lata 1946 - 1947, syg. 44, k. 46. Przesłany do ministra Oświaty. Memoriał podpisali: Wiktor Kędzierski - dyrektor Liceum Handlowego, dr Stanisław Mirabella, mgr Brunon Taydelt - naczelnik Wydziału Oświaty, Kultury i Sztuki Zarządu Miejskiego, dr Eufeniusz Terebucha.
4. WAP Szczecin, UWS, Wydział ogólny, Memoriał Komisji Porozumiewawczej, syg. 251, k. 9.
5. WAP Szczecin, UWS, Wydział Ogólny, Memoriał...syg. 251, k. 9-10, także: S. Stwamm, Politechnika Szczecińska w latach 1945 - 1960, Szczecin 1960, z. 10/11, s. 25-26, także: T. Wiśniewski. Powstanie i rozwój wyższego szkolnictwa ekonomicznego w Szczecinie. Ogólny zarys działalności w latach 1946 - 1976, Przegląd Ekonomiczny Przemysłu Dłrotowego, Nr 2/1977, s. 3-8.
6. Archiwum Politechniki Szczecińskiej, dalej APS Szczecin, Sprawozdanie i Statystyka oraz programy nauczania 1947/48 oraz 1949, syg. WM 10/1, także: Rocznik Akademii Handlowej w Poznaniu, Rok 1946-47, Poznań 1947, s. 276.
7. WAP Szczecin, Wydział Ogólny, Wyższe Szkolnictwo Handlowe w Szczecinie, syg. 239, k. 17, także: Rocznik Akademii Handlowej w Poznaniu Rok 1946-47, Poznań 1947, s. 21, 41, 276. W uroczystej inauguracji wzięli udział: wiceminister oświaty E. Krassowska, wojewoda szczeciński płk L. Borkowicz, przewodniczący WRN dr K. Patek, przewodniczący MRN F. Chudy, prezydent miasta inż. P. Zaremba, przedstawiciel UAM w Poznaniu prof. J. Rutkowski. Wykład inauguracyjny wygłosił prof. Florian Barciński.
8. WAP Szczecin, UWS, Wydział Ogólny, Wyższe Szkolnictwo Handlowe w Szczecinie, syg. 239, k. 18.
9. Kurier Szczeciński z dnia 16 X 1946 r. s. 6.
10. WAP Szczecin, Wydział Ogólny, Sprawozdanie z kontroli Akademii Ha

dlowej w Szczecinie, sygn. 252, k. 34. także: Akademia Handlowa w Poznaniu Oddział w Szczecinie, Szczecin 1947, sygn. 9. także: Archiwum Zakładu Historii Partii przy KC PZPR dalej AZHP KC PZPR, Wydział Oświaty i Kultury - Ministerstwo Oświaty, Dekret o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego, sygn. 295/XVII/62, k. 76. Akademia Handlowa posiadała status uczelni prywatnej w związku z czym studenci byli zobowiązani do opłacania t. zw. czesnego w wysokości 1000zł miesięcznie, niezbędnego do jej funkcjonowania.

11. Archiwum Instytutu Zachodnio-Pomorskiego w Szczecinie, dalej AIZP Szczecin, B. Laydelt, Wspomnienia o początkach szkolnictwa polskiego w Szczecinie, sygn. R - 185, k. 3-4, także: AIZP, E. Terebucha, Szczecin jako ośrodek nauk społecznych, sygn. R - 17, k. 5-7 i nast.
12. APS Szczecin, Sprawozdanie i statystyka za lata 1948/49, sygn. D-6/15, także: WAP Szczecin, UWS Wydział Społeczno-Polityczny, Korespondencje dotyczące oświaty, nauki i kultury /1945 - 1948/, sygn. 1058, k. 76.
13. WAP Szczecin, UWS Wydział Ogólny, Sprawozdanie z kontroli Akademii Handlowej w Szczecinie, sygn. 252, k. 19.
14. WAP Szczecin, UWS Wydział Ogólny, Memoriał Komisji Porozumiewawczej Organizacji Młodzieżowych w sprawie utworzenia politechniki w Szczecinie, sygn. 251, k. 11.
15. AIZP Szczecin, E. Terebucha, Szczecin jako ośrodek... op. cit. k. 17.
16. Tamże, k. 18, także: J. Rutkowski, Rozwój szczecińskiego ośrodka nauk ekonomicznych, Ekonomista z. 14 - Zeszyty naukowe Politechniki Szczecińskiej Nr 96/1967 s. 1,2 oraz 17.
17. WAP Szczecin, UWS Wydział Społ.-Polit. Korespondencje dotyczące oświaty, nauki i Kultury 1945-1948, sygn. 1439, k. 16 i nast. z początkiem roku akademickiego 1948/1949 utworzono dwa ważne organy kolegium AH: Radę Wykładowców - zajmującą się sprawami nauczania oraz Kuratorium Społeczne AH w Szczecinie pod kierownictwem L. Borkowicza, sprawujące nadzór nad działalnością uczelni. Od 3 lutego 1948 roku rozpoczęło także działalność utworzone Towarzystwo Przyjaciół Młodzieży Szkół Wyższych, skupiając się na: udzielaniu pomocy materialnej szkołom wyższym znajdującym się na terenie woj. szczecińskiego, stworzeniu właściwych warunków pracy dla kadry nauczającej, zapewnieniu wszechstronnej opieki nad młodzieżą, popularyzowaniu dorobku szczecińskiego szkolnictwa wyższego i inne.
18. Dziennik ustaw Nr 7 z 15.03.1950r., poz. 68. Rozporządzenie Prezydium Rady Ministrów z 3.03.1950r. z ważnością od 1.01.1950r. przekształciło Oddział Szczeciński Akademii Handlowej w Poznaniu w Wyższą Szkołę Ekonomiczną. W § 1 czytamy m.in. "Tworzy się Wyższą Szkołę Ekonomiczną w Szczecinie jako państwową wyższą szkołę zawodową, a w § 2 "Studentzi Oddziału Szczecińskiego AH w Poznaniu stają się studentami WSE w Szczecinie". Uzupełnieniem podstaw organizacyjnych WSE było rozporządzenie ministra szkół wyższych i nauki z 6.4.1951r. ustalające strukturę organizacyjną uczelni, obejmującą wydziały: Transportu Śródlądowego /dziekan mgr inż. Czesław Pietrzyk/ i Finansów /dziekan mgr Czesław Feige-Górski/.
19. APS Szczecin, Sprawozdawczość i statystyka za lata 1950-1953, sygn. WEM 6/II/3; także: A IZP, E. Terebucha, Szczecin jako ośrodek ... op.cit. s. 17:.

Także: Archiwum Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie dalej A KW PZPR Szczecin, Wydział Propagandy. Instrukcje, okólniki. Wytyczne wydziału Nauki i Szkolnictwa Wyższego KC PZPR. Korespondencje, sygn. 34/VII/322, k. 93.

20. J. Stanielewicz, Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu [W] Politechnika Szczecińska 1946-1971, Szczecin 1974, s. 188.
21. WAP Szczecin, UWS Wydział Ogólny, Memoriał Komisji Porozumiewawczej, sygn. 251, k. 9 i nast.
22. Tamże, k. 21.
23. Tamże, k. 26.
24. AZHP KC PZPR, KC PPR Wydział Kultury i Oświaty KW-Szczecin. Lata 1946-1948, sygn. 295/XVII-38, k. 72; także AKW PZPR Szczecin, Wydział Propagandy, Instrukcje, okólniki, wytyczne wydziału Nauki i Szkolnictwa Wyższego KC PZPR, sygn. 34/VII/322, k. 62-69.
25. AZHP KC PZPR, KC PPR Wydział Kultury i Oświaty, sygn. 295/XVII-36, k. 61; także, APS Szczecin, Instrukcje, zarządzenia Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego i Ministerstwa Oświaty, sygn. WE 1A/2; także S. Schwann, Politechnika op. cit., s. 33 w składzie Komitetu Organizacyjnego Politechniki Szczecińskiej działali: dr Konrad Patek przewodn. Komitetu /przew. WRN/, Stefan Czarnowski - sekretarz, inż. Witold Gładysz - członek Komitetu, inż. Jerzy Kędziński - członek, inż. Antoni Bućkiewicz, Henryk Dąbrowicz /viceprzewodniczący WRN/, Józef Kania /kurator OSSz/, inż. Brunon Taydelt /naczelnik WOKiSz Zarządu Miejskiego/.
26. APS Szczecin, Szkoła Inżynierska, Sprawozdania, sygn. D-6/15.
27. Tamże; także: AZHP KC PZPR, Wydział Oświaty i Kultury, Notatka z rozmów z E. Krassowską, sygn. 295/XVII-36, k. 19.
28. AKW PZPR Szczecin, Wydział Propagandy, Instrukcje, okólniki, wytyczne, Wydziału Nauki i Szkolnictwa Wyższego KC PZPR, Korespondencje, sygn. 34/VII-322, k. 62.
29. APS Szczecin, Szkoła Inżynierska, Sprawozdania z organizacji i działalności Szkoły Inżynierskiej w Szczecinie. sygn. D-6/15.
30. Tamże; także: S. Schwann, Politechnika Szczecińska ... op. cit. s. 32; także: R. Bagiński, Szkoła Inżynierska w Szczecinie / w / Rocznik Informator Pomorza Zachodniego Rok. 1945-1948, Szczecin 1948, s. 50.
31. APS Szczecin, Szkoła Inżynierska. Sprawozdania z organizacji i działalności Szkoły Inżynierskiej w Szczecinie, sygn. D-6/15. Dyrektor Szkoły w dniu 15.03.1947r. mianował dziekanami wydziałów: Mechanicznego - mgr inż. Konstantego Miśniaka, Elektrycznego - mgr inż. Witolda Gładysza, Inżynierii Lądowej - mgr inż. Jerzego Chłodzińskiego, Chemicznego - dr Jerzego Szmiada od 1.X.1947r.
32. APS Szczecin, Notatka w sprawie najpilniejszych potrzeb Szkoły Inżynierskiej w Szczecinie, sygn. P-7/1, także: Memoriał w sprawie działalności i perspektyw rozwojowych wyższej uczelni technicznej /Szkoły Inżynierskiej/ w Szczecinie z 25.02.1953r. s. 12.

3. APS Szczecin, Szkoła Inżynierska. Sprawozdania z organizacji i działalności Szkoły Inżynierskiej w Szczecinie, syg. D-6/15.
4. APS Szczecin, Wydział Chemiczny, Organizacja i tok studiów, syg. CH 10/II/8.
5. APS Szczecin, Sprawozdawczość, Studenci Szkoły Inżynierskiej, syg. P-3/15; także: APS Szczecin. Sprawozdania, syg. 302; także: Z. Zieliński, Trzydzieści lat działalności i osiągnięć Politechniki Szczecińskiej / w / Nauka polska na Pomorzu Szczecińskim 1946-1956 - 1976, Szczecin 1979, s. 59; także: T. Białecki, Szczecin. Rozwój miasta w Polsce Ludowej, Poznań 1977, s. 286. W okresie istnienia Szkoły Inżynierskiej funkcję rektora pełnili: 1.02.1947 - 30.09.1952r. mgr inż. Ryszard Bagiński; 1.10.1952 - 30.09.1953 - mgr inż. Józef Rabej; 1.10.1953 - 31.09.1955 doc. mgr inż. Tadeusz Rosner.
6. AKW PZPR, Wydział Propagandy, Instrukcje, okólniki, wytyczne Wydziału Nauki KC PZPR, Korespondencje, syg. 34/VII/322; k. 93. Propozycje powołania zamkniętych kursów magisterskich zgłoszone zostały do KW PZPR w dniu 6.02.1953 roku.
7. APS Szczecin, Sprawozdawczość i statystyka za 1954/1955, syg. P-3; także: Monitor Polski Nr 73 z 20.08.1955r. poz. 905.
8. Zob. Monitor Polski Nr 83 z 21.09.1955r. poz. 987.
9. APS Szczecin, Notatka w sprawie najpilniejszych potrzeb Szkoły Inżynierskiej w Szczecinie - przemianowanie Szkoły Inżynierskiej na Politechnikę, syg. P-7/1.
10. APS Szczecin, Inwestycje Wyższej Szkoły Ekonomicznej Szczecin. Sprawozdawczość, syg. P-7/11.
11. APS Szczecin, Sprawozdawczość i statystyka. Dziennik Urzędowy Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego i Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla pracowników nauki Nr 3 z 15.03.1956r, poz. 9, syg. WBM 7/2.
12. Zob. Dziennik Urzędowy Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego Nr 2 z 22.02.1962 roku, poz. 7.
13. APS Szczecin, Kopie posiedzeń Senatu, Wyciąg z Dziennika Urzędowego Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego Nr A-8 z 27.07.1970r., poz. 46 syg. CH 10/II/22.
14. APS Szczecin, Kopie protokołów z posiedzeń Senatu za lata 1965-1972, syg. CH 10/II/22.
15. APS Szczecin, Sprawozdawczość i statystyka za 1957r. syg. P-9-3.
16. Szerzej S. Prowans: Dwadzieścia lat wydziałów technicznych Politechniki Szczecińskiej / w / Dwudziestolecie nauki polskiej na Pomorzu Szczecińskim 1946-1966, Szczecin 1968, s. 396.
17. Zob. Monitor Polski Nr 47 z 12.06.1962r., poz. 223; także Monitor Polski Nr 46 z dnia 6.06.1963 r., poz. 228; także: Monitor Polski Nr 53 z 21.12.1968r., poz. 371.
18. Dział Rozwoju Kadry Naukowej i Współpracy z Zagranicą Politechniki Szczecińskiej, Księga doktorów i habilitacji.

49. APS Szczecin, Szkoła Inżynierska. Sprawozdania, syg. D-6/15; także: T. Białycki, Szczecin, Rozwój . . . op.cit., s. 286; także: Politechnika op.cit., s. 65.
50. APS Szczecin, Sprawozdanie z wykonania planu szkolenia za 1956 r. syg. P-9 - 2; także: Sprawozdania za 1957r., syg. P-9-3.
51. APS Szczecin, Sprawozdania i statystyka za 1959 r. syg. P-9-5; także: Sprawozdania i statystyka za 1958r., syg. P-9-4.
52. SPS Szczecin, Punkt Konsultacyjny Koszalin, syg. AD 20-6; także: Punkty Konsultacyjne Koszalin, Gorzów, syg. AD 20-10.
53. Archiwum Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie, dalej APAM Szczecin, Sprawozdania, syg. I/3; także: J. Kiczak, E. Gorzkowski, PAM w XX-leciu Pomorza Zachodniego, Także: Dwadziestolecie medycyny polskiej na Pomorzu Zachodnim, s. 116, także: T. Brzeziński, Organizacja i rozwój Pomorskiej Akademii Medycznej w latach 1948-1978 /w/ XXX lat Pomorskiej Akademii Medycznej, pr. zb. pod red. E. Miętkiewskiego, Warszawa 1980, s. 41-42, także: Gazeta Szczecińska, r. II 1948 Nr 269 s. 6.
54. Dziennik Ustaw R P Nr 21 z 21. 03. 1948 r., także: APAM Szczecin Zarządzenia i korespondencje z Ministerstwem Zdrowia, syg. SR 60/15, także: Rocznik PAM, t. I z 1951 r, Kronika PAM za lata 1948-51, syg. 2310/23, s. 7.
55. APAM Szczecin, Zarządzenia i korespondencje z Ministerstwem Zdrowia, syg. SR 60/15, także: Archiwum Zakładu Historii Partii KC PZPR, Ministerstwo Oświaty, Zarządzenia, instrukcje i rozporządzenia w sprawie szkolnictwa wyższego 1947-1948, syg. 235/XVII - 15, k. 17, także: AKW PZPR Szczecin, Wydział Propagandy, Instrukcje, okólniki, wytyczne Wydziału Nauki KC PZPR. Korespondencje syg. 34/VII/322, k. 64. Na wniosek ministra Zdrowia Prezydent RP mianował Rektorem Akademii prof. zw. dr J. Węgierkę, Prorektorem został prof. J. Zubrzycki, dziekanem wydziału lekarskiego - prof. ndzw Cz. Murczyński a dyrektorem administracyjnym dr E. Dąbrowski.
56. APAM Szczecin, Protokoły zebrań Komitetu Organizacyjnego PAM, syg. SR 60, k. 1 -2.
57. Tamże, k. 20.
58. APAM Szczecin, Zarządzenia wewnętrzne PAM, syg. SR60/3.
59. APAM Szczecin, Sprawozdanie z działalności Katedr PAM, syg. SR 60/6
60. APAM Szczecin, Zarządzenia wewnętrzne PAM, syg. SR 60/3.
61. APAM Szczecin, Zarządzenia i korespondencje z Ministerstwem Zdrowia, syg. SR 60/15. Pierwszy rok akademicki otwarto uroczystą inauguracją w obecności ministra Zdrowia dr Michejdy, wojewody szczecińskiego płk L. Borkowicza, sekretarza KW PZPR Kłosiewicza, prezydenta miasta inż. P. Zaremby. Wykład inauguracyjny wygłosił prof. J. Zubrzycki. Temat wykładu: "Rozrodczość jako zjawisko biologiczne".
62. APAM Szczecin, Sprawozdanie z działalności Katedr PAM, syg. SR 60/6
63. APAM Szczecin, Powołanie Instytutów PAM, syg. SR 371/41.

54. APAM Szczecin, Sprawozdania, syg. R I/4, także: Dziekanat Wydziału Lekarskiego, Księga doktoratów za lata 1949-1952, poz. 1-42.
55. APAM Szczecin, Stan zatrudnienia pracowników naukowych PAM w 1968 roku i plan rozwoju kadry naukowej na lata 1970 - 1975, syg. SR 271/6, także: PAM Dział Kadr. Książka etatów samodzielnych pracowników naukowo-dydaktycznych za wyszczególnione lata.
56. APAM Szczecin, Dział planowania i organizacji. Organizacja i działalność PAM, syg. 208/14. W 1948 roku w PAM studiowało 60 osób a w roku akademickim 1949/50 przyjęto na I, IV i V rok medycyny 209 osób / I - 120, IV - 23, V - 66/ oraz na I rok stomatologii 100 osób. Łącznie przyjęto 309 osób.
57. Zob. Rocznik Statystyczny 1982 r.
58. APAM Szczecin, Sprawozdanie z działalności Katedr za lata 1955-56, syg. SR 41/3a, także: APAM Szczecin, Protokoły z posiedzeń Rady Wydziału Lekarskiego, syg. 188/7.
59. Biblioteka Wojewódzka w Szczecinie, "Medyk Szczeciński"- Pismo studentów PAM EOR 026 Nr 1 z 1955 r. s.3
60. APAM Szczecin, Dział Wydawnictw, syg. 344/17, także: D. Grad. Bibliografia dorobku naukowego PAM w Szczecinie za lata 1948-1958, Warszawa 1983, s.13-68, także na podstawie danych z działu Wydawniczego Biblioteki Głównej PAM za lata 1959-1980.
61. Zob. Z. Dowgiałko, System gospodarowania a wydajność z hektara, na przykładzie PGR woj. szczecińskiego. Nowe Rolnictwo Nr 17/1957, także: Ryzyko a specjalizacja produkcji trzody chlewniej w PGR. Szczecin 1964, także: R. Szojewski. Dwudziestolecie Państwowych Gospodarstw Rolnych woj. szczecińskiego. N. R. z.3/1965, także: J. Maślankowski. Nowa szczecińska forma zagospodarowania. N. R. z.14/1962, A. Wielopolski. Podstawowe przesłanki hodowli bydła na Pomorzu Zachodnim. Szczecin 1962, także: S. Borowiec, Podział woj. szczecińskiego na podregiony i mikroregiony przyrodniczo-rolnicze. Postępy Nauk Rolniczych, z. 4/1960, także: St. Laskowski. Zarys regionalizacji rolnictwa na Pomorzu Szczecińskim i inne.
62. Archiwum Akademii Rolniczej w Szczecinie, dalej AAR Szczecin, Podstawy prawne WSR w Szczecinie, syg. I/1, także: B. Kos. Czwarta wyższa uczelnia Szczecina rozpoczyna pracę. Życie i Kultura Nr 29 z 1954 r. s.1.
63. AAR Szczecin, Protokoły Komitetu Organizacyjnego WSR oraz Kronika szkoły 1954-1959, syg. I/51.
64. AAR Szczecin, X-lecie WSR - referat, syg. I/24.
65. AAR Szczecin, Podstawy prawne WSR w Szczecinie, syg. I/1, także: Komitet Polski Nr A-70/54 poz. 871. Rada Ministrów uchwałą Nr 490a z dnia 17 lipca 1954 r. powołała do życia Wyższą Szkołę Rolniczą w Szczecinie.
66. B. Kos. Czwarta ...op. cit. s.3.
67. AAR Szczecin. Schematy organizacyjne uczelni, syg. I/2, także: Z.

- Chudecki, Rozwój uczelni w XXV-leciu /w/ XXV lat AR w Szczecinie. Szczecin 1979, s.8-9.
78. AAR Szczecin, Protokoły Komitetu Organizacyjnego WSR oraz Kronika Szkoły 1954 - 1959, syg. I/51. Zarządzeniem ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 lipca 1954 r. zostały utworzone katedry: Uprawy Łąk, Botaniki, Ogrodnictwa, Gleboznawstwa, Chemii ogólnej, Chemii rolnej, Meteorologii, Zoologii, Matematyki, Ekonomii politycznej, Fizyki oraz Studia: Wojskowe, WF, Języków obcych.
 79. AAR Szczecin, Sprawozdania 1969 - 1970, syg. VIII/31.
 80. AAR Szczecin, Plany i sprawozdania 1964 - 1965, syg. I/25, także: Perspektywiczny plan rozwoju uczelni na lata 1966 - 1980, syg. I/25.
 81. AAR Szczecin, Protokoły posiedzeń Komisji ds Kroniki WSR 1959-1965 syg. I/25, także: X-lecie WSR, syg. I/24.
 82. AAR Szczecin, Korespondencje dotyczące spraw organizacyjnych szkół 1970-1974, syg. I/79.
 83. Tamże.
 84. Tamże, także: Protokoły posiedzeń Kolegium Rektorskiego 1965-1973, syg. I/75.
 85. AAR Szczecin, Korespondencje dotyczące spraw organizacyjnych szkół 1970-1974, syg. I/91, także: Protokoły posiedzeń Kolegium Rektorskiego 1975-1978, syg. I/95.
 86. AAR Szczecin, Perspektywy rozwoju WSR, 1957-1958, syg. I/18.
 87. Dział Nauki i Współpracy z Zagranicą AR, Skorowidz uzyskiwanych st. ni naukowych za poszczególne lata.
 88. AR Szczecin, Dział Kadr, Sprawozdania GUS S-22 za rok 1979-1980.
 89. AAR Szczecin, Protokoły Komisji ds Szkoły 1954-1959, syg. I/51.
 90. Akademia Rolnicza, Sprawozdania GUS S-11, S-13, S-14 za lata 1954-1980.
 91. AAR Szczecin, Studia zaoczne, syg. XI/1.
 92. Dane uzyskane z Działu Wydawniczego AR.
 93. Ustawa o rozwoju systemu oświaty i wychowania w Polsce Ludowej. Materiały z dyskusji sejmowej. Warszawa 1961, s. 9-10, art.1, także: Dz. U. Nr 32/1961 r. poz. 160.
 94. Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, dalej AUAM Poznań, Kronika UAM za lata 1958-1965.
 - 94a Tamże, s. 57.
 - 95 AUAM Poznań, Kronika UAM za lata 1962-1965, Sprawozdanie prorektora prof. J. Wasickiego ds. studiów zaocznych, s.76.

A UAM Poznań. Kronika UAM za lata 1968/1969, Sprawozdanie prorektora ds. nauczania, s.50; także: F. Berezicki, Główne kierunki badawcze w naukach pedagogicznych w środowisku szczecińskim w 35 leciu PRL [W], Przegląd Zachodniopomorski, z 3/4 z 1981r., s.68.

A UAM Poznań, Kronika UAM za lata 1968/1969, Sprawozdanie prorektora ds. nauczania, s.51.

Archiwum Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie, dalej A WSP Szczecin, Organizacja WSN w Szczecinie, syg. I/1.

A WSP Szczecin, Organizacja WSN w Szczecinie, syg. I/1. 27 lipca 1968 roku przedstawiciele UAM w osobach: doc. dr Stanisław Kubiak dyr. Biblioteki Głównej UAM i z-ca dyrektora administracyjnego mgr Tadeusz Cholawa stwierdzili, że organizatorem WSN jest doc. dr Antoni Warzecha kierownik Katedry Technologii Rolnej WSR w Szczecinie.

A WSP Szczecin, Protokoły posiedzeń Kolegium Rektorsko-Dziekańskiego 1968-1972, syg. I/5.

A WSP Szczecin, Organizacja WSN w Szczecinie, syg. I/1. Zarządzenie MO i SzW z dnia 25.07.1968r. Dz.U.5 - 0142-37/68.

A WSP Szczecin, Kronika WSN - 1969-1971, syg. I/14.

A WSP Szczecin, Plan rozwoju uczelni 1973-1974 i wniosek o przemianowaniu WSN w WSP, syg. I/17.

A WSP Szczecin, organizacja uczelni 1973-1974, syg. I/40.

A WSP Szczecin, Modernizacja i plany rozwoju szkoły w latach 1972-1980r, syg. I/39.

Tamże.

A WSP Szczecin, Protokoły posiedzeń Kolegium Rektorsko-Dziekańskiego 1968-1972, syg. I/5 od 15 maja 1970 r. nowym z-ca Rektora UAM ds. filii został doc. dr Henryk Lesiński.

WSP Szczecin, Dział Zatrudnienia i płac. Sprawozdanie za rok 1973.

A WSP Szczecin, Organizacja WSN w Szczecinie, syg. I/1. Rektor UAM pismem z dnia 9.08.1968 r. Nr VII NN 37B-54-67/68 w związku z pismem MO i SzW z dnia 6.08.1968 r. Nr DU 5-0142-37/68 o utworzeniu filii UAM w Szczecinie, powołuje w ramach filii Komisję Rekrutacyjną dla doboru kandydatów na I rok studiów, w składzie: przewodniczący - pełnomocnik rektora doc. dr B. Miśkiewicz, zastępca przewodniczącego doc. dr A. Warzecha oraz przedstawiciele KW PZPR, MOSS, WKZZ.

AWSP Szczecin, Organizacja i działalność uczelni z lat 1968-1973, syg. I/2.

AWSP Szczecin, Rozwój szkolnictwa wyższego i humanistyki na Pomorzu Zachodnim 1971-1972, syg. I/34.

AWSP Szczecin, Studia. Limity przyjęć i działalność uczelni w latach 1971-1974, syg. I/35.

AWSP Szczecin, Korespondencje z Ministerstwem Nauki, Szkolnictwa

Wyższego i Techniki, sygn. I/36.

113. Sporządzono na podstawie rejestru wydawnictw z Działu Wydawnictw WSP za lata 1974-1980.
114. Archiwum Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie, dalej AWSM Szczecin. Projekt zmiany organizacji organów kolegialnych Państwowej Szkoły Morskiej w Szczecinie w okresie przechodzenia na status wyższej szkoły zawodowej, sygn. XXI/I.23. Szkolnictwo morskie w Szczecinie powstało 28.04.1947 r. kiedy to decyzją władz naczelnych przeniesiono z Gdyni do Szczecina Wydział Nawigacyjny Państwowej Szkoły Morskiej, tworząc samodzielną pomaturalną Państwową Szkołę Morską. W 1953 r. szkoła została zlikwidowana a nauczycieli i słuchaczy przeniesiono do Gdyni. W 1962 r. w Szczecinie utworzono dwuwydziałową Szkołę Rybołówstwa Morskiego a w 1963 r. Państwową Szkołę Morską. Szkoły te połączono w 1967 r. w jedną trzywydziałową Państwową Szkołę Morską, przemianowaną 20.08.1968 r. na Wyższą Szkołę Morską. Uroczysta inauguracja w WSM odbyła się 12.10.1969 r.. Wzięli w niej udział: wicepremier Piotr Jaroszewicz, I sekretarz KW PZPR w Szczecinie Antoni Walaszek, minister Żeglugi Jerzy Szopa, wiceminister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego Roman Misiewicz, przewodniczący Prezydium WRN Marian Dempicki.
115. AWSM Szczecin, Akta dotyczące organizacji Wyższej Szkoły Morskiej 1968-1970. Przepisy, regulamin, wytyczne, zarządzenia, sygn. III/1.21. grudnia 1968 roku wiceminister Żeglugi S. Perkowicz wręczył do drzewi Zdzisławowi Łaskiemu nominację na rektora WSM. Wręczenie odbyło się w obecności sekretarza KW PZPR A. Walaszka, rektorów PSR A. prof. prof. J. Kępińskiego i J. Dmochowskiego oraz prorektora PAM prof. dra K. Stojakowskiego.
116. AWSM Szczecin, Protokoły posiedzeń Senatu 1969/70, sygn. III/1.67.
117. Dziennik Urzędowy Ministra Żeglugi z dnia 31.01.1969 r. Nr 3 poz.
118. AWSM Szczecin, Sprawy organizacji PSRM, PSM i WSM w latach 1963 - 1972, sygn. III/1. 104, także: Z. Łaski, Rozwój Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie w latach 1969-1972 i kierunki rozwoju w latach 1972-1975; Materiały WSM Szczecin 1972.
119. AWSM Szczecin, Zarządzenia Rektora WSM 1968 - 1974, sygn. III/1.77. Kierownictwo WSM I kadencji: rektor - doc. dr hab. Zdzisław Łaski; prorektor ds. praktyk morskich - doc. mgr inż. kpt. ż.w. Branka, prorektor ds. nauczania doc. dr inż. st. Leszek Jaworski, prorektor ds. młodzieży - doc. mgr kpt. ż.w. Aleksander Walczak; dziekan Wydziału Nawigacyjnego doc. mgr kpt. ż.w. Jan Prüffer, dziekan Wydziału Mechanicznego doc. dr inż. Jerzy Mierzejewski. II kadencja - rektor doc. mgr inż. kpt. ż.w. A.E. Daszkowski; prorektor d/s nauczania doc. dr inż. S.L. Jaworski; prorektor d/s praktyk morskich - doc. dr kpt. ż.w. A. Walczak; prorektor d/s młodzieży - doc. mgr M. Tarcha; dziekan Wydziału Nawigacyjnego - doc. mgr kpt. ż.w. J. Prüffer; dyr. administracyjny - T. Masalski; kwestor Krystyna Kuratowska.
120. A WSM Szczecin, Protokoły z posiedzeń Senatu WSM 1974r, Instytutu organizacja WSM w Szczecinie, wariant docelowy z uwzględnieniem nowego zakresu czynności na stanowiskach kierowniczych, sygn. III/1.
121. Tamże, także: Komisje Rektorskie, sygn. 1971-1975, sygn. III/1.103.

2. A WSM Szczecin, Kształcenie kadry WSM, syg. XIX /27/;
także: Rozwój kadry, Kształcenie kadry naukowej, syg. XIX/29.
3. A WSM Szczecin, Kadra PSM - WSM w latach 1967-1972, syg.XXI/1.11;
także: A. Walczak, Kierunki i drogi rozwoju naukowego nauczycieli akademickich WSM w Szczecinie, cz.II, Szczecin 1973r. WSM; tamże: Analiza działalności naukowo-badawczej i rozwoju kadr naukowo-dydaktycznych WSM w Szczecinie w latach 1972-1975, Szczecin 1975.
4. A WSM Szczecin, 5-letni plan badań naukowych 1971-1975, syg.XXI/1. 4
5. A WSM Szczecin, Rozwój kadry.Kształcenie kadry naukowej, syg.XIX/29;
także: Dział Nauki, Protokoły, syg. XXI/1. 15; W dniach 15-16.02. 1971r. odbyła się narada przedstawicieli wyższego szkolnictwa morskiego, na której szeroko przedyskutowano problemy kadrowe.WSM Szczecin reprezentowali:Rektor- doc.dr hab. Z.Łaski oraz prorektor ds. nauczania doc. dr inż. S. Jaworski. Wg. S.Jaworskiego zapotrzebowanie na kadrę z wyższym wykształceniem przedstawiało się następująco: w latach 1971-75 - 12 osób rocznie a w latach 1976-1985 - 10 osób rocznie. Wg. Z.Łaskiego, aby osiągnąć ten stan należy tworzyć studia magisterskie.
5. A WSM Szczecin.Protokoły z posiedzeń Senatu WSM 1974, syg.III/1. 73
7. A WSM Szczecin; Programy studiów, syg. XXI/1. 24.
8. A WSM Szczecin, Program Studiów kursu zaocznego w zakresie współczesnych metod organizacji i zarządzania dla kadry oficerskiej polskiej marynarki handlowej, syg. XX 1/1. 24.
9. A WSM Szczecin, Szczegółowe uwagi do planów studiów magisterskich Wyższych Szkół Morskich: Wydział Mechaniczny i Nawigacyjny, syg. III/1. 24.
10. A WSM Szczecin, Zarządzenie Rektora WSM 1968-1974, syg. III/1.77.
11. A WSM Szczecin, Sprawozdanie statystyczne GUS 1969-1974, syg.XXI/1.2,
12. A WSM Szczecin, Zarządzenie, wytyczne, syg. III/1. 47.
13. A WSM Szczecin, Staże naukowe, konferencje naukowe, sympozja, syg. XIX/24; także: S.Jaworski, Działalność naukowo-badawcza i dydaktyczna WSM /W / Nauka polska na Pomorzu Szczecińskim 1946-1956-1976, Szczecin 1979, s.111-112; także: E.A. Daszkowski, Perspektywy i korzyści współpracy wyższych szkół morskich w Polsce z wyższymi uczelniami morskimi w ZSRR. Technika i Gospodarka Morska, Nr 8. z 1973r. s. 483-484.
14. Materiały uzyskano w Dziekanacie P WSM filia w Szczecinie.
15. Zob.Przegląd Zachodniopomorski, Nr 3/1980r., Kronika życia naukowego, s. 168.
16. W oparciu o dane statystyczne uzyskane w dziekanacie P WSM filia w Szczecinie.
17. Dział Rozwoju Kadry Naukowej i Współpracy z Zagranicą tecz:Drezno, Wisnar, Rostock, Moskwa.
18. Dział Nauki i Współpracy z Zagranicą PAM.Materiał nieuporządkowany.

139. Dział Nauki i Współpracy z Zagranicą AR.
140. Dział Nauki i Współpracy z Zagranicą WSM.
141. Archiwum Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego / ASTN/ sygn.1526
Sprawozdania STN za lata 1956-1958, s.5-23, także:
Babiński L.: XX lecie nauki polskiej na Pomorzu Zachodnim, Nauka
Polska Nr 4 z 1967 r. s. 79, także: Potrzeby naukowe Pomorza Za-
chodniego i Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, Kultura i Społeczeń-
stwo Nr 2 z 1962r., s.63-80, także: Szczecińskie Towarzystwo Nauk
we, Nauka Polska Nr 4 z 1961 r. s. 161-170.
142. ASTN Szczecin, sygn. 1526, s. 23-25.
Szerzej: Waldemar Rolbiecki: Stan i działalność regionalnych towa-
rzystw naukowych, Nauka Polska Nr 4 z 1960r., także: Regionalne To-
warzystwa Naukowe, Kultura i Społeczeństwo Nr 1-2 z 1960r., oraz
Życie Gospodarcze Nr 52/53 z 1964 r.
143. Zob. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.X.1932 r.
/Dziennik Ustaw Nr 94 poz. 808/.
Towarzystwa naukowe typu ogólnego są bliżej związane z Polską Aka-
demią Nauk, bo bezpośrednio z Sekretariatem Naukowym PAN, a nie z
pośrednictwem poszczególnych jej wydziałów; mogą korzystać z bez-
pośrednich zasiłków budżetowych PAN i są szerzej reprezentowane w
jej właściwym organie doradczym, noszącym nazwę: Rada Towarzystw
Naukowych i Upowszechniania Nauki. Towarzystw naukowych ogólnych,
związanych w sposób powyższy z PAN jest 8: w Gdańsku, Żodzi, Opolu
Plocku, Poznaniu, Szczecinie, Toruniu, Wrocławiu.
144. Archiwum STN; Sprawozdania STN za lata 1956-1958, sygn.1626, s.17
Dziesięciolecie Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego 1956-1966,
Szczecin 1966, s.23, także Nauka Polska na Pomorzu Szczecińskim
1946-1976, Szczecin 1979, s.11, także Sprawozdania STN za lata
1956-1964, Szczecin 1956-1968; Szczecińskie Towarzystwo Naukowe
1956-1971, Szczecin 1971 oraz materiały z STN. Do grona założycieli
STN zaliczani są: L.Babiński, B.Górnicki, Wł. Filipowiak, J.Kolow
St.Kowmas, H.Lesiński, A.Linke, K.Lisowski, M. Dityński, C.Murczy-
ski, Z.Paryski, T. Rosner, St.Schwann, J. Słotwiński, K.Stojałowski
T.Wieczorowski, A. Wiekopolski, St. Zajączek.
145. ASTN Szczecin, sygn. 1527. Sprawozdania za l. 1959-1960, s. 14-24.
Rozwój nauki, szkolnictwa wyższego i techniki w woj. szczecińskim
na lata 1973-1980. Materiały źródłowe, Szczecin 1973r.
także: Dziesięciolecie STN 1956-1966, s. 6, także: Szczecin. Rozwój
miasta w Polsce Ludowej, Poznań 1977, s.297.
Zorganizowanie Wydziału V było możliwe z uwagi na napływ dostate-
cznej liczby specjalistów nauk morskich i to z Wydziału Rybactwa
Morskiego i Technologii Żywności AR w Szczecinie, oraz z Wyższej
Szkoły Morskiej, kreowanej w 1968 roku. Wydział został organizow-
any w 1976 roku przez prof. dr hab. K. Prawdżica.
146. ASTN sygn. 1527. Sprawozdania STN za l. 1959-1960, s.122-125 także:
ASTN, sygn. 1528, Sprawozdania STN za l. 1961-1962, s.11-53, także:
ASTN, sygn. 1529, Sprawozdania za l. 1963-1964 s. 15-19.
147. ASTN Szczecin, sygn. 1526, Sprawozdania STN za l. 1956-1958,
s.23-24, także: Ze strony Towarzystwa praca redakcji wydawnictw
spoczywała w ręku głównego redaktora wydawnictw doc. dr H.Lesiński
go, który jednocześnie pełnił funkcję redaktora Wydziału I. Redakt-
rem Wydziału II był prof. dr Zb. Czajkowski /od roku 1962 doc. dr

Antonina Sieniecka/, Wydziału III prof. dr K. Stojażowski, Wydziału IV doc. dr Jerzy Sużocki a od 1967r prof. Stanisław Bursa.

ASTN Szczecin, sygn. 1037, Sprawozdania STN, za l. 1959-60, s.125-129
W latach 1957-1959 poszczególne wydziały opracowały:

Wydział I /Rok 1959/: H. Lesiński, Relacja posła księcia Bogusława XIV z podróży do Wielkopolski w 1685 r., A. Wielopolski, Gospodarka Pomorza Zachodniego w latach 1800-1918, S. Schwann, Janusz Abraham Gehena /1648-1715/, Wł. Filipowiak, Kamień wczesnośredniowieczny.

Wydział II /Rok 1959/: T. Dominik, Dynamika rozwojowa mikrorys tworzonych przez *Pinus silvestris* i *Boletus luteus* w glebach porolnych, Wł. Szafer, Rodowody drzew w świetle ewolucji, M. Kubasiewicz, Szczątki zwierząt wczesnośredniowiecznych z Wolina.

Wydział III /1957-1959/: K. Stojażowski, A. Krygier-Stojażowska i Z. Machoya: Experimental studies of hyperergic inflammation; Witold Starkiewicz: Role du systeme musculaire dans la pathogenese et la therapie du strabisme; M. Mazur: Działanie chlorobromazyny oraz niektórych aminowych pochodnych fenotiazyny w zatruciach doświadczalnych kokainą i innymi środkami znieczulającymi; Zb. Garnuszewski; Wł. Parapiniuk, D. Przeworska: Przebieg zakażenia prątkami hydrazydoopornymi i pozbawionymi katalazy u świnek morskich niedożywionych; E. Miętkiewski, Z. Szawłowska: Wpływ niektórych środków hibernizujących na pobudliwość układu błędnikowego królików.

Wydział IV / Rok 1959/: J. Kwaśniewski: Pomiar odkształceń komina przemysłowego.

Szerzej H. Lesiński, Działalność wydawnicza STN w latach 1956-1976 /w/ Nauka Polska...op. cit. s. 18 i nast.

Tamże, s. 19-20, także STN 1956-1971, s. 3-25.

Szczecińskie Towarzystwo Naukowe 1956-1971, s. 3, Dziesięciolecie STN 1956-1966, s. 29-30, Nauka Polska na Pomorzu Zachodnim...op. cit. s. 20.

ASTN Szczecin, sygn. 1526, Sprawozdania STN s. 145-160., Szczecińskie Towarzystwo Naukowe 1956-1971 s. 3, Dziesięciolecie STN 1956-1966, Nauka Polska...s. 21.

Dziesięciolecie STN 1956-1966 s. 34-37, ^{także} STN 1956-1971 s.3., Nauka Polska...s.22-23.

Dziesięciolecie STN...op. cit. s. 37-38, ^{także} STN 1956-1971...op. cit.s. 3, Nauka Polska op. cit. s.23-24.

Szerzej: Jubileuszowa Sesja Naukowa z okazji XV lecia STN, w dn. 8-10.12.1981 r. /w/ Sprawozdanie STN za rok 1981, Szczecin 1982, s.21-91.

Tamże, s.86.

Sprawozdanie STN za 1980r. Szczecin 1981 s.82, także:Sprawozdanie STN za 1981r. Szczecin 1982 s.86.

Sprawozdanie STN za 1981 r. Szczecin 1982, s.87.

Na podstawie danych uzyskanych w Zarządzie STN Szczecin.

160. Sprawozdanie STN za 1979 r. Szczecin 1980, s.7.
161. Archiwum Instytutu Zachodnio-Pomorskiego, AIZP Szczecin, syg.11, Sprawozdania, s.8. T. Biażęcki: Instytut Zachodnio-Pomorski w Szczecinie, Przegląd Zachodnio-Pomorski Nr 2/1971, s.5. "Najwyższą władzą Instytutu jest zwoływane corocznie walne zebranie członków, na którym dyrekcja składa szczegółowe sprawozdanie ze swej działalności. Walne zebranie wybiera na okres trzech lat dyrektora instytutu oraz sekretarza naukowego. W okresie między zebraniem władzę najwyższą stanowi Rada Naukowa i jej Prezydium, które sprawuje nadzór nad działalnością naukową, administracyjną i finansową oraz ocenia plany naukowo-badawcze, ustala taktykę wydawniczą, ocenia sprawozdania z wykonanych zadań. Do władz statutowych Instytutu należą: Komisja Rewizyjna i Sąd Koleżeński.
Władze Instytutu: /1961-1968/: Prezes Rady Naukowej- prof. Piotr Zaremba, Zastępca prezesa-prof. A. Wielopolski, dr H. Lewiński, dr dr K. Golczewski, sekretarz Rady- dr E. Dobrzycki. Od roku 1968 do 1974: Prezes prof. Piotr Zaremba, Zastępca prezesa-prof. Alfred Wielopolski, prof. Przemysław Małek, dyrektor- dr hab. Tadeusz Biażęcki sekretarz naukowy- doc. dr Henryk Lesiński.
162. AIZP Szczecin, syg. 15. Sprawozdania, s.18-31, także:A. Wielopolski. Zadania naukowe Instytutu Zachodnio-Pomorskiego. Szczecin 1962 r. z. 3/4, s.139-142.
163. AIZP Szczecin, syg. 18, Sprawozdania, s.30-61, także:K. Golczewski. Instytut Zachodnio-Pomorski w Szczecinie, Rocznik Ziemi Zachodnich i Południowych t.6,1965, s.235-238.
164. Zob. K. Wasiak. Instytut Zachodnio-Pomorski, Dorobek, aktualny etap rozwoju, perspektywy. Szczecin 1975, s.18.
165. Tamże, s.18-19.
166. Afiliacja do Instytutu Zachodniego mogła być zrealizowana przy stosunkowo długiej i skomplikowanej procedurze afiliacyjnej. Ponadto istniała rozbieżność zainteresowań naukowych obydwu instytutów. Druga i trzecia koncepcja też nie była realna, ze względu na niezwykle skromną bazę materialną oraz brak samodzielnych pracowników nauki.
167. K. Wasiak. Instytut Zachodnio-Pomorski op. cit. s.21-26. Także:T. Biażęcki. Szczecin. Rozwój miasta w Polsce Ludowej, Szczecin 1977, s. 298-299.
168. A. Wielopolski. Zadania naukowe...op. cit. s.139-142, także: T. Biażęcki. Instytut...op. cit. s. 8-9, także:K. Wasiak. Instytut Zachodnio-Pomorski op. cit. Przegląd Zachodniopomorski z.2/1975r. s.5-7
169. T. Biażęcki. Instytut...op. cit. s.10, także: K. Wasiak. Instytut. op. cit. s.5-10.
170. T. Biażęcki. Szczecin. Rozwój miasta w Polsce Ludowej...op. cit. s.
171. Tamże, s.298.
172. Tamże, s.298, także: K. Wasiak. Instytut...op. cit. s.8-15.
173. K. Wasiak. Instytut...op. cit. s.14-15.
174. Tamże, s. 15-17.
175. zob. Przegląd Zachodniopomorski, Kronika życia naukowego za wyszczególnione lata.
176. w oparciu o dane uzyskane w Instytucie Zachodnio-Pomorskim.

- . Zob. Ludność Polski w okresie 1945-1973. w: Polska - Zarys encyklopedyczny, Warszawa 1974, s. 152.
- . Tanże, Ochrona Zdrowia i opieka społeczna, s. 293.
- . Archiwum Zakładu Historii Partii przy KC PZPR, dalej AZHP KC PZPR, KC PPR Wydział Oświaty i Kultury - Ministerstwo Oświaty, sygn. 295/XVII-62, s. 7.
- . Dyskusja na łamach nielegalnego czasopisma tzw. Abecadła Lekarskiego prowadzili członkowie Tajnego Komitetu Porozumiewawczego Lekarzy Demokratów i Socjalistów.
- . T.J. Stepiński: Sprawa reformy studiów lekarskich w Polsce. Służba Zdrowia r III - 1948, s.49-54.
- . AZHP KC PZPR Wydział Oświaty i Kultury sygn. 295/XVII-62. Dekret o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego, k.76.
- . Są lekarze - brak lekarzy; Gazeta Szczecińska Nr 269/1948r. z dnia 29.09.1948r. s.6.
- . Zob. Dziennik Ustaw z 1948r. p.21; także: Archiwum Pomorskiej Akademii Medycznej, dalej APAM, sekretariat Rektora. Zarządzenia i korespondencje z Ministerstwem Zdrowia, sygn. 60/15, także: Protokoły zebrań i sprawozdań organizacyjnych PAM, sygn. 60 k 1-20.
- . APAM. Materiały poufne, sygn. SR 87/6; także Wojewódzkie Archiwum Państwowe PAM za 1948r., sygn. 186, k.76.
- . Organiz. nauki i szkol. wyższego w Polsce w l. 1946-1958. Warszawa 1977r.
- 1. APAM Szczecin, Sprawozdania, sygn. R I/4, Także PAM. Dziekanat Wydziału Lekarskiego, Księga doktoratów za lata 1949-1952 poz. 1-42;
- 2. APAM Szczecin, Protokoły z posiedzeń Senatu, sygn. SR 41/1, także Rocznik PAM t. IV/1958r. sygn. 3.2310/9 s. 73-75.
- 3. APAM Szczecin. Protokoły, sygn. SR 277/5.
- 4. Rocznik PAM T 1/1951r. Kronika PAM za lata 1949-1951. Dokumenty z życia i działalności s. 6, także PAM Księga habilitacji za lata 1950-1982, poz. 1. i nast.
- 5. APAM Szczecin. Stan zatrudnienia pracowników naukowych PAM w 1968r. i plan rozwoju kadry naukowej na l. 1970-1975, sygn. SR 271/6; także PAM. Dział kadr Księga etatów samodzielnych pracowników naukowo-dydaktycznych za wyszczególnione lata, także sprawozdania GUS -S-22 za wyszczególnione lata.
- 6. Szerzej: Dwadziestolecie medycyny polskiej na Pomorzu Szczecińskim STK Szczecin 1968, s. 288-290; T. Brzeziński: Organizacja i rozwój PAM w l. 1948-1978, w: XXX lat PAM w Szczecinie, pr. zb. p. red. E. Miętkiewskiego, W-wa 1980, s.57, Szczecińskie Towarzystwo Lekarskie założone zostało w kwietniu 1948r. przez 23 lekarzy zatrudnionych w Szpitalu Okręgowym PCK w Szczecinie. Pierwszym prezesem został dr Jan Perzyński.
- 7. APAM, Sekretariat Rektora. Sprawozdania, sygn. I/3.

Warszawa

18. Tamże; także AZHP KC PZPR, Wydział Propagandy. Instrukcje, okólniki wytyczne, zarządzenia Wydziału Nauki i Szkolnictwa Wyższego KC PZ Korespondencje, syg. 34/VII/322 k. 91.
19. APAM Szczecin, Protokoły z posiedzeń Senatu, syg. SR 60/11; SR 1/ SR 60/10.
20. APAM Szczecin, Sprawozdania z działalności Katedr za lata 1950-19 syg. SR 41/2; 41/2a; 41/3a; 41/3b. w latach następnych powstają: oddział Polskiego Towarzystwa Okulistycznego /20.09.1948r. z inicj prof. Staskiewicza, 19.12.48r. Oddział Polskiego Towarzystwa Otolaryngologów - zał. prof. J. Taniewski, Polskie Towarzystwo Dermatologiczne - zał. prof. T. Chorążek 3.04.1949r., 27.04.1950r. Polskie Towarzystwo Anatomiczne - zał. prof. prof. J. Słotwiński i A. Krechowiecki, 12.X.1951r. Polskie Towarzystwo Pediatryczne - zał. prof. prof. B. Górnicki, J. Storkiewiczowa, 20.VIII.1951r. Polskie Towarzystwo Stomatologiczne - zał. doc. dr med. T. Karniada, 25.V.1952r. Towarzystwo Chirurgów Polskich - prof. T. Sokołowski, 30.VI.1952r. Towarzystwo Internistów Polskich - prof. E. Gorzkowski, 6.XI.1952r. Polskie Towarzystwo Reumatologiczne - prof. K. Stojałowski, III.19. Polskie Towarzystwo Lekarzy Radiologów - prof. Cz. Mużyński, III.5. Polskie Towarzystwo Ginekologiczne - prof. T. Zwoliński, 4.06.1954. Polskie Towarzystwo Przyrodników im. M. Kopernika - prof. J. Makowski, 22.II.1955r. Polskie Towarzystwo Fizjologiczne - prof. E. Miętkiewski, 9.IV.1955r. Polskie Towarzystwo Medycyny Sądowej i Kryminologii - doc. J. Walczyński, 19.IV.1955r. Polskie Towarzystwo Neurologiczne - prof. M. Jarema, 1955r. Polskie Towarzystwo Urologów - doc. A. Wojewski, 3.XII.1956r. Szczecińskie Towarzystwo Naukowe - prof. prof. B. Górnicki, Cz. Murczyński, Wydział Nauk Lekarskich - J. Słotwiński, T. Sokołowski, K. Stojałowski, S. Zajączek.
Stopniowo powstają dalsze towarzystwa. Obecnie na 40 towarzystw lekarskich mających swą siedzibę w Szczecinie, w 36 przewodniczącymi są pracownicy naukowcy PAM.
21. APAM Szczecin, Przemówienie rektora na inauguracji roku akademickiego 1952/1953, syg. SR 60/15.
22. APAM Szczecin, Protokoły z posiedzeń Senatu za lata 1955-1968, syg. SR 41/3a; 41/3b; 274/2; 274/3; także: Dwudziestolecie Medycyny Polskiej na Pomorzu Szczecińskim, ST IV Szczecin 1968, s.149.
23. APAM Szczecin, Powołanie Instytutów, syg. SR 371/41. w ramach reorganizacji zlikwidowano: 3 Katedry kliniczne/chirurgii stomatologicznej, chorób dzieci I i II/ oraz 13 teoretycznych /anatomii patologicznej, anatomii prawidkowej i topograficznej, biologii, chemii fizjologicznej, chemii ogólnej, farmakologii, fizyki, fizjologii, histologii i embriologii, ortodencji, patologii ogólnej, protetyki, stomatologii zachowawczej/. Powołano 5 instytutów: Pediatrii, Stomatologii, Patologii i Farmakologii, Fizjologiczno-Chemiczny, Biostruktury
24. L. Wdowiak: Jubileuszowa Sesja naukowa na 25-lecie PAM, [w] XXV lecie PAM. Materiały Jubileuszowej Inauguracji XXVI roku akademickiego, Szczecin 5-8.X.1973r., Warszawa 1974r., s. 43.
25. APAM Szczecin. Plany badań naukowych i sprawozdań z kierunków preferowanych, syg. SR 371/13-14.
26. APAM Szczecin. Plany badań naukowych i sprawozdania, syg. SR 371/15.
27. APAM Szczecin. Plany badań naukowych i sprawozdania, syg. SR 371/16- także: syg. SR 371/28-33. Nagrody za lata 1971-1977, także:

- E.Mczołowski, A.Krygier - Stojazowska, Z.Jańczuk: Dorobek dydaktyczny i naukowy PAM w l. 1948-1976, s. 73-74, także: XXV lecie PAM, op.cit...., s. 21-117.
- APAM Szczecin.Osiągnięcia naukowe PAM, syg. SR 277/69, także: Badania naukowe i sprawozdania, syg. SR 371/42, 46.
 - APAM. Materiały z działu Nauki i Współpracy z Zagranicą syg. 91/6.
 - Rocznik PAM t.III, syg. 3/23, 10/9, s. 12.
 - APAM Szczecin.Wyjazdy za granicę, syg. SR 277/7; SR 219/5, syg.SR 371/3-7; syg. SR 338/1, także Współpraca naukowa z Rostockiem syg. SR 382/9A; także w oparciu o kronikę PAM zamieszczoną w tomach 1-24 Roczników PAM; także na podstawie współpracy z zagranicą, plany, sprawozdania.Dział Nauki i Współpracy z Zagranicą PAM za lata 1976-1980.
 - APAM Szczecin,Współpraca z Rostockiem, syg. SR 371/54; także Dział Nauki i Współpracy z Zagranicą.Sprawozdania za lata 1978-1980.
 - APAM Szczecin.Współpraca naukowa z Rostockiem, syg. SR 382/9A.
 - PAM Szczecin.Dział Nauki i Współpracy z zagranicą.Sprawozdania za lata 1970-1980r.
 - Tamże.
 - APAM Szczecin. Redakcja Wydawnictw, syg. 344/17; także bibliografię dorobku naukowego PAM w Szczecinie za lata 1948-58, W-wa 1983,s. 13-68, także na podstawie danych Wydziału Wydawniczego PAM za lata 1959-1980; także na podst. Roczników PAM t 1-24.
 - Zob.Szczecin w liczbach 1962,Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Szczecinie, 1962, s. 6.
 - T.Białycki,Szczecin.Rozwój miasta w Polsce Ludowej,Poznań 1977, s.166 i nast.
 - Archiwum Politechniki Szczecińskiej, dalej APS,Szkoła Inżynierska, Sprawozdania, syg. D-6/15. Szkoła Inżynierska utworzona została na mocy rozporządzenia Ministra Oświaty Cz.Wycecha z dnia 20.01.47r. Nr IV SW-357/47.
 - APS Szczecin.Notatka w sprawie najpilniejszych potrzeb Szkoły Inżynierskiej w Szczecinie, syg. P-7/1.
 - APS Szczecin.Sprawozdawczość i statystyka za 1954/1955, syg.P-3.
 - Archiwum Akademii Rolniczej w Szczecinie. Instytut Mechanizacji Rolnictwa zostaje utworzony w 1971 r. na bazie Katedry Mechanizacji Rolnictwa.Dyrektorem Instytutu zostaje doc. dr hab. inż. Józef Jodkowski
 - Archiwum Wyższej Szkoły Morskiej, dalej ANSM Szczecin,Protokoły Kolegiów Rektorskich Szkół Wyższych Szczecina 1969-1974, syg. III.1.76.
 - Karolina Paluch: Drugi informator naukowy STN, maszynopis nieopublikowany, nauki techniczne s.11-19.

45. Dziennik Urzędowy Ministerstwa Oświaty Nr 11 z dnia 7.II.1947r. poz.275, także APS Szczecin, Zarządzenia, okólniki za lata 1949-1952, syg. 8-3/26; 8-3/27.
46. APS Szczecin, Sprawozdawczość i statystyka za 1954/1955, syg.P-3; także: Sprawozdawczość i statystyka za lata 1956-1960, syg.WBM7/6; także S.Prowans: Dwadzieścia lat wydziałów technicznych Politechniki Szczecińskiej, w: Dwudziestolecie nauki polskiej na Pomorzu Szczecińskim 1946-1966, Szczecin 1968, s. 396.
47. S.Prowans: Dwudziestolecie nauki op.cit., s.396.
48. APS Szczecin, Sprawozdawczość i statystyka od 1959-1963r, syg. CH 10/II/3, także: Statystyka i sprawozdawczość WBMH6: S.Schwann: Politechnika Szczecińska w latach 1945-1960, Szczecin Nr 10/11 z 1960r, s. 37-40.
49. APS Szczecin, Kopie, protokoły z posiedzeń Senatu 1965-1972; syg. CH10/II/22, także: Sprawozdawczość i statystyka za lata 1975-1979, syg.KKZ 7/1.
50. S.Prowans: Dwudziestolecie nauki op.cit. s. 390-391; 396.
51. Monitor Polski Nr 47 z 12.06 1962 r. poz.223. Łańcuch dziekana Wydziału Budownictwa Lądowego i Wodno-Melioracyjnego został ufundowany przez Szczecińskie Zjednoczenie Budownictwa. Drugim był Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu Drogowego, który 27.06 1962 r. uzyskał prawo nadawania stopni doktora nauk. Łańcuch dziekana Wydziału ufundowało Wojewódzkie Przedsiębiorstwo PKS w Szczecinie. 23 maja 1963 r. /Monitor Polski Nr 46 z dnia 6.06.1963 r. poz.228/ prawa akademickie uzyskał Wydział Chemiczny a Łańcuch dziekana ufundowały Szczecińskie Zakłady Włókien Sztucznych. Wydział Budowy uzyskał prawo doktoryzowania 16 grudnia 1968 r. /M. P. Nr 53 z 21.12.1968 r.poz.37./ Łańcuch dziekana ufundowała Stocznia im. Adolfa Warskiego.
52. Monitor Polski Nr 51 z 9 grudnia 1969 r. poz.401.
53. Dział Rozwoju Kadry Naukowej i Współpracy z Zagranicą PS. Materiały statystyczne nieuporządkowane.
54. APS Szczecin. Wyjazdy zagraniczne, syg.AN-37, także: Sprawozdawczość za lata 1975-79, syg.KKZ/-7/1, także: Plan badań naukowych 1971-79, syg. IV-1/13, także: Dział Rozwoju Kadry Naukowej i Współpracy z Zagranicą - materiał nieuporządkowany.
55. Dział Rozwoju Kadry Naukowej i Współpracy z Zagranicą PS - materiał nieuporządkowany.
56. Tamże,teczka "WSK Drezno".
57. Tamże,teczka "Ryga".
58. Tamże,teczka "WSI Wismar".
59. Dział Nauki...op. cit. materiał nieuporządkowany.
60. Dział Rozwoju Kadry Naukowej i Współpracy z Zagranicą PS, Materiał

zatytułowany Politechnika Szczecińska 1975-1979-1980".

61. Tamże, także wykaz sprzętu i jego cen^{ur. pska do} w dziale pełnomocnika rektora ds aparatury naukowej Politechniki Szczecińskiej.
62. Przedstawiono w oparciu o dane uzyskane od pełnomocnika rektora ds aparatury naukowej Politechniki Szczecińskiej i Wyższej Szkoły Morskiej.
63. APS Szczecin, Sprawozdanie za 1959 r. syg.P-9/5, także: Sprawozdanie za lata 1950-1961, syg.P-9/7. Z Politechniki Gdańskiej profesorowie: S. Zukasiewicz, M. Siczkowski, K. Taylor, P. Łukowski, W. Nowacki, W. Tubielewicz oraz wykładowcy: J. Mikulski, W. Szukszto. Z Politechniki Warszawskiej: A. Kobyliński, W. Poniża, W. Nechay oraz wykładowcy: K. Rękawek, E. Tuliński. Z Politechniki Wrocławskiej L. Crobak.
64. APS Szczecin, Plany badań naukowych na lata 1953-1954, syg.P 6/36, także: Sprawozdanie za 1957 r. syg.P-9/3. Pierwsze badania naukowe wykonywano już w latach 1948-49. Dominowały w nich jednak tematy o charakterze naukowo-usługowym i usługowym jak ekspertyzy, opracowania konstrukcyjne i tym podobne.
65. APS Szczecin.Plan prac naukowo-badawczych na lata 1966-1970, syg. M-1/1; także Segregatory S-34; S-35.
66. APS Szczecin.Plan 5 letni badań naukowych.Problematyka węzłowa 1971-1975, syg. 1/13 K. 1-195.
67. Tamże, k. 112-143.
68. Dział Rozwoju Kadry Naukowej i Współpracy z Zagranicą Politechniki Szczecińskiej - materiał nieuporządkowany; także: Z. Zieliński: Trzydzieści lat działalności i osiągnięć Politechniki Szczecińskiej [w] Nauka Polska na Pomorzu Szczecińskim 1946-1976, Szczecin 1979, s.52.
69. Dział Rozwoju Kadry Naukowej i Współpracy z Zagranicą PS-materiał nieuporządkowany; także Z. Zieliński: Trzydzieści op.cit.,s.51.
70. Dział Rozwoju Kadry Naukowej i Współpracy z Zagranicą - materiał statystyczny; także: Z. Zieliński: Trzydzieści lat ... op.cit.,s.52.
71. Odbudowa Ziemi Odsyskanych 1945-1955, pr.zb.p.red. K.Piwarńskiego i S.Zajchowskiej,Poznań 1957, s. 221.
72. Tamże: op.cit. s. 223.
73. Tamże: s. 224.
74. Archiwum Akademii Rolniczej Szczecin, dalej AAR Szczecin,Podstawy prawne WSR w Szczecinie, syg. I/1.Uchwała Rady Ministrów z 17.07.1954r w sprawie utworzenia WSR w Szczecinie - MP Nr A-70/54 poz.877.
75. AAR Szczecin.Schematy organizacyjne WSR w Szczecinie,syg.I/2;także: program rozwoju uczelni 1954-1955, syg.I/12.
76. AAR Szczecin.Protokoły Komisji ds Szkoły oraz kronika Szkoły,syg. I/51, także: Zarządzenia syg.VIII/40; także:Zarządzenia za lata 1963-71, syg. I/67; także Korespondencje dotyczące rozwoju organizacyjnego Szkoły 1970-1974, syg. I/91.

77. AAR Szczecin, Zarządzenia gospodarcze, korespondencja, rekrutacja kadry, studia zaoczne 1955-1975, sygn. XI/1; także w oparciu o skorowidz Działu Nauki AR w Szczecinie za poszczególne lata.
78. AAR Szczecin. Protokoły Komisji ds Szkoły oraz kronika WSR 1954-1959 sygn. I/51; także Perspektywiczny plan rozwoju uczelni na lata 1966-1980, sygn. I/27; także Dział Kadr AR Szczecin, statystyczne sprawozdania GUS-S-22 za wybrane lata.
79. AAR Szczecin. Współpraca z zagranicą, 1968/1969, sygn. XVIII/5;
80. AAR Szczecin. Współpraca z zagranicą 1968/1969, sygn. XVIII/5; także: Praktyki zagraniczne 1978-1980; sygn. VIII/156; także w oparciu o dane Działu Nauki i Współpracy z Zagranicą AR.
81. W oparciu o dane z Działu Nauki i Współpracy z Zagranicą AR Szczecin - materiał nieuporządkowany.
82. AAR Szczecin. Schematy organizacyjne uczelni, sygn. I/2; także: Program Rozwoju Uczelni 1954-1955, sygn. I/12.
83. AAR Szczecin. Organizacja RZD 1956-1958, sygn. I/4; także sprawozdania za lata 1956-1958, sygn. I/17. W poszukiwaniu jak najszybszego włączenia się w tok działań na rzecz regionu wysunięto w 1956 roku koncepcję powołania "Regionalnego Instytutu Rolniczego" lub "Bałtyckiego Rolniczego Instytutu Naukowego" obejmującego strefę nadmorską w poprzednich granicach woj. szczecińskiego i koszalińskiego.
84. AAR Szczecin. Dział Nauczania, Prace naukowo-badawcze 1966-1974; sygn. VIII/71; także: Protokoły posiedzeń Kolegium Rektorskiego 1965-1973 sygn. I/75; także: Perspektywiczny plan rozwoju uczelni na lata 1966-1980, sygn. I/27, także: Nauka polska na Pomorzu Szczecińskim pr. zb. p. red. H. Lesińskiego, Szczecin 1979r. s. 80-88; także XXV lat Akademii Rolniczej w Szczecinie, Szczecin 1979, s. 27-31.
85. AAR Szczecin. Plan prac naukowo-badawczych i rozwojowych 1972-1977 sygn. VIII/102; także Materiał tabelaryczny "Ocena działalności wyższych szkół w Szczecinie za lata 1973-1978", czerwiec 1978r.
86. AAR Szczecin. Protokoły posiedzeń Kolegium Rektorskiego 1975-1978, sygn. I/95; także w oparciu o informację na temat działalności naukowo-badawczej uczelni przygotowaną do JM Rektora z dnia 21.05.1978r. znajdującego się w dziale nauki i współpracy z zagranicą, materiał nieuporządkowany.
87. AAR Szczecin, Dział nauki i współpracy z zagranicą, Zestawienia statystyczne - materiał nieuporządkowany; także dział kadr. Sprawozdania GUS-S-22 za wybrane lata.
88. AAR Szczecin, Porozumienia, umowy, sygn. VIII/60; także w oparciu o dane Działu Nauki i Współpracy z Zagranicą.
89. W oparciu o dane Działu Nauki i Współpracy z Zagranicą AR Szczecin.
90. Dział Nauki i Współpracy z Zagranicą AR Szczecin. Akademia Rolnicza Współpracuje z Uniwersytetem W. Piecka w Rostoku, w porozumieniu z kwietnia 1976 roku o długoterminowej naukowej i kulturalnej współpracy na l. 1981-1985 figuruje przewidzianych do wspólnej realizacji 10 tematów.

1. AAR.Szczecin.Protokoły posiedzeń kolegium rektorskiego 1975-1978, syg. I/95.
2. AAR Szczecin.Wydawnictwa 1970-1973, syg. VIII/53; także dane z działu wydawniczego AR.
3. Ryszard Bagiński, Szkoła Inżynierska w Szczecinie, w: Rocznik - Informator Pomorza Zachodniego, rok 1945-1948, Polskie pismo i książka, s. 50.
4. Wojewódzkie Archiwum Państwowe, dalej WAP Szczecin, Urząd Wojewódzki w Szczecinie, Sprawozdania z działalności KOS Szczecin za lata 1947-1948, syg. 35, k. 38; także Archiwum Komitetu Wojewódzkiego, Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Szczecinie, dalej AKW PZPR Szczecin, Wydział Propagandy. Instrukcje, okólniki, Wytyczne wydziału Nauki i Szkolnictwa Wyższego KC PZPR, korespondencje, syg. 39/VII/322, k. 62; także Archiwum Instytutu Zachodnio-Pomorskiego, dalej AIZP: Erunc Taydelt: Wspomnienia o początkach szkolnictwa polskiego, syg. R-185; także Dziennik Wydarzeń i dokumenty historyczne, syg. R-31; także; APS Szczecin, Sprawozdawczość i statystyka z działalności Szkoły Inżynierskiej, syg. KK2-7/1.
5. APS Szczecin, Organizacja i tok studiów, syg. CH 10/II/8; wg prof. inż. T. Rosnera źródłem kryzysu były kilka przyczyn: wyraźny brak katedr technologicznych, brak stałej obsady kierowników kilku katedr, trudności w rozwoju młodej kadry, wzrastające trudności lokalowe, II Zjazd absolwentów chemików, Szczecin 1967, s. 28-29.
- 5a. APS Szczecin, Organizacja i tok studiów, syg. CH 10/II/8. Pierwsi asystenci Wydziału Chemicznego to: Janina Kaszubska, Henryk Komendant, Cezary Mielczarek, Józef Jałowiczor, Ludwik Hudeczek, Jadwiga Gerlach, Leon Bańczyk, Weronika Hanns, Jerzy Borowiec, Jerzy Szałajko.
6. Do 1952 roku Wydział nie uzyskał także pełnych podstaw prawnych, a jego struktura nie była unormowana żadnym aktem prawnym. Luka została wypełniona dopiero 31.12.1952r. na mocy Zarządzenia Ministra Szkolnictwa Wyższego / Monitor Polski Nr A-7 z 27.01.1953r. p.81/
7. AKW PZPR. Wydział Propagandy, Korespondencje z Wydz. Nauki i Szkol. Wydz. KC w sprawie kursu magisterskiego w Szkole Inżynierskiej z dnia 6.02.1953r. syg. 34/VII/322, k. 93.
8. J. Jałowiczor, J. Kaszubska: Wydział Chemiczny op. cit., s. 469; także A. Fabrycy: Trzydzieści lat op. cit., s. 23.
9. Wydział uzyskał prawo nadawania stopnia doktora nauk technicznych w dniu 23.05.1963r. /Monitor Polski Nr 46 z 1963r, poz. 228/ oraz doktora nauk chemicznych w 1967r. /Monitor Polski Nr 50 z 1967r. poz. 248/. Prawo nadawania stopnia doktora habilitowanego nauk chemicznych w 1971 r. /Monitor Polski Nr 20 z 1971 r. poz. 133/.
- Dział Rozwoju Kadr Naukowych i Współpracy z Zagranicą. Skorowidz uzyskanych stopni doktora i doktora habilitowanego, także: III Zjazd absolwentów chemików. Szczecin 1978 r. s. 74-76. W odniesieniu do absolwentów wydziału materiał zaczerpnięto z Działu Dydaktyki i Nauczania PS oraz z III Zjazd... op. cit. s. 55-74, Także: J. Kępiński. Politechnika Szczecińska wczoraj, dziś, jutro, II Zjazd absolwentów... op. cit. s. 18.
- APS Szczecin, Sprawozdawczość i statystyka od 1959 do 1963 r. i od 1964 do 1970 r. syg. CH 10/II/3 część I i II.

102. APS Szczecin. Plany pracy 1970-1971, sygn. CH 10/II/2.
103. Wg prof. Karoliny Paluch do rozwoju nauk chemicznych w szczecińskim ośrodku naukowym przyczyniają się obok Wydziału Technologii Chemicznej PS także: Instytut Hodowli Roślin i Nasiennictwa AR, Szczecińskie Towarzystwo Naukowe - Wydział Nauk Przyrodniczo-Rolniczych; Instytut Chemii i Przechowalnictwa AR, Instytut Chemii Nieorganicznej Gliwice - Pracownia Badawcza przy Zakładach "Police"; Karolina Paluch: Nauki techniczne, chemia, fizyka i matematyka. II Informator Naukowy STN, Szczecin 1975. Maszynopis w posiadaniu autorki s.19-25.
104. APS Szczecin. Sprawozdania z prac naukowo-badawczych, sygn. CH 10/II/2 a i b, także: Józef Jałowiczor, Janina Kaszubska: Wydział Chemiczny w Dwudziestolecie nauki polskiej na Pomorzu szczecińskim 1946-1966, Szczecin 1968, s. 469-497; także: T. Rosner: Osiągnięcia i perspektywy rozwoju wydziału chemicznego PS, II Zjazd absolwentów chemików, Szczecin 1967, s. 30-31; także A. Fabrycy: Trzydzieści lat działalności i osiągnięć wydziału Technologii Chemicznej Politechniki Szczecińskiej w III Zjazd absolwentów Chemików, Szczecin 1978, s. 21-24.
105. APS Szczecin. Sprawozdania z prac naukowo-badawczych, sygn. CH 10/II/2 a i b także: Sprawozdawczość i statystyka 1959-1963, sygn. CH 10/II/3; także J. Jałowiczor, J. Kaszubska: Wydział Technologii Chemicznej w Politechnice Szczecińskiej w latach 1946-1971, Warszawa 1974, s. 221. Osiągnięciem w tej dziedzinie było wyjaśnienie przyczyn korozji instalacji do absorpcji tlenków azotu w Zakładach Azotowych w Kędzierzynie.
106. APS Szczecin. Sprawozdawczość i statystyka za lata 1964-1970, sygn. CH 10/II/3 cz. II. Strona szczecińska rozwiązywała fizykochemiczną stronę procesu utleniania chlorowodoru i chlorku sodowego kwasem azotowym, a chemicy toruńscy, modyfikacja procesu otrzymywania sodu metodą Solvaya. W wyniku współpracy opracowano kinetykę utleniania chlorowodoru i chlorków dla najbardziej interesującego obszaru stężeń średnich /40-63 % / kwasu azotowego, ustalając rząd reakcji, zależność szybkości reakcji od temperatury, energii aktywacji i w oparciu o dane doświadczalne wyprowadzono równanie kinetyczne.
107. APS Szczecin. Sprawozdawczość i statystyka 1964-1970, sygn. CH 10/II/3 cz. II. z zakresu problematyki elektrod proszkowych wykonano wstępną pracę nad potencjometryczną charakterystyką proszków sporządzonych z produktów kalcynacji bejerytu w temperaturach 500-1200°C zakończoną rozprawą doktorską M. Rewaj nt: "Badania nad elektrolizą chlorków miedzi z zastosowaniem anody proszkowej i wykorzystaniu zaadsorbowanego na węglu chloru". Problem drugi zakończony został opracowaniem warunków technologicznych syntezy chlorohydrydów n-butylenowych oraz zależności między pH środowiska reakcji a kierunkiem odchlorowodorowania i hydrolizy tej chlorohydryny do tlenku butyleny, metyloetyloketonu i glikolu butylenowego i obronioną z tej problematyki przez Myszkowskiego rozprawą doktorską.
108. APS Szczecin. Kopie protokołów posiedzeń Senatu 1965-1972, sygn. CH 10/II/22, także: 5 letni Plan badań naukowych. Problematyka węzłowa 1971-1975; sygn. N-1/13, k. 70-91; także: Sprawozdawczość za lata 1975-1979; sygn. KZZ-7/1; także: A. Fabrycy: Trzydzieści lat ... op. cit., s. 27-28; także: Archiwum Akademii Rolniczej /AAR/ Szczecin, Prace naukowo-badawcze 1966-1974, sygn. VIII/71; Plany prac naukowo-badawczych i rozwojowych 1972-1975, sygn. VIII/102; Protokoły posiedzeń kolegium rektorskiego 1975-1978, sygn. I/95.

9. APS Szczecin. Sprawozdawczość za lata 1975-1979, syg. KKZ-7/1; także AAR Szczecin. Protokoły posiedzeń Kolegium rektorskiego 1975-1978; syg. I/95; także: A. Fabrycy: Trzydzieści lat ..., op.cit., s. 27-29; także Jerzy Piasecki: Instytut Chemii i Przechowywania w XXV lat Akademii Rolniczej w Szczecinie, Szczecin 1979, s. 57-58.
10. APS Szczecin. Sprawozdawczość za lata 1975-1979, syg. KKZ-7/1; także: AAR Szczecin: Protokoły posiedzeń kolegium rektorskiego 1975-1978; syg. I/95; także: J. Piasecki: Instytut Chemii op.cit. s. 57; także: Z. Zieliński: Trzydzieści lat działalności op.cit., s. 61-62; także Informator Politechniki Szczecińskiej, Szczecin czerwiec 1980.
11. W oparciu o dane uzyskane od pełnomocnika ds. Aparatury naukowej PS /Materiały przygotowane na Senat PS/.
12. Tamże, Sprawozdanie z rozlokowania sprzętu naukowego w Instytucie Chemii Podstawowej, Instytucie Inżynierii Chemicznej i Chemii Fizycznej oraz Instytucie Technologii Chemicznej.
13. Materiały uzyskane w Dziale Rozwoju Kadr Naukowych i Współpracy z Zagranicą PS i AR.
14. W oparciu o dane uzyskane w Działach Wydawniczych PS i AR.
15. ASTN Sprawozdania STN za 1965-1966, Szczecin 1970, syg. 10378, s. 3-15; także: Przegląd Zachodniopomorski, Nr 4/1977. Kronika życia naukowego, s. 176.
16. Sprawozdanie STN za 1979, Szczecin 1980, s. 35-37; także Sprawozdanie STN za 1980r, Szczecin 1981, s. 50.
17. AKW PZPR Szczecin. Wydział Propagandy, Instrukcje, okólniki, wytyczne Wydziału Nauki i Szkolnictwa Wyższego KC PZPR, syg. 39/VII/322 s. 62; także: APS Szczecin WE, Instrukcje, zarządzenia MSZWIO syg. 1A/2. Pierwszymi pracownikami byli: mgr M. Pudelewicz, mgr A. Przemajster, mgr A. Swarczewicz, mgr St. Kula i mgr Fr. Kamiński.
18. APS Szczecin. Szkoła Inżynierska, Sprawozdania, syg. D-6/15.
19. APS Szczecin. Kopie protokołów z posiedzeń Senatu za lata 1965-1972, syg. OH 10/II/22.
20. AAR Szczecin. Sekretariat Rektora, Podstawy prawne WSR w Szczecinie, syg. I/1, także: Schematy organizacyjne uczelni, syg. I/2. Kuratorami Katedry byli: prof. dr hab. Antoni Linke, doc. J. Kopeć. Od 1964r. kierownikiem Katedry zostaje doc. J. Kopeć, a w latach 1969-1970 dr Tomasz Dąca.
21. AAR Szczecin. Sekretariat Rektora, Korespondencje dotyczące spraw organizacyjnych Uczelni w latach 1970-1974, syg. I/91. Zakres dydaktyki realizowanej przez pracowników Zakładu obejmuje wszystkie Wydziały AR przy czym są to przedmioty pod ogólną nazwą: "Zastosowanie metod matematycznych i elektronicznej techniki obliczeniowej" a w ujęciu szczegółowym: matematyka wyższa, statystyka matematyczna, metody programowania matematycznego i podstawy elektronicznej techniki obliczeniowej.
22. AWSP Szczecin. Sekretariat Rektora. Organizacja WSN w Szczecinie. Zarządzenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 10.07.1968r. /DU-5-0242-37/68/, syg. I/1, Tamże: Protokoły z posiedzeń Rady Naukowej 1968-1972, syg. I/4.

123. AWSM Szczecin. Rektorat, Sprawy organizacyjne PSRM, PSM, WSM, za lata 1963-1972, syg. III.1.104; także: Zarządzenia Rektora WSM 1963-1974, syg. III.1.76.
124. Sprawozdania Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego za lata 1956-1958, Szczecin 1960, s. 139-142.
125. PS Dział Rozwój Naukowy Kadry i Współpracy z Zagranicą - materiały nieuporządkowane. Pierwszym matematykiem, który uzyskał stopień doktora był Józef Meder, drugim A. Jakubowicz /1962r./ na UJ, trzeci A. Fuks /1964 na Politechnice Warszawskiej/.
126. APS Szczecin. Sprawozdania za 1962 rok, syg. P-9/8.
127. APS Szczecin. Sprawozdania za lata 1954-1982, syg. D10/1.
128. Materiał uzyskano z Działu Kadr PS, AR, WSP, WSM. Sprawozdania S-2 z 31.12.1980r.
129. AWSP Szczecin. Sekretariat Rektora, Korespondencje z Wydziałem Matematyczno-Przyrodniczym 1968-1974, syg. I/13; także APS Szczecin, Plan badań naukowych na 1958r, syg. 1BM/2. Nawiązane zostały kontakty naukowe z prof. Władysławem Orliczem z UAM oraz dr hab. Stanisławem Gołąbem z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Duże znaczenie praktyczne miała także I Konferencja matematyczna geometrii różniczkowej odbyta w Dziwnowie w 1965r, gdzie wstępnie uściślono współpracę z dr. hab. S. Gołąbem.
130. Sprawozdania STN op. cit, s. 141 W dniu 14.05.1958r. J. Meder poznał członków towarzystwa z pracą nt: "Zbieżność i sumowalność szeregów ortogonalnych". Rozpoczął badania nad szacowaniem średniej Cezaro rzędu dodatniego rozwinięć funkcji całkowalnych z kwadratem w sensie Lebesgue'a na szeregu ortogonalnym. Uzyskany wynik badań z ostrą twierdzenie, udowodnione w 1952r. przez matematyka węgierskiego G. Alexitsa.
131. APS Szczecin. Plan badań naukowych na l. 1958-1966, syg. 1BM/3; także: 5 letni plan prac naukowo-badawczych na lata 1966-1970, syg. M1/1.
132. Szerzej S. Hartman: Osiągnięcia naukowe XX-lecia w zakresie matematyki w Rocznik Polskiego Towarzystwa Matematycznego, ser. II Wiadomości Matematyczne, 1965, 8, s. 11. Za działalność naukową J. Meder otrzymał w 1959r. nagrodę im. Stefana Banacha, a jego pracami zainteresowali się: Tandorii, Leindler, Alexits, Hóricz, Ziza, Ulić Patil, Beshor, Pandey, Vasshney, Eustic, Čaug Si-Lei i inni.
133. Materiał przedstawiono w oparciu o konsultacje z prof. A. Jakubowiczem.
134. APS Szczecin. Dział Rozwoju Kadry Naukowej i Współpracy z Zagranicą materiały nieuporządkowane, także w oparciu o uzyskany materiał z konsultacji z prof. A. Jakubowiczem.
135. APS Szczecin. Powołanie Rady Matematycznej z prof. W. Orliczem, syg. CH 10/II/22, także Sprawozdania PTM Oddział w Szczecinie.
136. Problematyką tą nadal zajmuje się prof. A. Jakubowicz i grono współpracowników z JM PS.

- Materiał zawarty w przypisach 17-22 prezentowany jest w oparciu o konsultacje z doc.dr hab. Józefem Kopciem z WSP. Różne problemy teorii sumowalności dotyczyły: sumowalności szeregów liczbowych, sumowalności szeregów ortogonalnych przestrzeni wymiernych; metod macierzowych sumowalności szeregów ortogonalnych. Badania prowadzili: Prof. J. Meder, dr Wierzbicka, doc. J. Kopec, dr Zybertowicz.
- Badania dotyczą: przestrzeni Saksy, przestrzeni modulowanych i Orlicza, przestrzeni liniowych uporządkowanych, teorii kategorii oraz funkcji wektora. Badania prowadzili: doc. Kopec, dr. D. Jach, dr Spirydynow, mgr Turek.
- Badania dotyczą: ciągłości i różnorodności multifunkcji; aprektywacji multifunkcji, filtrów w przestrzeniach zbliżności oraz filtrów zwartych w teorii multifunkcji. Prowadzone były przez dr Lechickiego, mgr Ziemińską.
- Badania prowadzi zespół kierowany przez dr Krasonia.
- Badania prowadzi, dr Wołk, mgr Żeradziewicz.
- Kierunek nowy uwzględnia: zastosowanie: programowania stochastycznego teorii sterowania optymalnego, metod statystycznych oraz równań różniczkowych. Osiągnięcia w tej dziedzinie znajdują zastosowanie w zagadnieniach planowania produkcji rolniczej /realizowanych wspólnie przez zespół doc. J. Kopcica z AR w Szczecinie i Instytutem Badań PAN/, oraz w zagadnieniach ochrony środowiska zespół doc. J. Kopcica we współpracy z Zakładem Fizyki /Pracownia Fizyki Morza/ i Komitetem Badań Morza PAN.
- Politechnika Szczecińska: Archiwum Działu Rozwoju Kadry Naukowej i Współpracy z Zagranicą - materiał nieuporządkowany; także w oparciu o informacje uzyskane od prof. A. Jakubowicza i doc. dr hab. J. Kopcica.
- Politechnika Szczecińska: Archiwum Działu Rozwoju Kadry Naukowej i Współpracy z Zagranicą - materiał nieuporządkowany; także w oparciu o informacje uzyskane od prof. A. Jakubowicza, doc. dr. hab. J. Kopcica.
- Dane zaczerpnięte z materiałów Instytutu Matematyki PS.
- Materiał opracowano na podstawie rejestru publikacji Działów Wydawnictw, IM, PS, AR, WSP, WSM.
- Karolina Paluch: Drugi Informator Naukowy Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego. Maszynopis nieopublikowany, Szczecin 1975, s. 27-28.
- APS Szczecin. Szkoła Inżynierska. Sprawozdania, sygn. D-6/15.
- APAM Szczecin. Dział Planowania i Organizacji, Organizacja PAM, sygn. 208/14; także: Sekretariat Rektora. Powołanie Instytutów, sygn. 371/41. Organizatorem Katedry był doc. dr med. mgr filozofii Józef Konarski, a współpracownikami byli: S. Wroński, W. Procyk, Z. Marzęcki, B. Kościński.
- AAR Szczecin. Sekretariat Rektora. Podstawy prawne WSR w Szczecinie, sygn. I/1, także Schematy organizacyjne uczelni, sygn. I/2.
- ANSM. Rektorat. Sp. rawy organizacyjne ~~uzupełnione~~ 2 PSM, PSM, WSM w latach 1969-1972, sygn. III.1.104, także: A. Stępnicki: Wydział Mechaniczny Wyższej Szkoły Morskiej w latach 1969-1977 /w/ Wyższa

Szkoła Morska w XXX lecie szkolnictwa morskiego w Szczecinie 1977, Szczecin 1977, syg.145.

152. AWSP Szczecin. Sekretariat rektora. Organizacja WSN w Szczecinie. Zarządzenie MOiSW z dnia 10.07.1968 r. /Du-5-0242-37/68/, syg. I/ także: Protokoły z posiedzeń Rady Naukowej za lata 1968-1972, s. I/4.
153. APS Szczecin. Szkoła Inżynierska. Sprawozdania, syg. D-6/15.
154. Dane przedstawiono w oparciu o materiały z Działu Kadr uczelni szczecińskich oraz materiałów uzyskany z Instytutu Fizyki PS dotyczący obsady personalnej katedr.
155. APS Szczecin. Sprawozdawczość i statystyka za lata 1959-1963, s. CH10/II/3. Efektem podjętych badań były 3 komunikaty wygłoszone na zjazdach fizyków- /XVII-Gdańsk 1961 i Katowice XVIII 1964 oraz Durham /Anglia 1963/. Kontynuatorem badań był Wiktor Zajac, uzyskując z tej tematyki stopień doktora. Przeniesienie W. Zajaca na Wydział Elektryczny oraz wyjazd współpracownicy Miriam Rotenberga z kraju w 1968 r. przerwały definitywnie prace nad tym problemem.
156. Szerzej: Politechnika Szczecińska w latach 1947-1971, Szczecin 1974, s. 139.
157. APS Szczecin. Kopie protokołów z posiedzeń Senatu 1965-1972, syg. CH 10/II/22, także: Sprawozdania za 1962 r. syg. P-9/8, także: Sprawozdania za 1959 rok, syg. P-9/5. Wynikiem pierwszych lat pracy było 10 publikacji T. Rewaja, z czego 5 w językach obcych w Physica Status Solidi - Berlin i Acta Physica Polonica oraz referat na Międzynarodowej Konferencji Krajów RWPG na temat: "Fizyka ferromagnetyków" /Poznań 1965 r./. Po odbyciu stażu naukowego przez T. Rewaja w Instytucie Półprzewodników Akademii Nauk ZSRR w Leningradzie w 1967 r. badania zostały rozszerzone na radioskopię elektronowego rezonansu paramagnetycznego /ERO/.
158. Prace prowadzono nad zagadnieniami z zakresu chemo-, elektro- oraz termoluminescencji.
159. APAM Szczecin. Sprawozdanie z działalności naukowej katedr PAM, syg. SR 60/6.
160. Aparat opracowany przez zespół Starkiewicz-Nowak w 1965 roku.
161. Terminowy miernik do szybkiego pomiaru lokalnej temperatury ciała ludzkiego został opracowany w 1963 roku przez W. Nowaka dla Ośrodka Rehabilitacyjnego w Konstancinie koło Warszawy.
162. APAM Szczecin. Sprawozdania z pracy naukowej Katedry Biofizyki, SR-60/6a.
163. Instytut Fizyki PS, Sekretariat dyrektora. Materiały zawarte w raportach. Laboratorium Izotopowe zostało uruchomione 1 1969 roku przez W. Nowaka i W. Zajacę. Dysponuje aparaturą pomiarową, preparatami radioaktywnymi CO, Fe, Zn, Cs, Ta oraz generatorami neutronowymi plutono-berylowymi. Pracownię Maszyn Cyfrowych uruchomiono w 1965 r. i wyposażono w maszynę cyfrową UM3-1. Pracownię Elektronowego Rezonansu uruchomiono w 1968 r. i wyposażono w spektrometr RE 1301.

164. Instytut Fizyki PS. Sekretariat dyrektora. Plany pracy naukowo-badawczej, także: WSM: 5-letni plan badań naukowych 1971-1975, syg. XXI. 1. 4, także: APAM. Plany badań naukowych i sprawozdania /Katedra Biofizyki/ za lata 1971-75, syg. SR-37/15.
165. Zob. Uchwałę II Kongresu Nauki Polskiej, pkt A "nauki fizyczne"/w/ "Badania społeczne w wojsku" Warszawa 1973, s. 14.
166. Tamże, s.15.
167. Instytut Fizyki PS. Sekretariat dyrektora. Sprawozdania z prac naukowo-badawczych. Praca realizowana w temacie o symbolice 210-49-3566.
168. Tamże, praca oznaczona symbolem 210-54-8665.
169. Tamże, praca oznaczona symbolem 72-258/3-1-2-23.
170. Tamże, praca oznaczona symbolem 72-258/3-1-2-23.
171. Tamże, praca oznaczona symbolem 72-345/6-1-2-23.
172. Tamże, praca oznaczona symbolem 72-345/6-1-2-23.
173. Dział wydawnictw PS, PAM, WSP, AR, Instytut Fizyki PS.
174. W oparciu o dane uzyskane od pełnomocników ds aparatury naukowej PS, AR, „SM, PAM.
175. Przedstawione dane pochodzą ze sprawozdań GUS K-63 i są sumą zbiorów Bibliotek Głównych PS, AR, WSM, PAM.

PRZYPISY DO ROKDZIAŁU III

1. Historia Pomorza, t. I cz. 1 /do roku 1466/, Praca zbiorowa pod red. G. Labudy, wyd. II, Poznań 1972, s.219 i nast.
2. Zob. W. Zosinski. Z badań nad strukturą gospodarstwa wiejskiego w późnej starożytności i na początku wczesnego średniowiecza na ziemiach polskich. Archeologia Polska Nr 15/1970, s.519 i nast, także: K. Słowski. Słowianie Zachodni na Bałtyku w VII-XIII wieku. Gdańsk 1969, s.95 i nast, także: L. Leciejewicz. O pierwszych kontaktach Słowian Północno-Zachodnich ze światem arabskim /w/ Europa-Słowiańszczyzna-Polska. Poznań 1970, s.213 i nast.
3. Zob. Historia Pomorza t.I cz. 1 s.307 i nast.
4. H. Chłopocka. Początki Szczecina. Rocznik Historyczny Nr 17/1948r. s.281 i nast, także G. Labuda. Problematyka badań wczesnodziejowych Szczecina. Przegląd Zachodni Nr 8/1952 r.z.3-4, s.537, także: Dzieje Szczecina t.2, s.655-657.
5. L. Leciejewicz, T. Wieczorowski. Wczesne, do czasu ukształtowania się miasta, /w/ Pradzieje Szczecina. Pr. zb. pod red. W. Filipowiaka i G. Labudy. Warszawa-Poznań 1983, s.526-527.
6. Tamże, s.526.
7. Tamże, s.527.
8. Tamże, s. 527.
9. Tamże, s.527.
10. II Kongres Nauki Polskiej. Materiały i dokumenty t.2 cz.1. Warszawa 1974, s.400. Formalnie katedry archeologii pradziejowej i średniowiecznej istniały na 5 czynnych wówczas państwowych uniwersytetach ale faktycznie były obsadzone tylko 4 spośród nich /Kraków, Lwów, Poznań, Warszawa/. Każda z nich dysponowała personelem nie przekraczającym łącznie z pracownikami obsługi 4 osób. W ostatnich latach międzywojennych sytuacja poprawiła się na tyle, że regularnie ukazywały się w Polsce pisma poświęcone pradziejom: "Przegląd Archeologiczny"/1919/, "Światowid" /od 1899r./, "Wiadomości Archeologiczne" /1873/, "Z otchłani wieków"/1926/, a od 1938 roku "Rocznik Archeologiczny".
11. W. Łęga, Kultura Pomorza we Wczesnym Średniowieczu na podstawie wykopalisk. Toruń 1930.
12. D. Szulc. O Pomorzu Zaodrzańskim. Warszawa 1850.
13. Najważniejsze prace wymienionych uczonych, traktujące o tym problemie, to: K. Wschowski. Słowiańszczyzna Zachodnia. Studia Historyczne, t.1. Warszawa 1903, K. Tymieniecki. Podgrodzia w północno-zachodniej słowiańszczyźnie i pierwsze lokacje na prawie niemieckim. Slavia Occidentalis t.2/1922. Tamże: Pomorze a Polska za pierwszych Piastów. Strażnica Zachodnia 1922. J. Widajewicz. Najdawniejszy piastowski podbój Pomorza. Slavia Occidentalis t.10/1931, tenże: Przy ujściu Odry w drugiej połowie X wieku. Prace Komisji Historycznej

14. Zob. J. Marciniak, Tymczasowe wyniki badań wykopaliskowych na zamku w Szczecinie, "z otchłani wieków" 18/1949, s.105 i nast, także L.Leciejewicz, Badania archeologiczne nad wczesnym średniowieczem na Pomorzu Zachodnim w ostatnim dziesięcioleciu, Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza Nr 4/1958, s.341 i nast.
15. Zob.Kierownictwo Badań nad Począdkami Państwa Polskiego 1949-1952, Studia wczesnośredniowieczne, t I /1952; A.Gieysztor, Polskie Milenium, Przegląd Historyczny, t. XXXV /1948; M.Hensel, Polskie Tysiąclecie, Sprawozdania PMA, III/1950.
16. APS Szczecin.Sprawozdania z działalności Szkoły Inżynierskiej, sygn. D-6/15; także, J.Marciniak, Tymczasowe wyniki badań op.cit., s. 105-111; także, M.Rulewicz, Z dziejów wczesnośredniowiecznego Szczecina / w /. Z dziejów Pomorza, Wrocław-Warszawa-Kraków, 1964, s.44-117.
17. II Kongres Nauki Polskiej op.cit, s. 400; także:W.Hensel, Sprawozdanie Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN za 1955r, Kwartalnik IHKM, IV. z 1956r.
18. T.Wieczcrowski, Szczecin, Przegląd Zachodni 6/1950 z 3/4, s.182 i nast. Tenże:Figurka wczesnośredniowiecza ze Szczecina, Sprawozdanie Państwowego Muzeum Archeologicznego 4/1952/s. 172 i nast., Szczecin, Przegląd Zachodni 9/1953, z. 1-3, s. 235, tenże:Szczecin w świetle wykopalisk /w/ Szczecin i Wolin we wczesnym średniowieczu, Wrocław 1954, s. 31 i nast., tenże:Sprawozdanie z prac wykopaliskowych w Szczecinie w 1954 r., Sprawozd. Archeol. 1/1955, s.195 i nast, tenże: Kilka uwag w sprawie wyników badań archeologicznych na Starym Miście w Szczecinie, Szczecin 1959 z 11/12, s. 9 i nast., tenże:Najnowsze odkrycia na podgrodziu słowiańskim w Szczecinie, Szczecin 1962 z 7/8, s. 179; także: M.Rulewicz, Szczecin, Stare Miasto, Mat.Zach.-Pom. 6/1960, s.711 i nast., tenże: Badania archeologiczne nad wczesnośredniowiecznym Szczecinem, "z otchłani wieków" 29/1963, s.181; także: S. Wesółowski, Odkrycie łodzi słowiańskiej na podgrodziu w Szczecinie, "z otchłani wieków" 29/1963, s. 254 i nast., także: L.Leciejewicz: Początki Szczecina w świetle badań archeologicznych, Przegląd Zach.-Pom. 17/1973, z. 4, s. 59 i nast.
19. M.Gondzik i W.Gondzik, Uzębienie wczesnośredniowiecznych czaszek z Wolina i Koszalina oraz współczesnych Słowińców, Szczecin z.4/5, 1960r; F.Wokroj, Nowe odkrycia wykopaliskowe na Górze Chełmskiej koło Koszalina, Zapiski Koszalińskie, Nr.7/1961.
20. T.i R. Kiersnowscy, Dalsza część skarbu ze wsi Stojkowo, pow.Kożobrzeg, Wiadomości Archeologiczne, + XXV/1958, z.3, s. 233-239; tenże: wczesnośredniowieczne skarby sredne z Pomorza, Wrocław 1950.
21. J.Olczak, K.Siwdziński, Źródła archeologiczne do studiów nad wczesnośredniowiecznym osadnictwem grodowym na terenie woj.koszalińskiego, t.I Poznań 1966; także: 25 lat archeologii na Dolnym Śląsku 1945-1970, Ossolineum Wrocław, 1971, s. 20.
22. Ustalono na podstawie materiałów znajdujących się w Bibliotece Muzeum Narodowego w Szczecinie.
23. Ustalono w oparciu o materiały znajdujące się w Bibliotece Muzeum Narodowego w Szczecinie; także H.Lesinski, Stan i perspektywy rozwoju szczecińskiego środowiska humanistycznego, Przegląd Zachodnio-pomorski z. 3-4/1981, s.10; także: w oparciu o konsultacje z dyr.Muzeum Narodowego w Szczecinie doc.dr hab.Wł.Filipowiakiem.

24. L.Leciejewicz, Badania archeologiczne nad wczesnym średniowieczem na Pomorzu Zachodnim w ostatnim dziesięcioleciu, *Studia i Materiały do dziejów Wielkopolski i Pomorza*, t. IV/1958, z.1.
25. Zob.przypis Nr 18; Plan badań w Szczecinie przedstawiał się następująco, wyjaśnienie kwestii stosunku grodzia starego do młodszeo, przeprowadzenie wykopalisk na:
 - Placu Mariackim - naswietlenie problemu feudalizacji Pomorza;
 - Rynku Warzywnym - badanie struktury społeczno-ekonomicznej;
 - Ulicy Pnińskiej i Rybackiej - handel dalekosiężny;
 - Placu Rzepichy - naswietlenie osadnictwa niemieckiego.
26. Zob. Wł.Filipowiak, Wolin - największe miasto słowiańszczyzny zachodniej / w /, *Pomorze średniowieczne, szkice z dziejów Pomorza*, Warszawa 1958, s. 36-72, tenże; *Wolinianie.Studium Osadnicze,Cz.I Materiały*, Szczecin 1962.
27. E.Cnotliwy, Wczesnośredniowieczne przedmioty z rogu i kości z Wolina ze stanowiska 4, *Materiały zachodniopomorskie*, t IV, 1958, s. 155-240, także: Wł. Filipowiak, Słowiańskie miejsca kultowe z Trzebiatowa pow. Gryfice, *Mat.Zach.Pom.*, t III z 1957 r, s.75-97; także: W. Olszak, E.Jasiewiczowa, Szkolnictwo wczesnośredniowiecznego Wolina, Szczecin 1963, także: M. Wojtasik, Wczesnośredniowieczne wyroby ze skóry, znalezione na stanowisku 4 w Wolinie, *Mat.Zach.-Pom.*, t.VI 1960, s. 159-208; tenże: Przedmioty drewniane znalezione na stanowisku 4 w Wolinie, *Mat.Zach.-Pom.*, t. IX, 1963, s.273-314.
28. Zob.Wł.Filipowiak, Osadnictwo Wiejskie Pomorza wczesnośredniowiecznego w świetle badań archeologiczno-topomastycznych / w / I Międzynarodowy Kongres Archeologii Słowiańskiej, t. V, Warszawa-Wrocław-Kraków, 1970, s. 315-335.
29. Wł.Zosiński, Dorobek badań archeologicznych nad wczesnym średniowieczu Pomorza Zachodniego w ostatnim ćwierćwieku.Przegląd Zachodniopomorski z.3 z 1973r, s. 41 i następane.
30. Tamże: s, 42-59.
31. Archiwum Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego, dalej ASTN Szczecin, Sprawozdania z działalności STN za lata 1959-1960, Szczecin 1963, syg.1527, s. 4-5; także: Szczecin, Kronika życia naukowego, Nr 1-2/1960, s. 141-144.
32. Z.Wojciechowski, Mieszko I i powstanie państwa polskiego, *Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu*, t X/1935r, z. 4, s.85-165/mapa/; także: Wł.Filipiak, Badania archeologiczne nad tysiącleciem Państwa Polskiego na Pomorzu Zachodnim w 1959 r, referat na sesji naukowej zorganizowanej w Kołobrzegu w dniach 14-15.05.1959r, Szczecin Nr 1-2/1960, s.141 i nast.; tenże: Bitwa pod Cedynią, Szczecin 1958, z.9, s.7-16, Tenże: Cedynia w czasach Mieszka I, Poznań 1966r.
33. Wł.Zosiński, Dorobek badań, op.cit, s.42 i nast.
34. Tamże:, s. 43 i nast.
35. Zob.Zapiski Historyczne, z 1 z 1971 r, Kronika życia naukowego, s. 218; także: Zapiski historyczne, kronika życia naukowego, z 4/1974 s.135.
36. Problemy badań archeologicznych Polski północno-zachodniej, Poznań 1972; także Wł.Filipowiak, Królestwo Mali, z otchłani wieków z 4/1963, s.268-272.

37. Wł. Filipowiak, Sredniowieczna stolica Mali w świetle źródeł pisanych, ustnych i archeologicznych na tle zaplecza gospodarczo-politycznego, Mater. Zach. Pom., 1969, t. 13, s. 541-569, Tenże: Stolica Króla jest Njem "Z otchłani wieków", z 1/1974, s. 3-9.
38. Materiały Zachodniopomorskie t. XXII/1976; t. XXIII/1977.
39. Na podstawie materiałów znajdujących się w kronice Muzeum Narodowego w Szczecinie oraz potwierdzenie uzyskane w wyniku konsultacji z doc. Wł. Filipowiakiem.
40. Ustalono na podstawie wywiadu przeprowadzonego z dyrektorem Muzeum Narodowego w Szczecinie doc. dr hab. Wł. Filipowiakiem.
41. Sporządzono na podstawie: Szczecin Humanistyczny, Informator Bibliograficzny, Książnica Szczecińska 1981r.
42. Sporządzono w oparciu o sprawozdanie STN za lata 1956 - 1980, znajdujące się w Archiwum STN w Szczecinie.
43. Wg. danych Muzeum Narodowego w Szczecinie, po raz pierwszy sześć wystaw stałych zorganizowano w 1950 roku. Natomiast organizowanie wystaw czasowych datuje się od 1946r. Srednio rocznie począwszy od tych pierwszych, organizuje się 12 wystaw stałych oraz 7 czasowych. W 1960 roku np. zorganizowano 6 wystaw stałych oraz 10 czasowych, w 1970 r. - 10 stałych oraz 3 czasowe; w 1975 r. - 16 stałych oraz 12 czasowych a w 1980 r. 14 stałych i 12 czasowych.
44. Opisane wystawy mieszczą się na Wałach Chrobrego 3.
45. Przedstawione ekspozycje znajdują się przy ul. Staromżyńskiej 27.
46. Wystawy znajdują się w Oddziale Historii Miasta, Ratusz przy placu Rzepichy.
47. B. Dopierała, Polskie losy Pomorza Zachodniego. Poznań 1970r.
48. K. Wachowski, Słowiańszczyzna Zachodnia. Poznań 1950r.
49. Por. O. Balzer, O następstwie tronu w Polsce. Rozprawa PAU, 1987. M. Dragan, Testament Kazimierza Wielkiego, Iwów 1911 r. S. Kętrzyński Zapis Kazimierza Wielkiego dla Kazimierza Bogusławowicza. Przedkład Historyczny 1912, J. Dąbrowski, Ostatnie lata Ludwika Wielkiego. /1370-1382/, Kraków 1918.
50. A. Szęlagowski, Walka o Bałtyk /1544-1621/, Iwów 1904, tamże, O ujściu Wisły, Wielka wojna pruska. Warszawa 1905, tamże: Rozkład Rzeszy i Polska za panowania Władysława IV, Kraków 1907, A. Czałowski Marynarka w Polsce. Iwów 1932; L. Koczy, Przymierze polsko-duńskie w 1315r na tle stosunków polsko-brandenburskich. Rocznik Historyczny R. 7/1931/; tamże: Polityka bałtycka Zakonu Krzyżackiego. Toruń 1936; S. Bodniak, Kongres szczeciński na tle bałtyckiej polityki polskiej. Kraków 1929; tamże: Polska a Bałtyk za ostatniego Jagiellona, Pom. Bibl. Kórnickiej, z. 3 /1946r/; W. Konopczyński, Polska i Szwecja. Warszawa 1924; tamże: Kwestia Bałtycka, Bydgoszcz 1947; K. Lepszy. Stefan Batory a Gdańsk. Rocznik Gdański, t. VI/1932; tamże: Strażnicy morza Stefana Batorego. Rocznik Gdański, t. VII/VIII/1933/1934; tamże: Dzieje floty polskiej, Gdańsk 1947; W. Czaplinski, Polacy z Czarnieckim w Danii /1658-1659/, Rocznik Gdański t. IX i X/1935 i 1936/; tamże: Wyprawa St. Czarnieckiego na Pomorze w 1657r. Roczniki Historyczne R. XVIII/1949/; tamże: Polska a Bałtyk w latach 1632-1648, Dzieje floty i polityki morskiej. Wrocław 1952r.

51. S. Nowogrodzki, Pomorze Zachodnie a Polska w latach 1923-1970. /między Luksemburgami, Wittelsbachami a Polska/. Rocznik Gdański t. IX i X /1935/1936/; także: Walka o biskupstwo kamieńskie za Kazimierza Wielkiego. "Jantar" z. 2 /1938/; także: Polityka Kazimierza Wielkiego wobec północnego handlu Polski. "Jantar" z. 3/1939.
52. G. Labuda, Problemy dziejowe Wielkiego Pomorza. Polska Historiografia bałtycka. Gdańsk-Szczecin 1949.
53. Zob. Instytut Bałtycki redivivus. Sprawozdanie za lata 1945-1946 oraz protokół Wolnego Zgromadzenia z dnia 13-14 XII. 1946r; także: E. Serwański, Instytut Zachodni. Zarys historyczny, Serwis Zagraniczny Zachodniej Agencji Prasowej 1958 nr 1; Bilans I roku pracy Instytutu Zachodniego. Sprawozdanie złożone na Walnym Zebraniu członków w dniu 16.03.1946r., Przegląd Zachodni Nr 3/1946.
54. G. Labuda, Problemy dziejowe op. cit., s. 30-33.
55. Zob. M. Wojciechowska, Prehistoria Instytutu Zachodniego, "Dzieje Najnowsze", 1970, z. 3. Memoriał wręczył premierowi ówczesny dyrektor Z. Wojciechowski.
56. Złożyły się nań: Dolny Śląsk, Ziemia Lubuska, Pomorze Zachodnie, Warmia i Mazury, Górny Śląsk.
57. J. Wąsicki, Poznań a odzyskane ziemie zachodnie / w / Polska myśl zachodnia w Poznaniu i Wielkopolsce. Jej rozwój i realizacja w wiekach XIX i XX, Warszawa - Poznań 1980, s. 253.
58. A. Czubiński, Problematyka polskich ziem zachodnich i zagadnienia niemcoznawcze w działalności Uniwersytetu Poznańskiego w okresie Rzeczypospolitej "Dzieje Najnowsze" z. 3, 1971; także: Problematyka polsko-niemiecka i polskich ziem zachodnich w badaniach Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu /1919-1969/, pr. zb. pod. red. Z. Kaczmarczyka, Poznań 1971.
59. "Zapiski Historyczne" t. XXII, z. 1-3 z 1956r, H. Lesiński, Kronika naukowa, s. 319.
60. Pierwsze zebranie organizacyjne odbyło się 27.01.1952r. przy udziale 24 zainteresowanych. Po wyborach z dnia 19.02.1954r. skład OPTH w Szczecinie przedstawiał się: mgr H. Kański przewodniczący, mgr S. Bartnik z-ca przewodn., mgr Irena Okoń-sekretarz, mgr B. Drewniak skarbnik, mgr. M. Płyptiuk, mgr. T. Wieczorowski, dr A. Wiekopolski członkowie władz. Wytyczono wówczas 3 kierunki działania szczecińskiego Oddziału PTH:
 1. Stworzenie warsztatu naukowego przez doprowadzenie do używalności księgozbiorów znajdujących się w WAP Szczecin.
 2. Prowadzenie wewnętrznej działalności naukowej, na którą składają się referaty wygłaszane przez członków Oddziału lub prelegentów z zewnątrz.
 3. Prowadzenie akcji popularyzacyjnych, polegających na wygłaszaniu odczytów, drukowaniu artykułów, opracowywaniu pogadanek radiowych o tematyce pomorskiej.
61. Zob. Sprawozdanie Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego za lata 1956-1958, Szczecin 1960, s. 5-23.
62. APS Szczecin, Sprawozdanie za lata 1954-1982, sygn. D-10/1.
63. K. Wasiak, Instytut Zachodnio-Pomorski. Dorobek, Aktualny etap rozwoju. Perspektywy. Szczecin 1975, s. 6 i następne.
64. Zapiski Historyczne, z. 4, 1968r, s. 141. W skład komisji powołano 17 historyków, specjalistów w zakresie historii morskiej, handlu i żeglugi: Z Gdańska 3, Warszawy 5, Torunia 2, Wrocławia 1, Krakowa 1, Szczecina 2, Lublina 1, Poznania 2. Przewodniczącym Komisji został

prof. Marian Małowist, a w składzie władz znaleźli się m.in.: dr B. Dopierała i dr H. Lesiński.

65. AWSP Szczecin, Wydział Humanistyczny, syg. III/3.
66. H. Lesiński, Szczecińskie środowisko historyczne, Zapiski Historyczne, z. 2, 1979, s. 63; także: Stan i perspektywy rozwoju szczecińskiego środowiska humanistycznego. Przegląd Zachodnio-pomorski, z. 3-4, 1981, s. 10; także: W oparciu o informacje uzyskane w szczecińskim Oddziale PTH.
67. AWSP Szczecin, Organizacja i rozwój uczelni 1972-1980, syg. I/1; także Dział Kadr WSP, Sprawozdanie za 1980r; także: H. Lesiński, Szczecińskie środowisko op. cit. s. 63.
68. W oparciu o informacje uzyskane w Szczecińskim Oddziale PTH.
69. H. Lesiński, Szczecińskie środowisko ... op. cit., s. -63-64.
70. Tamże, s. 64.
71. G. Labuda, Potrzeby historiografii polskiej w dziedzinie Pomorza Zachodniego w średniowieczu, Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu t. XIII, z. 9/1947. W dniach 19 i 20.02.1947r. obradował w Toruniu, zwołany przez Towarzystwo Naukowe Toruńskie, Pierwszy Ogólnopolski Zjazd Historyków Pomorza i Prus. Przed historykami postawiono do rozwiązania trzy problemy:
 1. Odkopanie słowiańskości Pomorza Zachodniego, która mimo silnego nalotu germańskiego musi być uważana za podmiot dziejów tej krainy.
 2. Ustalenie związków politycznych, gospodarczych i kulturalnych Pomorza z Polską.
 3. Określenie roli Pomorza w walce z naporem germańskim na całe kresy zachodnie.
72. A. Wielopolski, Materiały do dziejów Polski w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Szczecinie, Archeion 1957, s. 157-186; także: Materiały archiwalne do historii górnictwa i hutnictwa w WAP w Szczecinie, Studia z dziejów górnictwa i hutnictwa 1957, t. 1, s. 507-508; także: Materiały do ruchu chłopskiego na Pomorzu Zachodnim w dobie Wiosny Ludów. Stud. Mater. Dziej. Wielk. Pom. 1958, t. 4, z. 1, s. 400-407; także: Akta bankowe o wartości trwałej, Archeion 1958, s. 160-175. H. Lesiński: W wojewódzkim Archiwum Państwowe w Szczecinie - Przewodnik; także: Relacje posła Bogusława XIV z podróży do Wielkopolski w 1633r, Szczecin 1959; także: Fragment księgi miejskiej Wolina z lat 1367-1379, Materiały Zachodnio-Pomorskie t. 7, s. 577-605 oraz kwerendy źródłowe sporządzone w latach 1964-1969 do dziejów Polski przeprowadzone w Archiwach niemieckich /Drezno, Greifswald/, włoskich /Rzym, Florencja, Mediolan/, duńskich /Kopenhaga/, szwedzkich /Sztokholm/. L. Turek - Kwiatkowska, Akta sądu Kameralnego Rzeszy w WAP w Szczecinie Archeion 1963, s. 141-152; także: Materiały archiwalne do historii stosunków polsko-radzieckich w WAP w Szczecinie, Biul. Infor. Stud. Dziej. Stos. Pol-Radz., 1967, nr 7, s. 14-18; także: Materiały źródłowe do historii szkolnictwa w wój. szczecińskim w l. 1945-1956, Przegląd Zachodnio-Pomorski, z. 2, 1968r, s. 133-146.
73. Zob. A. Wielopolski, Gospodarka Pomorza Zachodniego, Szczecin 1959; także: B. Dopierała, Polskie losy Pomorza Zachodniego, Poznań 1970. Dalsza literatura w/w autorów w bibliografii.
74. Badania prowadzili: A. Wielopolski, Ustrój polityczny Pomorza Zachodniego w XIX w., Poznań 1965 /dalsza literatura w bibliografii/; B. Dopierała, Konfrontacje i przypomnienia - Szkice z dziejów upadku niemieczyny na Pomorzu Zachodnim, Poznań 1962 /szczegółowa literatura w bibliografii/.

W. Fenrych, Polska nad Bałtykiem od X do początku XIX wieku / w /.
Z dawnych i nowych dziejów Polski nad Bałtykiem, Szczecin 1970, s.
17-40.

75. Badania prowadzili: W. Fenrych, H. Lesiński, Zob. W. Fenrych, Nowa Marchia w dziejach politycznych Polski w XIII i XIV w., Zielona Góra - Poznań 1959; Tegoż: Związki Pomorza Zachodniego z Polską w latach 1370-1912, Poznań-Słupsk 1963. Biblioteka Słupska t. X, H. Lesiński, W. Fenrych, Najstarszy fragment księgi miejskiej Wolina z lat 1367-1378, Materiały Zachodnio-Pomorskie, t. VII 1961; także: H. Lesiński, W. Fenrych, Rejestr dochodów stołowych biskupa Kamińskiego z 1496r, Materiały Zachodnio-Pomorskie, t. VIII/1962r.
76. Zob. W. Fenrych, Kroniki Jana Bugenhagena i Tomasza Kantzowa o dziejach Pomorza Zachodniego w latach 1370-1464, Studium z zakresu ideologii politycznej, Szczecin 1959; tenże: Ideologia polityczna Pomorza Zachodniego na tle jego związków z Polską w średniowieczu, / w / 1000 lat nad Odrą i Bałtykiem. Szczecin 1966.
77. Zob. B. Dopierała, Ekonomiczne i demograficzne problemy Pomorza Zachodniego w świetle niemieckich materiałów źródłowych z lat 1926-1933, Materiały do dziejów nowożytnych Ziemi Zachodnich, t. IV, Poznań 1959; tenże: Ostflucht na Pomorzu Zachodnim i jego ekonomiczne oraz społeczne podłoże, / w / Pomorze Zachodnie - nasza ziemia ojczysta. Praca zbiorowa pod red. K. Słaskiego, Poznań 1960.
78. B. Dopierała, Walka klasy robotniczej zachodniopomorskiej o wyzwolenie społeczne w latach 1917-1920. Studia i materiały do dziejów Wielkopolski i Pomorza, t. II/1956/, z. 2 oraz t. IV, 1958, z. 1; tenże: Czy w latach 20-lecia międzywojennego istniała na Pomorzu Zachodnim kwestia polska?, Szczecin 1957, z. 1; Tenże: Wpływ Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej na rozwój ruchu robotniczego na Pomorzu Zachodnim w pierwszych latach po rewolucji. Szczecin 1957, z. 2.
79. K. Golczewski, Pomorze Zachodnie na przełomie dwu epok /1944-1946/, Poznań 1964; tenże: Z dziejów powiatu myśliborskiego w czasach najnowszych do 1945 r., / w / Z dziejów ziemi myśliborskiej Szczecin 1966. Dalsza literatura tegoż autora w bibliografii.
80. Zob. H. Lesiński, Niektóre problemy rozwoju miast na Pomorzu Zachodnim w Średniowieczu, Mat. Zach. Pom., 1956, t. 2, s. 271-297 oraz dalsze opracowania autora w bibliografii; także: W. Fenrych, Myślibórz na tle dziejów Polski i Brandenburgii do końca XVIII w., / w / Z dziejów ziemi myśliborskiej, Szczecin 1966, s. 9-42; także: J. Stanielewicz, Z dziejów powiatu nowogardzkiego ... op. cit. s. 47-71, dalsze pozycje w bibliografii.
81. Zob. H. Lesiński, Handel morski Kołobrzegu w XVII-XVIII wieku. Szczecin 1982. Tematyka ta jest kontynuowana przez H. Lesińskiego, co znajdzie miejsce w przygotowywanej publikacji nt: "Handel morski Szczecina w okresie szwedzkim 1630-1713"; także: J. Stanielewicz, Kontakty handlowe portu szczecińskiego z Królestwem Polskim w pocz. XX wieku, Przegląd Zachodniopomorski Nr 4 z 1976r, s. 41-51; tenże: Rola portów bałtyckich: Szczecina, Gdańska i Królewca na tle zaplecza i przedpola portowego w latach 1815-1914, Szczecin 1967; także: B. Dopierała, Kryzys gospodarki morskiej Szczecina 1919-1939, Poznań 1963; oraz artykuły tegoż autora, zamieszczone na łamach czasopisma "Szczecin" Nr 4/5 /1959r/, 9/10, 11/12/1960/, 11/12/1961/.
82. A. Wielopolski, Gospodarka Pomorza Zachodniego 1800-1918, Szczecin 1959r.
83. Zob. T. Białycki, Terytorium pyrzyckie w okresie wczesnego średniowiecza. Materiały Zachodnio-Pomorskie, t. VI/1960/; tenże: Zachodnia

granica terytorium Szczecinian we wczesnym średniowieczu, Przegląd Zachodniopomorski Nr 4/1963.

84. Badania prowadzili: B. Dopierała, A. Wielopolski, J. Staniulewicz. Ten ostatni rozwinął problematykę gospodarczo-społeczną wsi zachodniopomorskiej.
85. Badania naukowe z tej problematyki prowadzili: B. Dopierała, A. Głowański, M. Grzęda, J. Faryś. Szczegółowy dorobek w bibliografii.
86. Badania prowadził T. Białecki. Osadnictwo oraz struktura demograficzna i zawodowa mieszkańców /w/. Dzieje ziemi Miasteckiej. Praca zbiorowa pod red. H. Rybickiego, Poznań 1971, s. 148-166.
87. Badania prowadził B. Sadaaj. Zob. Węzłowe problemy szkoły i nauczyciela w województwie szczecińskim w latach 1945-1960, Szczecin 1960, s. 8/9, s. 45-60; tenże: Udział szkoły i nauczyciela w procesach integracyjnych ludności wiejskiej woj. szczecińskiego w latach 1945-1960. Poznań 1963; tenże: Społeczne problemy zawodu nauczyciela. Nauczyciel - zawód środowisko, Warszawa 1967.
88. Prace badawcze prowadzili: E. Terebucha, L. Turek-Ewiatkowska, B. Sadaaj. Szczegółowy wykaz dorobku w bibliografii.
89. Zob. B. Frankiewicz: Hitlerowskie obozy pracy przymusowej oraz obozy karne i jenieckie na terenie Szczecina w latach II wojny światowej, Przegląd Zachodniopomorski z. 4/1965r, s. 117-139; tenże: Obozy hitlerowskie na ziemi Szczecińskiej w latach 1939-1945. Acta Univ. Vratislaviensis Nr 281; Studia nad faszyzmem i zbrodniami hitlerowskimi. 1975, t. II, s. 75-92; tenże: Obozy hitlerowskie na ziemiach polskich 1939-1945. Informator encyklopedyczny. Praca zbiorowa pod redakcją Cz. Pilihowskiego, Warszawa 1979.
90. Zob. K. Kozłowski, Kształtowanie się środowisk artystycznych w Szczecinie /1945-1959/, Poznań-Szczecin 1983.
91. Ustalono na podstawie konsultacji z doc. H. Lesińskim.
92. G. Labuda, Opinia o książce Bogdana Dopierały: Polskie losy Pomorza Zachodniego, s. 3. Materiał zaczerpnięto z prywatnych zbiorów prof. B. Dopierały.
93. Ustalono na podstawie konsultacji z prof. B. Dopierałą.
94. Ustalono na podstawie konsultacji z prof. B. Dopierałą.
95. Synteza dziejów Szczecina t. III pod redakcją naukową B. Dopierały składać się będzie z trzech części:

Część pierwszą nt: Dzieje gospodarcze Szczecina w pierwszej połowie XIX wieku (1806-1870) opracowuje dr Stępiński Włodzimierz

Część drugą nt: Dzieje Szczecina w latach 1870 - 1918 opracowuje dr Włodarczyk Edward

Część trzecią nt: Dzieje miasta w latach 1918 - 1945 opracowuje prof. Dopierała Bogdan.

96. AJZP Szczecin, Stan i perspektywy współpracy przygranicznej na przykładzie woj. szczecińskiego, sygn. R-551. W dniach 19-21.X.1962 roku przebywała w Szczecinie delegacja K O ESD, co spowodowało dalsze umocnienie nawiązanych stosunków. Od tej chwili datują się regularne kontakty władz zaprzyjaźnionych jednostek administracyjnych.
97. Umowa została podpisana w dniu 11 stycznia 1976 roku przez wojewodę szczecińskiego inż. J. Kuczyńskiego oraz Willego Marlowa.
98. WAP Szczecin, Materiały OPTH. Sprawy organizacyjne, sprawozdania z działalności oddziału PTH, działalność odczytowa 1962-1977. Z referatami wystąpili: B. Dopierała, B. Frankiewicz, J. Stanielewicz, A. Poniatowska.
99. WAP Szczecin. Materiały OPTH, Sprawy organizacyjne, sprawozdania z działalności oddziału PTH za 1971 rok.
100. WAP Szczecin, Materiały OPTH, Sprawozdanie z działalności OPTH za 1976r. © randze WAP w życiu naukowym Szczecina może świadczyć udział w sesji z okazji XXX lecia Archiwum z referatami takich uczonych jak prof. prof. A. Czubińskiego, B. Dopierały, E. Duraczyńskiego, J. Pajewskiego., A. Wielopolskiego, A. Żarnowskiej.
101. WAP Szczecin, Materiały OPTH. Sprawozdania z działalności za lata 1978-1980.
102. WAP Szczecin. Materiały OPTH. Sprawozdanie z działalności za 1953 rok.
103. WAP Szczecin. Materiały OPTH. Sprawozdanie z działalności za 1976 rok.
104. Zob. K. Kozłowski. Historia i charakterystyka WAP w Szczecinie /w/. Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Szczecinie 1945-1980, Materiały z sesji "Nauki humanistyczne na Pomorzu Zachodnim", Szczecin 1980, s. 12-13.
105. Ustalono w wyniku konsultacji z dyrektorem WAP Szczecin dr K. Kozłowskim.
106. K. Kozłowski. Historia i charakterystyka ... op.cit. s.14.
107. Ustalono na podstawie konsultacji z dyrektorem WAP Szczecin.
108. WAP Szczecin, Sprawozdania z wykonania planu za 1980r, sygn. 291.
109. AKW Szczecin, Wydział Propagandy, sektor propagandy masowej, X rocznica wybuchu II wojny światowej, sygn. 34/VII/218, s.30-31.
110. Tamże: s.31-32. W wystosowanych listach m.in. czytamy: "Dzięki słuszej polityce Polski Ludowej pod przewodnictwem B. Bieruta i dzięki słuszej polityce NRD pod Waszym Ob. Prezydencie, znikła przepaść między narodem polskim i niemieckim, coraz mocniejsze stają się więzi przyjaźni i współpracy między naszymi narodami, której symbolem jest granica pokoju i przyjaźni - granica na Odrze i Nysie Żużyckiej! W liście z dnia 26.04.1952 roku, skierowanym do Wł. Gomułki czytamy m.in. "My mieszkańcy Ziemi Szczecińskiej zapewniamy Cię Prezydencie, że naszą codzienną pracą nad wykonaniem naszego wspólnego planu 6-letniego i nad coraz lepszym zagospodarowaniem Ziemi Szczecińskiej, walczyć będziemy wraz z całym narodem polskim o umocnienie siły naszego państwa, o utrwalenie granicy pokoju i przyjaźni na Odrze i Nysie Żużyckiej".
111. Szerzej Przegląd Zachodniopomorski Nr 1/1966r, s.135.
112. AJZP Szczecin, Stan i perspektywy współpracy przygranicznej na przykładzie woj. szczecińskiego, sygn. R-551.
113. Zawarte umowy między państwowe to:
- układ o Przyjaźni, współpracy i pomocy wzajemnej między NRD i PRL z dnia 15.03.1967r,

- Deklaracja o umacnianiu przyjaźni i pogłębianiu współpracy między PRL i NRD z dnia 20.06.1973r.,
 - Układ o współpracy gospodarczej zawarty między PRL i NRD w dniu 27.09.1974r.,
 - Otwarcie Konsulatu NRD w Szczecinie,
 - Ustalenie stałej Komisji Komitetu Współpracy Gospodarczej PRL i NRD ds. Kompleksowego programu współpracy w zakresie rozwoju infrastruktury po obu stronach Odry i Nysy z dnia 9.07.1976r.,
 - Porozumienie zawarte między PRL i NRD w sprawie kompleksowego programu współpracy i rozwoju infrastruktury po obu stronach Odry i Nysy oraz gospodarki wodnej z 19.08.1977r.
114. Umowy podpisane przez przedstawicieli władz okręgu Rostock i woj. Szczecińskiego,
- porozumienie o współpracy z dnia 21.X.1962r. zawarte między KO SED a KW PZPR,
 - porozumienie o współpracy z dnia 27.07.1973r. zawarte między KO SED a KW PZPR,
 - umowa o współpracy województwa szczecińskiego z okręgiem Rostock na lata 1974-1979 z dnia 10.08.1973 r.
 - roczne porozumienie zawarte pomiędzy wojewodą szczecińskim i przewodniczącym Rady Narodowej Okręgu Rostock z lat 1974-1978,
 - umowa o współpracy i wymianie doświadczeń, zawarta pomiędzy Szczecinem a Rostockiem 5.03.1975r. i przedłużona do 23.03.1978r.,
 - porozumienie z 29.01.1979r. o przedłużeniu umowy o współpracy do dnia 31.12.1984r.,
 - zarządzenie Nr 10/79 wojewody szczecińskiego z dnia 31.01.1979r w sprawie współpracy kulturalnej z okręgiem Rostock.
115. Szerzej: Przemiany społeczne na ziemiach Zachodnich, Poznań 1967r; także: Wł. Markiewicz, Społeczeństwo i Kultura na Ziemiach Zachodnich w latach 1945-1960, Kultura i Społeczeństwo, 1960r, s.3; także: L. Janiszewski: Przeobrażenia społeczne na Pomorzu Zachodnim w 30-leciu, Przegląd Zachodniopomorski, 1975r, z.3-4, s.99.
116. Wł. Markiewicz, Społeczeństwo i Kultura ... op.cit., s.4; także: L. Janiszewski, Przeobrażenia Społeczne ... op.cit., s.99-100.
117. A. Kwilecki, Kształtowanie się nowego społeczeństwa na Ziemiach Zachodnich, Przegląd Zachodniopomorski, 1965r z.5. Zachodzące procesy adaptacyjne zależały od czynnika poznawczego - wobec nowej sytuacji społecznej, w jakiej znaleźli się osadnicy, konieczność uczenia się nowych wzorów i sposobów zachowania oraz od czynnika reorientacji psychologicznej, polegającej na stosowaniu właściwych definicji sytuacji, zgodnie z kształtującymi się w danym środowisku kryteriami ocen i wzorami zachowań.
- 118/ Sojalistyczna społeczność Pomorza Zachodniego powstawała w drodze głębokich przeobrażeń społecznych i ukształtowała się jako nowa jakość historyczna, zachowując swój różnicie polski substrat etniczny, korzystnie pod względem biologicznym wymieszany a kulturowym - zintegrowany, oraz język regionalny, który w rezultacie integracji zbliżył się do narodowego, swą wielowiekową słowiańską spuścizną kultury materialnej i duchowej.
119. Szerzej: Ludzie morza. L. Janiszewski, ²⁰⁵ pr.zb.pod.red.; także: Z. Dulcowski, Sprawozdanie z badań terenowych nad osadnictwem rybackim na Pomorzu Zachodnim, Przegląd Zachodni 1957, Nr 2; także: L. Janiszewski, Rodzina marynarzy i rybaków morskich, Studium Socjologiczne, Warszawa - Poznań 1975r; także D. Górka, Niektóre psychologiczne aspekty funkcjonowania rodziny marynarza i rybaka, Biuletyn Metodyczno-Organizacyjny Instytutu Medycyny Morskiej w Gdańsku 1967r, Nr.2.

120. Por. Ludzie morza, praca zbiorowa pod red. L. Janiszewskiego, wg. prof. L. Janiszewskiego procesy marynizacyjne łączyły się integralnie jeśli chodzi o aktywność na morzu, z zespołem procesów takich jak industrializacja i urbanizacja. Stanowiły one swoisty, bardzo złożony i sprzężony układ procesów ekonomicznych, technicznych, społecznych, kulturalnych.
121. Szerzej. S. Kaczkowski, Stosunki ludnościowe Szczecina w latach 1945-1955, Warszawa 1967, s. 106-198.
122. A. Wielopolski, Przemiany demograficzno-społeczne a nauka na Pomorzu Zachodnim w XX-leciu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej /w/, Dwadzieścia lat nauki polskiej na Pomorzu Zachodnim w l. 1945-1966, Szczecin 1968, s. 170; także: Archiwum Instytutu Zachodnio-Pomorskiego dalej AJZP, B. Chmielowska, Rozwój badań socjologicznych na Pomorzu Zachodnim, sygn. R-164.
123. AJZP, T. Białycki, Przebieg procesów demograficznych na Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1965, sygn. R-154.
124. Drukiem ukazała się praca Z. Dulczewskiego, Materiały do przebiegu zasiedlania Ustki w latach 1945-1946, Studia i materiały do dziejów Wielkopolski i Pomorza t. I/1965r. Ponadto członkowie zespołu: J. Buszta, Z. Dulczewski, J. Komorowska, H. Mrza, H. Powłowska, B. Walerowicz, Z. Ziemiński opracowali szczegółowe analizy swych badań, które nie zostały opublikowane.
125. Sprawozdania z działalności zawarte zostały w Przeglądzie Zachodnim z 1957 roku.
126. AJZP, B. Chmielowska, Rozwój badań socjologicznych na Pomorzu Zachodnim sygn. R-164; także: A. Pełczyńska, Biuletyn Ośrodka Badań Opinii publicznej przy Polskim Radiu, 1960; także: Materiały Międzynarodowej Konferencji Pomorzoznawczej 3-6.09.1960r. wystąpienie A. Sicińskiego. Ponadto badania przez wymienione instytucje podjęte zostały także 1. II. 1964r. przez ekipę socjologów z OBOP przy PR i TV. Objęto nimi 1400 osób sondując ich opinię o sytuacji materialnej, warunkach życiowych itp. Pod koniec 1964 roku Katedra Socjologii Ogólnej Uniw. Warsz. podjęła badania poświęcone strukturze społecznej mieszkańców Szczecina wyklaniając 4 grupy problemów badawczych: zróżnicowanie społeczne wg kryteriów obiektywnych wbudowane w owe obiektywne podziały osobiste i towarzyskie kontakty mieszkańców, ruchliwość społeczna mieszkańców struktura społeczna miasta w świadomości mieszkańców. Por. Przegląd Zachodnio-Pomorski, Kronika życia naukowego, Nr 2/1964, s. 134; także nr 6/1964, s. 134.
127. Szerzej J. Szczepański, Sprawozdanie z badań przedstawione na sesji naukowej, poświęconej szkole i nauczycielowi na Ziemiach Zachodnich, zorganizowanej przez Instytut Zachodni w 1960r, a opublikowane w "Nowej Szkole" z lipca 1960 roku.
128. Zob. M. Latuch, Niektóre zmiany towarzyszące zewnętrznym ruchom migracyjnym, Zeszyty Naukowe SGPiS Nr 21/1960 r; także: Biuletyn Instytutu Gospodarstwa Społecznego nr 2/1960r, Badania ankietowe wśród repatriantów.
129. Jeszcze w latach 1960-1961 badania z zewnątrz prowadzili: J. Burszta Kultura materialna osadników - prowadzone przez Zakład Etnografii UAM /Zob. J. Burszta i Z. Jasiewicz, Zderzenie Kultur na Ziemiach Zachodnich i Północnych w świetle materiałów ze wsi koszalińskiej, Polska Sztuka Ludowa Nr 4/1960/. J. Kucharska /Zakład Etnografii Uniw. Łódzkiej problematyka Wybrzeża Bałtyckiego od Gdańska po Łabę /szerzej "Szczecin" z 9/1960/, St. Kowalski /Katedra Pedagogiki UAM/ - integracja i stabilizacja ludności na wsi woj. szczecińskiego.
130. Z ramienia Oddziału poznańskiego PTS opiekę nad działalnością Sekcji Socjologiczno-Demograficznej Instytutu Zachodnio-Pomorskiego sprawowali: Wł. Mańkiewicz, Z. Dulczewski i A. Kwilecki.

2. Resultatem prowadzonych badań była zorganizowana wspólnie z Sekcją Socjologiczno-Demograficzną Instytutu Zachodnio-Pomorskiego i Pracownią Socjologiczno-Psychologiczną Stoczni im. Adolfa Warskiego sesja nt: "Społeczne problemy przedsiębiorstw przemysłowych".
3. Oddział Szczecińsko-Koszaliński powstał w kwietniu 1971 roku. Liczył 20 osób a do władz weszli: Ludwik Janiszewski - przewodniczący, Elżbieta Pietrowska - vice przewodnicząca, Marcin Nowacki - sekretarz, Elżbieta Nowakowska - skarbnik, Maria Winicka i Robert Woźniak - członkowie zarządu. Usamodzielnienie się jednostek organizacyjnych PTS w Szczecinie i Koszalinie nastąpiło dopiero w 1973 roku.
4. Zakład Socjologii Morskiej został powołany do życia 1.09.1979 roku w centrum jego zainteresowań badawczych znajdowały się 4 podstawowe elementy morskiej rzeczywistości społecznej:
 1. Zbiorowości społeczne ludzi morza /głównie marynarze i rybacy/.
 2. Instytucje morskie /np. statki, przedsiębiorstwa amatorskie/.
 3. Procesy społeczne związane z różnymi formami aktywności ludzkich na morzu /np. procesy marynizacji/.
 4. Morskie zbiorowiska ekologiczne.Większość problemów realizowana jest w ramach podstawowego tematu Zakładu: "Kategorie społeczno-zawodowe pracowników gospodarki morskiej w procesie zmian społecznych".
5. AIKP, E. Chmielowska, Rozwój ... op.cit., syg. R-164; także J. Janiszewski, Socjologia morska. Wstęp informacyjny i bibliograficzny Szczecin 1977; także: E. Nowakowska, Studia Socjologiczne, 1/72./ 1979. Kronika życia naukowego.
6. Dane uzyskane w Oddziale PTS w oparciu o imienny spis Socjologów.
7. Wg. prof. L. Janiszewskiego badania naukowe na Pomorzu Szczecińskim zostały podjęte przez miejscowych badaczy dopiero w 1960 roku. Dotychczasowy rozwój badań można zamknąć w trzech okresach: wstępnym /1962-1967/, rozwiniętym /1968-1973/ oraz dojrzałym /1974-1980/.
8. AIKP. Sprawozdania roczne z działalności IEP.
9. Przegląd Zachodniopomorski. Kronika życia naukowego Nr 4/1971, s. 165; także: w oparciu o przeprowadzoną konsultację z prof. L. Janiszewskim.
10. W obrębie socjologii pracy i przemysłu prowadzone były i są badania nad:- adaptacją do pracy w różnych zawodach, zarówno morskich jak i lądowych;
 - motywacja pracy, aktywizacja społeczna, -systemem sankcji w zakładach pracy, - integrację i stabilizację społeczną załóg,
 - społecznymi aspektami innowacji i postępu technicznego, - stylami kierowania i zarządzania.
11. Przedmiotem badań socjologii miasta były problemy: adaptacja społeczno-kulturalna mieszkańców Szczecina; struktury społeczne małych miast; ekologiczne problemy miasta portowego; model a praktyka działalności kulturalno-wychowawczej w osiedlach mieszkaniowych "Kolejarz" i "Wspólny Dom".
12. Badania dotyczyły społecznych problemów muzealnictwa.
13. Badania tej problematyki prowadził S. Lasek. Uwieńczył je doktoratem nt. "Absolwenci szczecińskich szkół wyższych".
14. W ramach socjologii wsi badano procesy przeobrażeń społeczno-kulturalnych, procesy urbanizacji wsi podmiejskiej oraz postawy społeczne, aspiracje i style życia mieszkańców wsi szczecińskiej.
15. Zob. L. Janiszewski. Kierunki badań socjologicznych na Pomorzu Zachod-

dnim z.3-4/1981 s.26.

146. AJZP, Klemens Piotrowski. Stan i perspektywy współpracy przygranicznej PRL-NRD, syg.551.
147. Zob. II Kongres Nauki Polskiej. Materiały i dokumenty t.II cz.1. Nauki społeczne i humanistyczne. Warszawa 1974 s.65-66.
148. Dane uzyskane z Oddziału PTS Szczecin, także: Przegląd Zachodniopomorski Nr 3/1978. Kronika życia naukowego; także: L. Janiszewski, Kierunki rozwoju...op. cit. s.26.
149. Ustalono na podstawie konsultacji u prof. L. Janiszewskiego.
150. Zob. II Kongres Nauki Polskiej...pp. cit. s.63; także: Przegląd Zachodniopomorski z lat 1970, 1974, 1978, 1980. Kronika życia naukowego
151. Ustalono na podstawie niepełnego spisu publikacji członków Oddziału Szczecińskiego PTS; także: L. Janiszewski, Kierunki rozwoju...op. cit. s.27.
152. S. Badoń, Biblioteki publiczne województwa szczecińskiego w latach 1945-1972. Biblioteka²/Zachodnio-Pomorska Nr 4/1972 r. s.13-17; także: Działalność Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie w latach 1945-1960, Biblioteka²/Zachodnio-Pomorska Nr 2 1960r s.37-59; także: Informator o bibliotekach województwa szczecińskiego. Szczecin WiMBP 1969; także: Raport o stanie bibliotek wyższych uczelni Szczecina. Bibl.Zach.Pom. Nr/1973; s.5-23.
153. Archiwum Instytutu Zachodnio-Pomorskiego w Szczecinie, dalej AJZP Szczecin. Eufemiusz Terebucha, Szczecin jako ośrodek nauk społecznych syg. R-17, s.12 i następne; także: Archiwum Politechniki Szczecińskiej, dalej APS Szczecin, Instrukcje i zarządzenia MSZW i MO za 1946 syg. WE-1A/2; także: Rocznik Akademii Handlowej w Poznaniu Rok 1946/1947 s.276; także: P.Zaremba; Szczecin - miasto wyższych uczelni. Warszawa 1954 s.11.
154. Archiwum Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie, dalej A KW PZPR Szczecin, Wydział Propagandy. Instrukcje, okólniki, wytyczne Wydziału Nauki i Szolnictwa Wyższego KC PZPR. Korespondencje. syg. 34/VII/322 s.64; także: Rocznik Akademii Handlowej w Poznaniu 1946/1947 s.24; także: Woj.Arch.Państw. w Szczecinie, Urząd Wojew. Szczeciński, Wydz. Ogólny. Wyższe Szkol. Handlowe w Szczecinie. Konferencja w sprawie organizacji szkol. w dziedzinie międzynarodowych stosunków gospodarczych, odbyta w Szczecinie w dniach 27-28.09.1946r. syg.295 s.12.
155. Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Szczecinie, dalej WAP Szczecin, Urząd Wojewódzki Szczeciński, Wydział Ogólny. Wyższe Szolnictwo Handlowe w Szczecinie 1946 r. syg. 295, k.4 i nast; także: AJZP Szczecin, E. Terebucha, Szczecin jako ośrodek ... op. cit. k.17-19. Konferencji odbytej 27-28.09.1946r, przewodniczył minister Żeglugi i Handlu Zagranicznego dr S. Jędrychowski. Wzięli w niej udział: zastępca dyrektora Departamentu Ekonomicznego MZiHZ W. Jastrzębowski, woj. Szczeciński płk. L. Borkowicz, rektorzy: Akademii Handlowej w Poznaniu prof. K. Górski, Wyższej Szkoły Handlu Morskiego w Sopocie prof. dr W. Kowalenko, Akademii Handlowej w Krakowie prof. dr Sarma, prorektor Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie prof. dr A. Grodek oraz prezydent Szczecina inż. P. Zaremba.
156. J. Rutkowski, O zadaniach nauk ekonomicznych i o zawodzie ekonomisty. Rocznik Ekonomiczny PTE, Oddział w Szczecinie 1961, Szczecin 1962 s.7-13; także: Polityka inwestycyjna w województwie Szczecińskim w latach 1946-1960. Szczecin, Instytut Zachodnio-Pomorski 1966 s.145-147 oraz tabele Nr 93 i 94; także: Problemy inwestycyjne w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa szczecińskiego w l. 1946-1970. Przegl. Zach.Pom. z.1/1973 s.55-77.

7. AJZP Szczecin, E. Terebucha, Szczecin jako ośrodek ... op.cit.s.274. k.21; także: Dziennik Ustaw Nr 7 z 15 marca 1950r poz.68.
8. AJZP Szczecin, E. Terebucha, Szczecin ... op.cit. k.19-22; także: Archiwum Zakładu Historii Partii przy KC PZPR, dalej AZHP KC PZPR, Wydział Oświaty i Kultury KW Szczecin lata 1946-1948, syg.195/XVII-38 k.23 i nast.
9. APS Szczecin, Protokoły za lata 1949-1951 syg. WE 1A/6.
10. Zob. Monitor Polski Nr 73 z 20 sierpnia 1955 roku poz.905.
11. Zob. Monitor Polski Nr 83 z 21 września 1955 roku poz. 987.
12. Archiwum Akademii Rolniczej w Szczecinie, dalej AAR Szczecin. Korespondencje dotyczące spraw organizacyjnych szkoły 1970-1974 syg. I/81. Zakład Ekonomii Politycznej wchodzi obecnie w skład Instytutu Nauk Społeczno-Politycznych.
13. Tamże: Zakład Ekonomii i Organizacji Gospodarki Rybnej powstał w 1974 roku w wyniku powołania Międzywydziałowego Instytutu Ekonomii, Organizacji i Kierowania. Kierownikiem Zakładu został doc. dr Z. Pędziński.
14. Tamże: Zakład Ekonomii Eksploatacji Zasobów i Ochrony Środowiska powstał w 1974 r. Kierownictwo nim powierzono doc.dr H.Domagale.
15. Tamże: Zakład powstał w 1973 roku w wyniku przekształcenia powstałej w 1956 r Katedry Ekonomii i Organizacji Przedsiębiorstw Rolnych. Kierownictwo Zakładu powierzono doc. dr hab. Stanisławowi Stachakowi.
16. Tamże: Zakład powołany został w 1966 roku. Do roku 1973 rozwijał działalność wchodząc w skład Wydziału Zootechnicznego. Od 1.X.1973r Zakład włączono do Instytutu Ekonomii, Organizacji i Kierowania. Organizatorem Zakładu był doc. dr hab. Z.Dowgiećko /obecnie profesor/.
17. Archiwum Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie, dalej AWSM Szczecin. Sprawy organizacyjne PSRM, PSM i WSM w l. 1963-1972 syg. III.1.104. Zespół Ekonomii Politycznej wchodzi w skład Studium Nauk Politycznych i Społecznych.
18. Zob. J.Rutkowski, Dziesięć lat pracy Szczecińskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Szczecin 1961 z.11-12 s.142-143; także: Kronika Szczecińskiego Oddziału PTE z lat 1952-1958, Poznań 1959 s.115-125. W ramach tego Oddziału działają sekcje: Teorii Ekonomii i Statystyki, Finansów i Rachunkowości, Ekonomii Rolnictwa, Ekonomii Transportu, Morska.
19. Ekonomiści Szczecińscy działają w Sekcji Ekonomicznej IZP. Pod względem tematycznym można wyróżnić następujące kierunki zainteresowań: przemysł i rzemiosło; rolnictwo; transport śródlądowy; inwestycje; obrót towarowy.
20. Zob.J.Rutkowski, Rozwój szczecińskiego ośrodka nauk ekonomicznych. Zeszyty Naukowe Polit. Szczecińskiej Nr 96, Ekonomika Nr 14, Szczecin 1968 s.9-32.
21. Zob. Monitor Polski Nr 10 z 6 lutego 1963 r, poz. 55; także: Monitor Polski Nr 51 z 9 grudnia 1969 r. poz. 401.
22. Dział Rozwoju Kadry Naukowej i Współpracy z Zagranicą PS - materiał nieuporządkowany. Księgi doktor^{at}ów i habilitacji.
23. AJZP Szczecin, E. Terebucha, Szczecin jako ośrodek ... op.cit. k 16.
24. Zob. Jędrzej Lewandowski, Stan i perspektywy rozwojowe podstawowych nauk ekonomicznych /w/ II Kongres Nauki Polskiej, Materiały i dokumenty t.II, cz. 1, Warszawa 1974r s.239-240; także: H.Chołaj, Referat

syntetyczny sekcji nauk ekonomicznych, demograficznych statystycznych oraz organizacji i zarządzania /w/. II Kongres Nauki ... op. cit. s.207-209.

175. J.Lewandowski. Stan i perspektywy ... op.cit. s.240.
176. Zob. Sprawozdania Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego za lata 1956-1958, Szczecin 1960 s.25. Ekonomiści szczecińscy działają w ramach Wydziału Nauk Społecznych, którego przewodniczącym został prof. A.Wielopolski.
177. J.Rutkowski, Rozwój akademickiego środowiska ekonomicznego w Szczecinie /w/, Rezerwy wydajności pracy w przemyśle maszynowym, Szczecin 1961r s.97-102; tenże: Budżet, dług państwa i kredyt we współczesnym kapitalizmie /w/, Kronika Szczecińskiego Oddziału PTE za lata 1952/1958, Poznań 1959 s.115-125; tenże: Wkład szczecińskiego ośrodka nauk ekonomicznych w rozwój gospodarczy Pomorza Zachodniego, /w/ Dwudziestolecie nauki polskiej na Pomorzu Zachodnim 1946-1966, Szczecin 1968, pr.zb.pod.red. L.Babińskiego i H.Lesińskiego s.180-181 także: J.Stanielewicz, Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu /w/ Politechnika Szczecińska 1946-1971, Warszawa-Poznań 1974 s.197.
178. Zob.J.Liśkiewicz, Stan i perspektywy rozwoju ekonomik branżowych i badań stosowanych /w/ II Kongres Nauki ... op.cit. s.255.
179. AJZP Szczecin, E.Terebucha, Szczecin jako ośrodek ... op.cit. s.19 i następne; także: J.Stanielewicz, Wydział Inżynieryjno ... op.cit. s.198-199; także: J.Rutkowski, Wkład szczecińskiego ośrodka ... op.cit. s.181-183; tenże: Rozwój szczecińskiego ośrodka nauk ... op.cit. s.9-32. Problemom Ekonomiki transportu poświęcili także swe wypowiedzi szczecińscy uczestnicy II Kongresu Nauki Polskiej: P. Małek i J. Wolszczak. Zob. II Kongres Nauki Polskiej ... op.cit. s.352
180. Zob.J.Stanielewicz, Wydział Inżynieryjno ... op.cit. s.198-203; także J.Rutkowski, Wkład szczecińskiego ... op.cit. s.182-184; także: Z.Zieliński, Trzydzieści lat działalności i osiągnięć Politechniki Szczecińskiej /w/ Nauka Polska na Pomorzu Szczecińskim 1946-1976 s.63-64; także: Sprawozdania STN za lata 1956-1976. We współpracy z praktyką ekonomiści szczecińscy opracowali: Studium komunikacyjne dla m.Kalisza /1955r/ Studium transportowe woj.poznańskiego, Studium wstępne organizacji transportu samochodowego przemysłu węglowego, Studium komunikacyjne Szczecina, Studium komunikacyjne woj.koszalińskiego. Przeprowadzono także badania organizacji transportu woj.bydgoskiego oraz analizy kosztów transportu na terenie woj.opolskiego.
181. J.Stanielewicz, Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny ... op.cit. s.199; także: F.Gronowski, Problematyka morska w pracach szczecińskiego ośrodka ekonomicznego /w/ Dwudziestolecie nauki ... op.cit. s.187-193; tenże: Gospodarka morska wybrzeża szczecińskiego w XX leciu PRL, Szczecin 1965 s.104 i następne; tenże: Dwadzieścia lat polskiej gospodarki morskiej na Pomorzu Zachodnim, Przegląd Zach.Pom.Nr 6/1965 s.77-96; tenże: zmiany w funkcjach transportu morskiego Pomorza Zachodniego w ćwierćwieczu Polski Ludowej W: 25 lat wyższego szkolnictwa ekonomicznego w Szczecinie, Szczecin 1971 s.119-132; Tenże: Morsko-rzeczny zespół portowy Szczecin-Swinoujście w perspektywie /w/: Odra i Nadodrze. Red. Nauk. G.Labuda, Warszawa 1976 s.338-370.
182. Zob.J.Rutkowski, Rozwój szczecińskiego ośrodka ... op.cit.s.9-32; także: J.Rutkowski, Wkład szczecińskiego ... op.cit.s.184; także: J.Stanielewicz, Wydział ... op.cit. s.200; także: Z.Zieliński, Trzydzieści lat działalności ... op.cit. s.64; także: E.Terebucha, Racionalność jako nauka ekonomiczna, /w/ Społeczno-gospodarcze funkcje

nauki, cz.I. Nauki geograficzne, Ekonomia, Oświata, pr.zb.pod.red. S.Borowca, Warszawa-Poznań 1981r, s.39-57.

3. Zob.F.Gronowski: Gospodarka morska na Pomorzu Zachodnim w ówczesnym świecie Polski Ludowej /w/, 25 lat gospodarki morskiej na Pomorzu Zachodnim - Materiały i studia.Praca zb. pod red. K.Piotrowskiego, Szczecin 1971r, s.9-53; także: F.Madej; Badania kooperacji w przemyśle, Gosp.Plan. Nr 4/1965, s.33-36; także:Efektywność specjalizacji i kooperacji przedsiębiorstw przemysłowych,Warszawa 1965; także: Przemiany struktury gałęziowej przemysłu, a wzrost produkcji przemysłowej w europejskich krajach RWPG /w/ Wpływ przemian w strukturze gałęziowej i przestrzennej na wzrost gospodarczy.Materiały na konferencję naukową, Łódź 1974r, s.159-180; także: Podstawowe skutki aglomeracji przemysłu okrętowego w regionie szczecińskim, Prace naukowe PS Nr 106.Prace Instytutu Ekonomiki Przemysłu Nr 6, Szczecin 1978r s.3-15; także: J.Rutkowski,Nauki ekonomiczne w rozwoju gospodarczym Polski Ludowej,/w/ Społeczno-gospodarcze ... op.cit. s.19-31.
4. J.Leciejewicz, Stan i perspektywy ... op.cit. s.263; także Z.Dowgiałko,Kierunki badań w zakresie nauk ekonomiczno-rolniczych na Pomorzu Szczecińskim w l. 1945-1965 /w/ Dwudziestolecie nauki polskiej na Pomorzu Szczecińskim 1946-1968,Szczecin 1968 s.269-288 wykaz prac i publikacji ekonomiczno-rolnych.
5. Sprawozdania STN za lata 1956-1980; także: Z.Dowgiałko,Instytut Ekonomiki,Organizacji i Kierowania /w/ XXV lat Akademii Rolniczej w Szczecinie,Szczecin 1979, s.185; także: S.Laskowski,Akademia Rolnicza w Szczecinie w XXX leciu nauki polskiej na Pomorzu Zachodnim/w/ Nauka Polska na Pomorzu Szczecińskim 1946-1976,Szczecin 1979 s.87.
6. Z.Dowgiałko,Instytut Ekonomiki ... op.cit. s.189; także:S.Laskowski, Akademia Rolnicza ... op.cit. s.82-87.
7. Z.Dowgiałko,Instytut Ekonomiki ... op.cit. s.192-195; także:S.Laskowski,Akademia Rolnicza ... op.cit. s. 85-88.
8. Szerzej F.Gronowski,Problematyka morska w pracach szczecińskiego ośrodka ekonomicznego /w/ Dwudziestolecie nauki ... op.cit. s. 187-193.
9. Tamże: s.189.
10. Tamże: s.190-191.
1. AŻP Szczecin, E.Perebucha,Szczecin jako ośrodek ... op.cit. k.19:
2. J.Rutkowski,Rozwój szczecińskiego ... op.cit. s.25-26; także:S.Laskowski,Akademia Rolnicza ... op.cit. s.78-80; także: Z.Dowgiałko, Instytut Ekonomiki ... op.cit. s.181; także: materiały uzyskane z Działu Rozwoju Kadry Naukowej i współpracy z zagranicą PS.
3. Z.Dowgiałko,Instytut Ekonomiki ... op.cit. s.181.
4. AŻP Szczecin, E.Perebucha,Szczecin jako Ośrodek ... op.cit. k. 20 i nast; także: J.Rutkowski, Rozwój szczecińskiego ... op.cit. s.24.
5. Sporządzono na podstawie danych z Działu Wydawnictw PS i AR;także: J.Stanielewicz,Wydział Inżynieryjno... op.cit. s.193;także Z.Dowgiałko, Instytut Ekonomiki ... op.cit. s.180; także: Humanistyka szczecińska,Informator bio-bibliograficzny,Księźnica Szczecińska 1981r.
16. AWSP Szczecin,Organizacja wyższej szkoły nauczycielskiej w Szczecinie, syg. I/1.

197. AWSP Szczecin, Organizacja uczelni 1973-1974, sygn. I/40.
198. AWSP Szczecin, Kronika WSN 1969-1971, sygn. I/14; także w oparciu o dane uzyskane na Wydziale Pedagogicznym WSP. Pierwszym dziekanem wydziału Nauczania Początkowego był doc. B. Sadaj, a Zakładami utworzonymi w ramach wydziału kierowali: Pedagogiki - doc. B. Sadaj, Psychologii - dr K. Suszek, Wychowania Muzycznego - mgr E. Masojć oraz Metodyki Nauczania - dr J. Parafiniuk.
199. Ustalono na podstawie konsultacji z doc. Fr. Berezickim.
200. Badania w ramach pedagogiki ogólnej prowadzili: T. Klanowski, K. Wenta, Fr. Berezicki, J. Krupa, G. Kowalczyk, Z. Błażejowski, J. Dobosz, A. Bielawiec, Z. Zacha.
202. Badania prowadzili: J. Parafiniuk-Soińska, Fr. Berezicki, J. Krupa, M. Potemkowska, M. Węglińska, W. Andrukowicz, Z. Zacha, T. Klanowski, J. Swirko-Pilipczuk. Na szczególną uwagę zasługują badania nad historią dydaktyki a ich zakończeniem jest praca Fr. Berezickiego: "Nowatorstwo dydaktyczne w szkolnictwie ogólnokształcącym w Polsce /1918-1939/", Szczecin 1978, będąca jedną z pierwszych tego typu monografii w kraju.
203. Badania prowadzili: J. Parafiniuk-Soińska, J. Krupa, M. Potemkowska, M. Węglińska. Przeprowadzone przez J. Parafiniuk-Soińską badania w latach 60-tych zostały przedstawione w monografii: "Przygotowanie dzieci do nauki w klasie pierwszej szkoły podstawowej" Poznań 1971, Jest to pierwsza o tej tematyce praca w Polsce powojennej.
201. Badania prowadzili: K. Jaskot, M. Czerepaniuk, H. Szafranska, Z. Błażejowski, B. Baran, A. Sowiński
204. Badania prowadzili: H. Łoś, T. Zawodna, W. Rempel, Praca H. Łosia: "Proces społecznej rewalidacji uczniów szkół specjalnych dla upośledzonych umysłowo", Szczecin 1977, wnosi istotny wkład do rozwoju oligofrenopedagogiki.
205. Badania prowadzili: K. Suszek, Z. Zacha, Z. Błażejowski.
206. Badania prowadzili: K. Wenta, J. Sydora, T. Klanowski, Fr. Berezicki. Prace K. Wenty oraz Fr. Berezickiego posiadają charakter pionierski, gdyż pierwsze ukazują wpływ środowiska lokalnego na kształcenie dorosłych oraz kształtowanie się wzoru osobowego na Pomorzu Zachodnim.
207. Badania prowadził B. Sadaj. Jego prace wnoszą do literatury pedagogicznej istotny wkład. Kurator Okręgu Szkolnego Szczecińskiego był inicjatorem opracowania historii szkolnictwa na Pomorzu Zachodnim w latach 1945 - 1960 przez nauczycieli studiujących w Punkcie Konsultacyjnym pod naukowym kierownictwem prof. Z. Grota.
208. Badania prowadzili: J. Parafiniuk-Soińska, K. Jaskot, B. Sadaj, T. Klanowski, K. Wenta, Fr. Berezicki, H. Łoś, K. Suszek.
209. Badania prowadzili: B. Sadaj, Fr. Berezicki, A. Bielawiec, J. Dobosz, D. Koźmian, L. Turek-Kwiatkowska.
210. Zob. Fr. Berezicki: Główne kierunki badawcze w naukach pedagogicznych w środowisku szczecińskim w 35-leciu PRL. Przegląd Zachodniopomorski z. 3-4/1981 s.71-72.
211. Ustalono na podstawie konsultacji z prof. Janiną Węgier.
212. J. Węgier: Początki językoznawstwa szczecińskiego na tle badań językoznawczych w Polsce. Przegląd Zachodniopomorski z. 3-4/1981 s.47.
213. WSP, Dział Kadr. Sprawozdania za rok 1980, Także na podstawie konsultacji z prof. Janiną Węgier.

4. Zob. J. Węgier. Język Franciszka Bohomolca. Poznań 1972; tejże: Język komediopisarzy Oświecenia. Szczecin-Poznań 1973; R. Wójcik. Język Wacława Rzewuskiego. Szczecin 1976.
5. Zob. Szczecin humanistyczny. Informator bio-bibliograficzny. Szczecin 1981. Spis prac J. Węgier i R. Wójcika s. 207-209 i 222-223.
6. E. Klemensiewicz. Historia języka polskiego. PWN 1975. Spis bibliografii. Efekty pierwszych badań językoznawców szczecińskich zostały także odnotowane w wydany w 1977 roku przez Ossolineum "Przewodniku po językoznawstwie polskim" Kwiryny Handtke i Ewy Rzetelskiej-Teleszko.
7. J. Węgier. Początki językoznawstwa...op. cit. s. 51-52.
8. Zob. J. Węgier. Organizacja i wyniki dotychczasowych badań nad integracją języka na Pomorzu Zachodnim. Zeszyty Naukowe Szczecinie Nr 13. Prace Wydziału Humanistycznego Nr 5. Szczecin 1975 s. 13-22; także: Integracja i dezintegracja języka na Pomorzu Zachodnim. WSP Szczecin 1978.
9. Ustalono w wyniku konsultacji z prof. J. Węgier.
10. J. Węgier. Początki językoznawstwa...op. cit. s. 53-54.
11. Zob. E. Kuźma. Badania w zakresie historii i teorii literatury w Szczecinie. Przegląd Zachodniopomorski z. 3-4 z 1981r. s. 57-66.
12. Ustalono w wyniku konsultacji z doc. E. Kuźmą.
13. Ustalono w wyniku konsultacji z doc. E. Kuźmą.
14. E. Kuźma, Badania w zakresie historii i teorii literatury
..... op. cit. s. 63-66.
15. Szerzej L. Babiński. Działalność Katedry Prawa w latach 1946-1966. Przegląd Zachodniopomorski z. 1/1966.
16. Zob. Politechnika Szczecińska 1946-1971. Warszawa-Rzeszów 1974. s. 201-202.
17. Ustalono na podstawie danych uzyskanych w Działach Kadr PS, WSP, WSI.
18. Badania prowadził prof. L. Babiński.
19. Badania naukowe prowadzili profesorowie: L. Babiński, Władysław Gorski, Przemysław Małek.
20. Działalność badawczą i publicystyczną prowadził R. Łyczyszek. Zob. Zarys prawa Ziemi Odsyskanych. Rocznik Pomorza Zachodniego, Szczecin 1949; także: Przepisy prawne dotyczące zagadnień ludnościowych na Ziemiach Odsyskanych. Państwo i Prawo Nr 10/1947; także: Nabywanie mienia poniemieckiego na Ziemiach Odsyskanych. Państwo i Prawo Nr 12/1948 i inne.
21. Badania prowadzili: prof. L. Babiński, prof. Wł. Górski, doc. Bolesław Koselnik, mec. Jacek Siedlecki.
22. Badania prowadzili: prof. Jan Waleczyński, dr Witold Grudziński.
23. Badania prowadzili: prof. L. Babiński, prof. A. Wielopolski.
24. Przedstawiono w oparciu o dane uzyskane w Działach Kadr uczelni szczecińskich. W 1980 roku uczelnie szczecińskie zatrudniały: 7 filozofów, w tym 1 profesora 2 doktorów i 4 magistrów, Politechnika - 7, w tym 2 doktorów i 5 magistrów, PAM - 4, w tym 1 doktora i 3 magistrów, Akademia Rolnicza - 2, w tym 1 doktora i 1 magistra oraz

Wyższa Szkoła Morska - 2 magistrów.

235. Zob. M.Hempeliński. Szczecińskie środowisko filozoficzne i perspektywy jego rozwoju. Przegląd Zachodniopomorski z.3-4/1981 s.17.
236. Tamże, s.18.
237. Zob. J.Maślankowski. Porozumienie o współpracy pomiędzy wojewodą szczecińskim a UAM. Przegląd Zachodniopomorski z.3/1977,s.186.
238. W oparciu o informacje uzyskane w WAP Szczecin.
239. W oparciu o informacje uzyskane w WIMBP w Szczecinie.
240. W oparciu o informacje uzyskane w Bibliotece Głównej, Dział Opracowań i Gromadzenia WSP w Szczecinie.

I. ŹRÓDŁA

Archiwum Zakładu Historii Partii KC PZPR w Warszawie

- Wydział Oświaty i Kultury

Archiwum Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie

- Wydział Organizacyjny
- Wydział Propagandy

Archiwum Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Poznaniu

- Wydział Organizacyjny
- Wydział Propagandy

Archiwum Akt Nowych w Warszawie

- Ministerstwo Oświaty
- Kuratorium Okręgu Szkolnego Szczecińskiego
- Ministerstwo Ziem Odzyskanych

Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Szczecinie

- Urząd Wojewódzki Szczeciński, Wydział Ogólny
- Urząd Wojewódzki Szczeciński, Wydział Społeczno-Polityczny
- Urząd Wojewódzki Szczeciński, Wydział Kultury i Sztuki
- Kuratorium Okręgu Szkolnego Szczecińskiego

Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Poznaniu

- Urząd Wojewódzki Poznański, Wydział Ogólny
- Urząd Wojewódzki Poznański, Wydział Społeczno-Polityczny

Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

- Kronika UAM w Poznaniu za lata 1962-1968

Archiwum Instytutu Zachodnio-Pomorskiego w Szczecinie

- T. Białycki, Przebieg procesów demograficznych w latach 1945-1965, R.154
- J. Brzozowski, Geneza Szkolnictwa Wyższego na Pomorzu Zachodnim, R.155

- B.Chmielowska, Rozwój badań socjologicznych na Pomorzu Zachodnim, R.164
- T.Cieślak, Problemy i perspektywy rozwojowe w zakresie nauk społecznych, R.484
- Dynamika rozwoju województwa szczecińskiego, R.71
- G.Labuda, Miejsce Pomorza Zachodniego w dziejach Polski, R.276
- K.Piotrowski, Stan i perspektywy współpracy przygranicznej, R.551.
- S.Schwann, Piśmiennictwo ekonomiczne dotyczące Pomorza Zachodniego, R.29
- Stan i program rozwoju nauk humanistycznych w Szczecinie, R.484
- B.Taydelt, Wspomnienia o początkach polskiego szkolnictwa w wyzwolonym Szczecinie, R.185
- E.Terebucha, Szczecin jako ośrodek nauk społecznych, R.17

Archiwum Politechniki Szczecińskiej

- Rektorat
- Wydział Budownictwa i Architektury
- Wydział Budowy Maszyn i Okrętów
- Wydział Elektryczny
- Wydział Technologii Chemicznej
- Dział Badań naukowych

Archiwum Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie

- Rektorat
- ^{Pr}Rektorat ds Nauki
- Prorektorat ds Nauczania
- Dział Planowania i Organizacji
- Wydział Lekarski
- Oddział Stomatologiczny

Archiwum Akademii Rolniczej w Szczecinie

- Sekretariat Rektora
- Dział Nauczania
- Dział Nauki i Wydawnictw
- Wydział Rolny
- Wydział Zootechniczny
- Wydział Rybactwa Morskiego i Technologii Żywności

Archiwum Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie

- Rektorat
- Wydział Humanistyczny
- Wydział Matematyczno-Przyrodniczy
- Wydział Pedagogiczny
- Zakłady Międzywydziałowe

Archiwum Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie

- Sekretariat Rektora
- Wydział Mechaniczny
- Wydział Nawigacyjny
- Dział Nauki
- Dział Nauczania
- Akta prorektora ds młodzieży

Archiwum Akademii Ekonomicznej w Poznaniu

- Kronika Akademii Ekonomicznej za lata 1946-1950

Archiwum Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Poznaniu

- Dział Nauczania
- Kronika PWSM za 1961 rok

Archiwum Oddziału Szczecińskiego Polskiego Towarzystwa

Historycznego

- Sprawozdania z działalności Oddziału Szczecińskiego PTH

Archiwum /Biblioteka/ Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego
- Sprawozdania z działalności za wyszczególnione lata

II. ŹRÓDŁA PUBLIKOWANE

- XX lat województwa szczecińskiego. Szczecin 1965.
- Niektóre problemy rozwoju kultury w województwie szczecińskim. Szczecin 1973.
- Podstawowe kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego regionu szczecińskiego. Prez. WRN w Szczecinie. Szczecin 1971.
- Roczniki statystyczne GUS za lata 1950-1980.
- Rozwój nauki, szkolnictwa wyższego i techniki w województwie szczecińskim na lata 1973-1980. Materiały źródłowe. Szczecin - 1973.
- Sprawozdania Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego za lata 1956-1980.
- Szczecin w XXX-leciu Polski Ludowej. Szczecin 1975.
- Województwo Szczecińskie. Rozwój społeczno-gospodarczy w okresie kadencji rad narodowych 1969-1973. Szczecin 1973.
- Wytyczne do programu rozwoju kultury w województwie szczecińskim w latach 1972-1980. Szczecin 1972.
- Zaplecze naukowo-badawcze i rozwojowe województwa szczecińskiego. Szczecin 1973.
- Z nadodrzańskiej ziemi. Wspomnienia Szczecinian. Wybór, oprac. i wstęp - T. Białycki, Poznań 1974.
- Zaręba Piotr: Szczecińskie lata 1946-1948. Poznań 1970. Szczecińskie lata 1948-1950, Poznań 1974.
- Drogi powrotu. Wspomnienia mieszkańców Pomorza Szczecińskiego. Wybór, oprac. i wstęp - T. Białycki. Poznań 1981.

Zródła do historii kultury materialnej wsi na Pomorzu Zachodnim w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Szczecinie. Szczecin 1959r. z 8/9.

III. OPRACOWANIA

Akademia Rolnicza w Szczecinie w latach 1954-1979. Szczecin 1979.

Babiński Leon, Elementy międzynarodowe we współczesnym transporcie, Sprawy Międzynarodowe, z.12 z 1958r.

- Konsument bezpośredni w rozwoju obrotu międzynarodowego. Szczecin, Polskie Towarzystwo Naukowe 1963.
- Pomorski memoriał prawniczy przed królem polskim w roku 1469-1470, Szczecin: PWN 1965.
- Prawo przewozowe. Cz.1 Ogólna, Szczecin: Politechnika Szczecińska 1958 /współautor Wł.Górski/
- Prawo przewozowe. Cz.2. Szczegółowa, Szczecin: Politechnika Szczecińska 1958 /współautor Wł.Górski/
- Prawo transportowe. Wyd.2 popr. Warszawa WKiŁ 1968 /współautor Wł.Górski/
- Zagadnienie współczesnego polskiego prawa międzynarodowego prywatnego, Warszawa: Wydaw. Prawnicze 1958.

Badoń Stanisław, Biblioteki publiczne województwa szczecińskiego w latach 1945-1972, Bibliotekarz Zachodnio-Pomorski Nr.4/1972.

- Projekt rozwoju sieci bibliotek publicznych w województwie szczecińskim w latach 1973-1980, Bibl.Zach.-Pom., Nr.2-3 1973.
- Publiczne biblioteki powszechne w województwie szczecińskim w latach 1945-1964. Praca doktorska. Szczecin: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1969. Instytut Zachodnio-Pomorski w Szczecinie

Z prac Sekcji Historycznej Nr.10.

Baugmart Marek - Polityczna działalność Kościołów na terenie powojennych Niemiec w latach 1945-1949 /na tle postanowień umowy Poczdamskiej/, Przegląd Zachodniopomorski z. 2/1973.

Bereźnicki Franciszek, Kształcenie dorosłych w szkołach podstawowych i średnich ogólnokształcących w województwie szczecińskim /1945-1965/, Poznań 1972. UAM w Poznaniu. Wydział Filozoficzno-Historyczny. Seria Psychologia i Pedagogika Nr.20.

- Nowatorstwo dydaktyczne w szkolnictwie ogólnokształcącym w Polsce /1918-1939/ Szczecin: Wydaw. Naukowe WSP 1978. Rozprawy i Studia w Szczecinie. T.XXXI
- Szkolnictwo podstawowe dla pracujących w województwie szczecińskim w latach 1945-1970, Przegląd Zachodniopomorski, z.3/1973.
- Szkolnictwo średnie ogólnokształcące dla pracujących w województwie szczecińskim w latach 1945-1970, Przegląd Zachodniopomorski, z.2 /1972
- Białecki Tadeusz, Czasopiśmiennictwo polskie na Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1949, Przegląd Zachodniopomorski, z.4/1968
 - Historyczne drogi rozwoju Pomorza Zachodniego w 25 leciu Polski Ludowej, Przegląd Zachodniopomorski, z.1./1971.
 - Instytut Zachodnio-Pomorski w Szczecinie /1961-1971/, Przegląd Zachodniopomorski, z.2. /1971
 - Nazewnictwo geograficzne miasta Szczecina. Szczecin: Wydaw. Instyt. Zach.-Pom. w Szczecinie 1970. Prace Instyt.Zach.-Pom. w Szczecinie. T.39. Z prac Sekcji Przestrzenno-Geograficznej z.3.
- Przebieg procesów demograficznych i integracyjnych na Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1965, Przegląd Zachodniopomorski, z.6 /1965

- Szczecin, Rozwój miasta w Polsce Ludowej. Poznań. Wydawnictwo Poznańskie 1977.

- Współpraca Instytutu Zachodnio-Pomorskiego w Szczecinie z placówkami naukowymi w Niemieckiej Republice Demokratycznej, Przegląd Zachodniopomorski z.3 /1972.

Borucki Zenon: Niektóre psychologiczne problemy bezpieczeństwa pracy na morskim statku transportowym, Przegląd Zachodniopomorski, z.1 /1969.

- Teoretyczne koncepcje przystosowania ogólnego we współczesnej psychologii - Zeszyty Naukowe WSP w Szczecinie Nr.15. Prace Wydziału Humanistycznego. Nr.6. Szczecin 1976.

Borzycki Zdzisław: Rozwój organizacyjny PPR na Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1948 /w/ Polska Partia Robotnicza na Pomorzu Zachodnim. Studia i Materiały. Praca zbiorowa pod red. E. Popierały. Poznań 1965.

- Z dziejów ruchu robotniczego na Pomorzu Zachodnim w latach 1919-1933, Szczecin: Wydaw. Instytut.Zach.-Pom. w Szczecinie 1972. Prace Instytut.Zach.-Pom. w Szczecinie. T.60. 3 Prace Sekcji Historycznej z.15.

Burger Wiesław Stanisław: Ruch ludowy na Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1970, Warszawa: Lud.Spóldz.Wydaw. 1978.

- - Udział ruchu ludowego w kształtowaniu życia politycznego na Pomorzu Zachodnim - Z.Nauk. AR w Szczecinie nr.58 /1976

Chmielewski Zdzisław: Proces repolonizacji Pomorza Zachodniego w latach 1945-1949. Prz.-Zach.-Pom. z.3 /1978.

Cnotliwy Eugeniusz: Niektóre problemy badań nad wczesnosredniowiecznym rogownictwem polskim - Archeologia Polski, t.15 /1970.

- Rzemiosło rogownicze na Pomorzu wczesnosredniowiecznym. Wrocław Zakł.Narod. im.Ossolińskich 1973. Polska Akademia

Nauk Inst.Hist.Kult.Mater.

- Wczesnośredniowieczne przedmioty z rogu i kości w Wolina.

Ze stanowiska Nr.4 - Mater. Zach.Pom. T.10 /1964.

Czarnik Andrzej: Stosunki polityczne na Pomorzu Zachodnim w okresie republiki weimarskiej 1919-1933, Wydaw.Poznańskie 1983.

Dąbrowski Roman: Położenie ekonomiczne mniejszości niemieckiej w Polsce w okresie międzywojennego dwudziestolecia /1918-1939/.

Szczecin.Wydaw. Nauk. WSP w Szczecinie 1977. Rozpr. i Studia WSP w Szczecinie, T.XXIII.

- Potencjał ekonomiczny niemieckich gospodarstw rolnych w Polsce w latach międzywojennych dwudziestolecia - Zesz.Nauk. WSP w Szczecinie, Nr.17. Prace Międzywydz. Zakł.Nauk.Filoz. Społ. NR.1, Szczecin 1976.

- Przemysł spożywczy w województwie pomorskim w latach 1920-1939, Tomuń. Państw. Wydaw. Nauk. 1970.

Dopierała Bogdan, Ekonomiczne i demograficzne problemy Pomorza Zachodniego w świetle niemieckich materiałów źródłowych z lat 1926-1932. Poznań: Instytut Zachodni 1959.

- Gdańska polityka Józefa Becka, Poznań. Wydaw. Poznańskie 1967

- Konfrontacje i przypomnienia. Szkice z dziejów upadku niemieczyny na Pomorzu Zachodnim, Poznań: Wydaw. Poznańskie 1962.

- Kryzys gospodarki morskiej Szczecina w latach 1919-1939.

Studia z dziejów portu szczecińskiego na tle niemieckiej i polskiej polityki morskiej, Poznań. Wydaw. Poznańskie 1963.

- Polskie losy Pomorza Zachodniego. Poznań: Wydaw. Poznańskie 1970.

- Ostflucht na Pomorzu Zachodnim i jego ekonomiczne oraz społeczne podłoże. /w/ Pomorze Zachodnie - nasza ziemia ojczysta Praca zbiorowa pod red. K.Sła-skiego, Poznań 1960.

- Tak zwane "niebezpieczeństwo polskie" na Pomorzu Zachodnim w dwudziestoleciu międzywojennym /w/ Szkice z dziejów Pomorza. Praca zbiorowa, pod red. G.Labuudy. T.3. Pomorze na progu dziejów najnowszych. Praca zbiorowa pod red. T.Cieślaka, Warszawa 1961.
- Polska Partia Robotnicza na Pomorzu Zachodnim. Studia i materiały. Praca zbiorowa pod red.
Poznań, wydaw. Poznańskie 1965.
- Związki Pomorza Zachodniego z Polską w dwudziestoleciu międzywojennym /w/ Tysiąc lat nad Odrą i Bałtykiem. Praca zbiorowa pod red. K.Golczewskiego, Szczecin 1966.
- Wokół polityki worskiej II Rzeczypospolitej. Studia historyczne. Poznań, Wydaw. Poznańskie 1978.

Drewniak Bogusław, Emigracja z Pomorza Zachodniego 1816-1914, Poznań 1966.

- Nasze argumenty /Prawo Polski do Pomorza Zachodniego/ Zar. Koszalińskie z.1. /1965
- Początki ruchu hitlerowskiego na Pomorzu Zachodnim 1923-1934, Poznań, Wydaw. Poznańskie 1962.
- Robotnicy sezonowi na Pomorzu Zachodnim 1890-1918. Poznań. Inst. Zachodni 1959. Prace Inst. Zachodniego Nr.29.

Drobny Władysław, Z dziejów oświaty polskiej na obczyźnie w czasie drugiej wojny światowej, Zesz.Nauk WSP w Szczecinie. Nr.23
Prace Wydz.Hum. Nr.7, Szczecin 1978.

- Dwadzieścia lat nauki i szkolnictwa wyższego na Ziemiach Zachodnich i Północnych. Życie Szkoły Wyższej 1966. Nr.1. s.145-150.
- Dwadzieścia pięć lat szkolnictwa ekonomicznego w Szczecinie, Szczecin 1972.

- Dwudziestolecie medycyny polskiej na Pomorzu Szczecińskim. Szczecin 1968.
- Dwudziestolecie nauki polskiej na Pomorzu Szczecińskim 1946-1966, Szczecin 1968.
- Dwudziestolecie polskiej nauki na Ziemiach Zachodnich i Północnych. Nauka Polska 1966. Nr.2.
- Dziesięciolecie Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego 1955-1966. Szczecin 1966.

Faryś Janusz, Polska opinia publiczna wobec polityki europejskiej w 1924r. /w/ Polska, Niemcy, Europa. Studia z dziejów myśli politycznej i stosunków międzynarodowych. Praca zbiorowa pod red. A.Czubińskiego, Poznań 1977.

Feurych Wiktor, Nowa Marchia w dziejach politycznych Polski w XIII i XIVw. Poznań, Wydawnictwo Poznańskie 1959.

- Osiągnięcia historycznego warsztatu naukowego na Pomorzu Zachodnim /w/ Dwudziestolecie nauki polskie na Pomorzu Szczecińskim 1946-1966, Szczecin 1968.
- Gospodarka morską na Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1970, Szczecin: Inst.Zach.-Pom. 1973.

Filipowiak Władysław, Badania archeologiczne nad tysiącleciem państwa polskiego na Pomorzu Zachodnim w 1959r., Szczecin z.1-2 /1959.

- Materiały do osadnictwa Wolinu^W w okresie wczesnośredniowiecznym. Materiały Wczesnośredniowieczne, T.4 z 1956r.
- Wolinianie. Studium osadnicze. Cz.1. Materiały. Szczecin. Szczec.Tow.Nauk. 1962.

Flejtarski Stanisław, Dynamika i struktura eksportu województwa szczecińskiego, - Prz.Zach.-Pom. z.3-4 /1975.

Frankiewicz Bogdan, Akta miast województwa szczecińskiego z lat 1945-1950, Prz.Zach.-Pom. z.2 /1968.

- życie kulturalno-oświatowe w środowiskach polskich jeńców wojennych i robotników przymusowych na Pomorzu Zachodnim w latach 1939-1945, Prz.Zach.-Pom. z.3-4 /1974.

Głowacki Andrzej, Międzynarodowy ruch socjalistyczny wobec odrodzenia Polski /1889-1919/ Szczecin • Akademia Rolnicza 1974.

- Początki działalności partii politycznych na Pomorzu Zachodnim ze szczególnym uwzględnieniem PPR i PPS. Zeszyty Nauk. IR w Szczecinie. Seria Nauk Społ. i Ekon. z. 4 /1976.
- Ruch socjalistyczny na Pomorzu Zachodnim w latach 1869-1890, Zap.Hist. 1968, z.2.

Goleczewski Kazimierz, Pomorze Zachodnie na przełomie dwudziestolecia 1944-1946. Poznań: Wydawnictwo poznańskie 1964.

- Przeobrażenia społeczne na Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1947. Poznań. Wydawnictwo Poznańskie 1964.
- Wyzwolenie Pomorza Zachodniego w 1945r. Poznań. Wydaw. Poznańskie, 1970.

Górski Władysław, List przewozowy. Studium prawne. Poznań. Poznańskie Wydaw.Nauk. 1959.

- Przewóz, spedycja, umowa składu i kolejowe prawo przewozowe. Katowice: Zrzeszenie Prawników Polskich. 1968.
- Ubezpieczenia transportowe. Wyd.5 rozsz. i uaktual. Warszawa. WKiŁ 1976.
- Umowa przewozu. Wyd.2. Warszawa. Wydaw. Prawnicze, 1976
- Wybrane zagadnienia umowy przewozu towarów w świetle unifikacji prawa przewozowego, - Probl.Ekonon.Transp. nr.2 /1977.

Klanczowski Tadeusz, Organizacja i metody pracy kulturalno-oświatowej, Poznań 1976.

Kozłowski Kazimierz, Kształtowanie się środowisk artystycznych w Szczecinie /1945-1959/, Poznań - Szczecin 1983.

Krzywicki Stanisław, Dorobek Bibliotek Pomorza Zachodniego w Polsce Ludowej - Bibl.Zach.-Pom. Nr.2/3 1967.

Kuźma Erazm, Motywy zachodniopomorskie w poezji polskiej, Prz.Zach.-Pom. z.2 /1969.

- Kolor i słowo /związki między malarstwem a poezją/ Teksty 1975 Nr.2.

- Związki i przeciwieństwa między niemieckim i polskim ekspresjonizmem, Stud.Hist. Slavo - Germ. 1974 T.3.

Labuda Gerard: Wielkie Pomorze w dziejach Polski. Poznań 1947

- Potrzeby historiografii polskiej w dziedzinie historii Pomorza Zachodniego w średniowieczu. Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu 1947. T.XIII.

- Miejsce i rola polskich ziem zachodnich w dziejach Polski i Niemiec. "W": 1000 lat nad Odrą i Bałtykiem, Szczecin 1966, s. 13-47.

Lasek Stanisław, Absolwenci szczecińskich szkół wyższych, Szczecin

- Inst.Zach.-Pom. 1972. Prace Inst.Zach.-Pom. w Szczecinie. T.5.

Z prac Sekcji Przestrzeno-Geog. z.7.

Lesiński Henryk, Niektóre problemy rozwoju miast na Pomorzu Zachodnim w średniowieczu - Mater.Zach.-Pom. T.2 /1956.

- Rozwój nauki w Szczecinie, - Rocznik Ziem Zach. Półn. 1962.

- Rozwój nauki i szkolnictwa wyższego w Szczecinie, Prz.Zach.-Pom. z.3/4 z 1975r.

- Handel morski Kołobrzegu w XVII-XVIII w, Szczecin 1982.

Łaś Helena, Próby zbliżenia studentów pedagogiki specjalnej do problemów szkoły zbiorczej - Szk.Spec. Nr.2 /1978.

Madej Tadeusz, Efektywność specjalizacji i kooperacji przedsiębiorstw przemysłowych. Warszawa. Państw.Wydaw. Ekon. 1965.

- Czynniki wzrostu produkcji przemysłowej europejskich krajów RWPG. Warszawa 1976.

Mikołajski Juliusz, Geografia komunikacji, Cz.1. Szczecin, Akademięk 1947.

- Podstawy geografii gospodarczej, cz.1. Szczecin, Akademięk 1949
- Geografia województwa Szczecińskiego, cz.1. Środowisko geograficzne, Szczecin. Tow.Nauk. 1965.
- Geografia Województwa Szczecińskiego. cz.2. Zarys geograficzno-ekonomiczny. Poznań - Szczecin: Państw.Wydaw.Nauk.1971.

Obrębski Tadeusz, Węzłowe problemy oświaty szczecińskiej. Materiały statystyczne. Szczecin 1970.

- Zbiór materiałów liczbowych dotyczących rozwoju szczecińskiego ośrodka naukowego. Szczecin 1973.

Parafiniuk-Soińska Janina, Przygotowanie dzieci do nauki w klasie pierwszej szkoły podstawowej, Poznań 1971 PWN.

- Struktura i efekty samodzielnego studiowania, Warszawa 1976
- Warunki i efekty pracy dydaktycznej zbiorczych szkół gminnych, Praca zbior. pod red. J.Parafiniuk-Soińskiej, Warszawa - Poznań 1980.

Pionierskie lata oświaty szczecińskiej 1945-1948. Poznań 1975.

- Politechnika szczecińska w latach 1946-1971. Poznań 1974.
- Pomorze Szczecińskie 1945-1965. Praca zbiorowa pod red. E.Dobrzyckiego, H.Lesińskiego i Z.Łaskiego. Poznań 1967.
- Port szczeciński. Dzieje i rozwój do 1970r. Praca zbiorowa pod red. B.Dziedziula. Warszawa 1975.

Piotrowski Klemens, Zarządzanie przedsiębiorstwem socjalistycznym na przykładzie przedsiębiorstwa PKP Szczecin, Szczecin 1970.

Zesz.Nauk. PS nr.117. Prace monograficzne Nr.58.

- Nauki ekonomiczne w Szczecinie w okresie 35-lecia. Prz.Zach.-Pom. Nr.3/4 z 1981r.

Poniatowska Anna, Źródła do dziejów Pomorza Zachodniego w szeregu akt pruskiego Naczelnego Prezydenta Prowincji Pomorskiej, Archeion 1965.

- Polskie Wychodźstwo sezonowe na Pomorzu Zachodnim 1918-1939. Poznań. Wydaw. Poznańskie 1971. Prace Inst.Zach.-Pom. T.49. Prace Sekcji Historycznej z.13.

Rogosz Ryszard ; Zd dotychczasowych badań w Lubieszowie na Pomorzu w latach 1964-1968., Spraw. Archeol. 1970 T.22 s.

- Grzybice - cmentarzysko kultury wielbarskiej z kręgami kamiennymi, - Koszal. Zesz. Muz. 1975 T.25

-Granowo 1974 - badania na kurhanowym cmentarzysku kultury wielbarskiej z kręgami kamiennymi , Koszal. Zesz. Muz. 1974 T.20.

Rulewicz Marian, Szczecin. Stare miasto. Mat.Zach.-Pom. 1966 Nr.6.

- Badania archeologiczne nad wczesnośredniowiecznym Szczecinem. "Z otchłani wieków" 1963. Nr.29.

Rutkowska Irena, Problemy współczesnej gospodarki światowej, Szczecin 1962.

- Problemy współczesnej gospodarki światowej. Warszawa .

Książka i Wiedza 1976.

Rutkowski Józef, Dynamika rozwoju gospodarczego Ziemi Północnych w okresie 25-lecia, Prz.Zach.-Pom. z.1 /1970.

- W sprawie zarysu historii polskiej myśli ekonomicznej, *Ekonomista* Nr.1 /1953.
- Rozwój szczecińskiego ośrodka nauk ekonomicznych. *Ekonomista* z.14. *Zesz.Nauk. PS* Nr.96 z 1967r.
- Polityka inwestycyjna w województwie szczecińskim w latach 1946-1960, Szczecin: Inst.Zach.-Pom. 1966.
- Socjalistyczny system gospodarki. Warszawa. Państw.Inst. Wydaw. Ekonom. 1971.

Sadaż Bolesław, Pięć lat działalności Punktu Konsultacyjnego Uniwersytetu im. A.Mickiewicza w Szczecinie, *Prz.Zach.-Pom.* z.4 /1963.

- Udział szkoły i nauczyciela w procesach integracyjnych ludności wiejskiej woj.szczecińskiego w latach 1945-1960, Poznań 1963.
- Społeczno-zawodowe problemy nauczycieli w Polsce Ludowej, cz.1-3, Szczecin 1967.
- Problemy kształcenia nauczycieli w toku studiów wyższych, Warszawa 1970.

Stanielewicz Józef, Rola portów bałtyckich Szczecina, Gdańska i Królewca na tle zaplecza i przedpoła portowego w latach 1815-1914. *Prace Nauk. PS* Nr.67, Szczecin 1967.

- Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny transportu /w/ Politechnika Szczecińska w latach 1946-1971, Warszawa - Poznań 1974.

Stelmach Mieczysław, Źródła do dziejów ludności polskiej na Pomorzu Zachodnim w zbiorach Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Szczecinie /1918-1939/, *Prz.Zach.-Pom.* Nr.41 /1979.

Suszek Kazimierz, Społeczne podłoże aspiracji szkolonych młodzieży, Szczecin 1971.

- Społeczne uwarunkowania wychowawczego funkcjonowania uczelni, Zesz.Nauk. WSP w Szczecinie Nr.21. Prace Międzywydz. Zakł. Nowych Tech. Naucz. Nr.4. Szczecin 1977.

Telega Stanisław, Stan, potrzeby i perspektywy nauki w Szczecinie, Poznań 1959.

- Odkrycie Bałtyku w literaturze. Poznań. Wydaw. Poznańskie, 1970.
- Trzydzieści lat Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie. Warszawa 1980.

Turek-Kwiatkowska Lucyna, Nauczycielstwo Pomorza Zachodniego w latach 1945-1948, Prz.Zach.-Pom. z.4 /1964.

- Związek Nauczycielstwa Polskiego na Pomorzu Szczecińskim w latach 1945-1975. Praca zbior. pod red. L.Turek-Kwiatkowskiej, Szczecin 1979.

Nasiak Kazimierz, Instytut Zachodnio-Pomorski. Dorobek. Aktualny etap rozwoju. Perspektywy, Prz.Zach.-Pom. z.2 /1975.

- Polska Partia Robotnicza w programowaniu i realizacji reform Społecznych, Prz.Zach.-Pom. z.1 /1978.

Wenta Kazimierz, Wybór osobowy obywatela Polski Ludowej i jego środowiskowe uwarunkowania. Warszawa-Poznań. Państw. Wydaw. Nauk. Oddz. w Poznaniu 1978. Rozpr. i Studia WSP w Szczecinie T.XXIV.

Węgiel Jania, Język Franciszka Bohomolca, UAM Poznań 1972.

- Język Komedio pisarzy Oświecenia, Szczecin-Poznań 1973.
- Integracja i dezintegracja języka na Pomorzu Zachodnim, WSP Szczecin 1978.
- Integracja słownictwa na Pomorzu Szczecińskim. Określenie stopnia pokrewieństwa, powinowactwa i życia rodzinnego,

Język. Polski z.3 /1977.

Węglińska Maria, Nauczyciele klas początkowych i ich stosunek do wykonywanego zawodu. Warszawa - Poznań: Państw.Wydaw.Nauk.Oddz. w Poznaniu 1979. Rozpr. i Stud. WSP w Szczecinie, T.XXXV.

Wielopolski Alfred, Gospodarka Pomorza Zachodniego w latach 1800-1918. Szczecin, PWN 1959.

- Rola badań historycznych w kulturalnym zagospodarowaniu Pomorza Zachodniego, Prz.Zach.-Pom. Nr.3 /1957.

Ustrój polityczny Pomorza Zachodniego w XIXw. Poznań. Wydaw. Poznańskie 1965.

- Rozwój komunikacji miejskiej w Szczecinie w latach 1945-1970, Szczecin 1970.

- Zarys gospodarczy dziejów transportu do 1939, Warszawa 1975.

Winiecka Halina, Problematyka badań socjograficznych nad ludnością osiedla Gumieńce, Szczecin z. 1/2 z 1962r.

Woźniak Ryszard ; Stan badań nad wybranymi problemami okresu późnolatańskiego na Pomorzu W : Zagadnienia okresu późnolatańskiego w Polsce. Wrocław 1968.

- U schyłku starożytności- Okres przedrzymski i rzymski

(W) Pradzieje Szczecina praca zbior. pod. red. W. Filipowiaka i G. Labudy, PWN Warszawa- Poznań 1983.

Woźniak Robert, Stocznio⁶ Szczecina. Studium Socjologiczne Stoczni im. A.Warskiego. Szczecin. Wydaw.Nauk. WSP w Szczecinie 1976. Rozprawy i Studia WSP w Szczecinie. T.XXXIV.

- Struktury społeczności małych miast. Warszawa - Poznań. Państw.Wydaw.Nauk.Oddz. w Poznaniu 1979. Rozpr. i Stud. WSP w Szczecinie. T.XXXIV.

Zachęta Zdzisław, kierowanie wyborem dalszego kształcenia młodzieży szkół podstawowych, Poznań 1977.

Zaręba Piotr, Polska flaga w Szczecinie, Szczecin 1946.

- Polski Szczecin. Rys historyczny Pomorza Zachodniego. Chronologiczny przebieg wydarzeń w roku 1945/1946. Szczecin.
- "Polskie Pismo i Książeczka" - 1949.
- Szczecin, miasto wyższych uczelni, Warszawa. Państw. Nauk. 1954.
- Urbanistyczny rozwój Szczecina. Poznań 1965.
- Pierwszy szczeciński rok 1945. Poznań. Państw. Wydaw. Nauk. 1966.
- Szczecińskie lata 1946-1948. Poznań. Wydaw. Poznańskie 1970.
- Szczecińskie lata 1948-1950. Poznań, Wydaw. Poznańskie 1970.
- Wspomnienia prezydenta miasta Szczecina 1945-1950. Poznań. Wydaw. Poznańskie 1977.

IV. WYDAWNICTWA PERIODYCZNE

- "Materiały Zachodnio-Pomorskie"
- "Przegląd Zachodniopomorski"
- "Przegląd Zachodni"
- "Rocznik - Informator Pomorza Zachodniego"
- "Rocznik Pomorskiej Akademii Medycznej"
- "Szczecin"
- "Zapiski Historyczne Toruńskiego Towarzystwa Naukowego"
- "Zeszyty Naukowe Politechniki Szczecińskiej"
- "Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej"
- "Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej".

WYKAZ SKRÓTÓW

AWSP Szczecin	-Archiwum Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie
APS Szczecin	-Archiwum Politechniki Szczecińskiej
AWSM Szczecin	-Archiwum Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie
AAR Szczecin	-Archiwum Akademii Rolniczej w Szczecinie
APAM Szczecin	-Archiwum Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie
AKW PZPR Szczecin	-Archiwum Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Szczecinie
AZHP KCPZPR	-Archiwum Zakładu Historii Partii Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
AKW PZPR Poznań	-Archiwum Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Poznaniu
AAN Warszawa	-Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AR w Szczecinie	-Akademia Rolnicza w Szczecinie
Archeol. Pol.	-Archeologia Polski
Bibl. Gł. PS	-Biblioteka Główna Politechniki Szczecińskiej
Bibl. Narod.	-Biblioteka Narodowa
Bibl. Zach.-Pom.	-Bibliotekarz Zachodniopomorski
Biul. Inf. "Intorg"	-Biuletyn Informacyjny "Intorg"
Biul. Inf. PKZ	-Biuletyn Informacyjny Pracowni Konserwacji Zabytków
Biul. Wydaw. PAN	-Biuletyn Wydawniczy Polskiej Akademii Nauk
Biul. Wydz. Ośw.	- Biuletyn Wydziału Oświaty

Doc. etat.	-Docent etatowy
Dyd. Szk. Wyż.	-Dydaktyka Szkoły Wyższej
Dzieje Najn.	-Dzieje Najnowsze
Głos Szczec.	-Głos Szczeciński
IHPAN	-Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk
IHKM PAN	-Instytut Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk
Inst. Zach.	-Instytut Zachodni
Inst. Zach.-Pom./IZP/	-Instytut Zachodniopomorski
KOSS	-Kuratorium Okręgu Szkolnego Szczecińskiego
Kron. Wlkop.	-Kronika Wielkopolska
Kult. i Spoż.	-Kultura i Społeczeństwo
Kwart. Hist.	-Kwartalnik Historyczny
Mat. Zach.-Pom.	-Materiały Zachodniopomorskie
Min. Kult. i Sztuki	-Ministerstwo Kultury i Sztuki
MNSWIT	-Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki
Najn. Dzieje Pol. Mat. Stud.	-Najnowsze Dzieje Polski. Materiały i Studia
OIN PAN	-Ośrodek Informacji Naukowej Polskiej Akademii Nauk
OPTH Szczecin	-Oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego w Szczecinie
PAM	-Pomorska Akademia Medyczna
PAN	-Polska Akademia Nauk
PS	-Politechnika Szczecińska
Państw. Wydaw. Ekon.	-Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne
Państw. Wydaw. Nauk.	-Państwowe Wydawnictwo Naukowe

Państw. Zakł. Wydaw.	-Państwowy Zakład Wydawniczy
Pol. Tow. Archeol.	-Polskie Towarzystwo Archeologiczne
Pol. Tow. Hist.	-Polskie Towarzystwo Historyczne
Pom. Zach.	-Pomorzanie Zachodnie
PPR	-Polska Partia Robotnicza
PPS	-Polska Partia Socjalistyczna
Praca zbior. pod red.	-Praca zbiorowa pod redakcją
Prace Inst. Zach.-Pom.	-Prace Instytutu Zachodniopomorskiego
Prace Naukowe PS	-Prace Naukowe Politechniki Szczecińskiej
Prace Wydz. Filoz.-Hist.	-Prace Wydziału Filozoficzno-Historycznego
Prace Wydz. Hum.	-Prace Wydziału Humanistycznego
Prz. Hum.	-Przegląd Humanistyczny
Prz. Zach.-Pom.	-Przegląd Zachodniopomorski
Prz. Zach.	-Przegląd Zachodni
PTA	-Polskie Towarzystwo Archeologiczne
PTE	-Polskie Towarzystwo Ekonomiczne
Rocz. Dziej. Społ. Gosp.	-Rocznik Dziejów Społecznych i Gospodarczych
Rocz. Hist.	-Roczniki Historyczne
Rocz. Ziem. Zach. Półn.	-Rocznik Ziemi Zachodnich i Północnych
Rozpr. i Stud. WSP w Szczecinie	-Rozprawy i Studia Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie
Stud. Filoz.	-Studia Filozoficzne
Stud. Mater. Dziej. Wielk. Pom.	-Studia i Materiały Do Dziejów Wielkopolski i Pomorza
Szczec. Tow. Nauk.	-Szczecińskie Towarzystwo Naukowe
TPS	-Towarzystwo Przyjaciół Szczecina
TRZZ	-Towarzystwo Rozwoju Ziemi Zachodnich
WAP	-Wojewódzkie Archiwum Państwowe

Wiad. Archeol.	-Wiadomości Archeologiczne
WIET	-Wydział Inżynieryjno - Ekonomiczny Transportu
WIMBP w Szczecinie	-Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie
WSM	-Wyższa Szkoła Morska
WSN	-Wyższa Szkoła Nauczycielska
WSR	- Wyższa Szkoła Rolnicza
Wydaw. Poznańskie	-Wydawnictwo Poznańskie
Wydz. Nauk. Lek.	-Wydział Nauk Lekarskich
Wydz. Nauk. Społ.	-Wydział Nauk Społecznych
Zakł. Narod. im. Ossolińskich	-Zakład Narodowy im. Ossolińskich
Zap. Hist.	-Zapiski Historyczne
Zesz. Nauk. AR	-Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej
Zesz. Nauk. PS	-Zeszyty Naukowe Politechniki Szczecińskiej
ZNP	-Związek Nauczycielstwa Polskiego

WYKAZ TABEL

Numer tabeli	Treść tabeli	Strona w tekście
1.	Pracownicy naukowo-dydaktyczni Akademi Handlowej a następnie Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Szczecinie w latach 1945-1955.	27
2.	Studenci i absolwenci AH i WSE w latach 1946-1955.	28
3.	Publikacje pracowników naukowo-dydaktycznych AH i WSE w latach 1946-1955	29
4.	Rozwój ilościowy pracowników naukowo-dydaktycznych Szkoły Inżynierskiej w latach 1947-1955.	35
5.	Publikacje pracowników Szkoły Inżynierskiej w latach 1947-1955.	35
6.	Rozwój kadry dydaktycznej PS w latach 1955-1980.	39
7.	Efekty działalności dydaktycznej Politechniki Szczecińskiej w latach 1955-1980.	42
8.	Publikacje pracowników PS w latach 1946-1980 (zacznie ze Szkoła Inżynierską).	44
9.	Rozwój organizacyjny PAM w latach 1950-1964	48-49
10.	Liczba studentów PAM w kolejnych pięcioleciach istnienia.	51
11.	Absolwenci Wydziału Lekarskiego i Oddziału Stomatologicznego PAM w latach 1948-1980.	53
12.	Studenci i absolwenci WSR i AR w Szczecinie w latach 1954-1980.	61-62
13.	Rozwój kadry naukowej WSN (WSP w latach 1959-1980.	69
14.	Studenci i absolwenci WSN)WSP w Szczecinie w latach 1968-1980.	71
15.	Pracownicy naukowo-dydaktyczni WSN w latach 1969-1980.	77
16.	Studenci i absolwenci Wyższej Szkoły Morskiej w latach 1959-1980.	79
17.	Działalność dydaktyczna Studium Doskonalenia Kadr Oficerskich WSM w latach 1969-1980.	80-81
18.	Działalność wydawnicza WSM w latach 1969-1980.	81-82
19.	Stan kadry naukowo-dydaktycznej szczecińskiego ośrodka akademickiego w 1980 roku.	86
20.	Absolwenci uczelni szczecińskich do 1980 roku	88
21.	Rozwój liczby STN w latach 1956-1980.	94

Numer tabeli	Treść tabeli	Strona w tekście
22.	Liczba Członków STN wg. Wydziałów w 1980 roku.	95
23.	Działalność wydawnicza STN w latach 1957-1980.	99-100
24.	Doktoraty i habilitacje uzyskane w PAM.	115
25.	Rozwój kadr naukowych PAM w latach 1948-1980.	117
26.	Liczba prac opublikowanych przez pracowników naukowych PAM w latach 1948-1980.	127
27.	Stopnie naukowe doktora i doktora habilitowanego nadane przez Politechnikę Szczecińską w latach 1961-1980 pracownikom uczelni.	132
28.	Rozwój ilościowy kadry naukowo-dydaktycznej w zakresie nauk technicznych.	133
29.	Struktura publikacji w zakresie nauk technicznych w latach 1946-1980.	141
30.	Stopnie i tytuły naukowe nadane w Akademii Rolniczej w Szczecinie w latach 1960-1980.	144
31.	Rozwój kadr naukowych w zakresie nauk rolniczych w Szczecinie w latach 1955-1980.	145
32.	Kadry naukowo-dydaktyczne nauk chemicznych w latach 1947-1980.	155
33.	Struktura kadry naukowej w zakresie nauk przyrodniczych szczecińskiego ośrodka nauk.	175
34.	Rozwój kadry naukowej szczecińskiego środowiska socjologów w latach 1962-1980.	208
35.	Rozwój kadr naukowych szczecińskiego ośrodka nauk ekonomicznych w latach 1946-1980.	216
36.	Publikacje pracowników naukowo-dydaktycznych AR, WSE, WIET, AH, WSM.	223
37.	Stan kadr naukowych szczecińskiego ośrodka naukowego w zakresie nauk społecznych (XII 1980)	236

321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400

s. [321] czysta

s. [322] czysta

Druk ZWDiZ, Zam454/84

s. [323] czysta

okładka tylna recto czysta

Akademia Ekonomiczna w Poznaniu
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

113613

AE00070881

